

Pohjoinen Makasiinikatu 6 – Fabianinkatu 17

Agronomitalo

Rakennushistoriallinen selvitys 27.1.2014

---

ark-byroo

TILAAJA

Agronomiliitto

TILAAJAN EDUSTAJAT

Jyrki Wallin, toiminnanjohtaja, Agronomiliitto

Olavi Saastamoinen, rakennuttajakonsultti, UVM Yhtiöt Oy

KONSULTTI

Arkkitehtitoimisto ark-byroo

Kustaankatu 3

00500 Helsinki

marianna.heikinheimo@arkbyroo.fi

www.arkbyroo.fi

p. 010 2350 566

TYÖRYHMÄ

Marianna Heikinheimo, arkkitehti, KuvM, projektista vastaava tutkija

Sofie Hägerström, arkkitehti, tutkija

Mia Puranen, arkkitehti, tutkija

Heini Ynnilä, arkeologi, filosofian tohtori, tutkija

Eero Astala, TM, graafikko,

Sami Heikinheimo, OTK, valokuvaaja

NYKYTILAVALOKUVAT JA ETUKANNEN KUVA

© Sami Heikinheimo, ark-byroo

TAKAKANNEN KUVA

SUORITUSAJANKOHTA

syyskuu 2013 – tammikuu 2014

© Arkkitehtitoimisto ark-byroo

KÄYTETYT LYHENTEET

AG	Agronomiliiton arkisto
MFA	Arkkitehtuurimuseo
HEL PTP	Helsingin kaupungin paikkatietopalvelut
HKA	Helsingin kaupunginarkisto
HKM KA	Helsingin kaupungin kaupunginmuseon kuva-arkisto
KA	Kansallisarkisto
KSV	Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluvirasto
RakVV	Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto
MV	Museovirasto

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
1.1	Kohde	4
1.2	Tehtävä	5
1.3	Perustiedot	7
2	Kasarmitorin laidalla	9
3	Fabianinkatu 17 rakennusvaiheessa 1900–1901	16
3.1	Rakennuttaja Fastighetsaktiebolag Fabiansgatan 17	16
3.2	Arkkitehtitoimisto GLS	18
3.3	GLS:n kerrostalot Helsingissä	22
3.4	Rakentamisen historia ja suunnitteluratkaisun kuvaus	26
4	Myöhemmät vaiheet	40
4.1	Muutokset omistussuhteissa	47
4.2	Käyttöä koskevat muutokset	48
4.3	Sisätilojen muutoskaaviot	51
4.4	Ulkosivujen muutoskaaviot	60
4.5	Kaavio puretuista rakenteista, 3. kerros	66
5	Nykytilan inventointi	68
5.1	Sisätilat, yleistä	68
5.2	Huonekohtaiset inventoinnit	86
5.3	Sisätilojen säilyneisyysinventointi	166
5.4	Julkisivut	174
6	Arvotuskaaviot	186
7	Yhteenveto	194
	Lähdeluettelo	199
	Liitte: rakennuslupien kronologia	202

I / Johdanto

I.1 Kohde

Arkkitehtien Herman Geselliuksen, Armas Lindgrenin ja Eliel Saarisen Kasarmitorin kulmaan suunnittelema viisikerroksinen asuintalo herätti paljon huomiota valmistuessaan 1901. Nuori arkkitehtikolmikko, joka oli suunnitellut Suomen osaston Pariisin maailmannäyttelyyn 1900 ja jonka suunnittelema Pohjola-talo oli juuri valmistunut Helsingin Aleksanterinkadulle, oli muutenkin ajankohtainen. Fabianinkatu 17 edusti paitsi jatkumoa edellisille suunnitelmille, myös uudenlaista asuntoarkkitehtuuria, jolle tunnusomaisia piirteitä olivat yhtenäiset julkisivupinnat, parvekkeet, tornit ja erilaiset ulkonemat niissä kohdissa, missä asunnon mukavuus niitä vaati.¹ Fabianinkatu 17 edustaa selkeää murtautumista aikaisemmasta tyylistä, uusrenessanssista.

Tämän rakennuksen rakennutti yksityishenkilöiden perustama kiinteistöosakeyhtiö Fabiansgatan 17. Talo tunnettiin nimellä Lääkäreiden talo koska monet perustajista olivat lääkäreitä. Jugendarkkitehtuurilla on nähty olleen poliittista merkitystä Suomen suuriruhtinaskunnassa, jossa elettiin sortokautta. Suomenmielinen yläluokka ilmaisi poliittisia mielipiteitään kulttuurin keinoin. Arkkitehtuuri koettiin tavaksi ilmentää suomalaisuutta ja siksi sen aiheistoissa toistui monia suomalaisen luontoon ja kalevalaiseen eppiseen traditioon kytkeytyviä teemoja. Jugend, jota monissa maissa kutsutaan nimellä Art Nouveau, oli saanut jalansijaa monissa Keski-Euroopan keskuksissa.

---

¹ Hausen 1990, 22.

Suomessa jugendille kehittyi kuitenkin oma erityinen ilmaisu. Narratiivisten elementtien lisäksi koettiin tärkeäksi käyttää suomalaisia raaka-aineita.

Asuinrakennuksena Fabianinkatu 17 liittyy helsinkiläisten kaupunkikivitalojen jatkumoon. Pääkaupunki alkoi vaurastua kaupan ansiosta saatuaan rautatieyhteyden 1860-luvulla. Väkiluku kasvoi nelinkertaiseksi 1870–1910. Vaurastuminen näkyi kaupungin keskustassa, missä alettiin rakentaa entistä tiiviimmin ja vanhemmat puurakennukset ja matalammat kivirakenteiset talot korvattiin uusilla kaupunkikivitaloilla. Kivirakenteisia taloja pidettiin paloturvallisina ja edustavina. Maan hinta nousi ja kiinteistömarkkinat olivat spekulatiivisia. Tämän helsinkiläisittäin uuden rakennustyyppin mittakaavaksi vakiintui 1890-luvulla viisi tai kuusi kerrosta ja keskustan kaupunginosat rakennettiin melko ahtaiksi umpikortteleiksi. Vallitseva tyyli oli uusrenessanssi ja 1900-luvun alussa jugend. Kaikkiaan kaupunkikivitaloja rakennettiin 433.²

Arkkitehtitoimisto Gesellius-Lindgren-Saarinen (GLS) sai tehtäväkseen suunnitella Fabianinkatu 17 asuinrakennuksen helmikuussa 1900. GLS oli suunnitellut jo kolme vuotta aikaisemmin valmistuneen Tallbergin talon, joka valmistuessaan oli Katajanokan ensimmäinen jugend-talo. Fabianinkadun projektia seurasi vielä kaksi muuta kerrostalohanketta Katajanokalle. Myös muut arkkitehdit omaksuivat jugen-

---

² Neuvonen et al. 2002, 12–15.

din piirteitä ja mm. Kasarmintorin laitaan nousi pian Fabianinkatu 17 kiinteistön seuraksi muitakin samanhenkisiä asuintaloja.

Fabianinkatu 17 oli urauurtava myös pohjaratkaisunsa ja sisustusten osalta. Asuntojen pohjaratkaisut olivat yksilöllisempiä kuin uusrenessanssin kaavamaiset sommitelmat. Jugendin ideologiaan liittyi myös ajatus kokonaistaideteoksesta ja taidenäytelmän suosimisesta. Fabianinkatu 17 toteutukseen osallistui joukko taiteilijoita ja käsityöläisiä kuten taidemaalari Venny Soldan-Brofelt ja Eric O. W. Ehnström, jolta arkkitehdit tilasivat kupariryöpy³.

Toisen maailmansodan aikana rakennus säilyi suurilta vaurioilta. Fabianinkatu 17 tuli Agronomiliiton omistukseen vuonna 1953, minkä jälkeen rakennus tunnetaan nimellä Agronomitalo. Agronomiliitto

on omistanut kiinteistön nyt jo 60 vuoden ajan. Merkittävin muutos Agronomitalon aikana on ollut käyttötarkoituksen muuttuminen asunnoista toimistoiksi vähitellen 1950–1970-luvulla, mikä on luonnollisesti merkinnyt muutoksia myös rakennuksen sisätiloissa. Konttoristuminen kosketti koko Helsingin keskustaa toisen maailmansodan jälkeen. Monet uusrenessanssin ja jugendin kaupunkikivitaloista purettiin ja korvattiin moderneilla liikerakennuksilla. Agronomitalo sai kuitenkin jäädä. Vuonna 1978 saadussa rakennusluvassa koko rakennuksen käyttötarkoitukseksi on ensimmäistä kertaa hyväksytty liikerakennus. Vuonna 1997 voimaan astuneessa asemakaavassa rakennuksen käyttötarkoitus on liike- ja toimistokäyttö. Rakennus on suojeltu kyseisellä asemakaavalla sekä sisä- että ulkotilojen osalta.

3 Hausen 1990, 98.

I.2 Tehtävä

Agronomitalon rakennushistoriaselvitys palvelee ensisijaisesti valmisteilla olevaa asemakaavamuutosta, jossa omistaja haluaa palauttaa mahdollisuuden käyttää rakennusta uudelleen asuntolina. Asemakaavamuutoksen osana rakennuksen suojelutarve joudutaan määrittelemään uudelleen. Tästä syystä selvitys on painottunut itse fyysiseen rakennukseen, missä on suoritettu laajahkoja inventointeja. Inventoinnit ovat kohdistuneet sisätiloihin yleisesti, 20 erityiseen huonetilaan ja julkisivuihin. Uuneista tehtiin erillinen uuni-inventointi. Inventointien osana olemme pyrkineet arvioimaan rakennuksen säilyneisyyttä. Rakennushistoriaselvityksessä on pyritty tuomaan esiin sekä julkisivuratkaisun että sisätilojen ominaispiirteet, ratkaisut ja säilyneisyys. Rakennushistoriaselvitys palve-

lee jatkossa siten myös erinäisiä muutos- ja korjaustoimenpiteitä.

Agronomitalon ja Agronomiliiton historian selvitystyössä hyödyllisiä lähteitä ovat olleet Riitta Mäkisen työt *Tiedon saroilla. Agronomiliiton 100-vuotinen järjestötaival* (1997) ja *Yksi talo, tuhat tarinaa* (2001). Arkkitehteistä ja heidän töistään on löytynyt tietoa mm. Arkkitehtuurimuseon verkkosivuilta, Hausenin-Mikkolan-Ambergin-Valton teoksesta *Eliel Saarinen. Projects 1896-1923* (1990) sekä kolmikon Moorhouse, Carpetian ja Ahtola-Moorhouse teoksesta *Helsinki Jugendstil Architecture 1895-1995* (1987). Ajankohdan asuntoarkkitehtuuria on tutkinut Eija Rauske ja Ritva Wäre on tutkinut nationalismia ajankohdan arkkitehtuurissa. Muista rakennuksen kannalta merkittävistä henkilöistä tiedot ovat mm.

Biografiakeskuksen verkkoartikkeleista. Lähteinä on käytetty myös rakennuksen valmistumisvaiheen sanomalehtiartikkeleita, joita on digitoitu Kansalliskirjaston pienpainate-tietokantaan.

Arkistolähteitä on useita. Helsingin kaupungin kaupunginarkistossa on vanhimmat lupa-asiakirjat ja tonttikortteja. Rakennusvalvontaviraston sähköisestä (eArska) ja mikrofilmiarkistoista olemme saaneet tiedot muutoskronologian aikaansaamiseksi. Pettymykseksemme Arkkitehtuurimuseossa ei ollut rakennusta koskevia arkkitehtuuripiirustuksia. Agronomiliiton arkistossa on suuri määrä korjaustöihin liittyviä suunnitteludokumentteja ja muuta aineistoa. Myös Agronomitaloon muutoksia suunnitellut arkkitehti Olavi Montin antoi käyttöömmme viimeaikaisia muutoksia koskevia asiakirjoja. Historiallisia valokuvia olemme löytäneet kaupunginmuseon kuva-arkistosta, museoviraston kuva-arkistosta ja arkkitehtuurimuseon arkistosta. Niitä on eri vuosikymmeniltä, mutta valitettavan vähän sisätiloista.

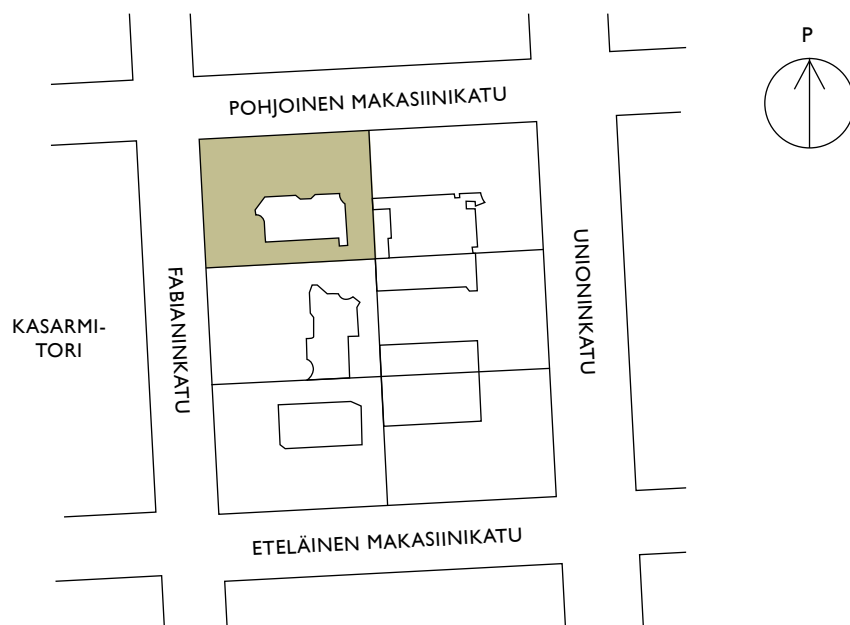
Sisätilainventoinnissa kiinteän sisustuksen osat on otettu omiksi alaotsikoiksi. Laissa rakennusperinnön suojelemisesta, kiinteällä sisustuksella tarkoitetaan ovia, ikkunoita, listoja, tulisijoja, pinnoitteita, teknisiä laitteita, kiintokalusteita tai muuta näihin verrattavaa sisustusta sekä rakennuksen käyttötarkoituksen mukaisia, siihen pysyvästi kiinnitettyjä koneita ja laitteita. Sisätilainventointi aloitettiin yleisinventoinnilla ja siinä on kiinteän sisustuksen lisäksi tarkasteltu tilarakennetta ja käyttöä. Ratkaisut ja muutokset on ajoitettu, mikäli mahdollista. Sisätiloissa suoritettiin myös huonekohtainen inventointi 20 huonetilassa, jotka valittiin yhdessä tilaajan ja kaupunginmuseon kanssa. Nykytilavalokuvia on kerätty mahdollisimman kattavasti huonetilainventoinnin yhteyteen. Säilyneisyysinventoinnin tulokset on esitetty pohjakaavioina, joiden yhtey-

dessä on kuvattu ne kriteerit, joiden perusteella säilyneisyyttä on tarkasteltu.

Julkisivut dokumentoitiin valokuvamalla, tekemällä paikan päällä havaintoja rakennusosittain ja laatimalla arvio julkisivujen säilyneisyydestä. Dokumentointivalokuvia on kaikkiaan 160. Säilyneisyyden arviointi on siis esitetty inventointiluvussa 5, mutta yhteenveto siitä on luvussa 7, Yhteenveto.

Rakennushistoriaselvitys kohdistuu Fabianinkatu 17 kiinteistön aikaan. Tässä luvussa on esitelty kohde ja ne kulttuuriset kontekstit, joiden osana sitä on tarkasteltu työssä, tehtävä ja perustiedot kohteesta. Luku 2 on taustoittava ja käsittelee kohteen sijaintia Kasarmitorin laidalla ja tontin asemakaavahistoriaa. Luku 3 keskittyy rakennuksen rakentamis- ja suunnitteluvaiheeseen. Sen osana on kartoitettu arkkitehtitoimisto GLS:n toimintaa ja erityisesti heidän suunnittelemaa asuinkerrostaloja ennen ja jälkeen Fabianinkatu 17 projektin, ja kuvailtu suunnitteluratkaisu eli millainen rakennus oli valmistuessaan. Luvun 3 kuvituksena on historiallista kuva- ja piirustusaineistoa. Luvussa 4 on tehty selkoa muutoksista niin käytön kuin omistussuhteiden osalta. Fyysiset muutokset sisä- ja ulkotiloissa on esitetty kokoavina kaavioina. Myös yhden kerrostason puretuista rakenteista on tehty kaavio sisätilojen muutosten havainnollistamiseksi. Luvussa 5 on esitetty inventointien ja valokuvadokumentoinnin tulokset. Arvottamisen, luku 6, konsultti laatii yhteistyössä kaupunginmuseon ja tilaajan kanssa. Luvussa 7 on esitetty yhteenveto selvityksen tuloksista ja konsultin pohdintaa kohteen ominaispiirteistä, säilyneisyydestä ja arvoista.

Agronomiliiton tilaama talon 67 uunin inventointi on esitetty erillisenä, itsenäisenä niteenä.

I.3 Perustiedot

KOHTEEN TIETOJA

Kohteen nimi	1990– Agronomitalo Fabianinkatu 17 1970–1990 ”Agronomitalo” 1901–1970 Kiinteistöosakeyhtiö Fabianinkatu 17 / Fastighetsaktiebolag Fabiansgatan 17 ”Lääkäreiden talo”
Rakennettu	1900–1901
Rakennuttaja	Fastighetsaktiebolag Fabiansgatan 17
Arkkitehti	Arkkitehtitoimisto Gesellius-Lindgren-Saarinen (GLS)
Osoite	Pohjoinen Makasiinikatu 6 / Norra Magasinsgatan 6 Fabianinkatu 17 / Fabiansgatan 17 00130 Helsinki / Helsingfors
Kiinteistötunnus	91-3-53-2
Kaupunginosa	Nro 3 Kaartinkaupunki / Gardenstaden
Kortteli	Nro 53, Ahven / Aborre
Tontti	2, tonttinumero on säilynyt läpi rakennuksen historian

LAAJUUSTIETOJA

Kerrosala	4290 k-m ² (käyttämätön rakennusoikeus: 915k-m ²)
Tontin pinta-ala	1 072,418 m ²
Kerrokset	Rakennuksessa on kellari, viisi kerrosta ja ullakkokerros

OMISTUSHISTORIA

1898- 1953	Ab Fabiansgatan 17
1953-	Agronomien yhdistys (vuodesta 1983 Agronomiliitto ry)

KÄYTTÖHISTORIA

1901–1953	Asuinrakennus Muutos toimisto- ja liikerakennukseksi tapahtui vähitellen vuodesta 1953 alkaen. Virallinen käyttötarkoituksenmuutos tehtiin vasta 1978.

2/ Kasarmitorin laidalla

Agronomitalo sijaitsee Kasarmitorin itälaidalla Kaartinkaupungissa. Kasarmitori sisältyi jo Johan Albrecht Ehrenströmin vuonna 1812 laatimaan Helsingin asemakaavaan. 1815-1816 asemakaavassa Kaartinkaupunki oli merkitty puutalojen alueeksi.⁴ Tontinmittauksen jälkeen kaupunki myi tontteja ja alueelle rakennettiin puisia asuintaloja. Kasarmitorin nimenä oli aluksi Nya Torget. Kaupunki rakennutti torin keskelle vuonna 1814 yleisen kaivon, joka poistettiin 1865. Torialue tasoitettiin 1815 ja kivettiin 1820-luvulla. Carl Ludvig Engelin suunnittelema uusklassistinen Kaartin kasarmi valmistui 1822 torin etäläreunaan, ja pian sen jälkeen torista alettiin käyttää nimeä Kasern Torget. Kasarmitorin nimi vahvistettiin 1836, kaupunginosa sai Kaartinkaupungin nimensä vasta vuonna 1959.⁵ Torin länsireunaan oli pystytetty muuriin holvattu kivirakennus lihamyymälöitä varten. Maalaisten torikauppa oli näet määrätty siirrettäväksi Kasarmitorille, koska se entisessä paikassaan Havis Amandan nykyisen patsaan kohdalla ”häiritsi senaatin jäseniä näiden kulkiessa virkapaikkaansa”.⁶ 1906 valmistui paikalle jugendtyylinen Selim A. Lindqvistin suunnittelema Kaartin halli monine myymälöineen.

Helsingistä tuli kauppakaupunki 1860-luvun jälkeen, kun rautatie yhdisti sen Pietariin ja maan pohjoisempiin osiin

vesireittien kautta, kaupunkiin rakennettiin suursatama ja satamarata. Myös elinkeinovapaus laajeni asteittain. Kaupunki kasvoi uudelle vuosisadalle tultaessa, mikä heijastui entistä tiiviimpänä rakentamisena keskustassa. Kivitaloja pidettiin paloturvallisina ja edustavina. 1800- ja 1900-lukujen vaihteen molemmin puolin kaupunki kasvoi voimakkaasti ja keskikaupunkia ryhdyttiin rakentamaan tasamittakaavaisina kivitaloina.

Agronomitalo sijaitsee Ahvenen korttelissa, jota rajaavat Pohjoinen Makasiinikatu, Unioninkatu, Eteläinen Makasiinikatu ja Fabianinkatu. Vuoden 1878 Helsingin kartasta näkee, että kaikki korttelin rakennukset olivat tällöin vielä puutaloja. Näihin aikoihin Kasarmitorin itälaidalla oli kolme melko samannäköistä, pihapuistikoiden erottamaa kaksikerroksista puutaloa.⁷ Fabianinkadun ja Pohjoisen Makasiinikadun kulmassa sijaitsivat R. de la Chapellen perillisten omistama puutalo piharakennuksineen, jotka myytiin vuonna 1898 Ab Fabiansgatan 17:lle. Nämä purettiin ja tontille rakennettiin vuosina 1900-1901 arkkitehtien Gesellius, Lindgren & Saarisen suunnittelema jugendtyylinen asuinkivitalo. Tämä Helsingin arvorakennuksiin kuuluva Fabiansgatan 17 muodostaa parin Ahvenen korttelin toiseen kulmaan pystytetylle jugendtyyliselle Torilinnalle, joka valmistui vuonna 1906 arkkitehtien Nyberg & Löppönen suunnitelmien mukaan.

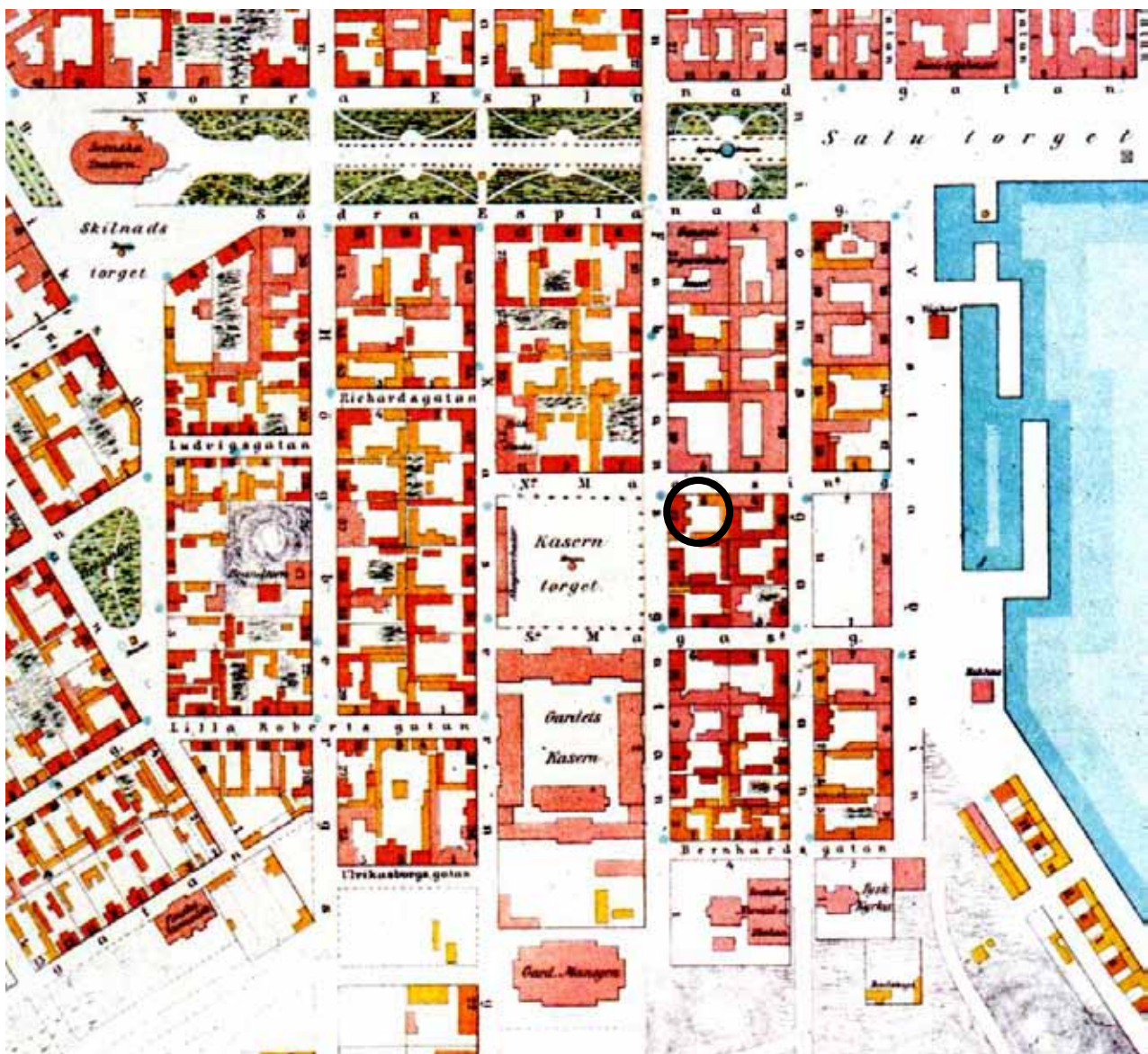
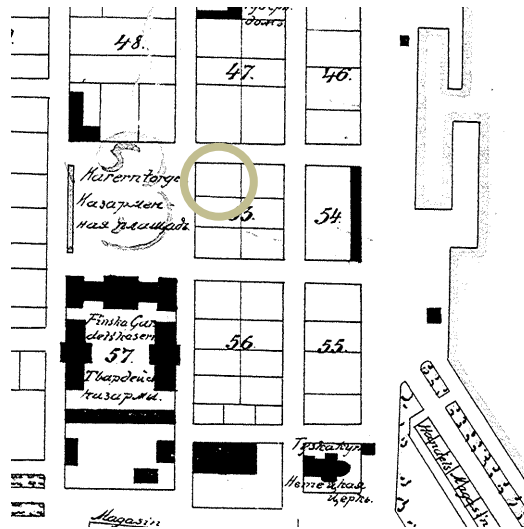
4 Stenius 1969, kartta nro 74.

5 Helsingin kadunnimet, Helsingin kaupungin julkaisuja nro 24, 108.

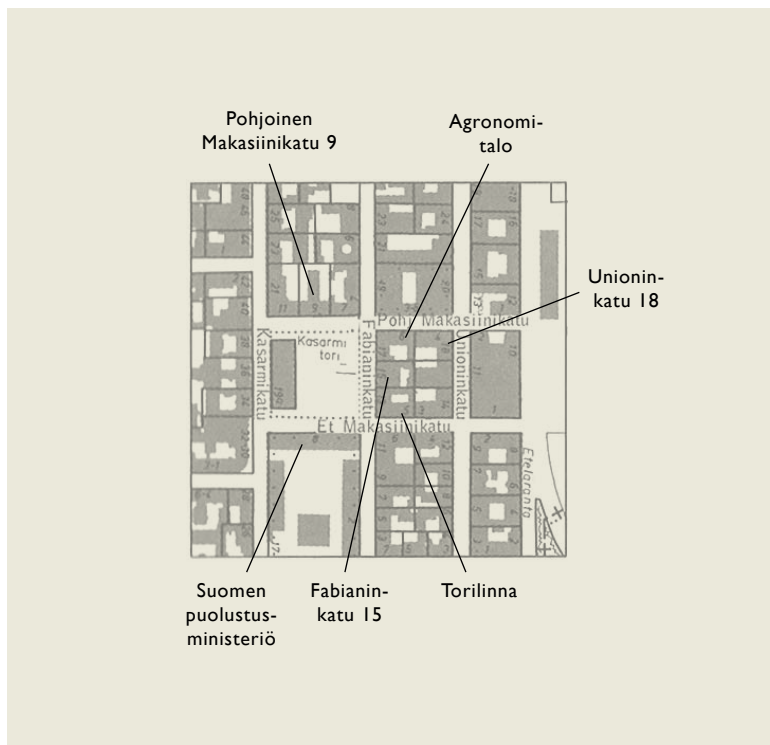
6 Ollila & Toppari 1975, 113.

7 Ollila & Toppari 1975, 112.

Ote Helsingin asemakaavasta numero
464, joka vahvistettiin vuonna 1875.
Tontti 2 on rengastettu kuvaan. KSV.

Ote Helsingin asemakaavakartasta vuodelta 1878. Karttaan on huolellisesti merkit-
ty kaikki rakennukset. Kaikki Ahvenen korttelin rakennukset olivat tässä vaiheessa
vielä matalia puurakennuksia. Tontti 2 on rengastettu kuvaan. Hietala et al. 2009, 57.

Torin itäreunan keskimmäisen tontin eli Fabianinkatu 15:n puurakennus piharakennuksineen purettiin vuonna 1900, kun Helsingin Säästöpankki osti tontin Josefina Kjellbergiltä ja rakensi tilalle vuosina 1901-1902 komean kivisen pääkonttorinsa. Jugendtyylisistä naapurirakennuksistaan poiketen tämä Waldemar Aspelinin suunnittelema nelikerroksinen liikerakennus edustaa uusrenessanssia, jonka julkisivu on sommitelmaltaan symmetrinen. Pankin julkisivussa käytettiin Ruskealan marmoria. Rakennuksen harja on samalla korolla kuin naapurirakennusten. Rakennus on nykyisin Korkeimman hallinto-oikeuden käytössä. Agronomitalon itäinen naapuri eli korttelin koilliskulman Georg Nummelinin suunnittelema Unioninkatu 18:n rakennus on nuorempi ja se valmistui vuonna 1933.⁸

Gesellius-Lindgren-Saarisen suunnittelema Fabiansgatan 17:n jugendarkkitehtuuri vaikutti myös Pohjoisen Makasiinikadun ja Fabianinkadun vastakkaisen kulmarakennuksen tyyliin. Tämän jyrkän Siriuksen talon piirsivät arkkitehdit Grahn, Hedman & Wasastjerna ja Gustaf Adolf Lindberg vuonna 1904. Talon ovet, näyte-

ikkunat ja Pohjoisen Makasiinikadun puoleisen sisäänkäynnin suunnitteli arkkitehti Valter Jung. Rakennus valmistui 1905.⁹ Kulmatorneineen, parvekkeineen ja erkereineen Siriuksen talo luo linnamaisen vaikutelman Kasarmitorin pohjoiselle reunalle ja varioidun parin Agronomitalolle.

1950- ja 1960-luku muuttivat Helsingin kaupunkikuvaa, kun vanhoja rakennuksia ei arvostettu ja niitä purettiin modernien liikerakennusten alta. Kasarmitorin länsireunan Kaartin halli purettiin vuonna 1958, kun paikalle rakennettiin liikerakennus 1960.¹⁰ 1960-luvulle tultaessa kaikki Ahvenen korttelin talot oli korvattu kivirakennuksilla. Pohjoinen Makasiinikatu 9:n koristeellinen renessanssiasuintalo purettiin torin pohjoislaidalta vuonna 1967. Vuonna 1973 Kasarmitorille sijoitettiin joukko Itä- ja Pohjois-Helsinkiin liikennöivien bussien päätepysäkkejä ja tori oli pitkään autojen täyttämä. Torialueen autoliikenne rauhoitui 2000-luvun alussa, kun viimeiset päätepysäkit poistettiin Kasarmitorilta, samalla kun torin alle rakennettiin pysäköintihalli.

⁹ http://www2.hs.fi/extrat/kaupunki/korttelisarja/64_3.html

¹⁰ Ollila & Toppari 1975, 113.

⁸ www.korttelit.fi/rakennus.php/id/82

Näkymä Kasarmitorin yli itään vuonna 1898, vain muutamaa vuotta ennen kuin monikerroksiset kivitalot korvasivat Ahvenen korttelin puutalojen rivin. HKM KA.

Agronomitalon paikalla sijainnut prokuraattori R. de la Chapellen perillisten kaksikerroksinen puutalo Pohjoisen Makasiinikadun ja Kasarmitorin kulmauksessa vuonna 1898. Kuvaaja P.Torniainen. HKM KA.

Näkymä Erottajan paloaseman palotornista itään kuvattuna ajalla 1891-1896. Kasarmitorin itäreunan rakennukset ovat kaksikerroksisia puurakennuksia. Taustalla näkyy Katajanokka. HKM KA.

Näkymä kohti Kasarmitorin itäreunaa ja merta. Kasarmitorin itälaidan Ahvenen kortteli on muuttunut puukorttelista korkeiden kivitalojen kortteliksi. Kuva on otettu joskus vuoden 1914 jälkeen. MV.

Kasarmitorin itäreunan rakennukset Agronomi-talo ja Helsingin Säästö-pankin talo kuvattuina ennen vuotta 1905. Etu-alalla on Kasarmitorin torikauppaa. HKM KA.

Ortokuva Ahvenen korttelista lähiympäristöineen vuodelta 2011. Autot ovat siirtyneet Kasarmitorin alle sijoitettuun pysäköintihalliin. © Kaupunkimittausosasto, Helsinki.

Kasarmitorin koilliskulma noin vuonna 1906. Taustalla vasemmalla Pohjoinen Makasiinikatu 7 ja 5, oikealla Fabianinkatu 17 ja 15. Kuvaaja Nils Wasastjerna. HKM KA.

1906 valmistunut Siriuksen talo on saanut paljon vaikutteita Lääkäreiden talosta: rapattu julkisivu ilman listoja, jyrkkä kattomuoto, erkkerit ja päätyaihe talon nurkassa. Kaupunkitilassa näiden kahden talon nurkan kulmikkaat ja korkeat kattomuodot muodostavat tor-

niparin Kasarmitorin koilliskulmaan. Antero Pernajan suunnittelema, 1943 valmistunut toimistorakennus ei lunasta kaupunkikuvallisesti paikkaa tämän mahtavan tilanteen keskipisteenä.

Siriuksen talo
Arkkitiedit Grahn, Hedman
& Wasastjerna ja Gustaf Adolf
Lindberg
1904-1905

Fabianinkatu 19 - Pohjoinen
Makasiinikatu 3-5
Arkkitiedit Antero Pernaja
1943

Agronomitalo (Lääkäreiden
talo)
Arkkitiedit Gesellius, Lindgren
& Saarinen
1900-1901

Kuvat Sami
Heikinheimo,
ark-byroo.

Helsingin Säästöpankin talo eli Fabianinkatu 19 rakennettiin samaan aikaan kuin Fabianinkatu 17. Sen julkisivu edustaa perinteisempää uusrenessanssia, mutta uutuutena sen julkisivussa on käytetty ensimmäistä

kertaa Suomessa marmoria, suomalaista Ruskealan marmoria. Korttelin rakennusten räystääslinjat ovat yhtenäiset.

Agronomitalo
Arkkitiedit Gesellius, Lindgren
& Saarinen
1900-1901

Korkeimman hallinto-oikeuden talo,
alunperin Helsingin Säästöpankin talo
Arkkitiedit Waldemar Aspelin
1901-1902

Torilinna
Arkkitiedit Nyberg & Löppönen
1906

Torilinnassa on jugendin vaikutteita, mutta sen julkisivu ei ole vastaavalla tavalla plastinen ja ekspressiivinen kuin Siriuksen talon ja Agronomitalon. Kadun kulmaa korostaa kulkikas torni kuten Fabianinkadun ja Pohjoisen makasiinikadun kulmassa. Vuosisadan vaihteen

asuinpalatsien mittakaava kohosi korkeammaksi kuin Kaartin kasarmissa. Julkinen rakennus jää mittakaavalisesti alakynteen. Tässäkään torin kulmassa moderni liikerakennus ei lunasta paikkaansa kahden vanhemman rakennuksen välissä.

Torilinna
Arkkitiedit Nyberg & Löppönen
1906

Eteläinen Makasiinikatu 6 –
Fabianinkatu 9
Arkkitiedit Pekka Saarema
1963

Kaartin kasarmi, Suomen
puolustusministeriön pää-
rakennus
Arkkitiedit Carl Ludvig Engel
1822

3 / Fabianinkatu 17 rakennusvaiheessa 1900–1901

3.1 Rakennuttaja Fastighetsaktiebolag Fabiansgatan 17

Talon rakentamisen juuret voidaan sijoittaa maakauppoihin, jossa tontti ja sillä ennen sijainnut kaksikerroksinen puutalo siirtyi Axel, Georg ja Ernst Ehrnroothin omistukseen. Kauppakirja allekirjoitettiin 1.3.1898. Myyjäosapuolena toimi de la Chapellen suku, joka oli ranskalaista perua mutta asettunut Suomeen jo 1700-luvulla. Tämä valtiomiehistä tunnettu suku oli omistanut tontin edelliset 40 vuotta. Ostajaveljeksistä Ernst oli lääkäri, Georg oli varatuomari, liikemies ja Nastolassa sijaitsevan Seestan kartanon omistaja. Teollisuudessa ja liikealalla toiminut Axel otti rakennusprojektista päävastuun, hän ryhtyi perustettavan osakeyhtiön pääosakkaaksi. Osakeyhtiö sai nimekseen Aktiebolaget Fabiansgatan 17, jonka yhtiöjärjestys vahvistettiin keisarikunnan senaatissa vasta 1918. Hanke oli sekä yhteiskunnallinen että taloudellinen: osakeyhtiömuoto kertoo tavoitteesta osinkoon, kuten kaupallisten tilojen rakentaminenkin, mutta toisaalta rakennuksesta tuli merkittävä esikuva ja vaikuttaja asuntorakentamisen saralla. Yhtiönimi viittaa myös siihen, että oletuksena oli talon pääjulkisivun suuntautuvan Fabianinkadulle, siis Kasarmintorille päin. Näin ei kuitenkaan käynyt. Kiinteistön

hinnaksi sovittiin 150 000 markkaa, joka oli yli neljä kertaa enemmän kuin 40 vuotta aiemmin maksettu kauppasumma. Toisaalta Helsingin kasvu oli tuona aikana kiihtynyt ja tontti sijaitsi kaupungin keskeisellä paikalla. Tarvittava rahoitus hankittiin lainoilla. Pian hankkeen alullepanon jälkeen Georgin ja Ernstin osuudet ostivat lääkärit Axel Holmberg ja Wilhelm Zilliacus.¹¹

Uudet osakkaat näyttävät antaneet lisäpontta rakennushankkeeseen.¹² Zilliacukset olivat poliittisesti aktiivisia. He vastustivat tsaarinvaltaa ja halusivat korostaa Suomen kansallista roolia Venäjän valtakunnassa. Wilhelm Zilliacuksen veli ja Axel Ehrnroothin isäpuoli Konni Zilliacus mm. järjesteli vuonna 1899 Suomen osallistumista Pariisin maailmannäyttelyyn.¹³ Seuraavana vuonna Suomi esittäytyi omassa paviljongissaan, mikä oli näyttävä vastareaktio ensimmäisen sortokauden venäläistämistoimille.¹⁴ Paviljongin suunnitteli

---

¹¹ Mäkinen 2001, 1–7.

¹² Tämän kuvan saa ainakin Wilhelm Zilliacuksen pojan Per Wilhelm Zilliacuksen muistel mista (Zilliacus 1990, 61).

¹³ Klinge 2007. Kansallisbibliografia-verkkojulkaisu.

¹⁴ Enkenberg 2012.

arkkitehtitoimisto Gesellius-Lindgren-Saarinen. Sama suunnittelijakolmikko sai myös tehtäväkseen Fabiansgatan 17 suunnittelun. Toimiston palkkioksi sovittiin 3.35 prosenttia rakennuskustannuksista ja se sisälsi myös rakennustöiden valvonnan.¹⁵ Suunnittelijakolmikon valikoitumiseen saattaa olla vaikuttanut myös aikansa tunnettu fennomaani Sebastian Gripenberg. Hän laati alustavia suunnitelmia kansallismuseosta ennen sen suunnittelusta järjestettyä avointa kilpailua (1901-2), jonka voittivat Gesellius-Lindgren-Saarinen. Gripenberg toimi myös puheenjohtajana Palovakuutus-Osakeyhtiössä, joka rakennutti itselleen kolmikon suunnitteleman Pohjolan talon (1901).¹⁶ Zilliacuksiin hänet yhdistää Konni, joka oli tilanut tältä piirustukset isännöimänsä Kellokosken kartanon uutta päärakennusta varten.¹⁷

Agronomitalon suunnittelijoiksi valokoitui kolmikko, joka on vaikuttanut suoma-

15 Mäkinen 2001, 7.

16 Sebastian Gripenbergin arkkitehtiesittely Arkkitehtuurimuseon verkkosivuilla.

17 ark-byroo 2013, 14.

Fabianinkadun näkymä kohti etelää vuonna 1961. Fabianskagatan 17:n kulmatorni korostuu katunäkymässä. Kuvaaja C. Grönberg. HKM KA.

3.2 Arkkitehtitoimisto Gesellius-Lindgren-Saarinen

---

laiseen arkkitehtuurin historiaan hyvin merkittävällä tavalla ja jotka kehittivät kansalliseksi rakennustyyliksi kutsuttua suuntausta.

Herman Gesellius, Armas Lindgren ja Eliel Saarinen olivat opiskelutovereita ja valmistuivat kaikki arkkitehteiksi vuonna 1897. Ajatus yhteistyöstä syntyi jo opiskeluaikana ja joulukuussa 1896 he perustivat yhteisen toimiston. Kolmikon työnjakoa on perinteisesti pidetty melko kaavamaisena. Geselliuksen on uskottu hoitaneen käytännön seikkoja ja vaikuttaneen sisätiloihin, Lindgrenin kulttuuristoriallista tietämystä on vuorostaan korostettu ja Saarisen vahvuudeksi on nähty luovuus ja mielikuvituksellisuus. Heidän tuotteliaisuuttaan ruokkivat niin monet matkat kuin tovereiltaan saadut ideat, joita jalostettiin yhdessä ja erikseen. Kolmikon työt ja ajatukset tulivat esille niin arkkitehtuurikilpailuissa, toteutuneissa rakennushankkeissa kuin myös arkkitehtuuria käsittelevissä lehdissä julkaistuissa kuvituksissa.¹⁸

Arkkitehtitoimisto Gesellius-Lindgren-Saarinen vakiinnutti asemansa johtavana arkkitehtitoimistona voittaessaan Pariisiin vuoden 1900 maailmannäyttelyn Suomen paviljongin suunnittelukilpailun vuonna 1898. Ehdotelma ammensi Suomen luon-

nosta, keskiaikaisten kirkkojen arkkitehtuurista ja talonpoikaisesta rakennusperinteestä. Paviljonki sai osakseen paljon huomiota, se voitti maailmannäyttelyn Grand Prix-palkinnon ja teki suunnittelijoistaan kansainvälisestikin tunnettuja.¹⁹

Samoihin aikoihin käytiin kilpailu myös Palovakuutus-Osakeyhtiö Pohjolan toimitalosta Helsinkiin. Vuosina 1899-1901 valmistunut talo on kansallisromantiikan huipentuma. Kolmikon mielikuvituksellisia suunnitelmia rajoittivat vain määräys käyttää luonnokiveä julkisivussa ja toteuttaa rakennus kisassa toiseksi sijoittuneiden Ignés ja Agathon Törnvallin laatimiin pohjapiirroksiin. Voimakkaista muotoaiheistaan tunnetun rakennuksen kadunpuoleinen fasadi toteutettiin graniitista sekä helpommin käsiteltävästä Nunnalahden vuolukivestä. Vuolukivestä toteutettiin myös rakennuksen kansantarustoon pohjautuvat veistokset, jotka herättivät suurta huomiota Pohjolan talon vihkiäistilaisuudessa joulukuussa 1901.²⁰ Puheen pitänyt arkkitehti Sebastian Gripenberg ylisti taloa varauksettomasti ainutlaatuiseksi. Gripenbergin mielestä materiaalit puhuivat nyt omaa luonnollista, ominaista kieltään ja ornamentiikassa oli käytetty ainoastaan Suomen kasvi- ja eläinkunnasta saatua ai-

---

18 Hausen 1990, 14-15.

---

19 Hausen 1990, 84-87; Enkenberg 2012.

20 Hausen 1990, 88-97; Geselliuksen arkkitehtiesittely Arkkitehtuurimuseon verkkosivuilla.

heita. Kaikki tämä todisti hänelle nuorten arkkitehtien erinomaista ja alkuvoimaista lahjakkuutta. Kaikki eivät kuitenkaan jakaneet fennomaani-Gripenbergin näkemyksiä. Gripenbergin virkaveli Yleisten töiden ylihallituksessa, arkkitehti Jac. Ahrenberg, oli kauhistunut kansallisromantiikan hengessä suunnittelevia arkkitehtien maun johdosta. Myös jotkut tunnetuimmista arkkitehteistä, kuten Gustaf Stengell ja Sigurd Frosterus, vastustivat kaikkea romantiikkaa.²¹

Kolmikon seuraavaksi suunnittelema Kansallismuseo on sekin kansallisromantiikan parhaimpia esimerkkejä ja aikakautensa merkittävin valtion toteuttama rakennus. 1902 voitettun yleisen suunnittelukilpailun jälkeen hanke eteni hitaasti, varsinaiset rakennustyöt valmistuivat vasta 1910.²²

Julkisten rakennusten lisäksi toimisto on tunnettu huviloistaan. Suur-Merijoen kartanon päärakennus valmistui Viipurin lähistölle 1904, arkkitehtien yhteinen ateljee- ja asuinrakennus Kirkkonummelle 1903. Nämä huvilat olivat kokonaistaideteoksia, joissa suunnitemat koskivat myös kiintokalusteita, tekstiilejä ja valaisimia. Yhtälailla jo Suomen paviljonki oli ollut eheä ja omintakeinen kokonaisuus Akseli Gallen-Kallelan huonekalujen, tekstiilien ja kattofreskojen kera. Kokonaistaideteos-

ajattelu näkyy myös samanaikaisessa Agromitalossa.

Kirkkonummelle Hvitträsk-järven rannalle rakennettu kartano suunniteltiin paikaksi, jossa arkkitehdit voisivat rauhoittua ja keskittyä työhönsä luonnon ympäröimänä. Rakennuskokonaisuus maastoutuu ympäristöönsä, orgaaninen muoto ja materiaalivalinnat ovat luonnon inspiroimia. Hvitträsk kuitenkin toimi alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan vain vähän aikaa, sillä arkkitehtitoimiston yhtenäisyys ei kestänyt kaikkia yksityiselämän ja töiden paineita, vaan hajosi 1905. Armas Lindgren muutti silloin perheineen Helsinkiin, mutta Gesellius ja Saarinen jatkoivat toimintaa vielä pari vuotta yhdessä. Hvitträsk toimi Geselliuksen ja Saarisen omina toimistoina vielä sen jälkeen kun yhteistyö arkkitehtien välillä oli jo loppunut.²³

Eron jälkeen Gesellius jatkoi suunnittelutyötä niin yksin kuin yhdessä joko Saarisen tai Lindgrenin kanssa. Lindgren vastasi Kansallismuseon valmiiksi saattamisesta, työskenteli vanhojen rakennusten parissa, ja jatkoi uudisrakennusten suunnittelua omassa toimistossaan. Saarinen jatkoi niin kaupunkisuunnittelun, asemaakaavoituksen kuin rakennussuunnittelun parissa ja vietti uransa loppuajan Yhdysvalloissa.²⁴

21 Järventaus 1967, 406.

22 Järventaus 1967, 412.

23 Moorhouse et al. 1987, 58; Geselliuksen arkkitehtiesittely Arkkitehtuurimuseon verkkosivuilla; Hvitträskin historian esittely Museoviraston verkkosivuilla.

24 Geselliuksen, Saarisen ja Lindgrenin arkkitehtiesittelyt Arkkitehtuurimuseon sivuilla.

Herman Gesellius (1874–1916)

Herman Ernst Henrik Gesellius kirjoitti ylioppilaaksi Svenska Normallyceumista vuonna 1893 ja pääsi ylioppilasvuotenaan opiskelemaan Polyteknilliseen opistoon (nyk. Teknillinen korkeakoulu). Hän aloitti opintonsa koneenrakennustekniikan alalla, mutta vaihtoi pian arkkitehtuuriin. Vaikka Gesellius tunnetaan parhaiten Saarisen ja Lindgrenin kanssa toteutetuista töistä, toimi hän myös yksin. Hänen merkittävämmäksi omaksi työkseen muodostui Wuorion talo Unioninkatu 30:ssa, joka valmistui vuonna 1909.

Geselliuksen taidot tulivat esille myös muun muassa Annankadun ja Uudenmaankadun kulmaan vuonna 1910 valmistuneessa asuinkerrostalossa, joka istui olemassa olevaan rakennusmassaan tyylikkäästi. Gesellius-Lindgren-Saarisen toimiston ha-

joamisen jälkeen Gesellius osallistui eduskuntatalon suunnittelukilpailuun yhdessä Armas Lindgrenin kanssa. Heidän ehdotuksensa tuli kilpailussa toiseksi Eliel Saarisen voitettua vuonna 1908 ratkenneen kilpailun. Herman Gesellius menehtyi vasta 42-vuotiaana vaikeaan keuhkosairauteen. Hän asui viimeisimpinä vuosinaan runsaasti ulkomailla. Vaikkei hän kirjoittanutkaan arkkitehtuurista yhtä paljon kuin aikalaiskollegansa ja ole yhtä hyvin tunnettu, hänen panoksensa suomalaisen arkkitehtuurin historialle oli kiistaton. Hänen merkittävä osansa niin Gesellius-Lindgren-Saarisen tuotantoon kuin rakennustaiteen historiaan kohdistui erityisesti sisustusten suunnitteluun.²⁵

---

25 Geselliuksen arkkitehtiesittely Arkkitehtuurimuseon verkkosivuilla.

Armas Lindgren (1874–1929)

Armas Eliel Lindgren kirjoitti ylioppilaaksi 1892. Lindgrenin päätyöksi Geselliuksen ja Saarisen kanssa yhteisessä toimistossa muodostui Kansallismuseon rakennuksen suunnittelutyön loppuun saattaminen.

Yhteisen suunnittelutoimiston lisäksi Lindgren toimi Polyteknillisen opiston taidehistorian tuntiopettajana vuoteen 1902, jolloin hänet nimitettiin Taideteollisuuskeskuskoulun korkeamman osaston (nyk. Taideteollinen korkeakoulu) taiteelliseksi johtajaksi. Pidettynä opettajana Lindgrenin vaikutus opiskelijoiden taideteollisuuden ja rakennustaiteen historian tunteemukseen oli merkittävä. Hän toimi virassa vuoteen 1912, ja vuonna 1919 hänet nimitettiin Teknillisen korkeakoulun rakennustaiteen professorin virkaan.

Lindgren oli ensimmäisiä arkkitehteja, jotka ymmärsivät suomalaisen puukirkkoarkkitehtuurin arvon. Hän osallistui myös muun vanhan arkkitehtuurin dokumentointiin ja teki runsaasti akvarelleja

kirkkoarkkitehtuurista. GLS-toimiston hajoamisen jälkeen Lindgren perusti oman toimiston. Kymmenluvulla hän työskenteli yhdessä Wivi Lönnin kanssa. Yhdessä he suunnittelivat Uuden ylioppilastalon Helsinkiin, Estonia-teatterin Tallinnaan ja Sakalan ylioppilastalon Tarttoon. Tänä aikana Lindgren osallistui myös arkkitehtuurikilpailuihin mm Herman Geselliuksen kanssa. Lindgrenin omista töistä mainittakoon vakuutusyhtiö Kalevan liiketalo ja Keskinäisen vakuutusyhtiö Suomen julkisivut. Hän suunnitteli lisäksi useita asuinrakennuksia Helsinkiin, mm. Kulosaaren Ribbinghofin rivitalot sekä Kone ja Silta-rakennusosakeyhtiön työväenasuntorakennukset Vallilassa (yhdessä Liljequistin kanssa). Vuosina 1914–26 toimisto Lindgren-Liljequist suunnitteli Hangon kaupungintalon sekä Säynäsalon ja Valkelan kirkot. Yksin Lindgren suunnitteli Kuusankosken, Noormarkun ja Käkisalmen kirkot sekä useita huviloita ja yksityistaloja.²⁶

---

26 Lindgrenin arkkitehtiesittely Arkkitehtuurimuseon verkkosivuilla.

Eliel Saarinen (1873–1950)

Eliel Gottlieb Saarinen kirjoitti ylioppilaaksi 1893. Kirjoittautuessaan arkkitehtiopiskelijaksi Polyteknilliseen opistoon hän aloitti opinnot myös Helsingin yliopiston piirustuskoulussa.

Eliel Saarinen on ehkä tunnetuin maineikkaasta arkkitehtikolmikosta ja hänen uransa jatkui vielä pitkään yhteisen toimiston hajoamisen jälkeen. Hänen ensimmäinen merkittävä työ omissa nimissä oli Helsingin rautatieasemarakennuksen suunnitteluvoitto (1904). 1910-luku oli Saarisen suurten kaupunkisuunnitelmien aikaa. Hän laati Tallinnan ja Budapestin asemakaavalliset selvitykset ja Helsingin Munkkiniemi-Haaga (1915) ja Pro Helsingfors (1918) -suunnitelmat. Vuonna 1922 Saarinen osallistui amerikkalaisen Chicago Tribune -lehden toimitalokilpailuun, jossa sijoittui toiseksi pilvenpiirtäjäehdotuksellaan. Suunnitelma herätti suurta huomiota ja sai Saari-

sen muuttamaan Yhdysvaltoihin 1923. Jo seuraavana vuonna hänet nimitettiin Michiganin yliopiston professoriksi. Saarisen jatkuva kiinnostus asemakaavasuunnitteluun kuvastuu Chicagon ja Detroitin toteutumattomissa ranta-alue-suunnitelmissa, jotka hän laati 1923 ja 1924. Vuonna 1925 Saarinen sai suunnitellakseen Cranbrook Educational Centerin Michiganiin, joka koostui useasta rakennuksesta. Saarisen oma talo, jonka hän suunnitteli yhdessä vaimonsa Lojan kanssa, valmistui 1929. 1930-luvun lopulta lähtien Saarinen työskenteli yhdessä poikansa Eeron kanssa. Heidän yhteisiä töitään ovat mm. Kleinhansin konserttitalo Buffalossa ja Tabernacle kirkko Indianassa, päätyöksi muodostui General Motorsin teknillinen keskus Detroitiin (1949).²⁷

---

27 Saarisen arkkitehtiesittely Arkkitehtuurimuuseon verkkosivuilla.

3.3 GLS:n kerrostalot Helsingissä

Arkkitehtitoimisto GLS suunnitteli Helsinkiin kaikkiaan neljä kerrostaloa, jotka rakennustyyppinsä puolesta muodostavat kiinnostavan vertailukohdan Fabianinkatu 17 arkkitehtuurille. Nämä asuintalot on tässä luvussa esitelty rakentamisjärjestyk-

sessä. Fabianinkatu 17 lukuunottamatta muut rakennukset sijaitsevat Katajanokan tyyliltään yhtenäisellä jugend-asuinalueella, joka rakennettiin pääosin 1904–1914. Kaikki neljä rakennusta ovat nurkkataloja.

Tallbergin talo

Luotsikatu 1 – Satamakatu 7

Rakennettu 1897–1898

Liikemies Julius Tallbergille suunniteltu asuinrakennus perustui arkkitehtikilpailuun, jossa GLS oli voittanut sekä ensimmäisen ja toisen palkinnon. Tallbergin talo oli toimiston ensimmäinen kerrostalo ja ensimmäinen jugend-tyylinen rakennus Katajanokalla. Se valmistui kolme vuotta aikaisemmin kuin Fabianinkatu 17.

Kulmatontilla sijaitsevassa rakennuksessa on monimuotoinen torneista rakentuva kattomaisema. Kadun kulmassa on kokoava torniaihe. Katto on verhottu nykyisin liuske kivillä tai vastaavilla. Katu-

tasossa on liiketiloja ja ylemmissä kerroksissa oli alunperin yksi asunto kussakin. Julkisivussa päällekkäiset erkkerit jatkuvat yli räystäslinjan muodostaen päätyaiheita. Julkisivun symmetria on häivytetty aiheiden runsauteen. Julkisivumateriaalina on käytetty pohjakerroksessa luonnonkiveä ja kerroksen aukotukset ovat kaarevia. Toisen ja kolmannen kerroksen julkisivu on rapattu ja sen käsittely geometrisempaa. Kolmannen kerroksen ikkunoiden kaaret ovat leveitä tai suippoja.²⁸ Pääporras on rakennuksen kokoava sisätila.

---

²⁸ Moorhouse et al 1987, 208–209 ja omat havainnot.

Fabianinkatu 17
Pohjoinen Makasiinikatu 6
Valmistunut 1901

Myös 1901 valmistunut Fabianinkatu 17 on kulmatalo. Kasarmitorin nurkkaa on korostettu geometrisellä diagonaalisella erkkeritornilla, missä rakenteellisten elementtien määrittämät muodot sulautuvat toisiinsa. Kasarmitoria katsoo myös keskiaikaisesta arkkitehtuurista inspiraatiota ammentanut parveke viidennestä kerroksesta käsin. Valtava rikkoutumaton julkisivu toteutettiin sileäpintaisina ilman vaakalistoja, jotka olivat olleet tyypillisiä uusrenessanssiarkkitehtuurille. Katto oli alun perin punatiiltä, ja sitä koristivat tornit ja räystäslinjan yli kohoavat päätyaiheet. Maantasokerroksessa oli liiketiloja ja ylemmissä kerroksissa kolme huoneistoa kussakin.

Pääporras on talon kokoava sisätila. Sinne on käynti Pohjoisen Makasiinikadun puolelta. Rakennuksen suurimman huoneiston pääsalit on sijoitettu kulmaan niin, että niiden läpi kulkee diagonaalinen akseli läpi talon.

Rakennus sai osakseen paljon huomiota valmistuessaan. Bertel Jung puolusti nuoria arkkitehteja ja näiden epäsymmetristä julkisivuratkaisua erkkereineen sanoen, etteivät nämä suunnitelleet huoneistoja vaan koteja. Julkisivusommitelma määrittyi sisätilan ehdoilla. Tässä rakennuksessa arkkitehdit pyrkivät ohittamaan kysymyksen tyylistä. He suosivat taidekäsityötä. Julkisivuissa ei esiinny historismia. Moorhousen mukaan ne kuvastavat arkkitehtien pyrkimystä löytää asuinrakennukselle muoto.²⁹

²⁹ Moorhouse et al. 1987, 136–137 ja omat havainnot.

A. B. Olofsborg
Kauppiaankatu 7-Katajanokankatu 1
Rakennettu 1901–1903

Olofsborgin ”linna” on rakennettu varakkaille yläluokkaisille perheille, jotka tunisivat toisensa. Arkkitehdit suunnittelivat samanaikaisesti Hvitträskiä, josta on ammennettu vaikutteita myös tänne. Olavinlinnaa muistuttava pyöreä torni ottaa paikkansa katujen kulmassa. Julkisivua on korostettu poikkipäädyillä, erkkereillä ja ikkunoiden rytmityksellä. Sokkeli on graniittia, jonka pinta on lohkottu. Julkisivu on sileäksi rapattu ja jyrkkää kattoa on korostettu punatiilillä. Pihalle on käynti kaarevaksi holvatus porttikäytävän kautta.

Sisätilojen sommittelussa on käytetty hyväksi rakennuksen sijaintia kahden kadun kulmassa. Kulmahuoneita on yhdistetty toisiin tiloihin siten, että syntyy diagonaalisia näkymiä koko talon läpi. Huoneiden järjestys on erilainen eri kerroksissa. Tulisijat ja istuskeluun tarkoitettut alkovit korostavat yksittäisiä tilanteita. Jokaisessa kerroksessa oli alunperin kolme huoneistoa ja jokaisessa huoneistossa oli erkkeri, pääovi ja sivuovi. Sisätilat olivat epäperinteisiä ja niiden suunnittelussa asuminen oli etusijalla.³⁰

³⁰ Moorhouse et al. 1987, 210 ja omat havainnot.

Asunto-osakeyhtiö EOL
Luotsikatu 5, Katajanokankatu 6
Valmistunut 1903

Myös asunto-osakeyhtiö EOL on kulmarakennus ja lisäksi rakennuksessa on sisäsiivet sen molemmilla laidoilla korttelin sisällä. Sisäpiha on umpinainen. Kulmaa on artikuloitu vähemmän kuin muissa GLS:n kerrostaloissa. Kulma on pyöristetty, muurimainen eikä sen kohdalla ole tornia. Rakennuksen tehokkuus on ilmeisen suuri.

Julkisivupinta on jaettu listoilla vaakasuuntaisiin vyöhykkeisiin. Alempi lista on yksinkertaisempi ja ylempi on hammaslista. Matala sokkeli on lohkopintaista graniittia. Porttikäytävää on korostettu portiikiäiheellä. Rakennuksen koristelussa on käytetty taidekäsityötä. Jyrkkä katto on nykyisin peltiä, mutta alun perin se on

ollut todennäköisesti verhottu punatiilellä kadun puolelta. Katajanokankadun puolella on lape 2/3 kerroksen välissä ja Luotsikadun kadun puolella 1/2 kerroksen välissä. Tällä tavoin julkisivun plastisuudelle on saatu tilaa. Luotsikadun puolella julkisivu on jäsenneilty epäsymmetrisin risaliitein, joista yhtä korostaa poikkipääty ja toista torniaihe. Risaliittien välissä räystäslinja on matalampana ja harjakatto taittuu mansardiksi. Mansardikaton lappeessa on kattoikkunoiden rivi ja niiden alapuolella on veistetyin puutolpin varustettu loggia.

Kummankin kadun puolella on julkisivun reunassa siitä pyöreänä ulostyöntyvä torniaihe, joka muodostuu päällekkäisistä erkkereistä. Myös Olofsborgin arkkitehtuurissa on muistumia linnoista ja keskiajasta. Hammaslistat voi tulkita historisoviksi aiheiksi.

Näkymä Pohjoiselta Makasiinikadulta
1930-luvun lopulta. HKM KA.

3.4 Rakentamisen historia ja suunnitteluratkaisun kuvaus

Kun päätös toimiston Gesellius-Lindgren-Saarinen palkkaamisesta uudisrakennuksen suunnittelijaksi oli tehty, asiat etenivät nopeasti. Sopimus suunnittelusta solmittiin helmikuussa 1900, jonka jälkeen suunnitelmat asettuivat nopeasti lopulliseen muotoonsa. Huhtikuun alussa 1900 lehdistö raportoi piirustusten hyväksymisestä maistraatissa.³¹ Rakennustyön valmistamisajankohdaksi oli määritelty kesäkuu 1901.³² Aikataulu näyttää pitäneen. Rakennus herätti paljon huomiota sekä rakennusaikana että valmistuttuaan. Vaikka kaikki huomio ei ollut positiivista, valtaosa arvioista oli myönteisiä. 23.3.1900 päivätyssä kirjoituksessa rakenteilla olevan kivitalon omaperäistä julkisivua pidettiin modernina ratkaisuna. Massiivisten kipsikoristeiden sijaan siinä olisi puhtaita seinäpintoja ja vain satunnaisia kasvikoristeita. Muita julkisivua elävöittäviä elementtejä olivat

erkkerit ja vaihtelevat ikkunaryhmittelyt.³³ Rakennus oli kokonaisuus, jonka oleelliset sisustuselementit, kuten puuleikkaukset, metallitaokset ja lyijylasityöt olivat arkkitehtikolmikon suunnittelemaa, uniikkeja käsitöitä. Töitä toteutti ja suunnitelmia jatkojalostivat tunnetut nimet kuten Venny Soldan-Brofelt (freskot), Louis Sparre (huonekalut) ja A. Holsti (rautataokset).³⁴

Rakennus tunnettiin aluksi Lääkärideiden talona, sillä moni asukkaina olevista lääkäreistä, joita oli alunperin Holmbergin ja Zilliacuksen lisäksi Jarl Hagelstam ja O. Westphal, piti siellä vastaanottoa.

3.4.1 Julkisivut

Julkisivuista tehtiin kaksi versiota. Marika Hausenin mukaan vanhemman on signeerannut Herman Gesellius maalisi-

31 Aftonposten 3.4.1900, nro. 78 sivu 2. Kansalliskirjaston digitoidut aineistot, Historiallinen sanomalehtikirjasto.

32 Nya Pressen 23.3.1900 nro. 80 sivu 2. Kansalliskirjaston digitoidut aineistot, Historiallinen sanomalehtikirjasto.

33 Nya Pressen 23.3.1900 nro. 80 sivu 2. Kansalliskirjaston digitoidut aineistot, Historiallinen sanomalehtikirjasto.

34 Mäkinen 2001, 8-9.

kuussa 1900 ja toisen Armas Lindgren saman vuoden toukokuussa. Hän arvelee, ettei Saarinen olisi osallistunut projektin suunnitteluun, koska oli tuolloin Pariisissa.³⁵ Lupapiirustuksissa maaliskuulta 1900 näkyy kuitenkin kolmen arkkitehdin nimet (katso ss. 28 ja 33-35), samoin kuin toukokuun 1901 julkisivujen muutospiirustuksissa (katso s. 29). Jälkimmäiset julkisivupiirustukset edustavat ilmeisesti rakennusaikaisia muutoksia.

Ensimmäinen julkisivuversio oli koristeellisempi ja muotorikkaampi kuin myöhempi versio. Ikkunat olivat joka kerroksessa erilaisia ja tornien kattomuodot pyöreitä. Lopullisessa versiossa suuri osa koristeista on karsittu pois ja julkisivu on suoraviivaisempi ja selkeämpi.

Julkisivusommitelma on epäsymmetrinen. Kulmassa on torni ja erkkeri. Rakennuksen reunoja korostavat matalammat päädyt, jotka nousevat räystäslinjan yläpuolelle. Rakennuksen julkisivu on sileäksi rapattu ja maalattu. Siinä on erkkeriä, luontoaiheisia koristekuvioita ja figuureja. Sokkeli on hakattua punagraniittia.

Katujulkisivun 2.-4. kerroksen ikkunat ovat kaikki suorakulmaisia ja niissä on

toistuvana teemana jugendille ominaiset pieniruutuiset ikkunat. Kulmatornin erkkerin ikkunat ovat myös pieniruutuisia ja suorakulmaisia lukuunottamatta neljännen kerroksen kaareva ikkuna. Ylimmän kerroksen ikkunat ovat ylöspäin suipponevia ja muodoltaan erilaisia kuin muut. Rakennuksen pääsisäänkäynti sijaitsee Pohjoisen Makasiinikadun puolella mutta Fabianinkadun julkisivua voidaan pitää rakennuksen pääjulkisivuna. Ylimmässä kerroksessa on pitkä parveke ja 3. kerroksessa pieni yksilöllinen erkkeri ja koristefiguuri.

Pihajulkisivu on katujulkisivua yksinkertaisempi eikä siitä ole olemassa GLS:n laatimia piirustuksia lukuunottamatta pihasiiven julkisivua, joka näkyy leikkauspiirustuksessa. Pihajulkisivu on myös rapattu ja maalattu. Ikkunat ovat yksinkertaisempia kuin kadun puolella. A-, B- ja C- portaassa on parvekkeita.

Rakennuksen katto on jyrkempi kadullepään kuin pihalle. Kadunpuoleinen lape oli kattotiiltä ja pihan puolella sekä pihasiivessä ja -rakennuksessa käytettiin peltiä. Erkkereiden kattomateriaali oli todennäköisesti kuparia.

---

35 Hausen 1990, 22-23.

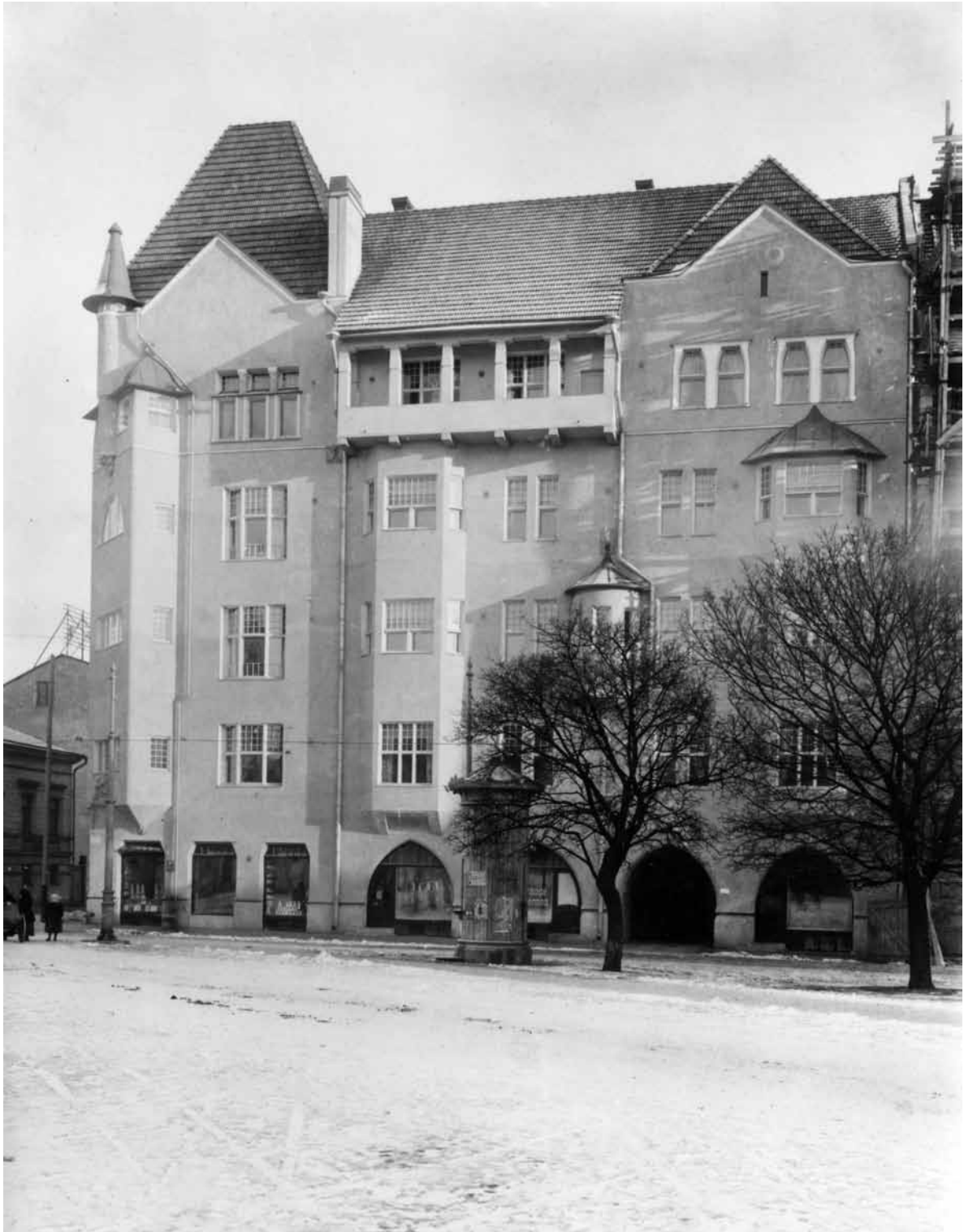
Julkisivu Fabianinkadulle. Arkkitehdit Gesellius, Lindgren, Saarinen. Toukokuu 1901. HKA.

Julkisivu Pohj. Makasiinikadulle. Arkkitehdit Gesellius, Lindgren, Saarinen. Toukokuu 1901. HKA.

Kuva MFA.

Fabianinkatu 17 vastavalmistuneena. Oikealla puolella Helsingin Säästöpankki on vielä rakennustelineiden peitoissa. MFA.

3.4.2 Pohjaratkaisu ja toiminnot talossa

Fabianinkadun ja Pohjoisen Makasiinikadun kulmaan rakennettu talo koostui kahdesta siivestä kadun varressa ja kolmannelta siivestä korttelin keskellä. Tontti rakennettiin varsin täyteen. Kivitalossa on viisi kerrosta, ullakko ja kellari.

Suunnitelmien mukaisesti pohjakerrokseen sijoittui yhdeksän liiketilaa. Liiketilat olivat läpitalon meneviä huoneistoja. Sisäänkäynti oli kadun puolelta mutta osalla oli myös takaovi pihalle. Taloon rakennetut asunnot olivat kahta eri mallia. Kadunpuoleisessa A-portaassa asuivat osakkaat ja heidän vuokralaisensa suurissa, 150–300 neliön huoneistoissa. Lehdistö kiinnitti huomiota asuntojen suuriin eteishalleihin, jotka olivat valoisia ja joista oli kulku suurimpiin huoneisiin. Suurten eteisten takasivennykset soveltuivat mainiosti lääkärin odotustiloiksi. A-portaan isoissa huoneistoissa ruokailutila ja sali muodostivat näyttävän läpitalon menevän kokonaisuuden. Isot liuku-taiteovet erotivat salit toisistaan. Sekundääriset tilat kuten keittiö, kylpyhuone ja palvelijoiden huoneet sijaitsivat pihan puolella.

Pihan puolelta johtivat sisäänkäynnit suurten asuntojen keittiötiloihin ja pal-

velijoiden huoneisiin sekä pienikokoisiin, 35–55 m² vuokrahuoneistoihin, joita asutti alempi keskiluokka tai hyvin toimeentuleva työväki. 1–2 huoneen ja keittiön asuntoihin majoittui kahdeksankin henkeä.³⁶

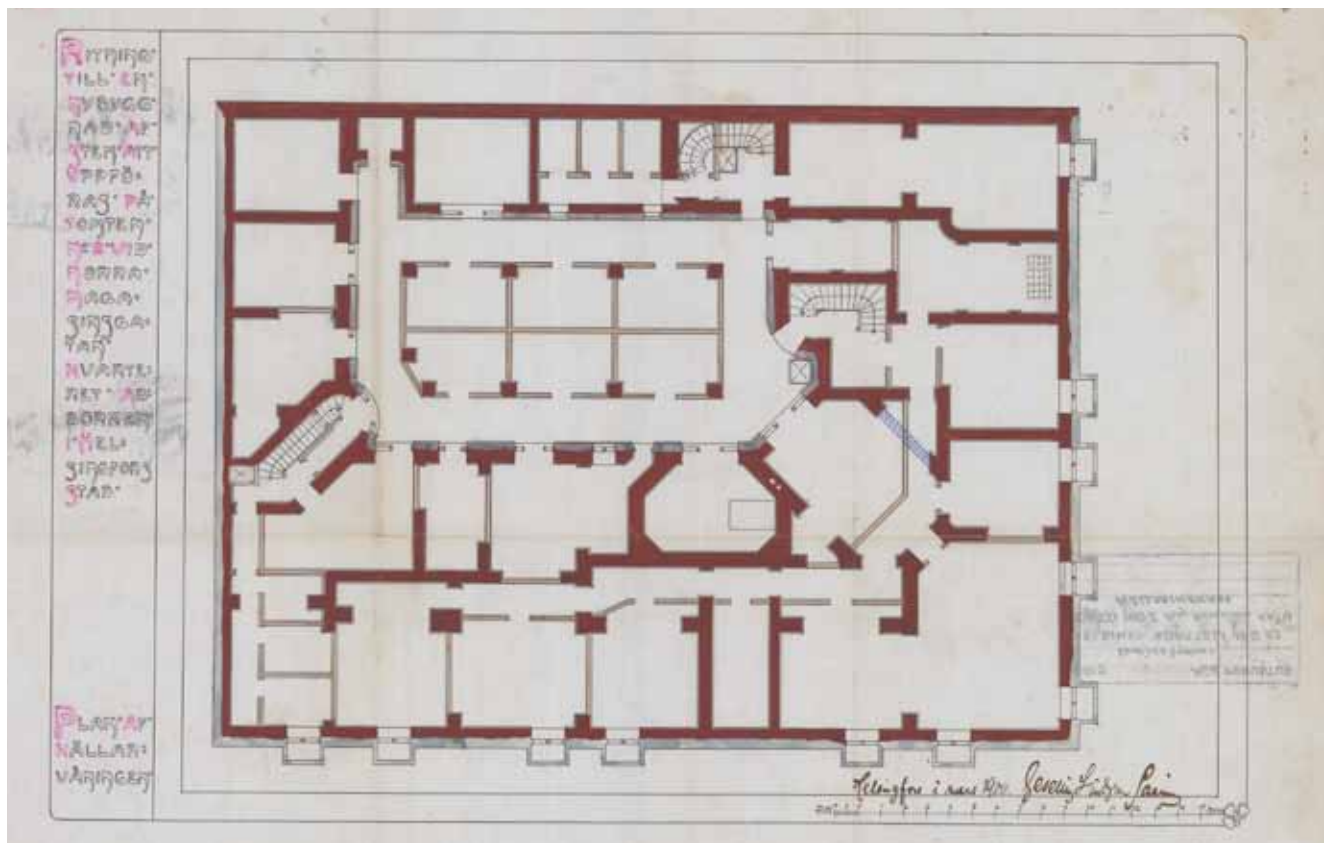
Kellaritiloihin sijoittui 26 varastotilaa, jotka oli tarkoitettu osin talon tarpeisiin ja osin vuokrattaviksi viereisen torin kauppiaille. Asukkaille oli varattu mm huoneisto-kohtainen viini-, säilyke- ja perunakellari. Kellarissa oli ratakiskot ja vaunut tavaroiden kuljettamiseen. Ullakolla oli myös varastotilaa. Muita yhteisiä tiloja ei ollut lukuunottamatta piharakennuksen pesulaa ja mankelihuonetta. Pohjapiirustuksesta päätellen piharakennuksessa on saattanut olla hevostalli.

Asunnoissa oli tilava halli, josta oli käynti useisiin huoneisiin. Pohjasuunnitelmassa oli hylätty perinteinen tapa järjestää pitkiä näkymiä huoneiden läpi. Hallissa ja ruokasaleissa oli hirsiseinää jäljittelevää panelointia. Sisätilojen maalaukset suoritti Venny Soldan Brofeldt. Erkkereissä oli korotettu lattia ja kiinteitä penkkejä. GLS suunnittelivat kakluuneja, jotka he koristivat suomalaisilla, pääosin kasvillisuutta kuvaavilla aiheilla.

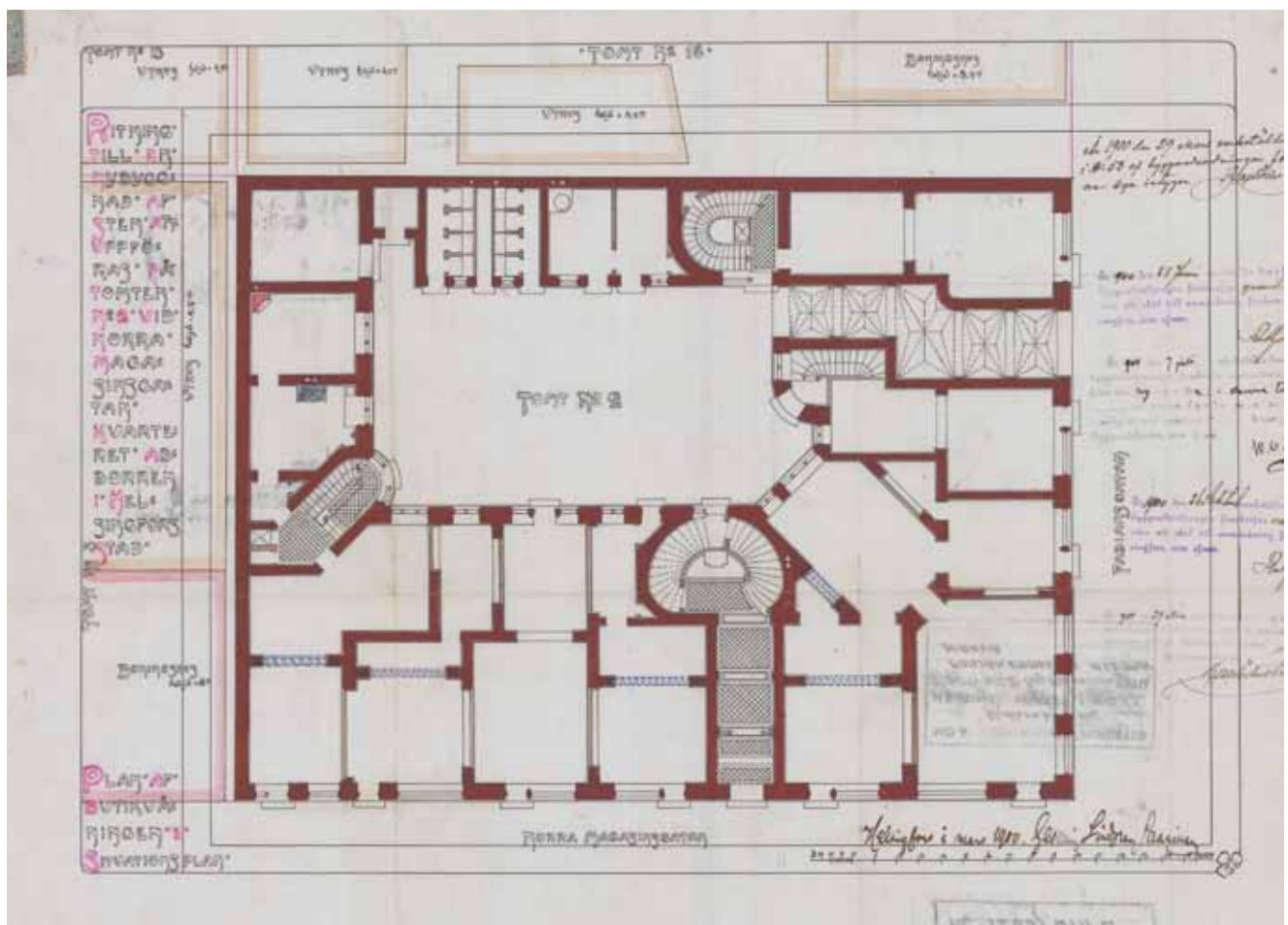
Rakennuksen kellarissa oli tavanomainen halkovarasto. Sieltä nousi halkohissi keittiöön. Rakennuksessa oli myös vesivesat ja höyrykeskuslämmitys liiketiloissa.³⁷

³⁶ Mäkinen 2001, 8–9.

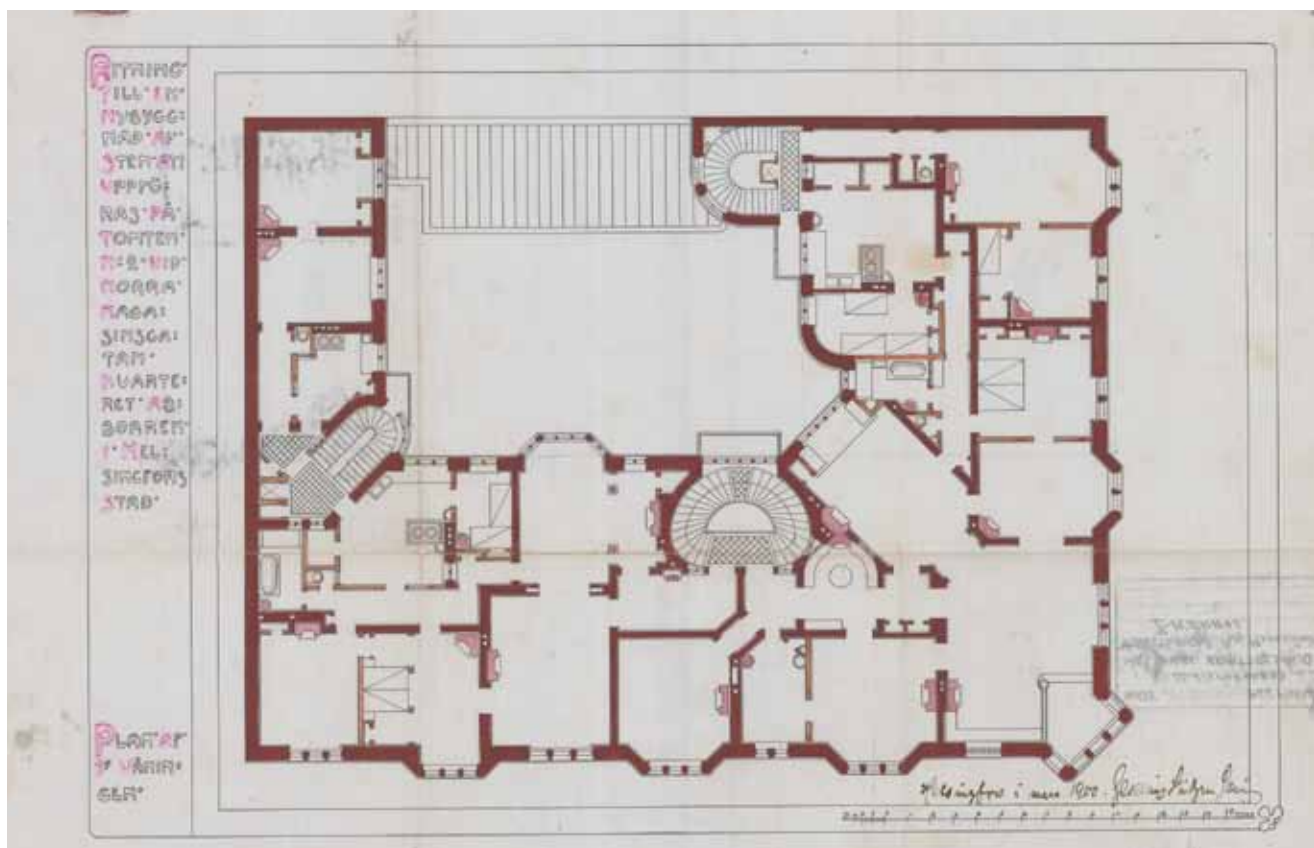
³⁷ Hausen 1990, 98.

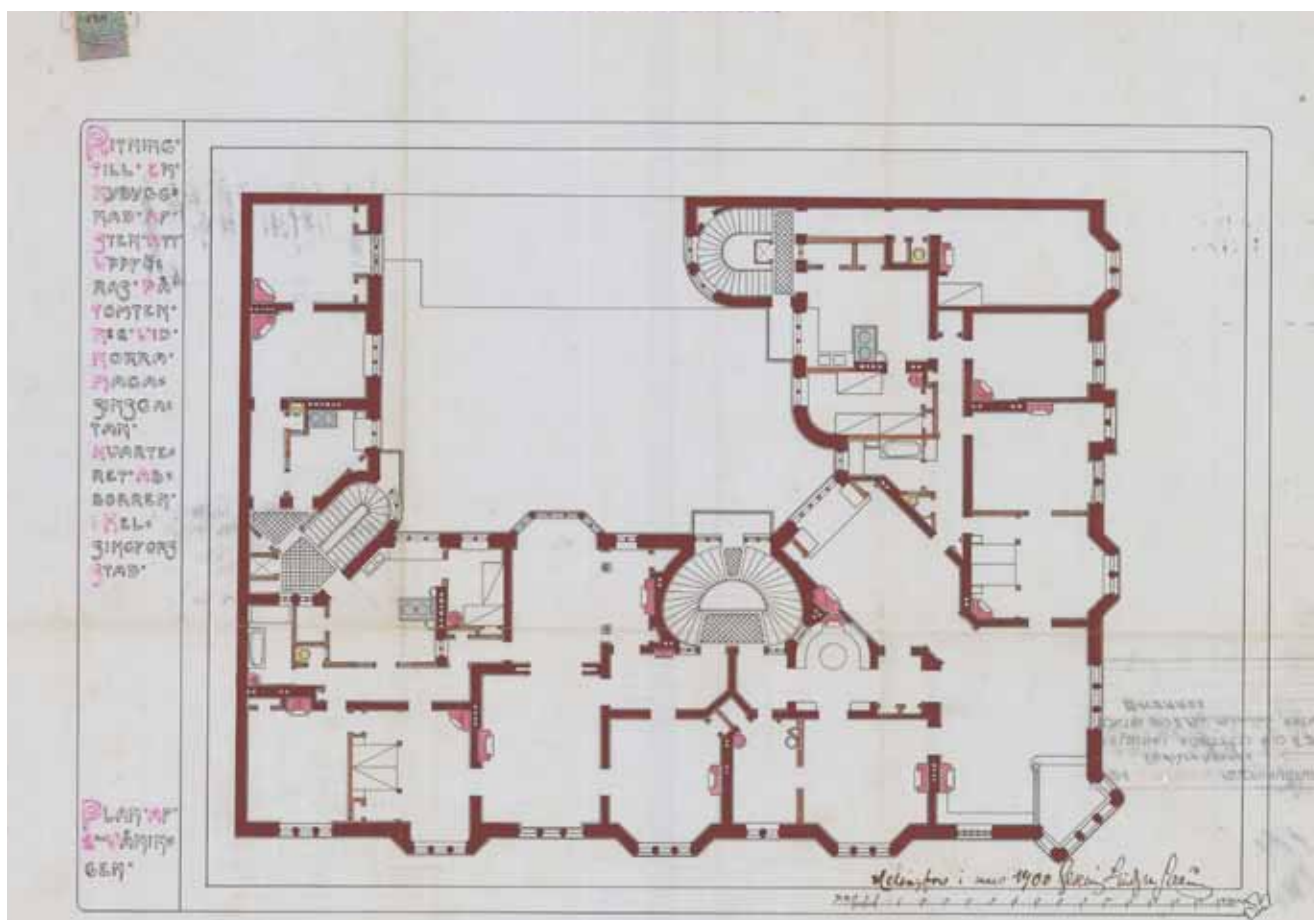
Fabianinkatu 17 uudisrakennus. Kellarikerroksen pohja. Arkkitehdit Gesellius, Lindgren, Saarinen. Maaliskuu 1900. HKA.

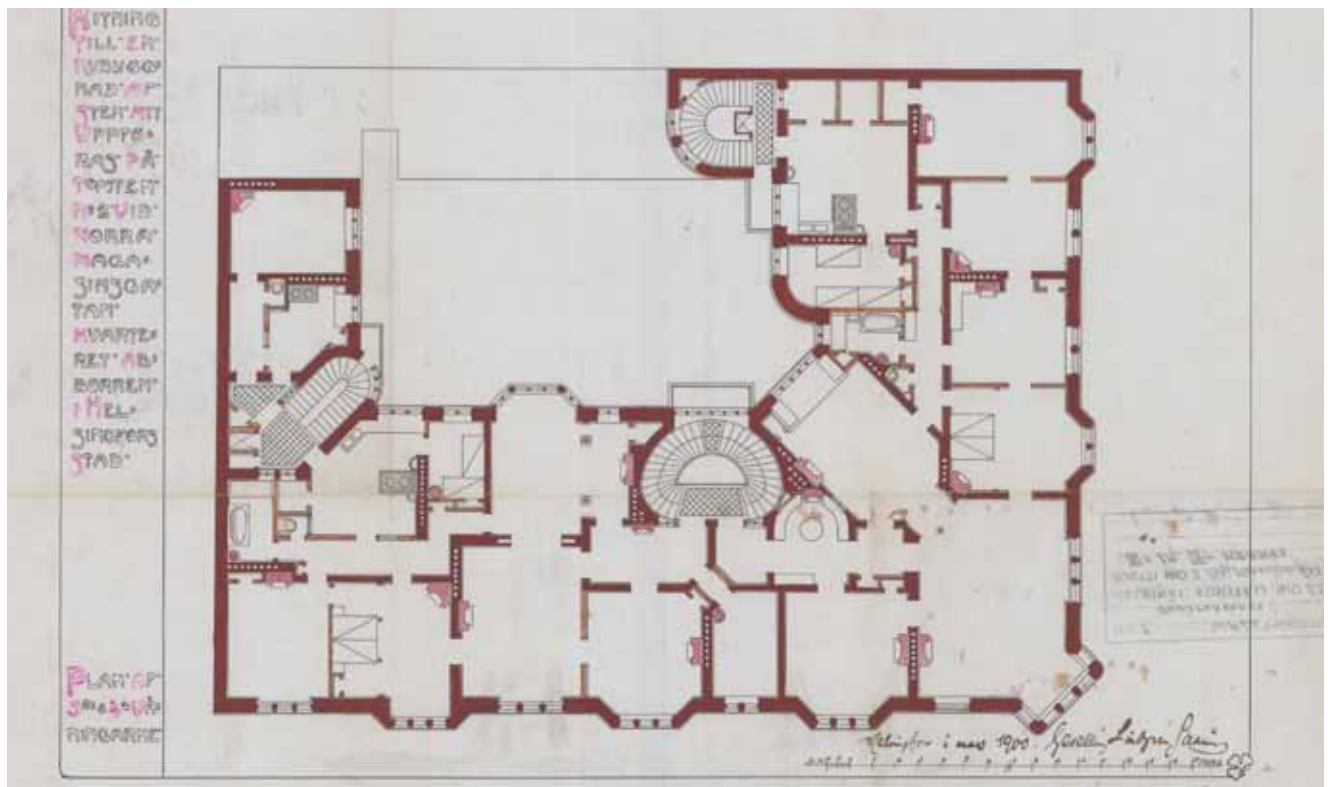
Fabianinkatu 17 uudisrakennus. Pohjakerroksen pohja. Arkkitehdit Gesellius, Lindgren, Saarinen. Maaliskuu 1900. HKA.

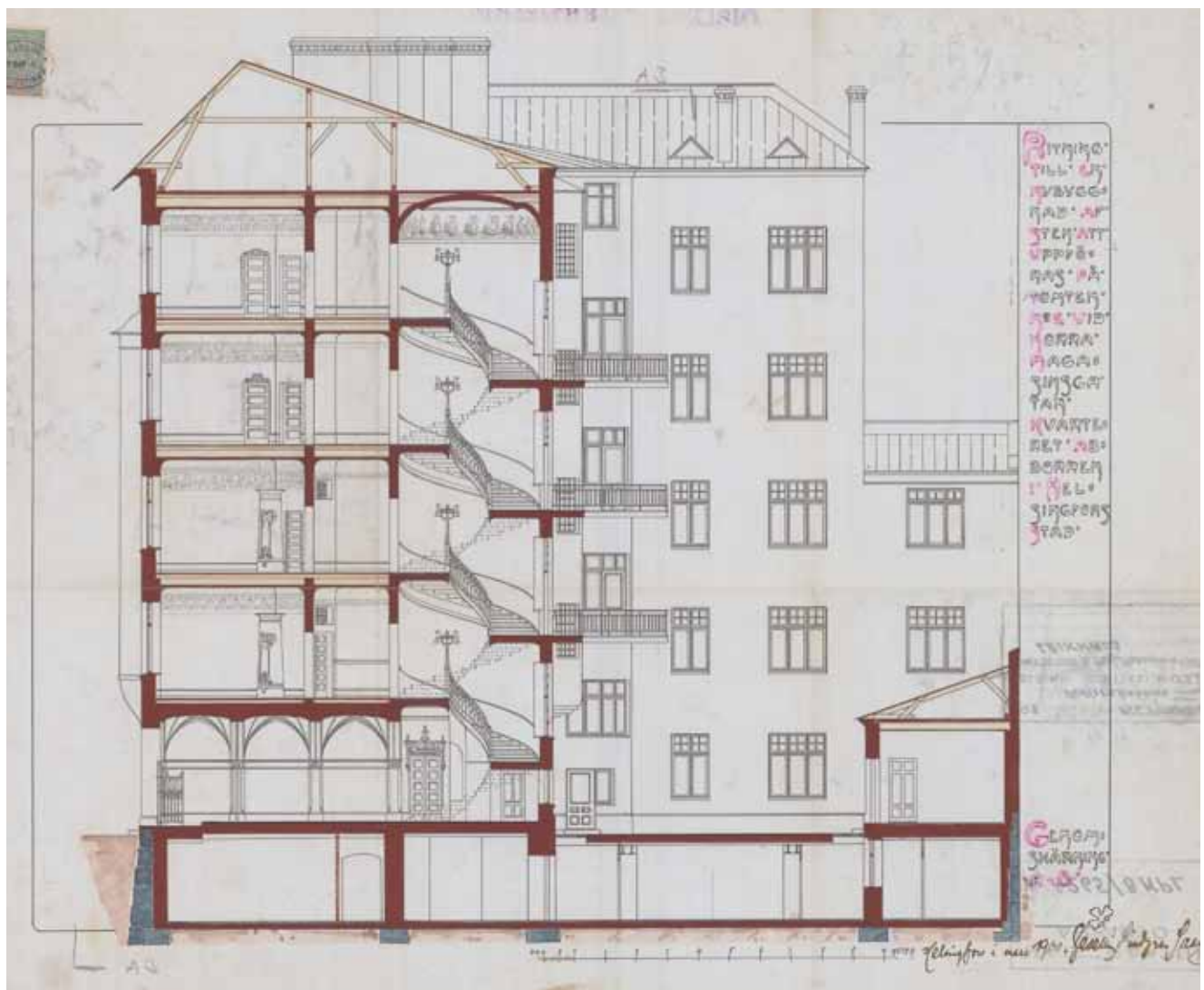
Fabianinkatu 17 uudisrakennus. I. kerroksen pohja. Arkkitehdit Gesellius, Lindgren, Saarinen. Maaliskuu 1900. HKA.

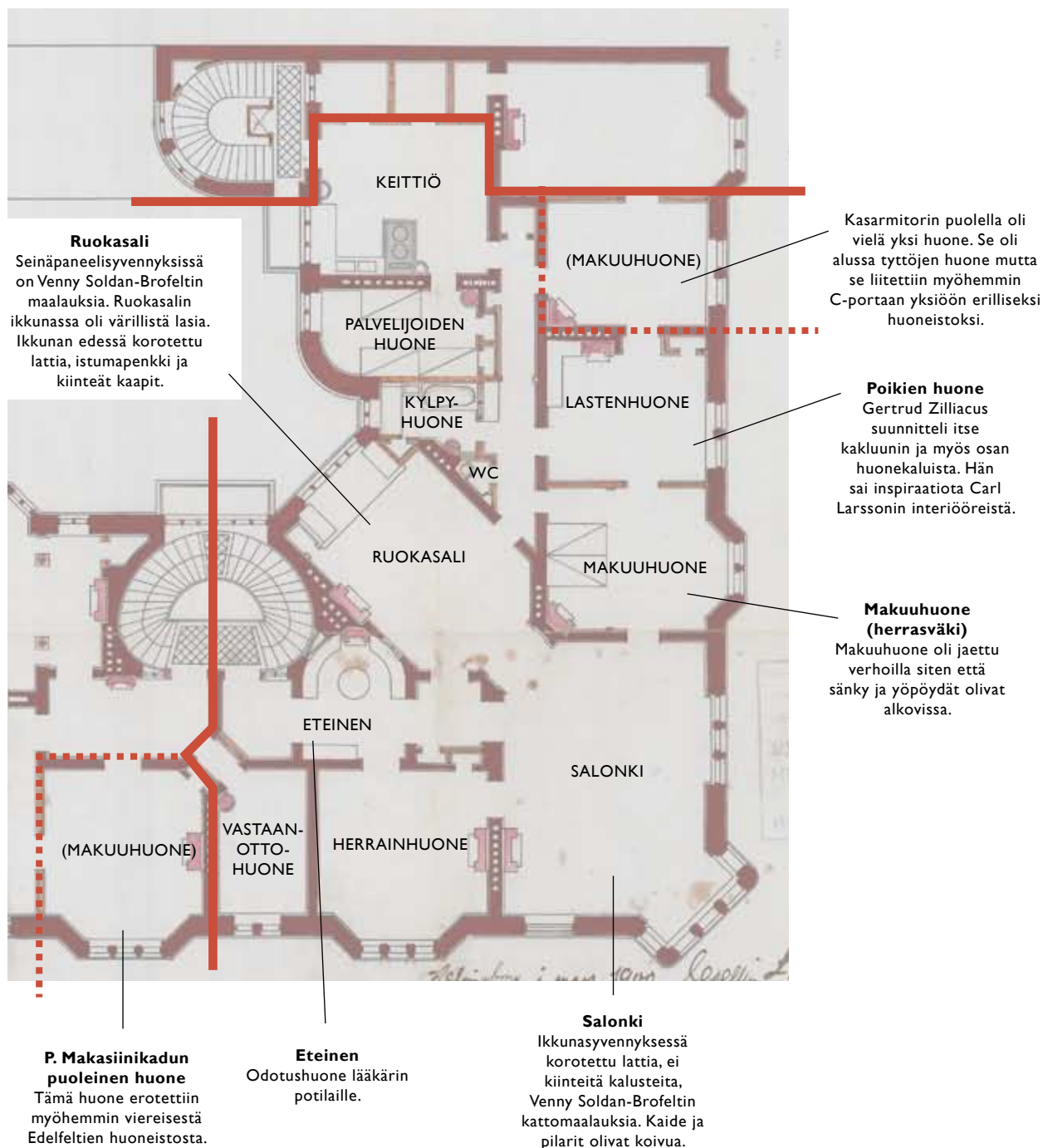
Fabianinkatu 17 uudisrakennus. 2. kerroksen pohja. Arkkitehdit Gesellius, Lindgren, Saarinen. Maaliskuu 1900. HKA.

Fabianinkatu 17 uudisrakennus. 3. ja 4. kerroksen pohjat. Arkkitehdit Gesellius, Lindgren, Saarinen. Maaliskuu 1900. HKA.

Fabianinkatu 17 uudisrakennus. Leikkaus. Arkkitehdit Gesellius, Lindgren, Saarinen. Maaliskuu 1900. HKA.

3.4.3 Huoneisto A 4

Huoneisto A4 sijaitsi kolmannessa kerroksessa. Asunnossa oli 7 huonetta, palvelijanhuone, kylpyhuone ja keittiö. Huoneisto A4 oli alunperin Ziliacusen perheen asunto. Isä Wilhelm Ziliacus oli yksi osak-

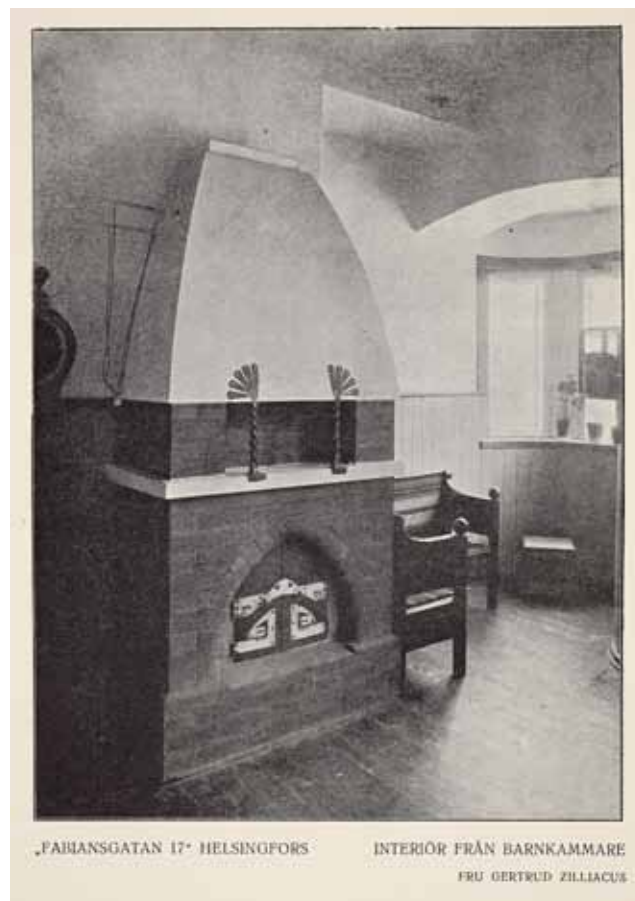
kaista. Hän oli lääkäri ja työskenteli Eiran sairaalassa mutta piti myös vastaanottoa Fabianinkadulla. Perheessä oli isä Wilhelm ja äiti Gertrudin lisäksi myös neljä lasta; Henrik, Per, Mairi ja Ulrika. Nämä tiedot perustuvat Per Ziliacusen kirjoittamaan artikkeliin "Vid Kaserntorget".

A-porras ennen hissiä. MFA

A-porras nykyisin.

Sisäkuva lastenhuoneesta. Ikkunaseinällä on rintapaneeli. Painokuva. MV.

Ruokasalin alkuperäinen kiinteä sisustus. MFA.

Asuinhuoneiston pääsali. MFA.

3.4.4 Teknilliset järjestelmät

Rakennuksen kantavana rakenteena on tiilimuurit. Välipohjat on tehty puurakenteisina, lukuun ottamatta kellarin ja maantasokerroksen välipohjaa, joka on kappaholvi. Kulmauksen erkkeri on kannatettu todennäköisesti teräspalkeilla.

Rakentamisvaiheessa taloon asennettiin sähkö- ja puhelinyhteys, juokseva vesi ja sisävesi, kaasu- ja keskuslämmitysjärjestelmä osaan rakennusta.

Asunnot lämmitettiin perinteisesti haloilla. Kaikissa asuinhuoneissa oli kakluuni ja isojen asuntojen salonkihuoneiden kulmauksiin oli ilmeisesti asennettu höyrylämmitysjärjestelmä. Pohjakerroksen liiketilat lämmitettiin höyrylämmityksellä eikä niissä ollut tulisijoja.

Salonkihuoneissa oli alusta lähtien sähköllä toimiva valaistus. Muualla käytettiin petrolia valaistukseen. Keittiöihin, kylpyhuoneisiin ja potilashuoneeseen tuli kaasujohto.

Kaikissa asunnoissa oli juokseva vesi ja sisävesi. Isoissa huoneistoissa oli myös erillinen kylpyhuone ja kylpyamme. Veden laatu oli alussa huono. Se tuli suoraan, puhdistamattomana Vantaanjoesta eikä kelvannut juomavedeksi.

Talonmiehellä oli sähköllä toimiva puunpilkkomislaite. Keittiöportaassa (C ja B) oli manuaalinen halkohissi mutta henkilöhissiä ei rakennusvaiheessa ollut. Talon ensimmäinen hissi asennettiin luultavasti A-portaaseen vasta 1912.

4 / Myöhemmät vaiheet

Fabianinkatu 17, 1900
luvun alussa. Ulkonur-
kan koristefiguuri tuhoi-
tui myöhemmin sodassa.
Kuva N.Wasastjerna.
MFA.

Fabianinkatu 17, 1930-luvulla. Kattomaisema on rikasmuotoinen. Kuva N. Wasastjerna. MFA.

Pääsisäänkäynti, 1900-luvun alussa. Kuva N. Wasastjerna. MFA.

Julkisivu Fabianinkadulle kuvattu ennen 1962, jolloin parvekkeen katemateriaali muutettiin tiilestä pelliksi. Kuvat H. Havas. MFA.

Julkisivu Fabianinkadulle kuvattuna 1962 jälkeen. Kuva István Rácz. MFA.

Piharakennus muutettiin v.1972 leipomoksi (Kotileipomo Eromanga). Kuva Matti Karjanoja 1978. HKM KA.

Agronomien yhdistyksen ruokasali 1973. Kuva K. Hakli. HKM KA.

Agronomien yhdistyksen tarjoiluhuone, entinen ruokasali, 1973. Kuva K.Hakli. HKM KA.

Entinen ruokasali jaettuna väliseinällä ja toimistokäytössä vuonna 1973. Seinä purettu myöhemmin. Kuva K.Hakli. HKM KA .

4.1 Muutokset omistussuhteissa

Toisen maailmansodan jälkeen asuintalo rapistui ja muuttui vanhanaikaiseksi. Siellä oli talvisin kylmä, asuinhuoneistoja lämmitettiin edelleen haloilla. Vanhat huoneistot olivat liian suurikokoisia ajan tarpeisiin ja talon pitkäikäisistä asukkaista viimeisetkin olivat menehtyneet. Talo päätettiin myydä. Vuonna 1952 Gripenbergin arkkitehtitoimisto arvioi käyväksi myyntihinnaksi 52 miljoonaa markkaa, Gyllenbergin pankkiiriliike 66 miljoonaa. Myynti eteni odotettua hitaammin ja talo oltiin lopulta valmiita myymään Helsingin kaupungille 50 miljoonalla, muille 55 miljoonalla. Se, miten ostajaksi lopulta valikoitui Agronomien Yhdistys, ei ole tiedossa. Vuonna 1953 yhdistyksen johtokunta päätti ostaa Fabiansgatan 17-kiinteistön 53 miljoonalla markalla. Kauppahinta oli noin sata kertaa agronomin keskimääräisen vuosipalkan verran. Pyyntihinta oli ollut 56 miljoonaa.³⁸

Agronomiliiton edeltäjät olivat haaveilleet jäseniä yhdistävästä talosta jo 1900-luvun alusta. Vasta kun järjestölle palkattiin päätoiminen sihteeri 1940-luvulla, ajatus omasta talosta otti harppauksen eteenpäin ja alkuun ostettiin huoneisto Sepänskadulta toimistoksi ja toiminnanjohtajan kodiksi. Vuonna 1943 perustettiin Agronomien talo Osakeyhtiö, jonka johtoajatuksena oli omistaa ja hallita kiinteistöä, jossa olisi tiloja opiskelija-asuntolan, kerhohuoneiden, toimisto- ja kokoustilojen muodossa. Osakepääomaksi määriteltiin yksi miljoona ja osakkeet merkittiin sekä yhdistyksen nimiin että annettiin johtokunnan jäsenten

ja agronomikunnan merkittäväksi. 1947 yhdistys merkitsi nimiinsä loput myymättömät osakkeet.³⁹ Samana vuonna koettiin talohankkeessa mullistava käänne. Käänteentekevä oli Argentiinasta Eino Heinosta saatu 10 000 kilon kahvipapulahjoitus. Kun kahvi myytiin elintarvikesäännöstelyn aikakautena, oli sen kerryttämä voitto lähes 21 miljoonaa markkaa, lähes puolet Fabiansgatan 17-kiinteistön hinnasta. Heino, joka oli muuttanut Argentiinaan 1920-luvulla, oli jo aiemmin lahjoittanut 35 tonnia kahvia Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan Domus Academica -asuntolahanketta varten ja entisenä maataloustieteen opiskelijana häneen vedottiin nyt agronomien taholta.⁴⁰ Lahjoituksen saantiin vaikutti puheenjohtaja V.O. Suonio, joka hoiti myös lajoituksen myynnin ja voittojen siirron inflaatiolta suojaan kiinteistökauppoihin. Fabiansgatan 17 -kiinteistön ostoon liittyi kuitenkin Agronomien Yhdistyksen sisällä ristiriitoja ja Suonio erosi tehtävästään vuonna 1953.⁴¹

Vuonna 1948 osakeyhtiön osakepääoma nostettiin seitsemään miljoonaan markkaan ja johtokunnalle annettiin oikeus korkeintaan 50 miljoonan markan velan nostoon. Päätöksen ja lahjoituksen turvin ostettiin asunto-osakeyhtiöt Töölönkatu 30 ja Pääskylänkatu 7. Tarkoituksena oli asuntojen lisäksi sijoittaa tähän kiinteistöomaisuuteen myös kokoustiloja, mutta tähän ei asuntopulan aikakautena saatu

---

38 Mäkinen 2001, 49-50.

39 Mäkinen 1997, 160-163, 189; 2001, 41-44.

40 Mäkinen 1997, 186-187; 2001, 46.

41 Mäkinen 2001, 51-52.

lupaa. Vuonna 1952 omaisuutta hallinnonut osakeyhtiö purettiin ja varat siirrettiin Agronomien yhdistykselle.⁴² Varallisuutta oli nyt tarpeeksi kiinteistölle, joka palvelisi alkuperäisiä toiveita kokous-, yhdistys- ja virkistystiloista. Samaan aikaan valmistui Viikin Latokartanoon ylioppilaskylä, ja näin myös asuntolatoive toteutui.⁴³

Vuonna 1953 hankittu kiinteistö oli aluksi erillinen osakeyhtiö, joka purettiin 1970-luvun lopulla ja kiinteistö sekä sen tontti lahjoitettiin Agronomien Yhdistykselle. Lahjoituksen myötä yhdistyksen hallitus tuli suoraan vastuulliseksi kiinteistöhoidosta ja toiminnanjohtajalle siirtyi

42 Mäkinen 1997, 189; 2001, 47-48.

43 Mäkinen 2001, 54.

isännöitsijän tehtävät.⁴⁴ Talon omistus on ollut vuonna 1983 perustetun Agronomiliiton talouden tukipilari. Sen antaman tuoton turvin on voitu rahoittaa toimintaa ja pitää jäsenmaksut verraten alhaisina. Toisaalta talon ylläpito ja korjaus on työllistänyt liittoa, etenkin isännöitsijänä toimivaa toiminnanjohtajaa.⁴⁵ Kiinteistömarkkinoiden kuumentuessa 1980-luvun lopulla talon myynnistä käytiin erinäisiä keskusteluja ja asiaa edistettiin tarjouspyynnöillä, mutta ajatus myynnistä haudattiin lopullisesti 1990 eikä sitä koskaan tuotu valtuuston käsiteltäväksi.⁴⁶

44 Mäkinen 2001, 54.

45 Mäkinen 1997, 323; Rinne 2001, 68 teoksessa Mäkinen 2001.

46 Mäkinen 1997, 325.

4.2 Käyttöä koskevat muutokset

Alunperin asuintalona toiminut kiinteistö Fabiansgatan 17 on muuttunut aikojen saatossa liike- ja toimistorakennukseksi. Muutos on ollut vähittäinen. Ensimmäiset toimistot sijoituivat alunperin asuintoimistoihin jo 1930-luvulla, mutta talossa on asuttu aina 2000-luvun alkuun asti. Agronomien haltuun siirtymisen myötä talon tilojen muuttuminen toimisto- ja liikekäyttöön kiihtyi ja suuri osa asunnoista muutettiin toimistoiksi 1950–60-luvulla. Osa näistäkin tiloista palautui vielä asuin- käyttöön. Talon toimistokäyttö vahvistettiin rakennusluvalla 1978.

4.2.1 Asuntoja ja asukkaita vuosina 1901–2001

Talon ensimmäisinä vuosikymmeninä rakennuksessa asui monia merkkihenkilöitä. Lääketieteen ja kirurgian tohtori Richard

Faltin (1867–1952) oli pitkäaikainen asukas ja vaikuttaja niin lääketieteessä ja Suomen Punaisessa Ristissä kuin taiteiden saralla. Gertrud ja Wilhelm Ziliacuksen perhe ja suku olivat vaikutusvaltaisissa yhteiskunnallisissa asemissa ja poliittisesti aktiivisia. Muita asukkaita löytyi mm. kuvataiteen ja teatterin aloilta. Vuokralaiset vaihtuivat osakkaita tiheämpään, mutta osa asui talossa pitkään.⁴⁷

Toisen maailmansodan jälkeisenä aikana taloon muutti lukuisia kotinsa menettäneitä asukkaita valtion määräämän alivuokralaispakon myötä. Sen mukaan kaikkiin asuntoihin, joissa oli enemmän kuin yksi huone per asukas, oli otettava alivuokralaiset. Yhteisasuminen ei aina sujunut mutkattomasti.⁴⁸

Agronomiomistajista taloon asettui toiminnanjohtaja Vanne perheineen. Vuo-

47 Mäkinen 2001, 18–31.

48 Mäkinen 2001, 19, 35–37.

sina 1953-1959 he asuivat huoneistossa A7. Toimistosihteeri Hilikka Makkonen vuorostaan asutti toimiston viereistä tilaa vuosina 1959-1968. Uusien omistajien tavoitteena oli kuitenkin muuttaa asuinhuoneistot tilaisuuden tullen paremmin tuottaviksi liikehuoneistoiksi. Tämä oli mahdollista suurten asuinhuoneistojen osalta pian talon hankinnan jälkeen 1950-luvun alussa. Sen sijaan asuntosäätely velvoitti vuokralaisten ottamisen pienempiin huoneistoihin aina 1950-luvun loppuun. Viimeinen vuokralainen viranomaisten määräyksestä muutti taloon 1959. Asuntojen määrä väheni kuitenkin nopeasti. 1980-luvulla talossa asui vain talonmies, jolle oli remontoitu tilavampi asunto vuonna 1982. Tämäkin muutui tarpeettomaksi vuonna 2001 kun talon huolto siirrettiin kokonaan kiinteistöyhtiön hoitoon.⁴⁹

4.2.2 Monipuolista liike- ja yhdistystoimintaa vuodesta 1901 alkaen

Aina valmistumisesta saakka talo on tarjonut tilat monipuoliselle liiketoiminnalle. 1900-luvun alkupuolella rakennuksen liike-tiloissa toimi elintarvikemyymälöitä, mahdollisesti leipomokin ennen nykyistä Eromangaa, joka aloitti toimintansa piharakennuksessa 1954. 1900-luvun loppupuolella talossa oli antikvariaatti ja antiikkikauppa. Antikvariaatti perustettiin jo 1918 ja se toimi aina vuoteen 2001.⁵⁰ Muita liikkeitä oli kehystämö, suutariliike, parturi ja talonmiehen pesula kellaritiloissa. Tupakkaliike ja vaateliike – jopa kaksi – ovat myöskin sijainneet Pohjoisella Makasiinikadulla. Nyt entisen antikvariaatin tiloissa

toimii vuodesta 1989 sinne laajentunut leipomo-kahvila Eromanga. Fabianinkadun puolella on nykyisen Yökyöpelikahvila-baarin tilalla ollut sähkö- ja radioliike Lääperi, Alba-niminen lelu- ja pienoissähköjujen myymälä ja sitä ennen samanniminen paperikauppa.⁵¹

Konttoreitakin talossa oli varhain. Yleisradio oli muuttanut napuritaloon (Fabianinkatu 15) 1930-luvun puolivälissä ja Lääkäreiden talosta vuokrattiin lisätiloja toiminnalle jo vuonna 1938 yhteensä 350 neliön verran. Tilat sijoittuivat mm. huoneistoon A8. Musiikkitoimittajat työskentelivät nykyisen Agronomiliiton tiloissa ja rakennuksessa toimi myös Yleisradion tiedotusosasto.⁵² Yleisradio oli talon merkittävien vuokralainen myös agronomistukseen siirtymisen jälkeen aina vuoteen 1969. Myös aiemmin alkanut suurlähetystötoiminta jatkui talossa, joskin vuokralainen vaihtui Kanadan suurlähetystöstä Saudi-Arabian suurlähetystöön. Yhtäilalla lääkitöiminnassa oli jatkuvuutta.⁵³ Vaikka lääkäriperinne on nyt hiipunut, kansainvälinen toiminta jatkuu edelleen. Suurlähetystön sijaan 2. kerroksen entisessä huoneistossa A 2 toimii Espanjan matkailutoimisto.

Talon omistukseensa hankkineet agronomit sijoittivat omat tilansa viidenteen kerrokseen, jonka kokoustilat kalustettiin ajanmukaisilla Vakiopuun kalusteilla. Seinät saivat tauluja vuoden 1957 lahjoituksessa, jossa toiminnanjohtaja Mikko Vanne lahjoitti työnantajalleen osan aika-laistaiteilijoiden töistä koostuvasta kokoelmastaan. Kokoustilat olivat 50-75 hengen keittiöstä hoidettiin kokouksiin kahvitukset Agronomikunnan huoltoyhdistyksen (nyk. Agronomikunnan Naiset) Uudenmaan kerhon toimesta. Tiloissa ko-

49 Mäkinen 2001, 59, Rinne 2001, 59 teoksessa Mäkinen 2001.

50 Mäkinen 2001, 12, 39-40, 77.

51 Mäkinen 2001, 62-63, 74, 76.

52 Mäkinen 2001, 38-40.

53 Mäkinen 2001, 59.

koontuivat myös oman yhdistyksen lisäksi mm. Helsingissä toimivat agronomikerhot, Keinosiemennys- ja Ayrshire-yhdistykset ja Maaseudun Työnantajaliitto.

Ennen matkailutoimistoaikaa huoneistossa A2 toimi Uuden Kuvalehden toimitus vuosina 1956-1958. Pitkäaikaista liiketoimintaa talossa edusti Leimasin Oy, joka toimi samassa tilassa vuosina 1958-1987. Sillä oli parhaimmillaan 17 työntekijää ja yrityksen logo oli kiinnitetty kulman fasaadiin.⁵⁴ Kun leimasintehdas lähti talosta, oli se jättänyt pahat kulumat huoneistoon.⁵⁵

Yleisradiolta vapautunesiin tiloihin muutti Tie- ja vesirakennushallituksen toimistoja. Vuonna 1982 nämä 1400 m² tilat kolmessa ylimmässä kerroksessa kunnostettiin ja niihin muuttivat Kauppa- ja teollisuusministeriön energiaosasto, joka

toimi talossa aina vuoteen 2001. Heidän jälkeen tilat ottivat pitkälti haltuunsa asianajotoimisto Krogerus & Pirilä. Nyt juridiikan saralla talossa toimii asianajotoimistot Hästö & co. (3. krs) ja Ympäristölaki Oy (5. ja 4. krs., B-rappu). Alakertaan tuli Kellarikrouvi 1965, joka toimi aluksi entisessä halkovarastossa, mutta on nyt laajentunut sekä kellari- että katutasen kerroksissa.⁵⁶ Edellisten lisäksi mm. psykoterapeutit, kuljetusliike ja kosmetiikka-alan yritys ovat olleet vuokralaisina talossa, kuten myös Perusalojen akateemisten työttömyyskassa ja siellä edelleen toimiva Ravitsemusterapeuttien yhdistys.⁵⁷ Akatemista traditiota jatkaa nyt Agronomiliiton lisäksi 4. kerroksen Luonnontieteiden akateemisten liitto LAL. Talon muut nykyiset vuokralaiset toimivat mm. hyväntekeväisyys- ja konsultointialalla.

---

54 Mäkinen 2001, 59-61.

55 Rinne 2001, 69 teoksessa Mäkinen 2001.

---

56 Mäkinen 2001, 62, 74, 76.

57 Mäkinen 2001, 77.

4.3 Sisätilojen muutoskaaviot

Tässä luvussa merkittävimmät muutokset on esitetty väriskaavioina perustuen Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston rakennuslupa-asiakirjoihin ja osittain myös Abonus oy/ Erkki Konttavaaran laatimaan kunnossapito- ja korjaustyö selvitykseen (EK). Käyttötarkoituksen muutokset on esitetty rasteroituina vyöhykkeinä ja muut muutokset värillisinä vyöhykkeinä.

Puretut rakenteet on esitetty yhden kerroksen (3. kerros) osalta, esimerkinomaisesti.

Pohja- ja julkisivukaavioiden pohjana on käytetty arkkitehti Olavi Montinin laatimaa ajantasapiirustussarjaa. Täydellisempi luettelo rakennuslupa-asiakirjoista on tämän työn liitteessä 1.

KELLARIKERROS

- 1950-luvulla tehtyt muutokset
- 1960-luvulla tehtyt muutokset
- 1970-luvulla tehtyt muutokset
- 1980-luvulla tehtyt muutokset
- 1990-luvulla tehtyt muutokset
- 2000-luvulla tehtyt muutokset

- 1954** Rakennuksen lämmitysjärjestelmä muutettu polttoöljyllä toimivaksi keskuslämmitykseksi.
- 1964** I. kerroksen liiketila ja kellarikerroksen varastotila muutettu ravintolatilaksi (Ravintola Kellarikrouvi).
- 1970** Ravintolalaajennus: entinen pesula ja suutari muutettu ravintolatilaksi. Kellarin ikkunoita katutasossa laajennettu.
- 1972** Pihasiivessä sijaitseva n. 46,5m² suuruinen tila muutettu leipomoksi (Kotileipomo Eromanga) ja samansuuruinen tila kellarissa leipomon sosiaalitiloiksi ja varastoiksi. Koko huoneisto varustettu koneellisella ilmanvaihdolla.
- 1980** Varasto muutettu ravintolakabinetiksi ja iv-konehuoneeksi.
- 1988** Pannuhuone muutettu lämmönjakohuoneeksi ja Leipomon varastotiloiksi (EK).
- 1992** Käyttötarkoituksen muutos ja kantavan rakenteen muutos.

- 1993** Toimistohuone muutettu konditoriaksi, leipomotiloissa järjestetty poistumisteitä ja kellarin järjestetty varasto- ja sosiaalitiloja.
- 1999** Pääportaan hissiä jatkettu kellarin ja ullakolle, jonne rakennettu myös hissikonehuone. Tila- ja ovimuutoksia kellarissa.
- 2005** Ravintolan sisäisiä märkätila- ja huonemuutoksia sekä uusi palo-ovi I. kerrokseen ja kellarin.
- 2007** Ravintolatilojen iv-kanava ja -kone korvattu uusilla asennuksilla. Vesikaton tasoon asennettu uudet poistopuhaltimet. Kanavointimuutoksia ravintola- ja keittiötiloissa.
- 2012** Tilamuutoksia kellarissa ja I. kerroksessa. Sisäpihalle rakennettu uusi tavara- ja henkilöhissi sekä katos. Pihakansi peruskorjattu ja B-portaaseen lisätty uusi uloskäytävä ja ulko-ovi.

I. KERROS

- 1950-luvulla tehdyt muutokset
- 1960-luvulla tehdyt muutokset
- 1970-luvulla tehdyt muutokset
- 1980-luvulla tehdyt muutokset
- 1990-luvulla tehdyt muutokset
- 2000-luvulla tehdyt muutokset

- 1954** Rakennuksen lämmitysjärjestelmä muutettu polttoöljyllä toimivaksi keskuslämmitykseksi.
- 1964** I. kerroksen liiketila ja kellarikerroksen varastotila muutettu ravintolatiloiiksi (Ravintola Kellarikrouvi).
- 1960-l** Porrashuone A:n hissi uusittu 1964 (lisäty jo 1912) ja henkilöhissit rakennettu porrashuoneeseen B (1968) ja C (1967).
- 1970** Kellarin ikkunnoita suurennettu.
- 1972** Pihasiivessä sijaitseva n. 46,5 m² suuruinen tila muutettu leipomoksi (Kotileipomo Eromanga) ja samansuuruinen tila kellarissa leipomon sosiaalitiloiksi ja varastoiksi. Koko huoneisto varustettu koneellisella ilmanvaihdoilla.
- 1980** Koneellinen poistoilma 2.-5. kerrokseen. Alkuperäiset takkojen hormit ja ilmahormit liitetty ullakolla kanavoimalla vesikaton huippumureihin. (EK)

- 1993** Toimistohuone muutettu konditoriaksi ja leipomotiloissa tehty poistumistiejärjestelyitä ja kellarisiin järjestetty varasto- ja sosiaalitilat.
- 2005** Ravintolan sisäisiä märkätila- ja huonemuutoksia sekä uusi palo-ovi I. kerrokseen ja kellarisiin
- 2007** Ravintolatilojen iv-kanava ja -kone korvattu uusilla asennuksilla. Vesikaton tasoon asennettu uudet poistopuhaltimet. Kanavointimuutoksia ravintola- ja keittiötiloissa.
- 2012** Tilamuutokset kellarissa ja I. kerroksessa. Sisäpihalle rakennettu uusi tavara- ja henkilöhissi sekä katos. Pihakansi peruskorjattu. B-porrashuoneeseen lisätty uusi uloskäytävä ja ulko-ovi Pohjoisen Makasiinikadun puolelle.

2. KERROS

- 1950-luvulla tehtyt muutokset
- 1960-luvulla tehtyt muutokset
- 1970-luvulla tehtyt muutokset
- 1980-luvulla tehtyt muutokset
- 1990-luvulla tehtyt muutokset
- 2000-luvulla tehtyt muutokset

- 1960-l** Porrashuone A:n hissi uusittu 1964 (lisätty jo 1912) ja henkilöhisit rakennettu porrashuoneeseen B (1968) ja C (1967).
- 1978** Käyttötarkoituksen muutos 2., 3., 4. ja 5. kerroksessa. Asuntoja muutettu toimistotiloiksi ja sen saurauksena tehty väliseinämuutoksia.
- 1980** Koneellinen poistoilma 2.-5. kerrokseen. Alkuperäiset takkojen hormit ja ilmahormit liitetty ullakolla kanavoimalla vesikaton huippumureihin. (EK)
- 1987** Väliseinämuutos 2. kerroksessa.

- 1995** Keittiö- ja wc-tilojen uusimistyö lähes koko kiinteistössä. (EK)
- 2001** Asennettu uusi iv-konehuone ullakolle, säleiköt vesikatolle ja uudet kiulit ullakolta 2. kerrokseen.
- 2002** Peruskorjaus osassa 2. kerrosta.
- 2003** Rakennettu laitesuoja, uusittu vesikate ja muutoksia laitteiden sijoittelussa piharakennuksen katolla.

3. KERROS

1978

Asunto muutettu
toimistotiloiksi

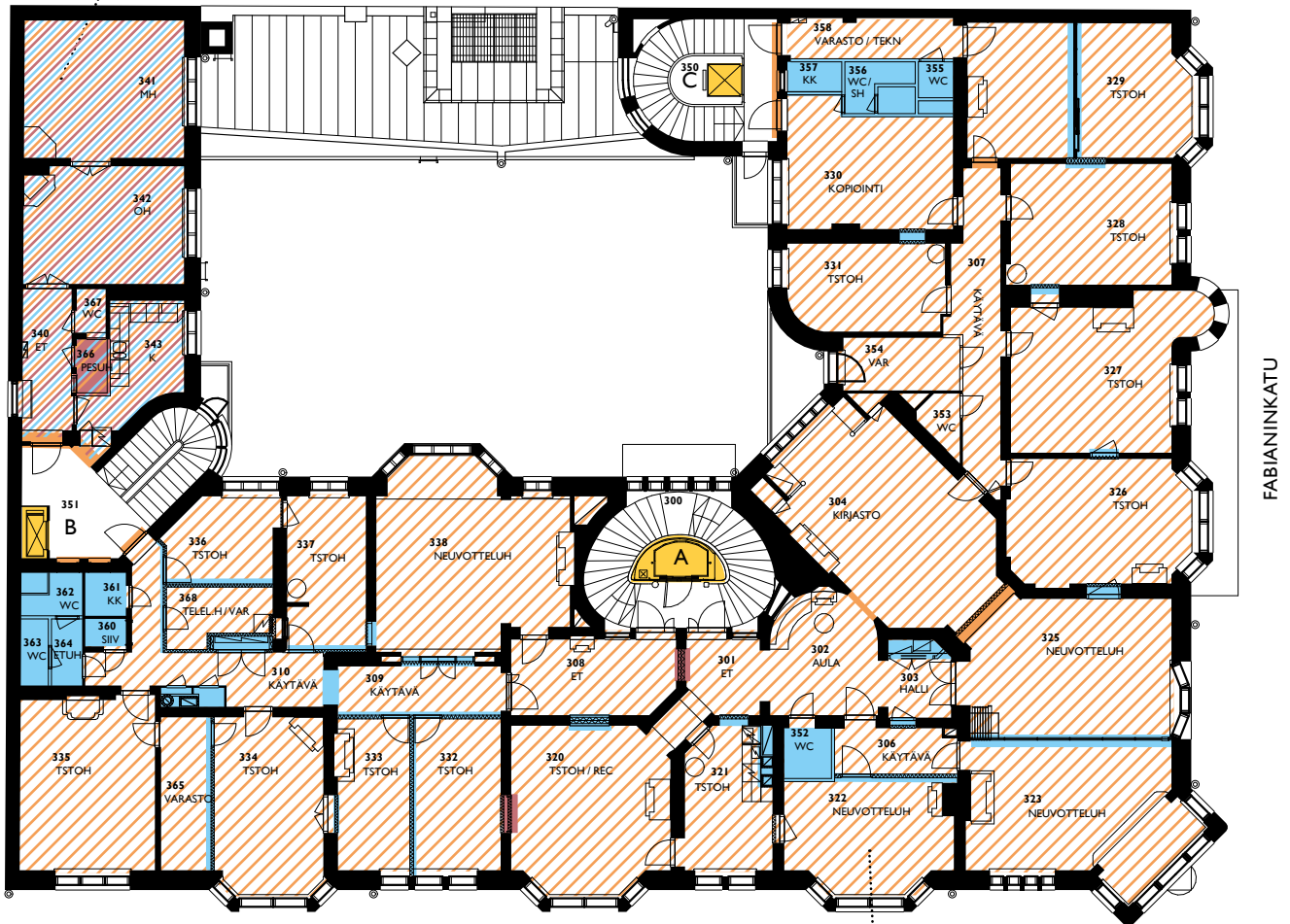
1982

Toimisto muutettu
asunnoksi

2000-l

Asunto muutettu
toimistoksi

- 1950-luvulla tehtyt muutokset
- 1960-luvulla tehtyt muutokset
- 1970-luvulla tehtyt muutokset
- 1980-luvulla tehtyt muutokset
- 1990-luvulla tehtyt muutokset
- 2000-luvulla tehtyt muutokset

POHJOINEN MAKASIINIKATU

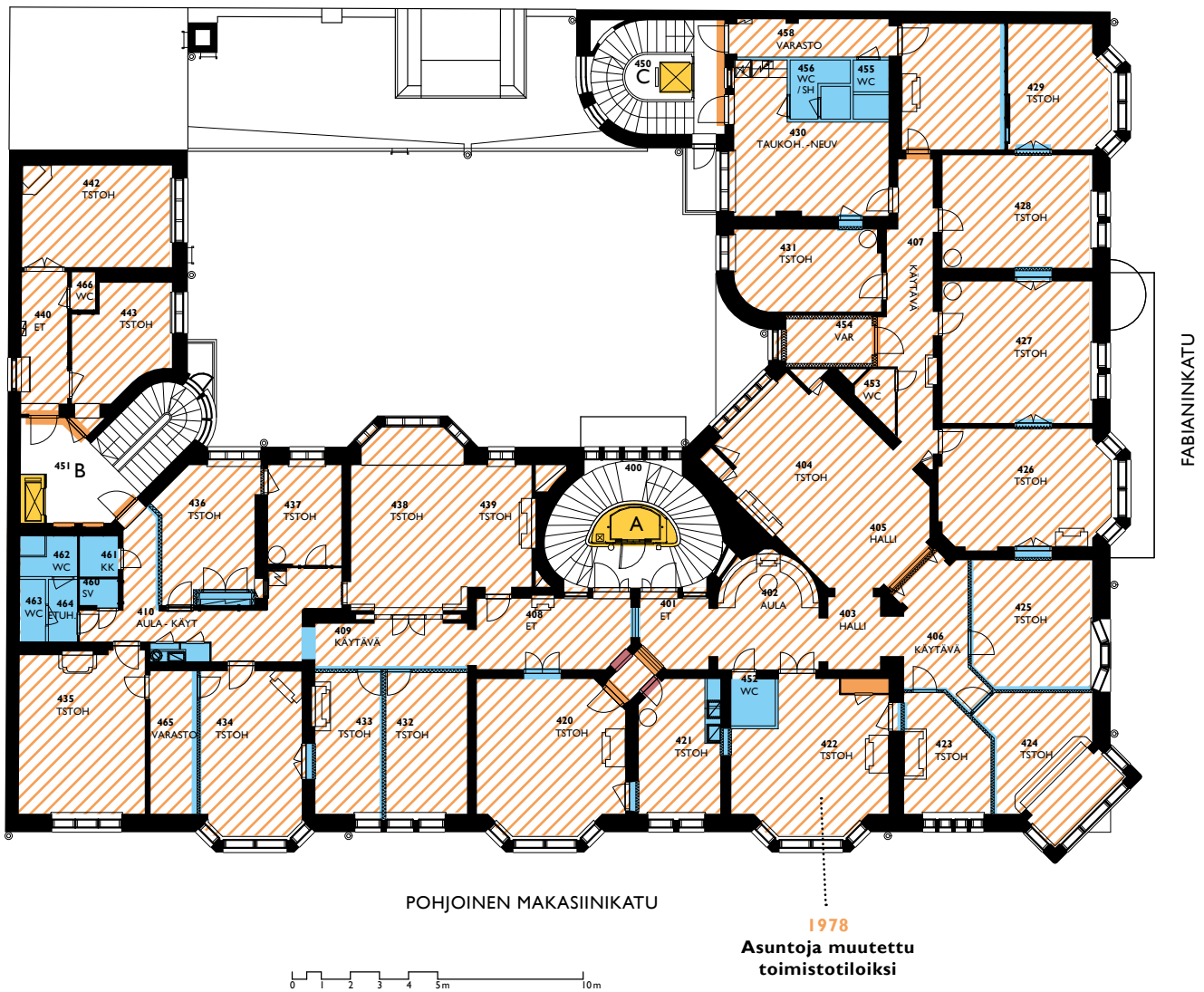
0 1 2 3 4 5m 10m

1978
Asuntoja muutettu
toimistotiloiksi

- 1960-l** Porrashuone A:n hissi uusittu 1964 (lisätty jo 1912) ja henkilöhissit rakennettu porrashuoneeseen B (1968) ja C (1967).
- 1978** Käyttötarkoituksen muutos 2., 3., 4. ja 5. kerroksessa. Asuntoja muutettu toimistotiloiksi ja sen sauraksena tehty väliseinämuitoksia.
- 1980** Koneellinen poistoilma 2.-5. kerrokseen. Alkuperäiset takkojen hormit ja ilmahormit liitetty ullakolla kanavoimalla vesikatlon huippumureihin. (EK)
- 1982** B-portaan toimisto muutettu takaisin asunnoksi.
- 1995** Keittiö- ja wc-tilojen uusimistö lähes koko kiinteistössä. (EK)
- 2001** Asennettu uusi iv-konehuone ullakolle, säleiköt vesikatolle ja uudet kuilut ullakolta 2. kerrokseen. Ovi-aukkoja levennetty ja avattu uusia kulkuaukkoja 3.-5. kerrokseen.

4. KERROS

- 1950-luvulla tehtyt muutokset
- 1960-luvulla tehtyt muutokset
- 1970-luvulla tehtyt muutokset
- 1980-luvulla tehtyt muutokset
- 1990-luvulla tehtyt muutokset
- 2000-luvulla tehtyt muutokset

- 1954** Rakennuksen lämmitysjärjestelmä muutettu polttoöljyllä toimivaksi keskuslämmitykseksi.
- 1960-l** Porrashuone A:n hissi uusittu 1964 (lisätty jo 1912) ja henkilöhissit rakennettu porrashuoneeseen B (1968) ja C (1967).
- 1978** Käyttötarkoituksen muutos 2., 3., 4. ja 5. kerroksessa. Asuntoja muutettu toimistotiloiksi ja sen saurauksena tehty väliseinämuitoksia.
- 1980** Koneellinen poistoilma 2.-5. kerrokseen. Alkuperäiset takkojen hormit ja ilmahormit liitetty ullakolla kanavoimalla vesikaton huippumureihin. (EK)
- 1995** Keittiö- ja wc-tilojen uusimistyö lähes koko kiinteistössä (EK)
- 2001** Asennettu uusi iv-konehuone ullakolle, säleiköt vesikatolle ja uudet kuulut ullakolta 2. kerrokseen. Ovi-aukkoja levennetty ja avattu uusia kulkuaukkoja 3.-5. kerroksiin.

5. KERROS

- 1950-luvulla tehdyt muutokset
- 1960-luvulla tehdyt muutokset
- 1970-luvulla tehdyt muutokset
- 1980-luvulla tehdyt muutokset
- 1990-luvulla tehdyt muutokset
- 2000-luvulla tehdyt muutokset

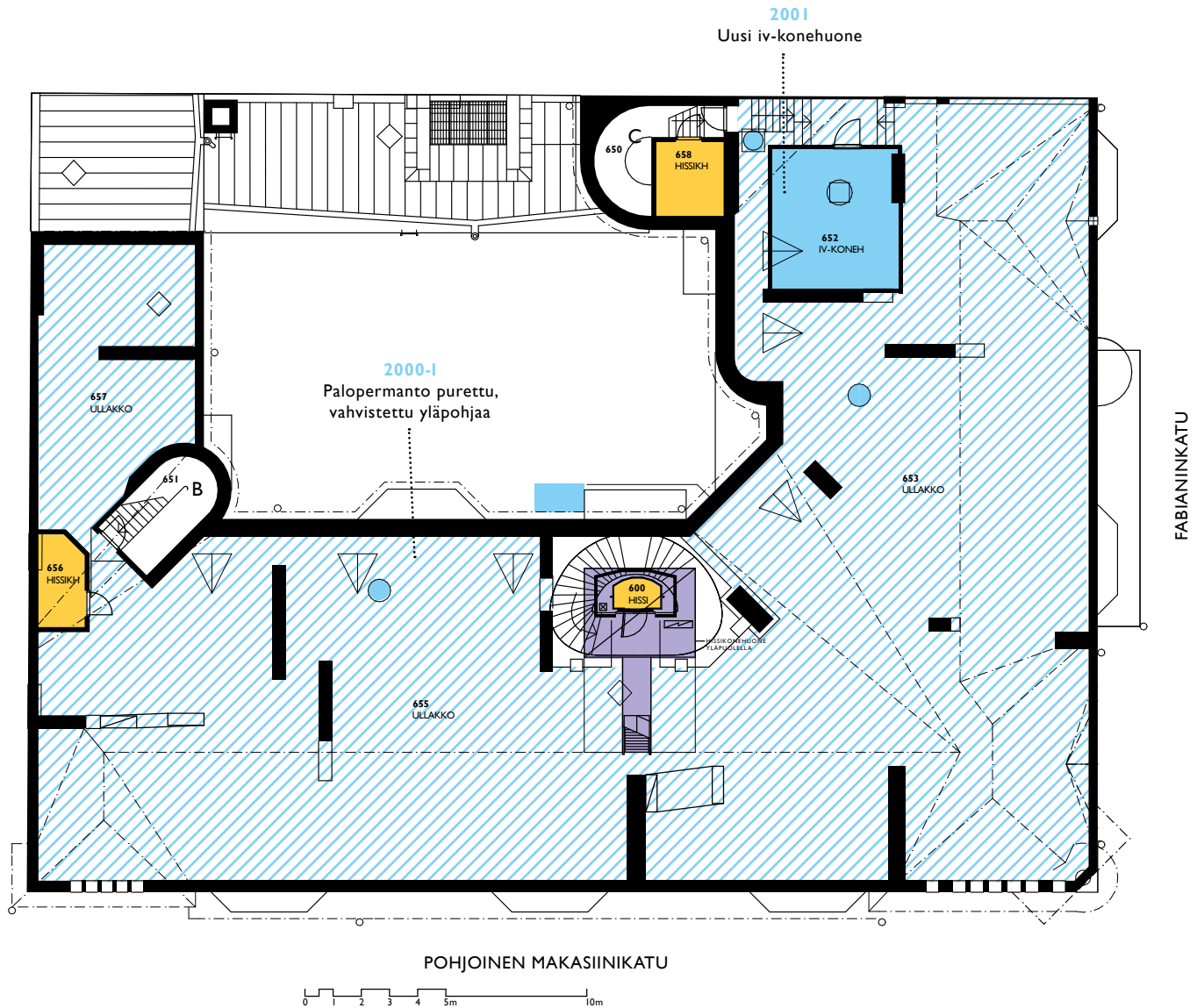

- 1954** Rakennuksen lämmitysjärjestelmä muutettu polttoöljyllä toimivaksi keskuslämmitykseksi.
- 1960-l** Porrashuone A:n hissi uusittu 1964 (lisätty jo 1912) ja henkilöhissit rakennettu porrashuoneeseen B (1968) ja C (1967).
- 1978** Asuntoja muutettu toimistotiloiksi, 2., 3., 4. ja 5. kerroksessa. Tehty väliseinämuutoksia.
- 1980** Koneellinen poistoilma 2.-5. kerrokseen. Alkuperäiset takkojen hormit ja ilmahormit liitetty ullakolla kanavoimalla vesikaton huippumureihin. (EK)
- 1983** C-portaan 5. kerroksen asunto muutettu toimistoksi ja huoneistossa suoritettu muutostöitä.
- 1987** Kasarmintorin puoleinen parveke uusittu. (EK)
- 1995** Keittiö- ja wc-tilojen uusimistyö lähes koko kiinteistössä. (EK)
- 2001** Asennettu uusi iv-konehuone ullakolle, säleiköt vesikatolle ja

- 2009** uudet kuitut ullakolta 2. kerrokseen. Ovi-aukkoja levennetty ja avattu uusia kulkuaukkoja 3.-5. kerroksiin. Parvekkeen kaidetta korotettu.

ULLAKKO

- 1950-luvulla tehtyt muutokset
- 1960-luvulla tehtyt muutokset
- 1970-luvulla tehtyt muutokset
- 1980-luvulla tehtyt muutokset
- 1990-luvulla tehtyt muutokset
- 2000-luvulla tehtyt muutokset

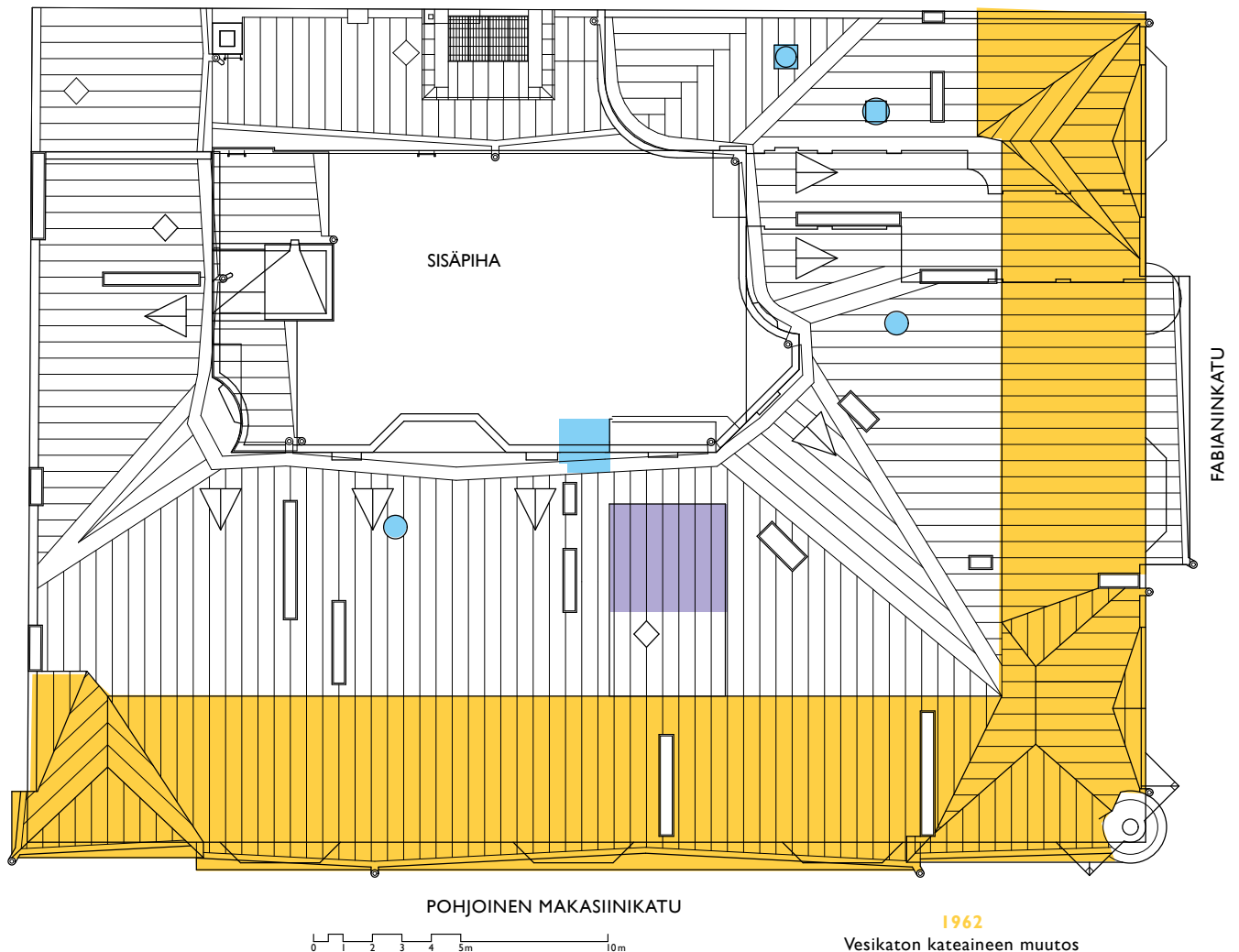

- 1980** Koneellinen poistoilma 2.-5. kerroksiin. Alkuperäiset takkojen hormit ja ilmahormit liitetty ullakolla kanavoimalla vesikaton huippumureihin. (EK)
- 1983** Ullakolle rakennettu iv-konehuone. Kyseinen huone on purettu 2000-luvulla.
- 1999** Porrashuone A:n hissikuilua jatkettu kellariin ja ullakolle. Ullakolle rakennettu uusi hissikonehuone.
- 2001** Rakennettu uusi iv-konehuone ullakolle, asennettu säleikköjä vesikatolle ja järjestetty uudet kuilut ullakolta 2. kerrokseen.

- 2007** Ravintolatilojen iv-kanava ja -kone korvattu uusilla asennuksilla. Vesikaton tasoon asennettu uudet poistopuhaltimet.
- 2000-I** Palopermanto on purettu ja korvattu uudella rakenteella. Yläpohjan palkkeja on vahvistettu. (Jyrki Wallin)

VESIKATTO

- 1950-luvulla tehdyt muutokset
- 1960-luvulla tehdyt muutokset
- 1970-luvulla tehdyt muutokset
- 1980-luvulla tehdyt muutokset
- 1990-luvulla tehdyt muutokset
- 2000-luvulla tehdyt muutokset

1962
Vesikaton kateaineen muutos
tiili → pelti

- 1962** Vesikaton kateaineen muutos. Punainen kattotiili on korvattu mustaksi tai harmaaksi maalatulla pellillä katujen puoleisilla lappeilla.
- 1985** Peltikaton maalauskorjaus ja kulkusilojen rakentaminen. (EK)
- 2001** Rakennettu uusi iv-konehuone ullakolle, asennettu säleikköjä vesikatolle ja järjestetty uudet kuilut ullakolta 2. kerrokseen.
- 2007** Ravintolatilojen iv-kanava ja -kone korvattu uusilla asennuksilla. Vesikaton tasoon asennettu uudet poistopuhaltimet.

4.4 Ulkosivujen muutoskaaviot

JULKISIVU POHJOISELLE MAKASIINIKADULLE

- 1950-luvulla tehtyt muutokset
- 1960-luvulla tehtyt muutokset
- 1970-luvulla tehtyt muutokset
- 1980-luvulla tehtyt muutokset
- 1990-luvulla tehtyt muutokset
- 2000-luvulla tehtyt muutokset

1962

Vesikaton kateaineen muutos
tiili → pelti

2012

B-portaan uusi uloskäytävä

Ulkonurkan
koristefiguuri
tuhoutui sodassa

1962 Vesikaton kateaineen muutos. Punainen kattotiili on korvattu mustaksi tai harmaaksi maalatulla pellillä katujen puoleisilla lapeilla.

1970 Kellarin ikkunoita suurennettu.

1980-l Ikkunoiden uusiminen katujulkisivun 2.–5. kerroksissa. Toteutettu vaiheittain. 3., 4. ja 5. kerroksen ikkunat uusittu 1982-83. 2. kerroksen ikkunat uusittu 1985. Loppuosa katutason ovista ja ikkunoista uusittu 1986. (EK)

1982 Ravintolan ikkunat ja ovet uusittu 1. kerroksessa.

1984 Kipsikoristeet kunnostettu. (EK)

1985, 1993 Peltikatto maalattu ja rakennettu kulkusillat. (EK)

1997 Julkisivun valaistus uusittu ja julkisivu korjattu. Rakennettu uusi lasinen sisääntulokatos ravintolaan.

Vesikourut ja erkkerien katot uusittu. (EK)

2002 Julkisivuun kiinnitetty tekstimainos "Agronomitalo" ja sen yhteyteen asennettu Agronomiiliton logo.

2012 B-porrashuoneeseen lisätty uusi uloskäytävä ja ulko-ovi.

JULKISIVU FABIANINKADULLE

- 1950-luvulla tehdyt muutokset
- 1960-luvulla tehdyt muutokset
- 1970-luvulla tehdyt muutokset
- 1980-luvulla tehdyt muutokset
- 1990-luvulla tehdyt muutokset
- 2000-luvulla tehdyt muutokset

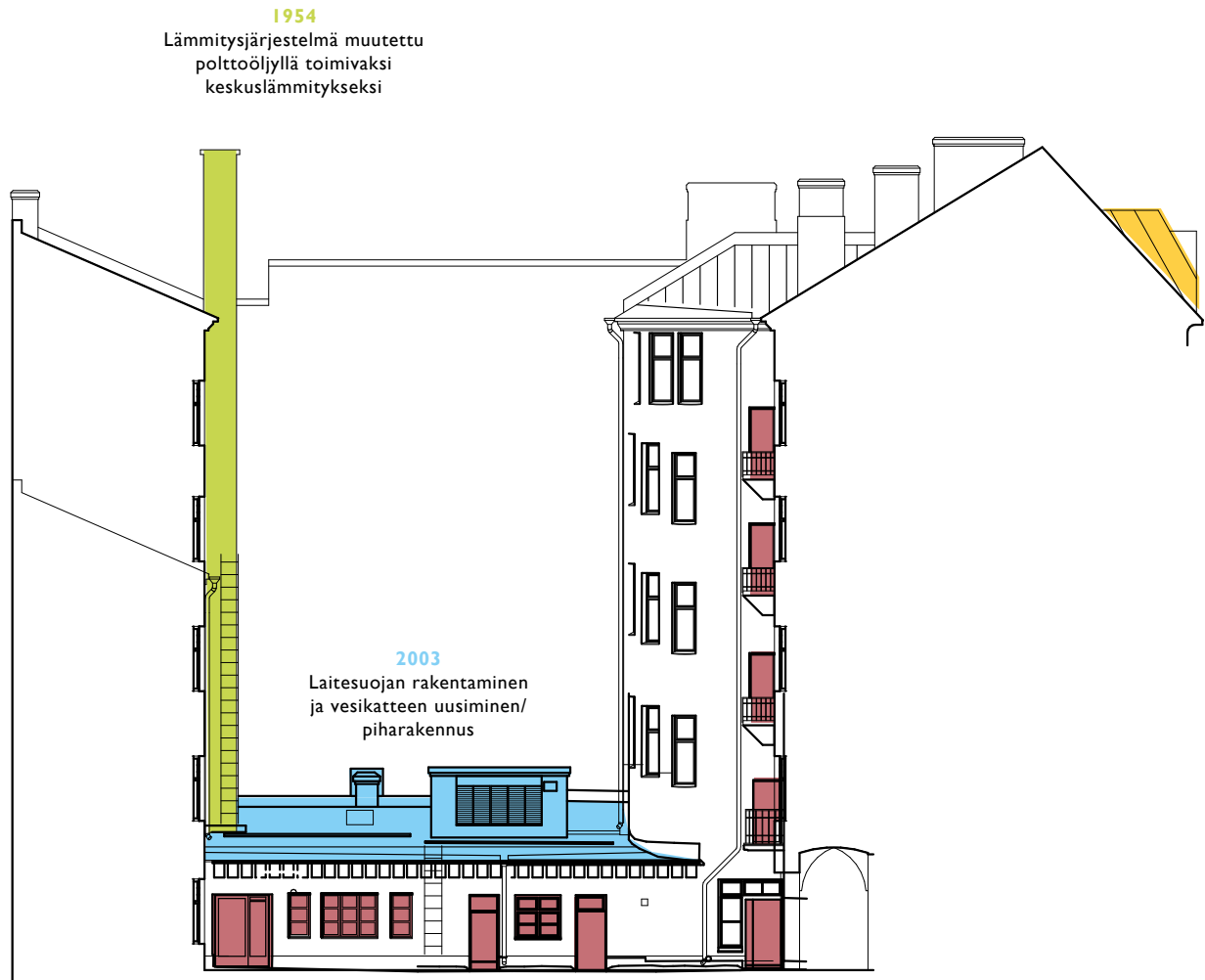

- 1962** Vesikaton kateaineen muutos. Punainen kattotiili on korvattu mustaksi tai harmaaksi maalatulla pellillä katujen puoleisilla lapeilla. Parvekkeen katon kateaine muutettu jo aikaisemmin.
- 1970** Kellarin ikkunoita suurennettu.
- 1980** Ikkunoiden uusiminen katujulkisivun 2.–5. kerroksissa. Toteutettu vaihteittain. 3., 4. ja 5. kerroksen ikkunat uusittu 1982-83. 2. kerroksen ikkunat uusittu 1985. Loppuosa katutasan ovista ja ikkunoista uusittu 1986. (EK)
- 1982** Ravintolan ikkunat uusittu 1. kerroksessa.

- 1984** Kipsikoristeet kunnostettu. (EK)
- 1985, 1993** Peltikatto maalattu ja rakennettu kulkusillat. (EK)
- 1987** Parveke uusittu vanhan mallin mukaan. (EK)
- 1997** Julkisivun valaistus uusittu ja julkisivu korjattu. Rakennettu uusi lasinen sisääntulokatos ravintolaan. Vesikourut ja erkkerien katot uusittu. (EK)
- 2002** Julkisivuun kiinnitetty tekstimainos "Agronomitalo" ja sen yhteyteen asennettu Agronomiliiton logo.
- 2006** Lisätty valomainos liiketilan ikkunan yläpuolelle.
- 2009** Parvekkeen kaidetta korotettu.

PIHAJULKISIVU POHJOISEEN

- 1950-luvulla tehtyt muutokset
- 1960-luvulla tehtyt muutokset
- 1970-luvulla tehtyt muutokset
- 1980-luvulla tehtyt muutokset
- 1990-luvulla tehtyt muutokset
- 2000-luvulla tehtyt muutokset

1954 Rakennuksen lämmitysjärjestelmä muutettu polttoöljyllä toimivaksi keskuslämmitykseksi.

1980 Ikkunoiden uusiminen 1.-5. kerroksessa. (EK)

1985, 1993 Peltikaton maalauskorjaus ja kulkusiltojen rakentaminen. (EK)

1985 Sisäpihan parvekkeet kuunnostettu. (EK)

1991 Sisäpihan seinät maalattu. (EK)

2001 Rakennettu uusi iv-konehuone ullakolle, asennettu säleikköjä vesikatolle ja järjestetty uudet kuulut ullakolta 2. kerrokseen.

2003 Rakennettu laitesuoja. Piharakennuksen vesikatte uusittu samassa yhteydessä kun sen katon laitteita on muutettu.

2007 Ravintolatilojen iv-kanava ja -kone korvattu uusilla asennuksilla. Vesikaton tasoon asennettu uudet poistopuhaltimet.

2012 Sisäpihalle rakennettu uusi tavara- ja henkilöhissi sekä katos. Pihakansi on peruskorjattu.

PIHAJULKISIVU ITÄÄN

- 1950-luvulla tehdyt muutokset
- 1960-luvulla tehdyt muutokset
- 1970-luvulla tehdyt muutokset
- 1980-luvulla tehdyt muutokset
- 1990-luvulla tehdyt muutokset
- 2000-luvulla tehdyt muutokset

1980 Ikkunoiden uusiminen 1.-5. kerroksessa. (EK)

1985, 1993 Peltikaton maalauskorjaus ja kulkusiltojen rakentaminen. (EK)

1985 Sisäpihan parvekkeet kuunnostettu. (EK)

1991 Sisäpihan seinät maalattu. (EK)

2001 Rakennettu uusi iv-konehuone ullakolle, asennettu säleikköjä vesikaton ja järjestetty uudet kuulut ullakolta 2. kerrokseen.

2003 Rakennettu laitesuoja. Piharakennuksen vesikatte uusittu samassa yhteydessä kun sen katon laitteita on muutettu.

2007 Ravintolatilojen iv-kanava ja kone korvattu uusilla kanavilla. Vesikaton tasoon asennettu uudet poistopuhaltimet.

2012 Sisäpihalle rakennettu uusi tavara- ja henkilöhissi sekä katos. Pihakansi on peruskorjattu.

PIHAJULKISIVU ETELÄÄN

- 1950-luvulla tehtyt muutokset
- 1960-luvulla tehtyt muutokset
- 1970-luvulla tehtyt muutokset
- 1980-luvulla tehtyt muutokset
- 1990-luvulla tehtyt muutokset
- 2000-luvulla tehtyt muutokset

2012

Uusi tavara/ henkilöhissi
uusi katos

1980 Ikkunoiden uusiminen 1.-5. kerroksessa. (EK)

1985, 1993 Peltikaton maalauskorjaus ja kulkusiltojen rakentaminen. (EK)

1985 Sisäpihan parvekkeet kuunnostettu. (EK)

1991 Sisäpihan seinät maalattu. (EK)

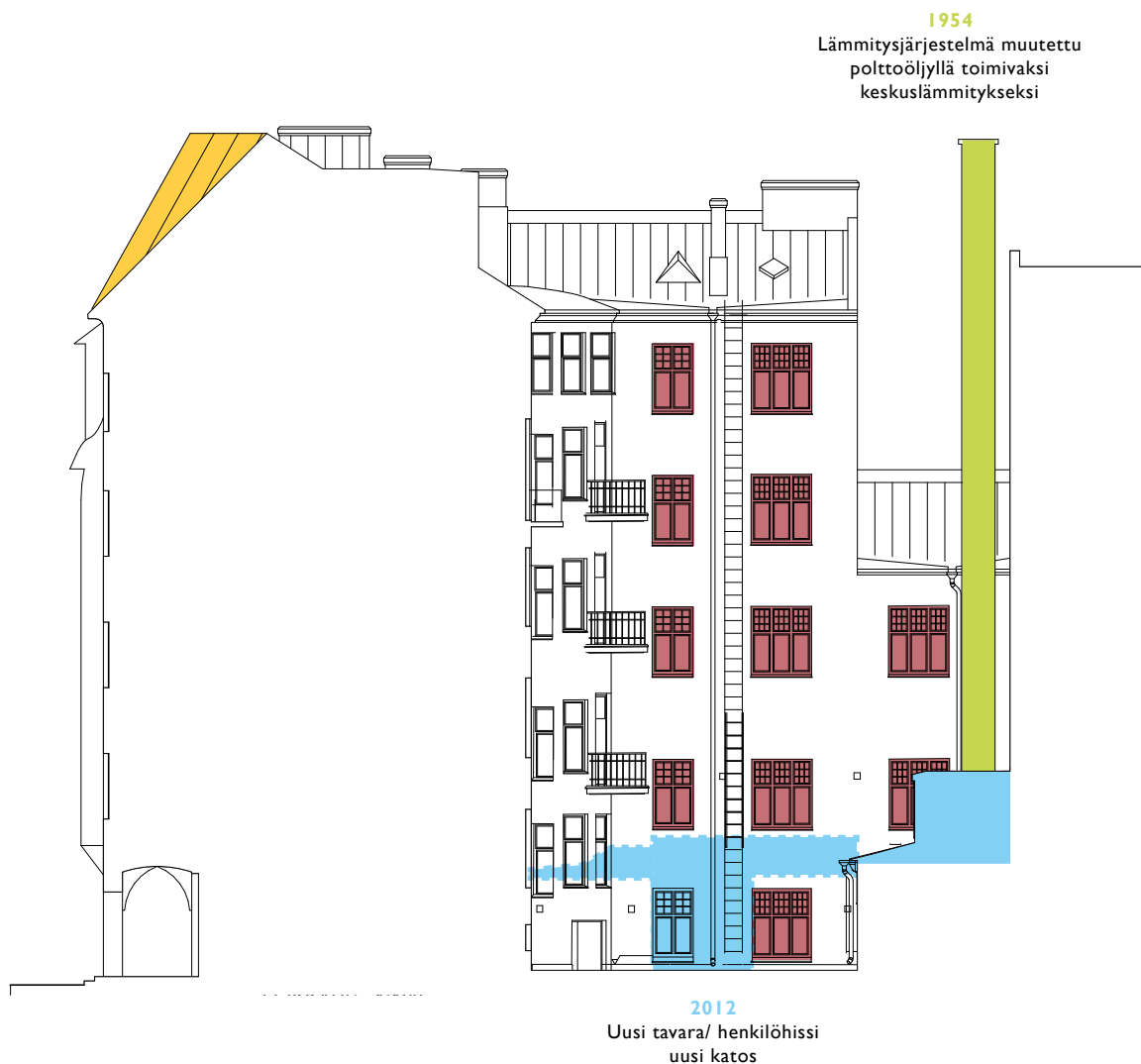
1999 Porrashuone A:n hissien uusi hissikonehuoneen rakennettu ullakolle. Huone näkyy sisäpihalle.

2007 Ravintolatiloiden iv-kanava ja -kone korvattu uusilla kanavilla. Vesikatons tasoon asennettu uudet poistopuhaltimet.

2012 Sisäpihalle rakennettu uusi tavara- ja henkilöhissi sekä katos. Pihakansi peruskorjattu.

PIHAJULKISIVU LÄNTEEN

- 1950-luvulla tehdyt muutokset
- 1960-luvulla tehdyt muutokset
- 1970-luvulla tehdyt muutokset
- 1980-luvulla tehdyt muutokset
- 1990-luvulla tehdyt muutokset
- 2000-luvulla tehdyt muutokset

- 1980** Ikkunoiden uusiminen 1.-5. kerroksessa. (EK)
 1985, 1993 Peltikaton maalauskorjaus ja kulkusiltojen rakentaminen. (EK)
 1985 Sisäpihan parvekkeet kuunnostettu. (EK)
 1991 Sisäpihan seinät maalattu. (EK)

- 2003** Rakennettu laitesuoja. Piharakennuksen vesikatte uusittu samassa yhteydessä kun sen katon laitteita on muutettu.
2012 Sisäpihalle rakennettu uusi tavara- ja henkilöhissi sekä katos. Pihakansi on peruskorjattu.

4.5 Kaavio puretuista rakenteista, 3. kerros

ALKUPERÄINEN HUONEISTOJAKO

A-portaan isot asunnot:

A3

5h + k + palvelijah + kh + wc

A4

7h + k + palvelijah + kh + wc

C-portaan asunto:

C16

1h + wc

B-portaan asunto (pihasiipi):

asunto B11

2h + k + wc

Berta (vas.) (1869–1934) ja Alexandra Elisabet Adelaide (Annie) Edelfelt (1866–1935) kodissaan v. 1927. Kuva E. Holmberg. MV.

Sisäkuva herrainhuoneesta. Huoneistoon A4 toteutettiin varta vasten sinne suunniteltuja ovia, jotka ovat edelleen olemassa. Painokuva. MV.

5 / Nykytilan inventointi

5.1 Sisätilat, yleistä

Sisätiloja tarkasteltiin yleisesti rakennusosittain. Inventoinnin yhteydessä sisätilat on dokumentoitu valokuvaamalla. Valokuvat on esitetty kerroksittain tai rakennusosittain.

TILAHAHMO

Kussakin kerroksessa on ollut kaksi suurta huoneistoa ja yksi pienempi pihanpuoleisessa siivessä. Joissakin kerroksissa on lisäksi ollut pieni asunto Fabianinkadun puolella (3. krs). Asuinkerroksissa 2-5 oli 2, 5 tai 8 huoneen ja keittiön huoneistoja. Huoneistoissa oli tilava eteishalli, josta oli käynti moniin huoneisiin. Tällainen jäsenelyperiaate oli uutta, koska uusrenessanssitaloissa oli pyritty muodostamaan kadun varteen linjassa olevia huoneita, joiden läpi oli tapana avata oviaukkojen avulla pitkiä näkymiä. Myös tässä talossa oli näitä näkymiä. Toinen erityinen piirre oli huoneistojen yksilöllisyys eli niissä oli mm. erilaisia erkkereitä paikassa, mihin oli tarkoitus sijoittaa istuskeluryhmä.

Fabianinkadun puoleisessa asunnossa huoneiden tilahahmot ovat säilyneet pääosin alkuperäisinä. Sekä kadun, että pihanpuoleisista kulmasaleista on purettu korotettuja lattioita ja niihin liittyviä kiinteitä sisustuksia kuten penkkejä, kaiteita ja porrasaskelmia. Tällaisia elementtejä

on piirustusten mukaan ollut ainakin 2-5 kerroksissa. Keittiöt ovat nykyisin toimistojen taukotiloja, joihin liittyy keittokomero, monistustila, varasto ja vastaavia tiloja. 3. kerroksessa suurten salien ja aulan sekä erillisen asunnon välisiä kulkuyhteyksiä on muutettu (avattu uusia aukkoja ja laitettu toisia umpeen). 2. kerroksessa molemmat kulmasalit ovat olleet jaettu väliseinillä, jotka on sittemmin purettu. Makasiinikadun puoleisesta suuresta salista on erotettu useissa kerroksissa wc-tila tai varasto. Alkuperäisessä kylpyhuoneessa on nykyisin keittokomero tai varasto. Lisäksi joissakin saleissa on tehty kevyitä väliseinämuutoksia, kuten 4. kerroksen kulmahuoneessa, missä päätila on jaettu useaksi toimistohuoneeksi.

Fabianinkadunpuoleinen siipi on järjestetty keskeiskäytävän varaan. Useimmissa kerroksissa kulmahuoneissa on neuvottelutiloja, kokoontumistiloja ja kirjastoja.

3. kerros on mahdollisesti ollut talon pääkerros. Ainakin 3. kerroksen kadunpuoleinen kulmasali on todella valoisa ja artikuloitu.

Pohjoisen Makasiinikadun puoleisessa asunnossa pihan puoleinen iso sali on säilyttänyt tilallisen hahmonsa paitsi 5. kerroksessa. Kadun puoleisista pääsaleista toinen on säilyttänyt alkuperäisen hahmonsa kaikissa kerroksissa. 2. kerroksen

pihanpuoleisen salin kahden osan välissä on suippokaaren muotoinen, n. 3,5 metriä leveä aukko seinässä. Kadun puoleisia tiloja on jaettu pienemmiksi ja kulkuyhteys B-portaaseen on järjestetty rakentamalla käytävä entisen keittiön kohdalle. Lisäksi keittiö on muutettu toimistohuoneeksi, paitsi 2. kerroksessa. Sielläkin keittiön sisälle on lisätty wc.

Pihasiiven asunnon tilahahmo on säilynyt alkuperäisenä.

KÄYTTÖ

Nykyisin 5. kerroksessa on Agronomiliiton ja RTY:n toimistotiloja sekä Ympäristölaki Oy:n tiloja sivusiivessä.

4. kerroksessa on Lastenklinikan kummit ja LAL, sivusiivessä Ympäristölaki oy.

3. kerroksessa on asianajotoimisto Häs-tön ja Intersearch Oy:n tiloja. Pihasiivessä on Arkkitehtuurikeskus.

2. kerroksessa toimii Espanjan valtion matkailutoimisto. Huoneistossa A1 on monta käyttäjää. Sivusiivessä toimii Suomen ristikkosampo.

Maantasokerroksessa on kadun puolella ravintola Kellarikrouvi ja Eromangan kahvila sekä liike- tai varastotila. Pihan puolella on Eromangan tiloja.

LATTIA

A-portaaseen liittyvissä auloissa on uudempi ruutukuvioinen (5. kerroksessa ruutu koko 205 x 205) ohutsauvaparketti tai todennäköisesti alkuperäinen ruutuparketti (sikarilaatikon pohja 210 x 210), muualla toimistokäytävillä lino- tai muovimatto. Edellisestä poiketen 2. kerroksen huoneistossa A2 aulatiloissa on linomatto. Toimistohuoneissa on pääosin linomatto. Osassa huoneita on ruutukuvioinen ohutsauvaparketti tai alkuperäinen ruutuparketti. Lisäksi 4. ja 3. kerroksen kulmahuoneessa on säilynyt alkuperäinen tam-

miparketti. Parkettia kiertää friisivyöhyke ja sen keskiosa on jaettu ruutuihin, joita kutakin kiertää friisi ja tasakylkisen kolmion muotoisista paloista tehty ruutukenttä. Sekundäärisissä tiloissa muovimatto ja wc-tiloissa on laatta. Pääsalien taiteovien kohdalla on säilynyt alkuperäinen koriste-kuvioinen parkettivyöhyke.

4. kerroksen pihasiiven huoneistossa on laminaattiparketti.

JALKALISTA

Käytävä- ja aulatiloissa sekä toimistohuoneissa on joko tummanruskea petsattu tai maalattu uusittu puujalkalista (k=55 mm). Hieman korkeampaa mallia on myös käytetty. Niissä saleissa, joissa on rintapanelointi, ei ole jalkalistaa.

SEINÄT

Seinät ovat pääosin rapattuja ja tapetoituja. Myöhemmin rakennetut kevyet väliseinät ovat levyseiniä. Jossakin yksittäisissä tiloissa ja sekundäärisissä tiloissa on maalatut seinät. Paneloinnit on käsitelty osana kiinteää sisustusta.

KATTO JA KATTOLISTA

Eteisauloissa (huonenumerot 402, 302 ja 202) on tähtiholvi, jonka ruoteet on koristemaalattu 3. ja 4. kerroksessa. 2. kerroksessa katto on maalattu yli valkoiseksi. 4. ja 3. kerroksen kulmahuoneen erkkereissä (huonenumerot 424 ja 323) on valkoiseksi maalattu tähtiholvi. 2. kerroksen pihanpuoleisessa salissa (huonenumero 238) takan kohdalla on valkoiseksi maalattu tähtiholvi. Nykyisin valkoisiksi maalatuissa holveissa on todennäköisesti koristemaalauksia. On mahdollista, että myös muiden kerrosten vastaavissa huonetiloissa on koristeltuja tähtiholveja, jotka ovat jääneet piiloon alakaton yläpuolelle.

3. kerroksen kadunpuoleisessa kulmahuoneessa 323 on alkuperäinen katto näkyvissä. Primääripalkki on jätetty näkyviin ja sitä on korostettu koristeellisilla konsoleilla. Palkki on mahdollisesti teräspalkki. Palkin ja ulkoseinän välisellä vyöhykkeellä on rappauslistoina toteutettu palkkirivistö. Alkuperäinen huonetila on jaettu taiteseinällä siten, että osassa huonetta 325 on alaslaskettu levykatto.

Muilta osin aula- ja käytävätiloissa sekä useimmissa toimistohuoneissa on maltillisesti laskettu alakatto kipsilevystä eli huonetila on säilynyt melko korkeana. Vain harvoissa tiloissa on säilynyt alkuperäinen huonekorkeus sekä rapattu ja maalattu kattopinta. Osassa sekundäärisiä tiloja alaslaskettu katto on ripustettu matalammalle ja niissä on käytetty alakattojärjestelmiä. Poikkeuksena myös 2. kerroksen Fabianinkadun puoleisessa siivessä on alakattojärjestelmä.

Joissakin saleissa on säilynyt alkuperäinen puupaneelikatto (huoneneumerot 238, 338, 438, 538, 204/205, 304, 404 ja 504). Panelointeja on kuvattu tarkemmin kohdassa kiinteä sisustus. Kattolistoja ei ole tai kattolistana on käytetty viistoa, muuten profiloimatonta listaa (ei ap).

Pihasiivessä on alaslasketut katot.

OVET

Huoneistoissa on sekä alkuperäisiä puupeiliovia että uudehkoja peiliovia (2000-l). Päätilojen alkuperäisten peiliovien yläpeili on ylöspäin suippeneva ja alapeilissä on usein panelointi. Joissakin ovissa on myös koristeleikkauksia. Osasta alkuperäisiä ovia on poistettu maali ja osa on maalattu. Vanhat ovet on tehty männystä. Kulmahuoneen ja pihanpuoleisen salin sekä Pohjoisen Makasiinikadun puoleisen huoneiston pääsalien väliset taiteovet eri kerroksissa ovat säilyneet paitsi 3. kerroksessa kulmasalien välillä. Lisäksi myös esimerkiksi 5. kerrok-

sen tilojen 525 ja 526 välinen alkuperäinen liukuovi on säilynyt. 3. kerroksessa kadunpuoleisen kulmasalin alkuperäinen taiteovi on muutettu parioveksi ja huoneessa on ilmeisesti myöhemmin tehty loimukoi-vuinen liukuovi. Sekundääristen tilojen vanhoissa puupeiliovissa on suorat peilit, kuten pihasiiven huoneistojen ovissa. Vuorilistat ovat symmetrisesti viistottuja, 85 mm leveitä listoja ja sekundäärisissä tiloissa 55 mm leveitä. Osa listoista on alkuperäisiä ja osa on uusittu vanhan mallin mukaan. Pihasiivessä ovien alkuperäiset vuorilistat ovat säilyneet hyvin. A-portaan huoneistojen pääovet ovat alkuperäisiä, oottraattuja yläikkunallisia lasiovia, joiden lasitus on uusittu. B-portaan huoneistojen pääovet ovat uusittuja ja keittiöön johtava sivuovi on alkuperäinen. Rakennuksen oven välillä on selkeä hierarkia.

Toimistohuoneen 327, joka on entinen lastenhuone, ovissa on maalauksia ja kirjoituksia.

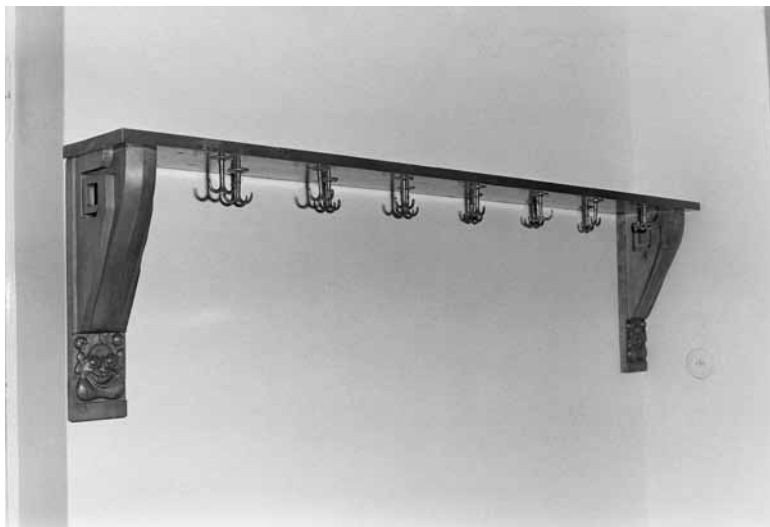
IKKUNAT

Ikkunat ovat kaksilasisia puuikkunoi-ta, puitejako on ulommassa puitteessa. Useimpien ikkunoiden ikkunapenkki on valettu. Puisia penkkejä esiintyy mm. salin 338 erkkerissä ja A-porrashuoneessa. Sekä kadunpuoleiset ikkunat 2.-5. kerroksessa että pihanpuoleiset ikkunat 1.-5. kerroksessa on uusittu vuonna 1980. Pihan puolella on muutama alkuperäinen ikkuna 1. kerroksessa. Porrashuoneiden ikkunat ovat alkuperäisiä. A-portaan ikkunoihin liittyy lyijylasimaalauksia, jotka on ilmeisesti uusittu. Toimistohuoneessa 538 on todennäköisesti alkuperäinen lyijylasi-ikkuna.

Sisätiloissa kaikki ikkunat eivät ole samassa korossa suhteessa huoneiden lat-tiaan. Ikkunoiden korkeus vaihtelee jopa yhden huoneen sisällä (esim. 325/323).

Talossa on ollut alun perin melko paljon sisäikkunoita sekä huoneistojen ja porras-

huoneen välillä että huoneistojen sisällä. Niiden avulla on saatu luonnonvaloa rungon keskellä sijaitseviin tiloihin. Osa näistä on säilynyt. A-portaan huoneistojen aulassa on säilynyt alkuperäiset sisäikkunat ja lisäksi 2. kerroksen ovien viereisissä ikkunoissa on ikkunaluukut huoneiston sisällä (alkuperäiset). Pohjoisen Makasiinikadun puolella entisessä keittiössä ja palvelijahuoneessa on ollut sisäikkunoita, joista jotkut ovat säilyneet. Sivusiivessä on edelleen joissakin kerroksissa alkuperäinen sisäikkuna entisen keittiön ja wc:n välisessä seinässä sekä keittiön ja käytävän välisessä seinässä.

Alkuperäinen naulakko 4. kerroksessa, huoneisto A6. Kuva K.Hakli 1973. HKM KA.

KIINTEÄ SISUSTUS

Paneelikattoisissa huoneissa kattoa on saatettu laskea alkuperäisestä korosta.

5. kerros

Pihanpuoleisessa kulmaan sijoittuvassa salissa 504 on alkuperäinen rintapaneeli ja paneloitu katto. Paneeliin liittyy kaiteen pätkä. Ikkunan edessä on alun perin ollut korotettu osa, jota ei enää ole. Huonetilassa 538 on paneloitu katto, joka on maalattu nykyisin punaiseksi. Aulatilassa 502 on rintapaneeli ja kiinteä penkki hevosenkengän muotoisessa tilassa. Paneelit mukailevat alkuperäistä mallia.

4. kerros

Huonetiloissa 438 ja 439 on alkuperäinen, hirsiseinää jäljittelevä rintapaneeli ja paneloitu katto. Huoneen 438 erkkeerin paneloitu katto on uusittu. Kattoa on muutettu muutenkin. Pilarit on purettu, sähköjohdot on asennettu palkkien sisään ja myöhemmin lisätty väliseinä on purettu. Pihanpuoleisessa kulmahuoneessa 404 on kattopaneeli, seinäpaneeli ja lintuaiheisia seinämaalauksia. Eteistiloissa on alkuperäinen rintapaneeli.

Pihasiiven keittiössä on alkuperäinen kylmäkomero.

3. kerros

Eteistiloissa on alkuperäinen rintapaneeli. Pihanpuoleisissa isoissa saleissa (huonenumerot 338 ja 304) on hirsiseinää jäljitteleviä rintapaneeleita ja paneelikatto. Kulmahuoneessa 304 on lisäksi paneelin yläosan peileissä kasvi- ja eläinaiheisia seinämaalauksia. Huoneen 304 erkkerin koroke on purettu. Huoneesta 338 on purettu pilarit ja kattoa on mahdollisesti muutettu kun mm. sähköasennuksia on tehty rakenteiden sisään.

2. kerros

Eteistiloissa on alkuperäinen rintapaneeli, joka on maalattu punaruskeaksi. Paneeliin liittyvässä porrashuoneen ikkunassa on alkuperäiset ikkunaluukut. Kiinteää penkkiä ei ole.

Kulmahuoneessa 204/205 on alkuperäinen rintapaneeli, joka on peilipaneeli ja joka on maalattu punaruskeaksi. Huoneen katossa on alkuperäinen panelointi ja konsolin koristellut palkit, jotka on maalattu punaruskeiksi kahdella sävyllä. Katon sähköasennukset on tehty pintaan.

UUNIT

Talon 67 jäljellä olevasta uunista on tehty erillinen uuni-inventointi.

LVIS

Rakennuksessa oli alun perin uunilämmitys ja erkkereissä oli höyrylämmitys-järjestelmä. Vuonna 1954-55 asennettiin keskuslämmitysjärjestelmä, joka käytti polttoaineenaan polttoöljyä. Kellariin rakennettiin öljysäiliö ja kattilahuoneen ja pihasiiven viereen rakennettiin piippu. Kaukolämpöön siirryttiin vuonna 1971. Rakennuksessa on nykyisin valurautaiset sileät laakapatterit 1950-luvulta. Putkivedot on asennettu pintaan. Joissakin huoneissa levytatterit on vaihdettu uudempiin vastaavanlaisiin pattereihin, ilmeisesti 1992-1995 toteutetun vesi-, kaasu- ja viemäriputkien uusimisen yhteydessä. Talon 2.-5. kerrokseen toteutettiin koneellinen

poistoilmastointi 1980. 1. kerroksen liiketilojen ilmastointijärjestelmät ovat muista kerroksista erillisiä.

Rakennuksessa oli alun perin vesivessat ja kylmä vesi.

Sähköasennukset on tehty seinän sisälle joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta. Myös vanhoissa paneelikatoissa sähköasennukset ja muut tekniset asennukset on tehty rakenteen sisälle.

Atk-kaapelointi on tuotu katosta alas tolilla. Vuonna 2001 toteutettiin sähköjohtojen, atk-kaapeleiden, puhelinjohtojen, antennijärjestelmien ja turvajärjestelmien uusiminen. Vuonna 2006 asennuksia muutettiin 3. ja 4. kerroksessa.

B- ja C portaassa oli alunperin halkohissit. A-portaassa ei ollut hissiä. A-portaan hissi asennettiin mahdollisesti jo 1912. kaikkien porrashuoneiden nykyiset hissit on asennettu 1960-luvulla. Pääportaan hissikuilua on jatkettu kellariin ja ullakolle 1999.

KONDITORIA-KAHVILA EROMANGA 2014

RAVINTOLA KELLARIKROUVI

Katujen kulmaan sijoittuvassa liikehuoneistossa toimii Ravintola Kellarikrouvi kahdessa kerroksessa. Sisäänkäynti on Makasiinikadun puolelta, minne on rakennettu lasinen tuulikaappi ja sisäänkäynnin päälle kadulle lasikatos. Alun perin sisäänkäyntejä oli useampia. Lähinnä nurkkaa oleva ovi on muutettu ikkunaksi. Katutasolla isot ikkunat ovat suippokaarisia ja pienemmät ikkunat ovat sivusta ylöspäin suipponevia. Kadunpuoleisten tilojen välil-

lä on isoja aukkoja ja yksi kantava seinä on purettu. Keittiötilat sijoittuvat pihan puolelle. Huoneiston sisälle on lisätty kahdet kierreportaat.

Maantason lounasravintolassa on maa-laamaton laualattia, joka on siirretty kellarista 2005, ja osittain laattalaattalattia. Seinäpinnat ovat osittain paljaita tiiliseiniä, osittain maalattuja paneeliseiniä ja ikkunaseinällä tapetoituja. Katto on laskettu levykatto, johon on upotettu valaisimia.

Valokuvat nykytilasta

IV-laitteet on integroitu kattoon. Kulmahuoneessa on kiintotiski.

Kellarikerrokseen on sisustettu rustiikki ravintolatila, missä seinät ovat tiilipinnalla ja katossa on rappaamaton kappaholvi, paitsi yhdessä salissa, missä on laskettu katto. Osa saleista on erotettu tai erotettavissa kabineteiksi väliseinillä. Kadun puoleisilla seinillä kellarissa on yläkerran ikkunoiden (yläkerran ikkunat ovat 1970-luvulta) kohdalla holvattuja sy-

vennyksiä, joiden eteen on asennettu tummennettu lasi. Näissä kohdissa on mahdollisesti ollut luukku alun perin. Lattiat on laatoitettu isoilla laatoilla. Teräspalkissa ($2 \times I$ -palkki), johon kappaholvit tukeutuvat lukee "Peiner Walzwerk 24".

Ravintolassa suoritettiin täydellinen korjaus 2005, jolloin mm. kellarin tiiliholvit hiekkapuhallettiin ja tiloissa suoritettiin asbestipurkua.

Sisäovien tyypit

Tyyppi A

Ovessa on seitsemän peiliä. Yläpeili on muodoltaan suippeneva ja alaosaan jää kuusi tasakokoista peiliä. Yläpeilissä on puuleikkaus, joka on vastaava kuin tyyppissä B ja C. Osassa ovia on säilynyt alkuperäiset vuorilistat ja osassa ne on korvattu vanhan mallin mukaisilla uusilla listoilla. Helat ovat pääosin viime vuosikymmeniltä. Tätä ovea on käytetty mm. asuinhuoneiden ovena.

Ovet ovat olleet alunperin maalattuja tai ootrattuja. Osasta ovia maali on poistettu 1980-luvulla ja ovet on lakattu himmeällä lakalla. 1980-luvulla pyrittiin näyttämään materiaalin "aitous".

Tyyppi B

Parioven kummassakin lehdessä on neljä peiliä. Yläpeilit ovat muodoltaan suippenevia ja niissä on lehteä muistuttava koristeleikkaus, joka on vastaava kuin tyyppissä A ja C. Muut peilit ovat koristelemattomia. Tätä ovityyppiä on käytetty salien ovena.

Tyyppi C

Tätä alkuperäistä neliosaista taiteoven ja liukuoven yhdistelmää esiintyy suurimpien huoneistojen pääsalien välillä. Neliosaisen taiteoven voi taittaa kaksipeiliseksi ja sen jälkeen työntää seinän sisään. Kussakin lehdessä on kolme peiliä ja ylin peili on ylöspäin suippeneva. Alapeilissä on paneeli, jossa on neljä vaakasuuntaista profiloitua lautaa. Tämä paneeli on sukua seinäpaneelille. Keskipeilin alapuolinen kehys on muotoiltu ja siinä on koristeleikkaus. Keskipeilissä on myös pystyvälkehys. Ylimmän peilin koristeleikkaus on vastaava kuin ovi-tyypeissa A ja B.

Ruokasalien puolella ovisyvennystä on korostettu palkeilla ja koristelluilla konsoleilla, joista osa on säilynyt.

Tyyppi D

Neljäs alkuperäinen ovityyppi on saman teeman variaatio. Yksilehtisen oven lehden leveys on 79 cm ja korkeus 210 cm. Se on samaa tyyppiä kuin taiteoven peili. Kussakin lehdessä on kolme peiliä ja ylin peili on ylöspäin suippeneva. Alapeilissä on paneeli, jossa on neljä vaakasuuntaista profiloitua lautaa. Keskipeilin alapuolinen kehys on viisto ja sen keskellä on koristeleikkaus. Keskipeilissä on myös pystyvälkehys. Tätä ovea on käytetty ruokasaleissa.

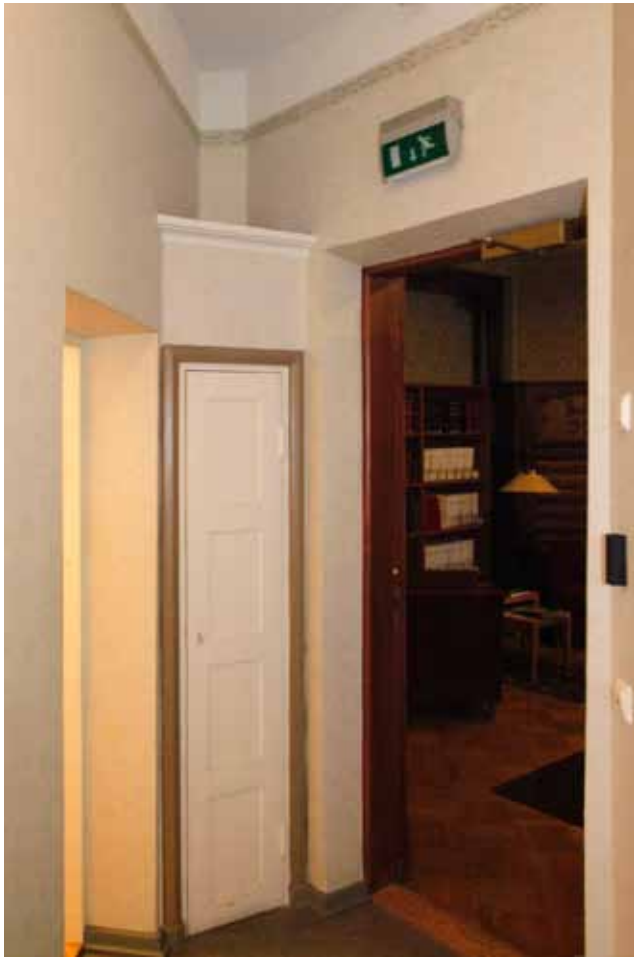
Tyyppi E

Parioven kummassakin lehdessä on neljä peiliä. Yläpeilit ovat muodoltaan suippeneviä. Kaikki peilit ovat koristelemattomia. Tätä ovityyppiä on käytetty salien ovena.

Tyyppi F

Peiliovessa on viisi suoraa peiliä, joissa ei ole koristeleikkauksia. Tämä ovityyppi on käytössä huoneiston A 4 lastenhuoneessa. Oveen on tehty koristemaalauksia. Koristemaalattuja ovia on tässä huoneessa kaksi kappaletta.

Tyyppi G

Sekundäärysten tilojen ovet ovat yksinkertaisia, kapeita nelipeilisiä peiliovia. Niissä on samanlainen vuorilista kuin muuallakin talossa, mutta kapeampi.

Tyyppi H

A-portaan huoneistojen ovi on alkuperäinen, yläikkunallinen, melko umpinainen lasipeiliovi. Yläikkuna on suippeneva. Siinä on jugendille tyypilliset pienet ruudut, jollaisia on käytetty myös julkisivuissa. Myös itse ovesta on ruutuikkuna, mutta oven ikkunan puitteet on uusittu ja alkuperäisestä puitejaosta ei ole tietoa. Huoneiston oven vieressä on alkuperäinen sisäikkuna.

2. kerros

Suurimpien huoneistojen nurkkasaleissa käytettiin alunperin yksilöllisiä puolikorkeita vuolukiviuneja, jotka muistuttavat avotakkaa.

Suurimpien huoneistojen nurkkasaleissa ikkunat ovat eri korolla. Erkkerin kohdalla oli koroke ja tilaa istuinryhmälle. Kuvassa oikealla näkyvän pohjoisen ikkunaryhmän kohdalla on piirustusten mukaan ollut kiinteään sisustukseen kuuluva takkanurkkaus. Suuret, torille avautuvat erkkerit toivat valoisuutta tähän tupamaiseen tilaan.

3. kerros

Suurimpien huoneistojen aulassa ja kulmaerkkereissä esiintyy uusgoottilaisia tähtiholveja. Pääruoteita on koristeltu tyylitellyillä kasvikuviolla. Maalaukset ovat Venny Soldan-Brofeltin tekemiä.

Pohjoisen Makasiinikadun puoleisen huoneen erkkerin kohdalla on kaariholvi.

4. kerros

Toimistokäytävän katto on laskettu. kattopinnassa näkyy tarkastusluukkuja. Käytävän leveys ei enään ole sama kuin alunperin, koska huoneistoista on purettu komeroita. Lattiat on varhottu pääosin linoleummatolla.

Tässä neljännen kerroksen torille katsovassa makuuhuoneessa kakluunin paikkaa siirrettiin suunnitteluvaiheessa huoneen sisänurkasta lähemmäksi ulkoseinää, jotta huoneeseen saatiin tilaa kiinteälle alkovimaiselle sängylle.

5. kerros

Agronomiliiton työhuone. Tilassa näkyy toimistohuoneiden tyypilliset ratkaisut. Katto on alas laskettu levykatto. ATK-kaapeloinnit on tuotu työpisteille putkissa. Huoneiden välinen ovi on alkuperäisellä paikallaan, mutta toiselta sivuseinältä ovi on laitettu umpeen ja paikalla on kiintokaluste.

Agronomiliiton työhuone. Huoneissa on käytetty vuosisadan vaihteeseen viittaavia tapetteja. Toimistosiivissä osa sisäovista on uusia peiliovia (taustalla näkyvä), jotka eivät noudata vanhaa peilijakoa. Ne ovat levyrakenteisia. Uusien ovien uudet vuorilistat mukailevat vanhaa mallia.

Agronomiliiton neuvotteluhuone. Neuvottelutilojen väliset alkuperäiset seinät on purettu ja muutettu siirtoseiniksi niin, että tiloja voidaan yhdistää toisiinsa.

Agronomiliiton neuvottelutilan ja nurkahuoneen välille on siirretty neliosainen taiteovi, jostain muualta talosta. Tässä kohdassa on alunperin ollut pariovi. Huone oli alunperin makuuhuone ja uuni siirrettiin mahdollisesti tässäkin kerroksessa lähemmäksi ulkoseinää kuten muissa kerroksissa. Uunin paikka ei ole alkuperäinen. uuni on Agronomiliiton toimitusjohtajan Jyrki Wallinin mukaan pelastettu Eromangan tiloista. Eromangan tilat sijaitsevat I. kerroksesta ja kellarissa, missä ei alun perin ollut uunilämmitystä. uuni on mahdollisesti jonkun asukkaan myöhempi hankinta.

Alkuperäiset kattorakenteet ovat piilossa lasketun katon alla ja katon korot jäävät arvoitukseksi.

Näkymä Agronomiliiton aulasta kohti Pohjoisen Makasiinikadun puoleista toimistokäytävää kertoo siitä perusratkaisusta, joka on tehty kun asunnot on muutettu toimistoiksi. Asuntoihin on ollut käynti porrashuoneesta. Aula on erityisesti kulmahuoneistossa sijainnut keskellä siten, että siitä on ollut käynti useisiin huoneisiin. Pitkä käytävä talon sisällä on erityisesti Pohjoisen Makasiinikadun puolella muuttanut huoneistojen tilarakennetta.

Viidennen kerroksen Pohjoisen Makasiinikadun puoleisia huoneita on yhdistelty ja jaettu pienemmiksi työhuoneiksi.

Viidennen kerroksen Pohjoisen Makasiinikadun puoleisia huoneita on yhdistelty ja jaettu pienemmiksi työhuoneiksi.

Viidennen kerroksen Pohjoisen Makasiinikadun puoleisessa huonerivin viimeisessä huoneessa on paksun seinärakenteen sisään muurattu suippokaari, jonka sisään muodostuvassa erkkerissä on ylälaidastaan suippeneva jugend-ikkuna. Ikkunan kohdalla on todennäköisesti melko ohut ulkoseinärakenne.

5.2 Huonekohtaiset inventoinnit

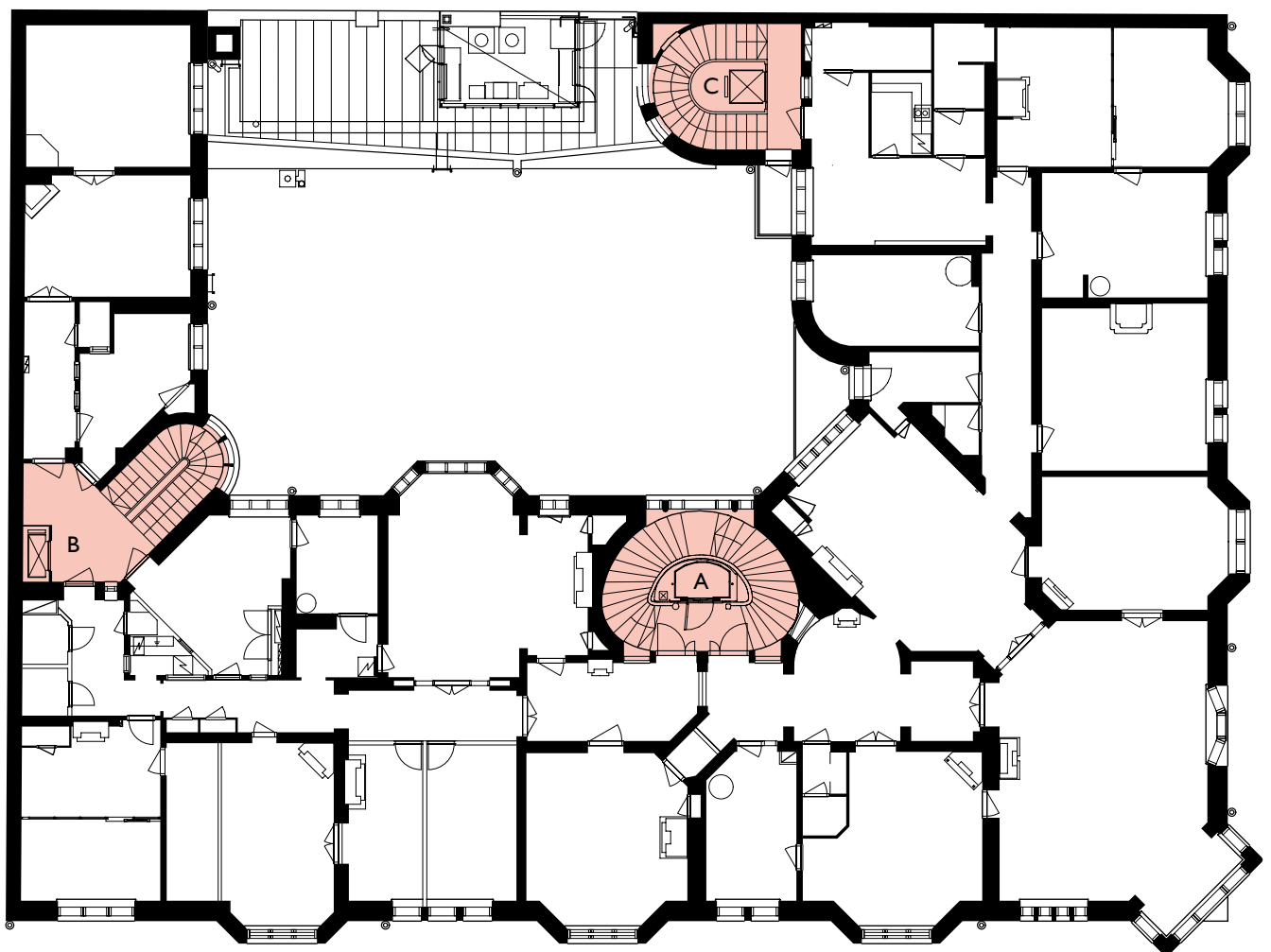

INVENTOIDUT SISÄTILAT

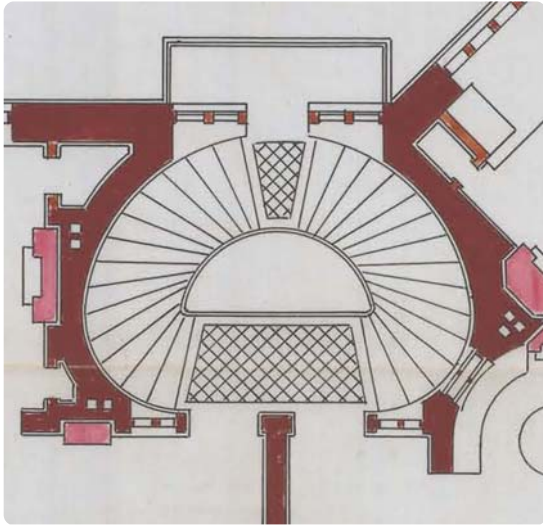
Kerros	Tilan numero	Tilan nimi
I–5		A-porras
Kellari–ullakko		B-porras
Kellari–ullakko		C-porras
2	202	Aula (aula)
2	204, 205	Toimistohuone (ruokasali)
2	238	Neuvottelutila (ruokasali)
2	240–243	Pihasiiven asunto
3	302	Aula (aula)
3	304	Kirjasto (ruokasali)
3	325, 323	Neuvotteluhuone (sali)
3	327	Toimistohuone (lastenhuone)
3	338	Neuvotteluhuone (ruokasali)
4	402	Aula (aula)
4	404, 405	Toimistohuone/halli (ruokasali)
4	406, 423, 424, 425	Käytävä/toimistohuone (sali)
4	438, 439	Toimistohuone (ruokasali)
5	504	Kokoustila (ruokasali)
5	538	Toimistohuone (ruokasali)
Ullakko		Ullakko

Portaat

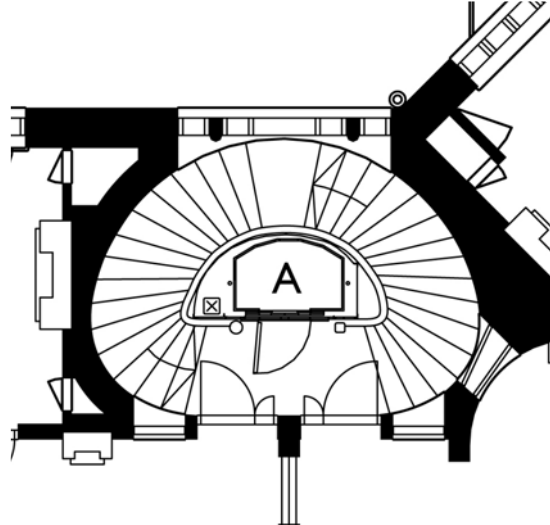

POHJAPIIRROS ALKUPERÄINEN

POHJAPIIRROS NYKYTILA

ALKUPERÄINEN KÄYTTÖ

Porrashuone

LATTIA

Porrastasanteet ja porrasaskelmat, mukaan lukien sekä etenemä että nousu ovat mosaiikkibetonia (harmaa massa ja valkoinen kiviaines). Kerrostasanteilla lattiassa on punainen friisiraita. Kerrostasanteet ovat viistoja, samoin kuin muutaman askelman levyiset välitasanteet.

JALKALISTA

Jalkalistat ovat seinään maalattuja raitoja.

SEINÄT

Seinät ovat rapattuja ja maalattuja. Seinä on jaettu kahteen vaakasuuntaiseen vyöhykkeeseen. Alemman vyöhykkeen ylälaitaan on maalattu sabloonalla kasviaiheinen koristekuvio. Ala-aulassa on nähtävissä esiin otettu alkuperäinen kuvio.

SÄILYNEISYYS

Hyvin säilynyt

TILAHAHMO

A-porras johtaa katutasosta 5. kerrokseen. Porras on U-porras jossa on kapea välitasanne parvekkeen oven tai ikkunan kohdalla. Portaen keskelle on lisätty hissi jo 1912, jolloin hissin etuseinä on todennäköisesti ollut avoimempi kuin nykyisin.

KATTOLISTA

Kattolistoja ei ole. Ylimmän kerroksen katon ja seinän yhtymäkohta on pyöristetty siten, että tila suippenee ylöspäin.

KATTO

Katon sekä porrassyksyjen alapinta on sileä.

Kiinteä kalustus

Portaan kaide on takorautainen ja siinä on kasviaiheita. Käsijohde ja tolpat kerrostasanteilla ovat lakattua puuta. Tolpissa on eläin- ja kasviaiheisiä koristeleikkauksia. Porrastasanteella toiseen tolppaan liittyy lamppu osana kiinteää sisustusta. Lamppua on viistetty hissin etuseinän kohdalta. Porrastasanteen kohdalta on poistettu kaide kun hissi on rakennettu.

TULISIIJA

Ei ole.

TALOTEKNISET JÄRJESTELMÄT

Kattovalaisimien sähköt on asennettu pintaan. Huoneiston ovien pieliin on kiinnitetty koodilukkoja ja ovikelloja pintaan. Kerrostasanteiden katossa on puolipallon muotoinen lasikupuvalaisin (2000-l).

IKKUNAT

Porrashuoneessa on takapihan suuntaan ikkunasarja kunkin syöksen kohdalla. Ikkunasarjat nousevat portaan mukaan. 4./5.kerroksen välillä on parveke. Ikkunat ovat erilaisia jokaisessa kerroksessa. Porras on kovera ja seinä ikkunoiden kohdalla on suora. Portaan ikkunat ovat alkuperäisiä kaksilasisia puuikkunoita. Sisäpuoliset puitteet on lasitettu lyijylasilla. Ikkunapenkit ovat puuta ja ne ovat porrastettuja. Isomman huoneiston kohdalla on alkuperäinen sisäikkuna rapatulla seinällä. Huoneistojen ovien sivuikkunan karmit ja puitteet ovat lakattua puuta ja ne on lasitettu keltaisella kuviolasilla (uusittu).

OVET

Kullakin kerrostasanteella on kaksi alkuperäistä huoneiston ovea. Lakatuissa puupeilioissa on sivulehti ja yläikkuna. Ovien helat ovat varsin koristeellisia, takorautaisia ja käsityönä valmistettuja heloja. Oveissa on ikkuna yläpeilissä ja alapeilissä on puuleikkauksia. Ovea kiertää mahtava, leveä ja sileä vuorilista, joka yhdistää kaksi ovea yhtenäiseksi kentäksi, jonka kruunaa hylly. Ovien välissä on eläinaiheinen reliefi (lepakko). Ovien vieressä on sisäikkunat. Parvekkeen alkuperäinen sisempi ovi on lakattu mäntyovi, jossa on sininen lyijylasityö pyöreässä aukossa. Ulompi ovi on uusittu ja huonokuntainen.

MUUTA

Portaan keskelle asennettiin hissi 1912. Nykyinen hissi on valmistettu 1964 ja modernisoitu 1999. Huoneistojen oviseinää ei voi nähdä suoraan mistään suunnasta koska hissikuilu peittää näkymän. Hissin rakentaminen on myös pimentänyt huonetilan. Porrashuoneen voi nykyisin kokea vai kerros kerrallaan.

Uusgoottilainen suippokaari toistuu myyös pääportaan porrasaulassa. Koristemaalaukset on entistetty vanhan mallin mukaan. Nykyiset värit eivät ole alkuperäisiä. Hallin lattia on alkuperäinen, samoin kuin ulko-ovi.

Takorautaiset lyhdet ovat taidekäsityötä ja joka kerroksessa on yksi lyhty puutolpan päässä. Lyhtyjä on pienennetty kun hissi on lisätty porraskuiluun. Hissin kohdalta on purettu osa kaidetta.

Huoneistojen ovet on kytketty visuaalisesti yhteen leveillä lakatuilla vuorilaudoilla, jonka päättää mahtava hylly. Se ikäänkuin kruunaa kokonaisuuden. Oven sivuilla on sisäikkunat osana koristeellista kokonaisuutta. Oven saranat, vetimet ja postilaatikko ovat taidekäsityötä. Valitettavasti ovea ei näe kohtisuoraan mistään kohdasta portaikkoa, koska hissi ja hissikuilu peittää näkymän. Huoneen keskelle sijoitettu hissi on rikkonut tilakokemuksen.

Huoneiston ovien välisessä pinnassa on lepakkoa esittävä puureliefi.

Pääportaan takorautaisen kaiteen puutolppaan on veistetty oravia. Kummassakin kuvassa taustalla näkyy ajankohdalle tyypillisestä materiaalista, mosaiikkibetonista, tehdyt askelmat ja seinään maalattu jalkalista.

Portaan ylätasanne.

Nykyinen hissi (hissin etuseinä näkyy vasemmalla) on merkkiä Schindler ja se on mitoitettu kuudelle henkilölle. Se johtaa katutasosta ullakolle. Hissikuilun seinä on teräsverkkoseinä. Hissikori on taitteisesti kaartuva ja korin yläosassa on ikkunoita. Alaosa on puupaneelia, kuten myös katto. Katossa on kaksi upotettua valaisinta. Jalkalista on messinkiä. Lattiasa on vihreä muovimatto. Oven vedin on messinkiä. Hissiseinän etupaneeli on sileä ja petsattu ruskeaksi. Sivuille on liitetty kaakelilaatat ja yläpuolella on messinkilaatta. Ovenssa on pieni ikkuna messinkikelyksessä.

1./2. kerroksen ikkunoissa on lyijylasityö yläpuitteissa ja ikkunoiden välissä on puutolpat. 2./3. kerroksen ikkuna on viisiosainen ja sisäpuitteissa on pullonpohjalasia. 3./4. kerroksen ikkuna on viisiosainen ja sisemmissä alapuitteissa on ruudutettu lyijylasi ja yläpuitteissa pullonpohjalasi. 4./5. kerroksessa keskimäinen ikkuna on oven levyinen ja sivuikkunat kapeampia. Ikkunat ovat yläosastaan suipponevia. Niissä on ruudutettu lyijylasi ja yläruudussa koristeellinen lyijylasityö, jotka esittävät miestä ja naista. Naisella on kruunu.

Saattaa olla, että lyijylasityöt tai osa niistä vaurioitui sodassa ja osa niistä on uusittu.

Arkkitiedit käyttivät tätä tyyppiä vain parvekkeen ovesta, mutta uudelleen Olofsborgin porrashuoneissa. Lakatun mäntyoven pyöreässä peilissä on sininen lyijylasi.

Huoneiston oven metallista leikattuja koristesaranoita.

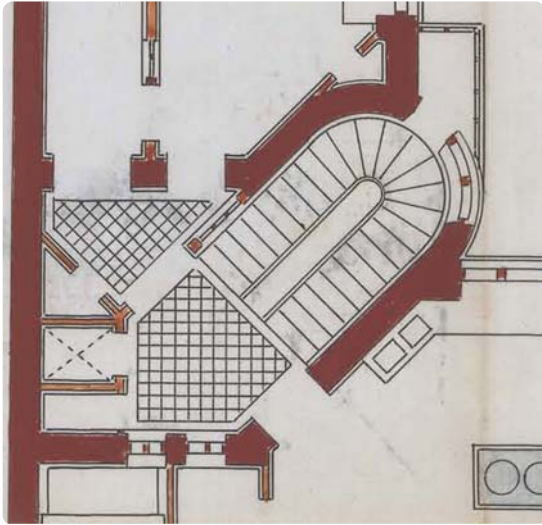

Porrashuoneen ja suuremman asunnon aulan välisen seinän alkuperäinen sisäikkuna. Nykyisin ikkunat on maalattu umpeen huoneiston puolelta.

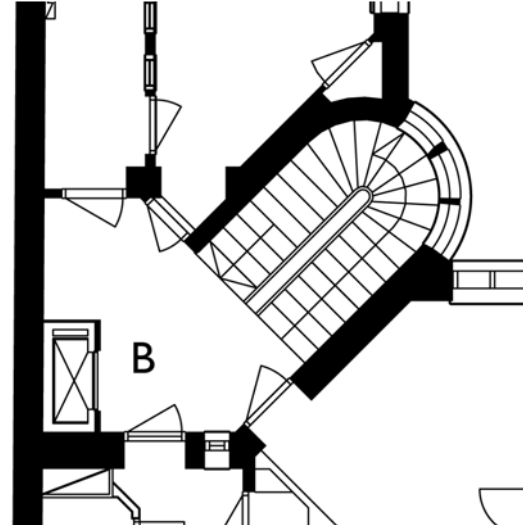

Porrashuoneen takorautaisen kaiteen kuvio.

POHJAPIIRROS ALKUPERÄINEN

POHJAPIIRROS NYKYTILA

ALKUPERÄINEN KÄYTTÖ

Porrashuone

LATTIA

Aulassa on kadun puolella alkuperäistä sementtilaattaa, jonka pintaan on maalattu punaisella diagonaali ruudukko. Pari porrasaskelmaa huoneen keskellä ovat sementtiä. Tilan keskiosassa lattia on verhottu muovilaatalla. Porrasaskelmat ja tasanteet ovat sementtivalua.

JALKALISTA

Seinään maalattu raita.

SEINÄT

Seinät ovat rapattuja ja maalattuja. Porrastasanteen tai portaan kulmassa seinä on viistetty. Seinäpinta on jaettu nykyisellään kahteen vyöhykkeeseen. Alempi on maalattu vaaleanruskealla värillä ja ylempi valkoisella.

SÄILYNEISYYS

Melko hyvin säilynyt

TILAHAHMO

B-porras on U-porras, joka johtaa kellarista ullakolle. Alun perin sisäänkäynti oli pelkästään pihalta. Kadun puoleinen uusi aula ja sisäänkäynti on rakennettu 2012. Portaassa on kolme parveketta, joihin on käynti porrassyöksen kaaren kohdalla sijaitsevasta ovesta. Porras on ulkoseinältään kaareva.

KATTOLISTA

Ei ole.

KATTO

Tasanteiden katot ja porrassyöksyjen alapinnat ovat sileiksi rapattuja ja maalattuja. Ylin kattopinta on viisto.

Kiinteä kalustus

Portaan kaide on harva, kulmikkaista teräsprofileista koottu pinnakaide, jonka ala- ja yläosassa on lattaprofiilit sitomassa sitä. Käsijohde on metalliputkea. Porrassyöksyjen välissä on aukko.

TULISIIJA

Ei ole.

TALOTEKNISET JÄRJESTELMÄT

Maantasokerrokseen, porrastasanteen kohdalle on asennettu kaksi putkea, jotka kulkevat huonetilan läpi. Porrastasanteilla on seinän ja katon pinnassa erilaisia asennuksia.

IKKUNAT

Kerrosten välillä on ikkunoita, joiden korko myötäilee porrasaskelmien korkoja. Ikkunapenkit ovat puuta. Ikkunat ovat alkuperäisiä. Ikkunoissa on pintaan asennetut pitkäsalvat.

2. kerroksessa on säilynyt alkuperäinen yläikkunallinen peiliovi, jonka vieressä on sisäikkuna. Muissa kerroksissa (3., 4. ja 5.kerros) porrashuoneen ja asunnon väliset sisäikkunat on laitettu umpeen.

OVET

Huoneistojen ovet ovat osittain uusia laakaovia ja osittain vanhoja peiliovia. Pihasiiven entisten asuntojen sivuovi on vanha puupeiliovi. Se on otettu pois käytöstä, mutta ovilevy on jätetty paikoilleen. Ovet ovat maalattuja. Uusissa ovissa on uudet vuorilistat, jotka ovat suorakulmaisia ja vanhoissa vanhat viistotut vuorilistat. Osassa kerroksia Pohjoisen Makasiininkadun puoleiseen asuntoon on alunperin ollut vain yksi ovi suoraan keittiöön. Parvekkeen yläikkunalliset ovet on uusittu. Ullakon ovi on palo-ovi. Se on uusittu. Ovi on maalattu sileäpintainen yksilehtinen teräsovi.

MUUTA

Portaassa oli alun perin halkohissi ja nykyisin pienikokoinen KONE:en henkilöhissi, joka on vuodelta 1968. Hissikori on maalattua metallikasettia ja porrashuoneen puoleinen pinta on tammiviilua. Hissikuilun sivuseinä on metalliritilää.

Pihasiiven asunnon ovi on uusittu laakaovi. Sen vieressä on käytöstä poistettu vanha keittiön sisäänkäynti alkuperäisine ovineen.

B-portaaseen on lisätty pieni henkilöhissi alkuperäisen halokohissin paikalle.

B-porras on säilynyt melko autenttisessa tilassa maantasokerroksen muutosta lukuunottamatta. Parvekkeiden ovet on uusittu.

Pohjoisen Makasiinikadun asunnon alkuperäinen keittiön ovi. Porrasluoneen ovissa oli alunperin yläikkunat ja monissa myös sivuikkunoita. Sekundäärisessä tilassa oven muotoilu on suorakulmaista ja pääporrasluoneessa on suippeneviä, ajanmukaisia ikkunoita.

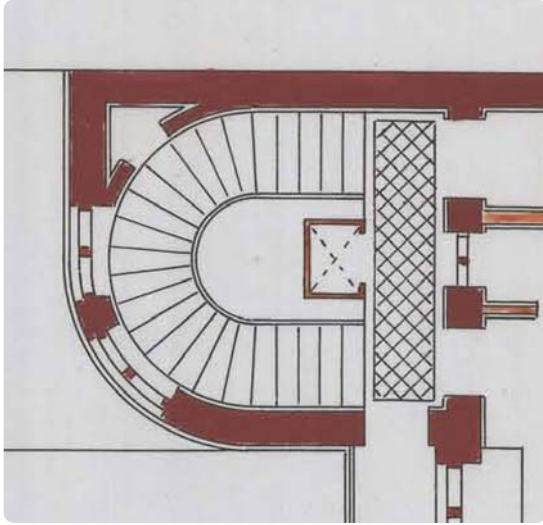

B-portaaseen oli sisäänkäynti ainoastaan pihan puolelta 2000-luvun alkuun saakka.

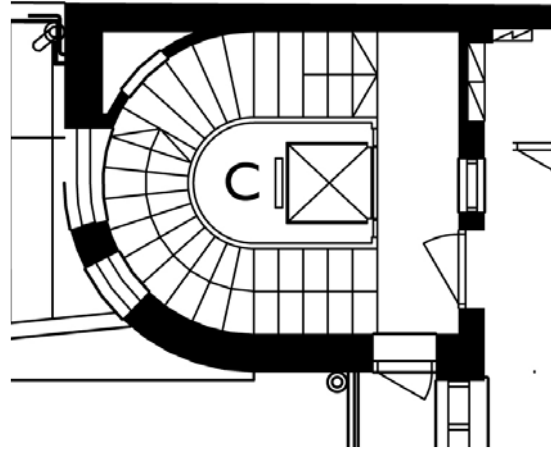

2012 rakennettiin uusi porrasaula ja käynti Pohjoiselle Makasiinikadulle erottamalla tila katutason liikehuoneistosta.

POHJAPIIRROS ALKUPERÄINEN

POHJAPIIRROS NYKYTILA

ALKUPERÄINEN KÄYTTÖ

Porrashuone

LATTIA

Porraskäskemat ja tasanteet ovat sementtivalua.
Alastasanteella on vaalea massalattia.

JALKALISTA

Seinään maalattu raita.

SEINÄT

Seinät ovat rapattuja ja maalattuja. Seinäpinta on jaettu nykyisellään kahteen vyöhykkeeseen. Alempi on maalattu vaaleanruskealla värillä ja ylempi valkoisella. Maantasokerroksessa osa kerrostasanteesta on erotettu varastoksi, jonka seinä on levyrakenteinen.

SÄILYNEISYYS

Melko hyvin säilynyt

TILAHAHMO

C-porras johtaa kellarista ullakolle ja sisäänkäynti on maantasosta pihan puolelta. Porras on U-porras ja luonteeltaan melko valoisa. Portaan keskellä on ollut aukko, johon on lisätty hissi vuonna 1967 halkohissin paikalle. Vanha kaide on purettu porrastasanteiden kohdilta.

KATTOLISTA

Ei ole.

KATTO

Tasanteiden katot ja porrassyöksyjen alapinnat ovat sileiksi rapattuja ja maalattuja.

Kiinteä kalustus

Portaan kaide on harva, kulmikkaista teräsprofiileista koottu pinnakaide, jonka ala- ja yläosassa on lattaprofiilit sitomassa sitä. Käsijohde on metalliputkea.

TULISIJÄ

Ei ole.

TALOTEKNISET JÄRJESTELMÄT

Kerrostasanteen kulmassa on kotelointi sähkönousuja varten. Porrastasanteilla on seinän ja katon pinnassa erilaisia asennuksia. Kahdella kerrostasanteella on 1950-luvun valurautaiset laakapatterit. Katossa on kiinteästi asennetut lasikupuvalaisimet.

IKKUNAT

Kerrosten välillä on kolme ikkunaa, joiden korko myötäilee porrasaskelmien korkoja. Ikkunapenkit ovat puuta. Ikkunat ovat alkuperäisiä. Poikkeuksen edelliseen tekee 1. ja 2. kerroksen väli, missä ei ole ikkunoita. 1. kerroksessa on ulko-oven vieressä alkuperäinen ikkuna. 5. kerroksessa on sisäikkuna. 3. ja 2. kerroksen kerrostasanteella on umpeen laitettu sisäikkuna.

OVET

Toinen huoneiston ovista on uusittu laakaovi ja toinen vanha viisipeilinen puupeiliovi (4. kerros, 3. kerros), jonka yläpuolella on ainakin joissain kerroksissa ollut sisäikkuna. Ikkuna on laitettu umpeen 4. kerroksessa. 2. kerroksessa toinen kerrostasanteen ovista on laitettu umpeen. Ullakon ovi on uusittu palo-ovi. Ovi on maalattu sileäpintainen yksilehtinen teräsovi. Porrashuoneen ovi on puupaneloitu teräsovi (n. 1970-l). Kerrosten välillä ulkoseinällä on pieni komero, jonka ovi on nelipeilinen alkuperäinen puukehysovi. Porrashuoneeseen liittyy neljä parveketta talon sisänurkassa. Parvekkeen ovi on uusittu puuovi.

MUUTA

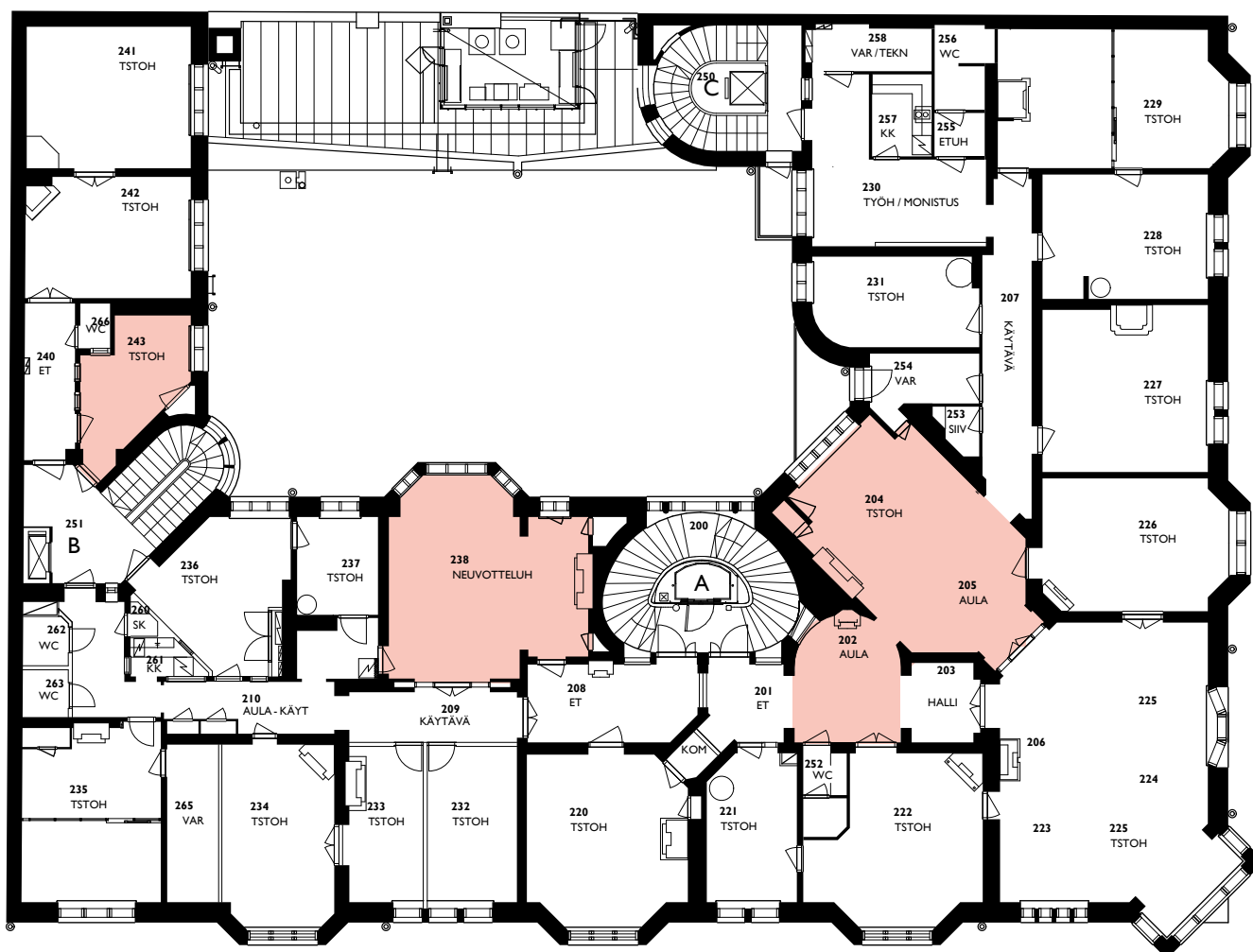
Hissikori on metallikaseteista tehty. Seinäpinta kohti porrastasannetta on puuimitaatiopintaista metallilevyä. Hissikuilun seinä on verkkoseinä. Alun perin keskellä oli halkohissi.

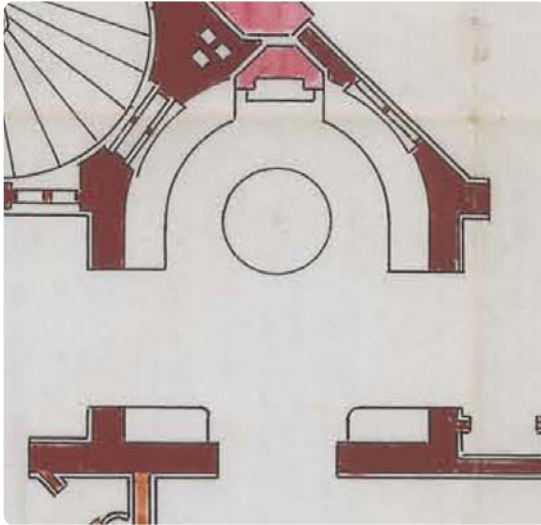
C-portaan keskellä oli halkohissi. Nyt siinä on henkilöhissi. Portaassa on säilynyt alkuperäisiä kiintokomeroita. Huoneistojen ovia ja niihin alunperin liittyneitä sisäikkunoita on muutettu. Porras toimi alunperin sekä keittiön portaana että sisäänkäyntinä pieniin, torin puoleisiin huoneistoihin.

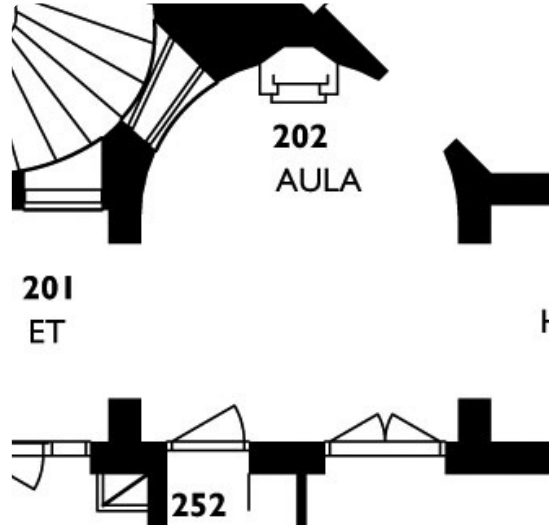
2. kerros

POHJAPIIRROS ALKUPERÄINEN

POHJAPIIRROS NYKYTILA

ALKUPERÄINEN KÄYTTÖ

Odotustila, eteishalli

LATTIA

Linomatto, kahta väriä käytetty (punaruskea ja harmaa).
Mattokuvio korostaa tilan muotoa.

JALKALISTA

Ruskeaksi maalattu jalkalista (1990-l).

SEINÄT

Seinän alaosassa on alkuperäinen rintapaneeli, jonka korkeus on 182 cm. Seinän yläosa on rapattu ja maalattu.

SÄILYNEISYYS

Melko hyvin säilynyt

TILAHAHMO

Tilahahmo on alkuperäinen, vaikka se poikkeaa alkuperäisestä piirustuksesta. Istuinnurkka on ouhjapiirustuksessa toisesta päästään puolipyöreä tila. Eteisen eri osien välillä on kaariaukot.

KATTOLISTA

Ei ole.

KATTO

Aulatilán katto jakautuu kahteen vyöhykkeeseen. Käytävän kohdalla on taitteinen ristiholvi. Osien välissä on kaari. Takan edessä katto kaartuu seinälle muodostaen puolikupolin. Katto on maalattu valkoiseksi. Kattopinnassa on todennäköisesti koristemaalauksia ainakin ristiholvissa ja kaaressa.

Kiinteä kalustus

Seinäpaneelin ulkosärmistään pyöristetyn suoran paneelilaudan leveys on 110 mm. Paneelivyöhykkeen yläosassa on 35 mm korkea vaakalista. Paneeli on maalattu keskiruskeaksi ja vaikuttaa alkuperäiseltä. Alkuperäisessä pohjassa näkyviä kiinteitä penkkejä ja pöytää ei ole.

TULISIJÄ

U11/202. Katso uuni-inventointi.

TALOTEKNISET JÄRJESTELMÄT

Uunin uläpuolelle seinäpintaan on asennettu lautasventtiili. Sen vierellä on näkyvissä uunin luukkujen varret.

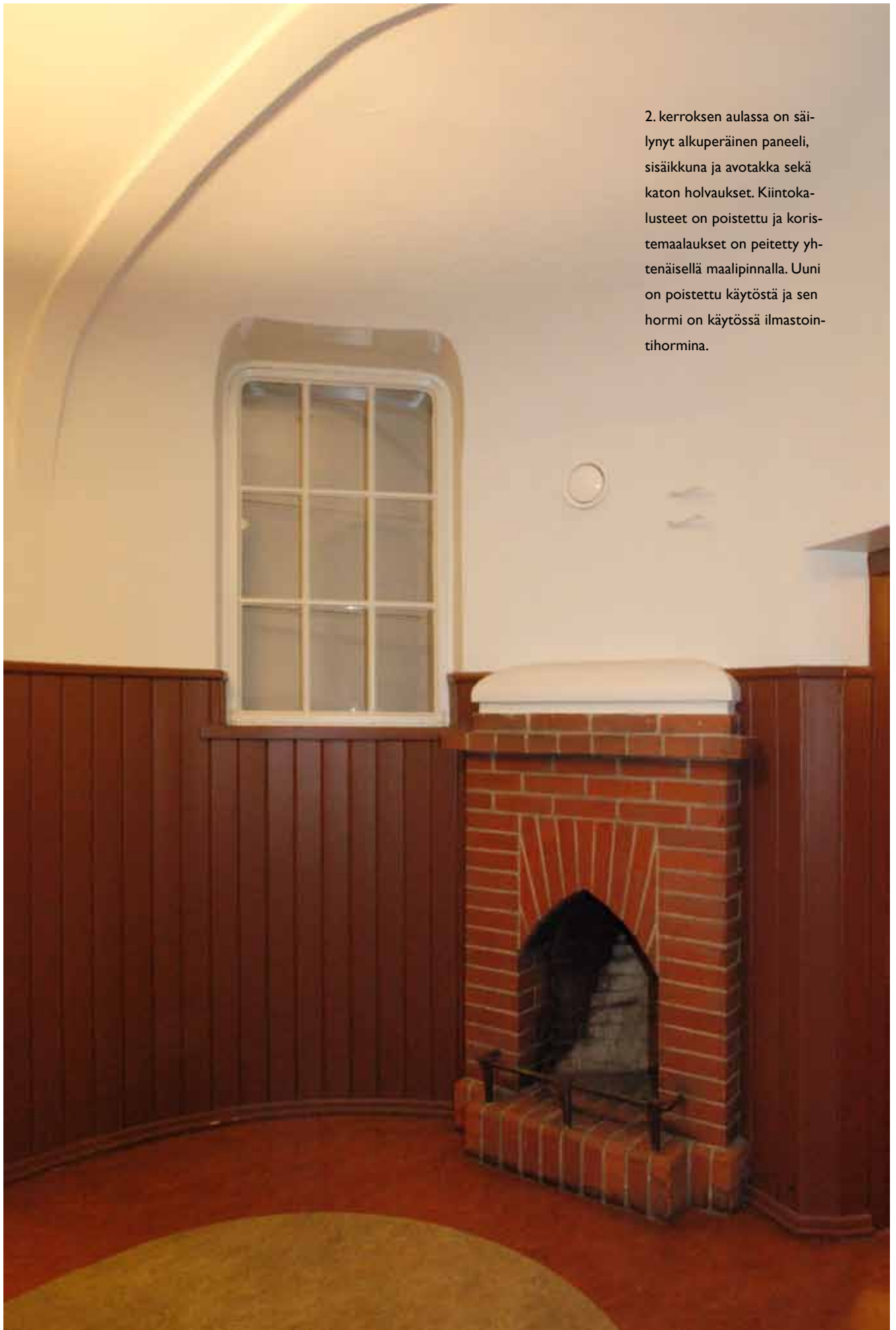
IKKUNAT

Aulan ja porrashuoneen välillä on kaarevaan seinään sovitettu kaksilasinen, pieniruutuinen, maalattu kiinteästi asennettu puuikkuna. Ikkunan ylälaidat ovat pyöristetyt. Puisen ikkunapenkin korkeus on n. 161 cm. Alkuperäisen ikkunan sisempi puite on lasitettu kirkkaalla lasilla ja porrashuoneen puoleinen puite on maalattu umpeen. Ikkuna on maalattu valkoiseksi.

OVET

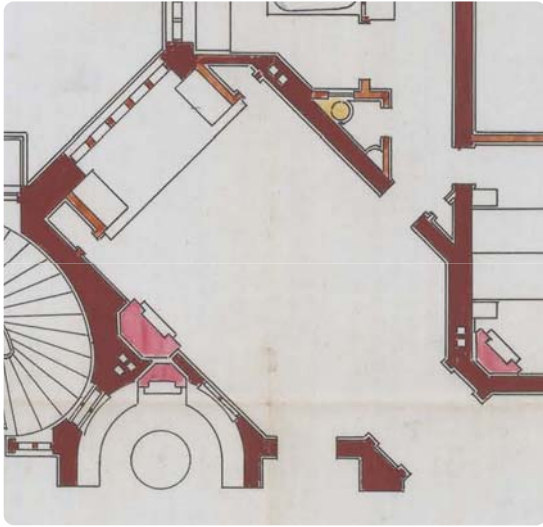
Kadunpuoleiseen huonetilaan johtaa lakattu pariovi, joka on alkuperäisen mallin mukaan koivusta ja osittain männystä (n. 1980-luku). Kadun puolelle on lisätty yksi ovi (2000-l), joka on ootrattu moderni laakaovi, johon on jysitty peilit. Peilit eivät vastaa talon muiden ovien peilijakoa ja ovisovitus poikkeaa alkuperäisellä paikalla olevasta naapuriovesta. Ruokasaliin johtaa alkuperäinen ovi tyyppiä A ja siitä on poistettu maali. Helat on uusittu.

MUUTA

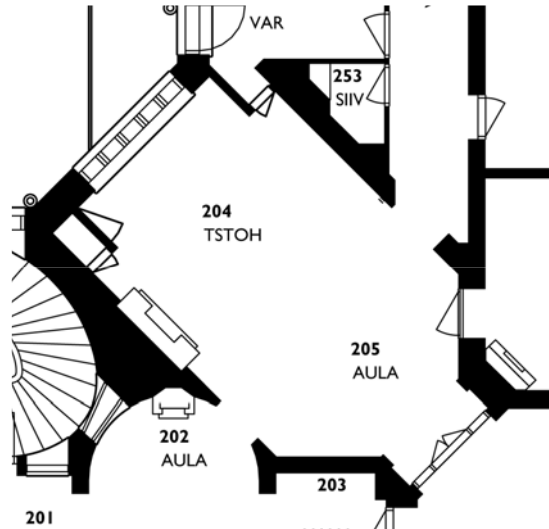

2. kerroksen aulassa on säilynyt alkuperäinen paneeli, sisäikkuna ja avotakka sekä katon holvaukset. Kiintokalusteet on poistettu ja koristemaalaukset on peitetty yhtenäisellä maalipinnalla. Uuni on poistettu käytöstä ja sen hormi on käytössä ilmastointihormina.

POHJAPIIRROS ALKUPERÄINEN

POHJAPIIRROS NYKYTILA

ALKUPERÄINEN KÄYTTÖ

Ruokasali

LATTIA

Punaruskea linomatto, jossa entisen väliseinän kohdalla on paikkaus.

JALKALISTA

Punaruskeaksi maalattu jalkalista(1990-l).

SEINÄT

Seinän yläosa on tapetoitu ja alaosassa on alkuperäinen rintapaneeli, jonka korkeus on 154 cm ja joka kiertää koko huoneen. Katso kiinteä sisustus. Puretun väliseinän kohdalla seinän yläosassa on verholauta.

SÄILYNEISYYS

Hyvin säilynyt

TILAHAHMO

Huoneen tilahahmo on säilynyt alkuperäisenä. Tämä sisäpihan puoleinen, kulmassa sijaitseva huone muodostaa parin komean, katujen kulmaan sijoittuvan suuren salin kanssa. Tämä on nykyisellään talon ainoa kohta, missä alkuperäinen tilanne on säilynyt.

KATTOLISTA

Katso kiinteä sisustus.

KATTO

Erkkerissä on ruskeaksi maalattu puupaneelikatto, joka on matalammalla kuin muut katon osat. Sen ja huoneen välissä on puupalkki konsoleineen. Katso kiinteä sisustus.

Kiinteä kalustus

Kattopinta on paneloitu ja se on maalattu. Pinta on mahdollisesti alkuperäinen. Paneelilaudat ovat puoli- tai kokopontattuja ja särmistään pyöristettyjä. Palkit ovat koteloita ja niitä kannattavat konsolit. Konsolit esittävät lohien päätä. Paneelikatto kotelopalkkeineen on käsitelty kahdella ruskealla värillä.

Seinäpaneelissa on kasetointi, 4 riviä päällekkäin (ruudun koko on lev. 17 cm x kork. 21 cm). Alaosassa on 19 cm korkea sileä lauta. Yläosassa on n. 15 cm korkea vaakasuuntainen vyöhyke. Ikkunan edessä on alkuperäispiirustuksen mukaan ollut korotettu lattia, penkit ja kaiteet molemmin puolin. Komeroiden kaksipeilissä kehysoissa on vaakapaneeli alemmassa peilissä. Alapeili on korkeampi. Yläpeili on sileä, ja siinä on sydämen muotoinen leikkaus. Yläpeili suippenee ylöspäin. Oven korkeus listoineen on 206 ja ovilevyn leveys on 56 cm.

Salin ja tämän huoneen välisen alkuperäisen taiteoven syvennys on paneloitu. Syvennyksen kohdalla on puinen palkki, pilasterit ja korkeat koristelemattomat konsolit.

TULISIJAT

U14/204, katso uuni-inventointi. Nykyisin uuni on pois käytöstä.

TALOTEKNISET JÄRJESTELMÄT

Huoneessa on sileäpintainen valurautainen 1950-luvun laakapatteri. Patteri on sijoitettu ikkunan alle. Se on maalattu paneelin väriseksi (ruskea). Katon sähköasennukset on tehty pintaan. Erkkerin seinässä on lautasventtiili.

IKKUNAT

Ikkuna on tasakorkea. Ikkunan alalaidan korkeus on 138 cm. Ikkunalautaa on muutettu; nykyinen ikkunalaute on levyä. Puisen ikkunalaudan syvyys on 25 cm.

Kaksilasisen ikkunan sisemmän puitteen lasi on lämpölasi. Sisä- ja ulkoikkunoilla on erilliset karmit ja niiden väliin jää leveähkö tila. Ikkuna on uusittu (1980).

OVET

Tyyppiä C olevan taiteoven aukon leveys on 197 cm ja korkeus 275 cm. Tästä alkuperäisestä ovesta on poistettu maali (1980-l). Kunkin lehden leveys on 46-47 cm.

Eteiseen johtava alkuperäinen ovi on tyyppiä A.

Yksilehtisten ovien alkuperäiset vuorilistat ovat säilyneet. Käytävän aukossa ei ole ovea. Fabianinkadun puoleiseen huoneeseen johtaa yksilehtinen alkuperäinen ovi, josta on poistettu maali. Myös se on tyyppiä A.

MUUTA

Huone tarvitsee ravintolan ilmastointikoneen vaikutuksesta.

Toisen kerroksen suurimman asunnon rintapaneeli poikkeaa muiden salien paneloinneista. Täällä on käytetty yksinkertaisempaa peilipaneelia. Katossa on vastaava panelointi kuin muualla. Paneelit on maalattu yli ilmeisesti 1980-luvulla. Tilassa on toiminut leimasintehdas.

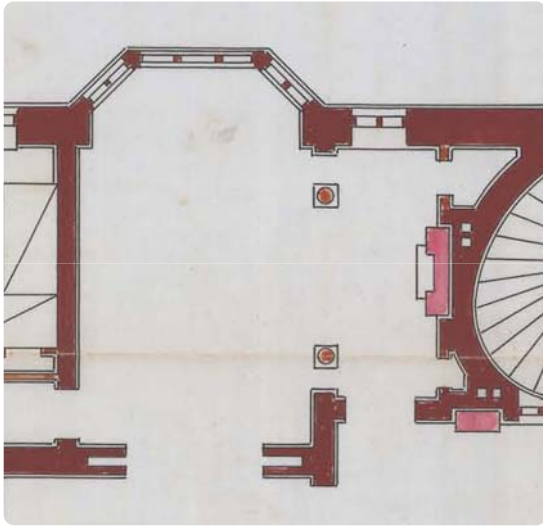

Alkuperäinen taiteovi on taitettu salien väliseen tilaan. Toinen kerros on tällä hetkellä ainoa kerros, missä kahden pääsalin välinen ovi on auki eli diagonaalinen akseli on havaittavissa.

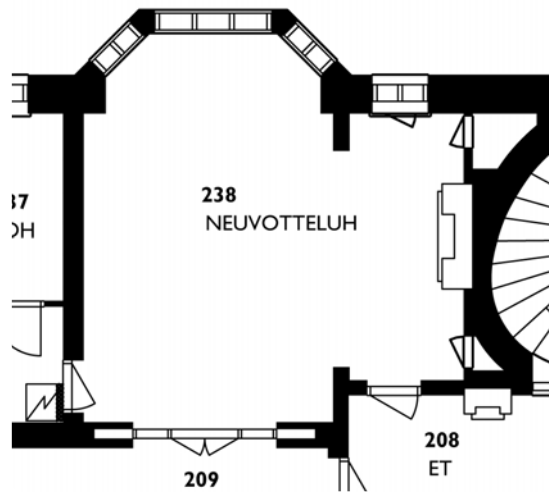

Toisen kerroksen paneeliin liittyy komeronovi, jossa on samanlainen hirsiseinää muistuttava panelointi kuin muiden salien rintapaneeleissa. Oven sydämkuvio ei ole alkuperäinen. Myös oven vuorilistat ovat kulmikkaat kun muissa kerroksissa vastaavassa kohdassa on organisemmin muotoiltuja vuorilistoja.

POHJAPIIRROS ALKUPERÄINEN

POHJAPIIRROS NYKYTILA

ALKUPERÄINEN KÄYTTÖ

Ruokasali

LATTIA

Alkuperäinen tammiruutuparketti. Ruudun koko on 210 mm x 210 mm. Taiteoven kohdalla on alkuperäinen pieniruutuinen (110 mm x 110 mm, joka on jaettu diagonaalisesti neljään osaan) koristeparketti. Vyöhykkeen leveys on n. 50 cm.

JALKALISTA

Huoneessa ei ole jalkalistaa, vaan pelkkä lakattu tamminen uudehko mattolista 15 mm x 15 mm rintapaneelin edessä.

SEINÄT

Seinän yläosa on tapetoitu ja alaosassa on alkuperäinen rintapaneeli, jonka korkeus on 158 cm ja joka kiertää koko huoneen. Katso kiinteä sisustus.

SÄILYNEISYYS

Hyvin säilynyt

TILAHAHMO

Huoneen tilahahmo on säilynyt alkuperäisenä. Epäsymmetrinen tila on jaettu kahteen osaan: erkkerin kohdalla olevaan valoisampaan saliin ja intiimimpään oleskelunurkkaukseen takan edessä. Näiden välissä on leveä suippokaari. Alunperin ruokasali ja kadun puoleinen sali ovat muodostaneet läpi talon ulottuvan kokonaisuuden. Yhteys kadunpuoleiseen saliin on katkennut kun rungon keskelle on rakennettu käytävä.

KATTOLISTA

Katso kiinteä sisustus. Erkkerissä on mahdollisesti alkuperäinen kattolista, joka on maalattu tumman ruskeaksi.

KATTO

Erkkerissä on puupaneelikatto, joka on matalammalla kuin muut katon osat. Sen ja huoneen välissä on palkki. Uunin kohdalla on taitteinen ristiholvi, joka on maalattu valkoiseksi. Maalikerrosten alla on todennäköisesti alkuperäisiä koristemaalauksia. Salin kohdalla on puupaneelikatto, katso kiinteä sisustus.

Kiinteä kalustus

Kattopinta on maalattua paneelia. Paneelilaudat ovat puoli- tai kokopontattuja ja särmistään pyöristettyjä lautoja. Laudat ovat todennäköisesti alkuperäisiä ja kattoa rytmittävien palkkien vieressä on rivissä naulanjälkiä, mikä viittaa aiempaan pinkopahviin tai vastaavaan. Palkkeja esiintyy ruokasalin kohdalla. Niitä kannattavat pystysuuntaiset koristelemattomat konsolit. Pohjapiirustuksen mukaan huoneen eri osien välillä on ollut kaksi pylvästä, mutta mikään huoneessa ei viittaa siihen, että niitä olisi rakennettu. Paneelikatossa on käytetty kahta ruskeaa väriä: panelointi on vaaleamman ja palkit tummemman ruskeita.

Seinäpaneeli on vaakasuuntainen ja paneloitu alue on jaettu 12 cm leveillä pystysuorilla vyöhykkeisiin, joiden leveys vaihtelee. Paneelilauta on symmetrisesti viisto ja sen leveys on 13 cm. Yläosassa on n. 15 cm leveä vaakasuuntainen listoitettu vyöhyke. Paneelin yläosassa on säilynyt yksi hylly. Hyllyjä on mahdollisesti ollut enemmän. Alaosassa on 27 cm korkea sileä lauta. Kakluunin molemmilla puolilla on alkuperäinen komero, jonka ovi on osa rintapaneelia. Ovi vuorilautoineen on 203 cm korkea. Ovilevyn leveys on 60 cm. Ovissa on säilynyt alkuperäiset helat. Takkasyvennyksen ikkunan alapuolella paneeliin integroituna on pieni hyllykaappi, jonka leveys on 80 cm ja korkeus 52 cm.

TULISIIJA

U6/238. Katso uuni-inventointi. Nykyisin uuni on pois käytöstä ja sen hormi on otettu käyttöön poistohormina.

TALOTEKNISET JÄRJESTELMÄT

Huoneessa on sileäpintaiset valurautaiset 1950-luvun laakapatterit. Patterit on sijoitettu ikkunan alle ja erkkerin kohdalla ne ovat matalia. Patterit on maalattu ruskeiksi. Kattoon on tehty asennuksia kotelopalkkien sisälle. Seinällä on kolme lautasventtiiliä ja kaksi tuloilmaventtiiliä, ulkoseinällä on yksi sähkökäyttöisellä tuulettimella varustettu raitisilmaventtiili. Ristiholvin kohdalla sähköasenukset on tehty pintaan.

IKKUNAT

Erkkerin ikkuna on uusittu (1980). Puisen ikkunalaudan korkeus on 53,5 cm ja syvyys on 26,5 cm. Ikkuna ulottuu lähes kattoon asti. Ristikkojako on vaan uloimmissa puitteissa, sekä yläikkunoissa että alemman ikkunan alaosassa. Sisemmän puitteen lasi on lämpölasi. Erkkerissä on alkuperäiset listat ikkunoiden välissä. Takkasyvennyksen ikkunan alalaidan korkeus on 172 cm. Aukon korkeus on 68 cm ja leveys 132 cm. Ikkunassa ei ole puitejakoa ja se on uusittu (1980).

OVET

Käyntiovi on alkuperäinen ovi tyyppiä A, josta on poistettu maali. Pinta on lakattu himmeällä lakalla. Ovilehti on 79 cm leveä ja 210 cm korkea. Vuorilistat ovat alkuperäiset; huoneen puolella ei ole listoja. Heloitus on uusittu. Itäseinällä on alkuperäinen taiteovi tyyppiä C siten, että se on puoliksi liukuovi. Ovilehdet ovat 57-58 cm leveitä. Ovesta on poistettu maali ja se on lakattu himmeällä lakalla (1980-l). Aukon leveys on 233 cm ja korkeus 248 cm. Ovesta on säilynyt alkuperäinen heloitus. Kolmas ovi on tyyppiä D.

MUUTA

Kenties parhaiten säilynyt huone tätä huonetyyppiä edustavista huoneista.

Ruokasalista keittiöön johtava ovi.

Pääsalien välinen taiteovi on säilynyt.

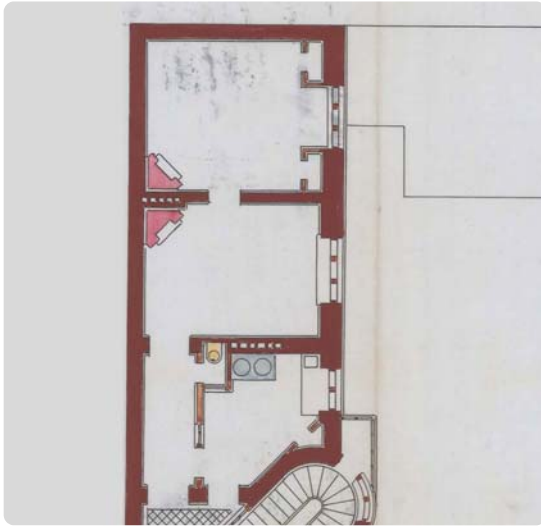

Näkymä kohti erkkeriä, joka on val-
tavan korkea ikkuna, joka tuo valoa
tilaan.

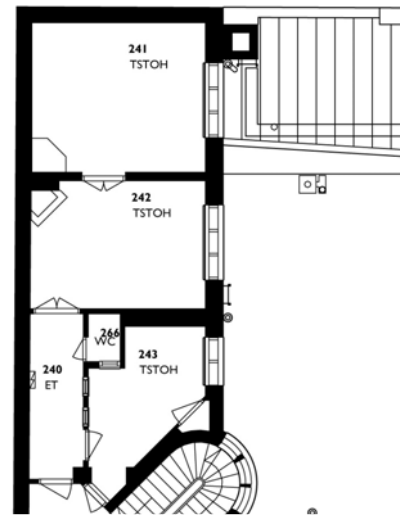

Ruokasali ja takkasyvennys on erotetty toisistaan suippo-
kaarisella holvilla. Takan eteen jää hämärämpi nurkkaus.

POHJAPIIRROS ALKUPERÄINEN

POHJAPIIRROS NYKYTILA

ALKUPERÄINEN KÄYTTÖ

Huoneisto

LATTIA

Vihreä linomatto.

JALKALISTA

Uusittu puujalkalista, maalattu ruskeaksi, korkeus 55 mm.

SEINÄT

Seinät on osittain tapetoitu (Sandudd). Tapetoidun vyöhykkeen yläosassa on boordi ja seinän yläosa on maalattu valkoiseksi. Myöhemmin tehdyt seinät eteisen ja huoneen välissä ovat levyseiniä tai levytettyjä vanhoja seiniä.

SÄILYNEISYYS

Melko hyvin säilynyt

TILAHAHMO

Huoneiston hahmo on hyvin säilynyt. Keittiön sisäänkäynti on otettu pois käytöstä.

KATTOLISTA

Ei ole (pullopyöritys).

KATTO

Katot ovat alaslaskettuja levykattoja. Eteisen katossa on tarkastusluukkuja.

Kiinteä kalustus

Keittiössä on kylmäkaappi.

TULISIJAT

Keittiön hella on purettu. Salissa on U2/242, Taaimmaisessa huoneessa U1/241, katso uuni-inventointi. Uunien hormi on otettu käyttöön seinähermin.

TALOTEKNISET JÄRJESTELMÄT

Keittiössä on uudempi kaksilevyinen levypatteri. Eteisessä ja työhuoneissa on 1950-luvun valurautrainen sileä laakapatteri. Lämpöputket on asennettu pintaan. ATK-johdot on tuotu alas asennustolpassa yleisenä periaatteena kaikissa kolmessa huoneessa. Keittiön seinällä näkyy vanha kaasuputki. Eteisessä on uusi sähkökaappi ja kotelointi pystynousuille.

IKKUNAT

Ikkunat on uusittu (1980). Ikkunan penkki on puuta ja sen syvyys on 22 cm. Penkin korkeus on 81 cm. Eteisen ja keittiön välissä on kahdeksanruutuinen yksilasinen alkuperäinen sisäikkuna. Mitta lattiasta alemman vuorilistan yläpintaan on 159 cm, korkeus on vuorilistojen ulkolaitojen mukaan mitattuna 138 cm ja leveys 68 cm. Vuorilistat ovat alkuperäisiä ja niiden leveys on 85 mm.

OVET

Huoneen ovi on viisipeilinen, koristelematon, maalattu peiliovi. Ovilehden leveys on 80 cm ja korkeus 209 cm. Heloitus on uusittu, paitsi saranat ovat alkuperäisiä. Komeron ovi on nelipeilinen ovi. Levyn leveys on 59,5 cm ja korkeus 190 cm. Lukko ja saranat ovat alkuperäisiä. Wc:n ovi on myös nelipeilinen ovi, jonka lehden leveys on 60 cm ja korkeus 187,5 cm. Ovi on maalattu ja sen heloitus on uusittu. Vuorilistat ovat alkuperäisiä, 55 mm leveitä. Keittiön oven eteen on huoneiston puolella asennettu levy. Käytävän päässä on viisipeilinen maalattu pariovi. Heloitus on uusittu ja vuorilistat ovat alkuperäisiä. Huoneiden välinen ovi on samaa tyyppiä. Sen ovilehden leveys on 58 cm ja korkeus 218 cm. Ulko-ovi on uusi laakaovi. Ovien

MUUTA

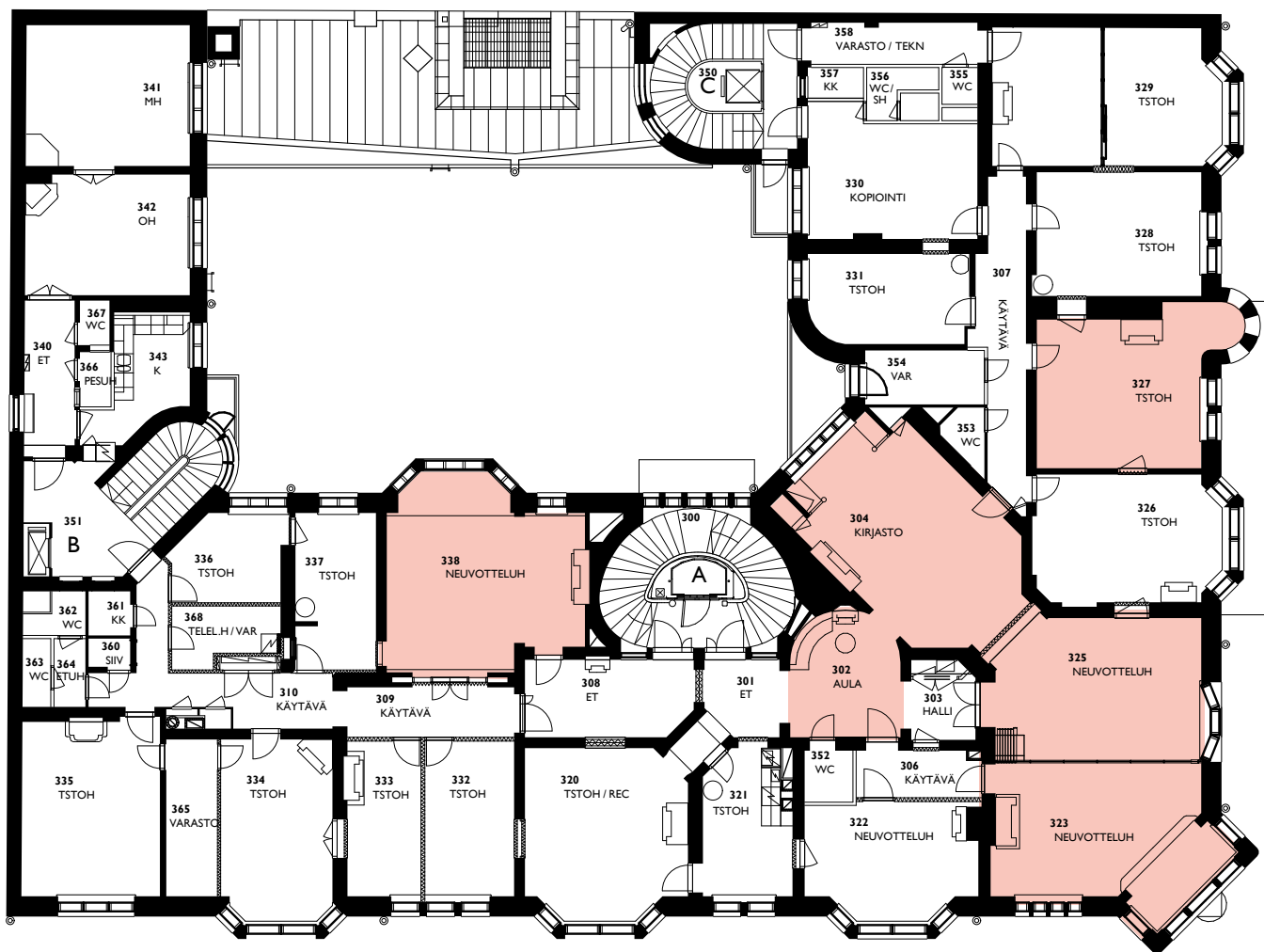
Pihasiiven huoneistot ovat vaatimattomampia kuin katuvarsien huoneistot. Wc on uusittu. Seinät ja lattia on laatoitettu.

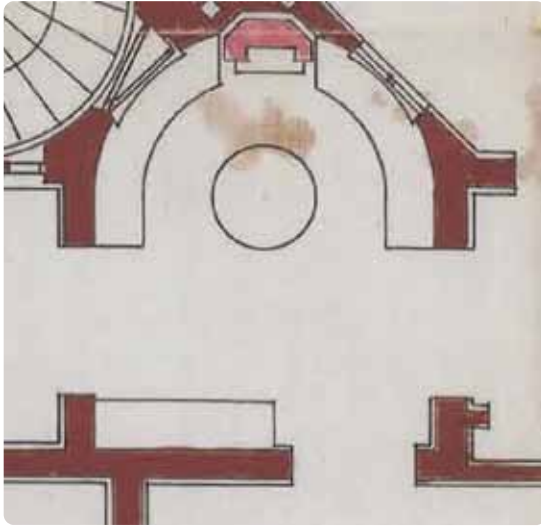
Pihasiiven asunnossa on säilynyt eteisen ja keittiön välinen sisäikkuna. Pihasiivessä on käytössä yksinkertaiset ovipeilit ja kapeammat vuorilistat kuin pääsiivissä. Kuitenkin ne ovat samaa tyyppiä. Myös tulisijat ovat pääosin ajankohdalleen tavanomaisia.

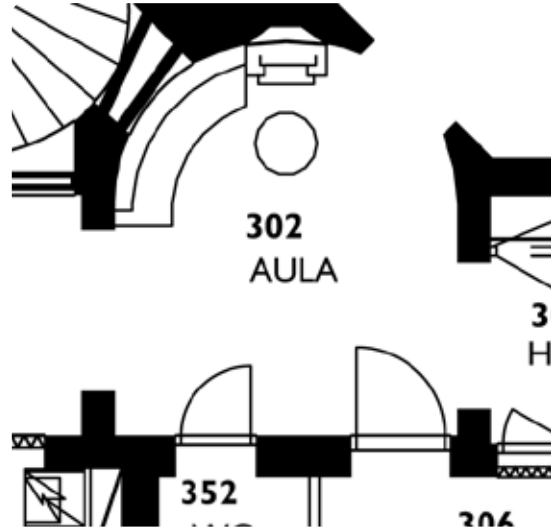
3. kerros

POHJAPIIRROS ALKUPERÄINEN

POHJAPIIRROS NYKYTILA

ALKUPERÄINEN KÄYTTÖ

Aulan odotustila, eteishalli

LATTIA

Ohutsauvaparketti tammesta (myöhempi, 1980-2000), jossa ruutukoko on 200 mm x 200 mm. Kukin ruutu koostuu kolmesta sauvasta.

JALKALISTA

Ruskeaksi petsattu jalkalista (1990-l).

SEINÄT

Seinän alaosassa on rintapaneeli, jonka korkeus on 183 cm. Seinän yläosa on rapattu ja maalattu.

SÄILYNEISYYS

Hyvin säilynyt

TILAHAHMO

Tilahahmo on alkuperäinen. Istuinnurkka on pohjassa puolipyöreä tila. Eteisen eri osien välillä on yksi lievästi suippo kaariaukko ja yksi suorakulmainen aukko. Jälkimmäisessä kohdassa on ollut ovi. Kaari ja ristiholvi sijaitsevat symmetrisesti toisiinsa nähden.

KATTOLISTA

Ei ole.

KATTO

Aulatilán katto jakautuu kahteen vyöhykkeeseen. Käytävän kohdalla on taitteinen ristiholvi. Pääruoteita on koristeltu maalaamalla kasviaiheisia nauhoja. Osien välisen kaaren listaan on myös maalattu köynnöskuvio. Istuinryhmän kohdalla katto kaartuu seinälle muodostaen puolikupolin.

Kiinteä kalustus

Seinäpaneelin ulkosärmistään pyöristetyn suoran paneelilaudan leveys on 110 mm. Paneelivyöhykkeen yläosassa on 35 mm korkea vaakalista. Paneeli on ootrattu ja vaikuttaa alkuperäiseltä. Takan yhdellä puolella on uusittu, kaareva kiinteä penkki ja uusittu kiinteä pöytä on muutettu liikuteltavaksi. Alkuperäispohjan mukaan myös vastakkaisella seinällä olisi ollut kiinteä penkki.

TULISIJÄ

U29/302. Katso uuni-inventointi.

TALOTEKNISET JÄRJESTELMÄT

Uunin uläpuolelle seinäpintaan on asennettu lautasventtiili. Sen vierellä on näkyvissä uunin luukkujen varret. Myös käytävän seinällä on lautasventtiili

IKKUNAT

Aulan ja porrashuoneen välillä on kaarevaan seinään sovitettu kaksilasinen, pieniruutuinen, maalattu kiinteästi asennettu puuikkuna. Ikkunan ylälaidat ovat pyöristetyt. Puisen ikkunapenkin korkeus on n. 165 cm. Alkuperäisen ikkunan sisempi puite on lasitettu kirkkaalla lasilla ja porrashuoneen puoleiset lasit on maalattu umpeen.

OVET

Kadunpuoleiseen huonetilaan johtaa ootrattu peililasiovi (vaalean ruskea), joka on alkuperäinen. Ovesa on kaksi peiliä. Ylempi on lasitettu ja sen pintaan on kiinnitetty ristikko. Peilin yläosassa on kaareva muoto. Alemmassa peilissä on vaakapaneelit. Ovesa ei ole listoja huoneen puolella. Kadun puolelle on lisätty yksi ovi (2000-l), joka on valkoinen moderni laakaovi, johon on jyrstetty peilit. Peilit eivät vastaa talon muiden ovien peilijakoa ja ovisovitus poikkeaa alkuperäisellä paikalla olevasta naapuriovesta.

MUUTA

Ilmeisesti tätä aulatilaa ei ole koskaan toteutettu alkuperäisen suunnitelman mukaan. Inventoinnin perusteella vaikuttaa siltä, että aulassa on alun perinkin ollut vain yksi kiinteä penkki kaarevassa osassa ja että Pohjoisen Makasiinikadun puoleiseen tilaan johtava ovi ei ole ollut keskellä seinää kuten piirustuksissa. Tässä huoneistossa on muista huoneistosta poikkeavia ovityyppejä, jotka vaikuttavat alkuperäisiltä. Kyse on mahdollisesti siitä, että asukkaat ovat halunneet yksilöllisiä ovia.

Kolmannen kerroksen suuressa huoneistossa A8 on useita alkuperäisiä yksilöllisiä ovityyppejä, joita arkkitehti on ilmeisesti kehittänyt asiakkaan toiveiden mukaan. Kuvassa keskellä näkyvä lasiovi on yksi tällainen ovi, samoin kuin vasemmanpuolinen ovi. Oikealla näkyvä ovi on uusi levyrakenteinen peiliovi, jonka peilijako ei vastaa alkuperäisten ovien peilijakoa. Kyseiseen paikkaan on lisätty wc 2000-luvulla. Alkuperäiset ovet näkyvät sivun 67 vanhassa valokuvassa.

Tämä aulatilojen ja kulmasalin välinen ovi on siirretty nykyiseen paikkaansa aulan puolelta. Ovi on ollut alunperin taiteovi, josta on tehty pariovi. Ovi luokituu huoneiston A8 yksilöllisiin oviin.

Näkymä aulasta kohti Fabianinkadun suuntaista keskeiskäytävää, joka sinälään on alkuperäinen.

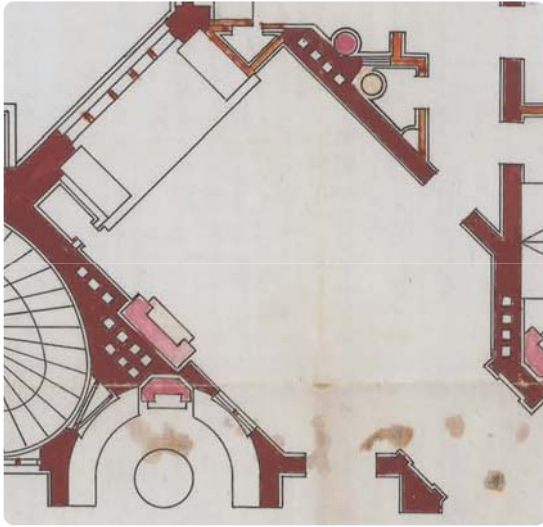

Aulassa on alkuperäinen ikkuna porrashuoneeseen A, alkuperäinen paneeli ja avotakka. Kiintokalusteet on uusittu.

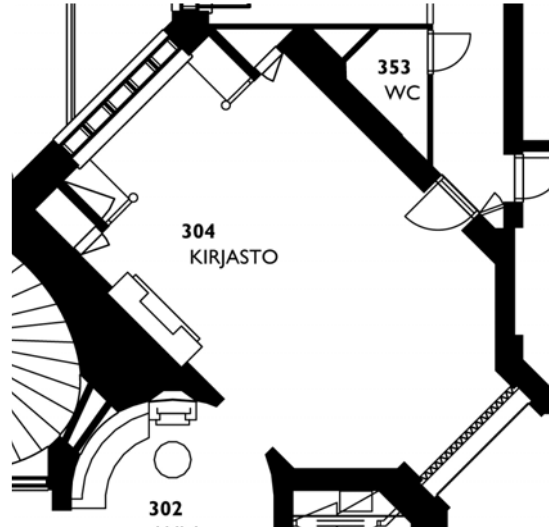

Viereisen sivun pariovi on alunperin ollut tässä aukossa ja salin kohdalla ei ole ollut ovea vaan suippokaarinen aukko.

POHJAPIIRROS ALKUPERÄINEN

POHJAPIIRROS NYKYTILA

ALKUPERÄINEN KÄYTTÖ

Ruokasali

LATTIA

Alkuperäinen tammiruutuparketti. Ruudun koko on 210 mm x 210 mm. Ikkunan edessä on alkuperäisen pohjapiirustuksen mukaan ollut korotettu lattia, mutta sellaisesta ei ole havaittavissa jälkiä.

JALKALISTA

Paneelin edessä suora 15 mm korkea lakattu tamminen mattolista (myöhempi).

SEINÄT

Seinän yläosa on tapetoitu ja alaosassa on alkuperäinen rintapaneeli, jonka korkeus on 208 cm ja joka kiertää koko huoneen. Paneelin yläosassa on n. 63 cm korkean puukasetin kehystämiä al secco -maalauksia. Katso kiinteä sisustus.

SÄILYNEISYYS

Hyvin säilynyt

TILAHAHMO

Huoneen tilahahmo on säilynyt alkuperäisenä. Tämä sisäpihan puoleinen, kulmassa sijaitseva huone on muodostanut parin komean, katujen kulmaan sijoittuvan suuren salin kanssa.

KATTOLISTA

Katso kiinteä sisustus.

KATTO

Erkkerissä on puupaneelikatto, joka on matalammalla kuin muut katon osat. Sen ja huoneen välissä on kotelopalkki konsoleineen. Konsolit ulottuvat rintapaneeliin saakka. Katso kiinteä sisustus.

Kiinteä kalustus

Kattopinta on paneeloitu ja se on patinoitunut eli luultavasti alkuperäinen. Paneelilaudat ovat puoli- tai kokopontattuja ja särmistään pyöristettyjä petsattuja lautoja. Palkit ovat koteloit ja niitä kannattavat konsolit. Konsolit esittävät lohen päätä. Paneelikatto kotelopalkkeineen on käsitelty yhdellä värillä. Seinäpaneeli on vaakasuuntainen ja paneeloitu alue on jaettu 17 cm leveillä pystysuorilla laudoilla 40-80 cm leveisiin vyöhykkeisiin. Paneelilauta on symmetrisesti viisto ja sen leveys on 13 cm. Paneelin yläosassa on n. 63 cm korkea kehys, jossa on kasviaiheisia koristeleikkauksia. Kehyksen reunustamalla seinällä on kasviaiheisia, symbolistisia al secco -maalauksia rappauspinnalla. Jokaisen maalauksen alla on ulokkeellinen lista. Kehyksen yläosassa on puutappeja, mikä viittaa siihen, että paneeliin on saattanut liittyä hylly. Alaosassa on 25 cm korkea sileä lauta. Ikkunan edessä on ollut korotettu lattia, penkit ja kaiteet molemmin puolin.

TULISIJÄ

U33/304, katso uuni-inventointi. Nykyisin uuni on pois käytöstä ja sen hormi on otettu käyttöön poistohormina.

TALOTEKNISET JÄRJESTELMÄT

Huoneessa on sileäpintainen valurautainen 1950-luvun laakapatteri. Patteri on sijoitettu ikkunan alle. Se on maalattu paneelin väriseksi (ruskea). Kattoon on tehty asennuksia paneelin sisälle erkkerin kohdalla ja palkkeihin katossa. Erkkerin katossa ja uunin etupinnassa on lautasventtiilit. Erkkerissä on upotettuja valaisimia.

IKKUNAT

Ikkuna on tasakorkea. Ikkunan alalaidan korkeus on sivuilla 140 cm. Puisen ikkunalaudan syvyys on 23 cm. Ikkunassa on ollut värilliset lasit. Kaksilasisen ikkunan sisemmän puitteen lasi on lämpölasi. Sisä- ja ulkoikkunoilla on erilliset karmit ja niiden väliin jää leveähkö tila. Ikkuna on uusittu (1980-l).

OVET

Salin ja tämän huoneen välinen alkuperäinen taiteovi on poistettu. Rintapaneeli jatkuu ovisyvennyksessä. Sen yläosassa on n. 63 cm korkea kehys jonka keskellä on kasviaiheiset maalaukset. Syvennyksen kohdalla on myös palkki ja korkeat konsolit, joissa on kasviaiheisia koristeleikkauksia. Eteiseen johtava yksilehtinen ovi on poistettu. Sen karmi on jäljellä. Käytävään johtaa moderni viisipeilinen kehysovi, jonka ylimmät kolme peiliä on lasitettu. Karmin yläosaa reunustaa muotoon leikattu, kulmistaan pyöristetty ja petsattu jugend-lista, joka liittyy rintapaneeliin. Rintapaneeliin liittyy kaksi valeovea, jotka ovat alkuperäisiä. Niissä ei ole maalauksia. Lisäksi ikkunan edessä on kiinteä komero.

MUUTA

Kasvi- ja lintuaiheisia maalauksia on kaikkiaan 17. Maalaukset on tehty rappauspinnalle al secco -menetelmällä. Maalauksissa toistuu sama tematiikka, mutta ne ovat keskenään vähän erilaisia. Ne ovat jokseenkin symmetristä. Kavinlehtien keskellä on lintuvanhemmat ja kaksi poikasta. Kasviaiheesta nousee punaisella taustalla oleva risti. Maalausten vallitsevia värejä ovat vihreä ja punainen, jonka tyyppinen sävy toistuu laseeratussa takassa.

Huoneiston A4 ruokasalissa on alkuperäinen rintapaneeli ja sen osana Venny Soldan-Brofeltin symbolistisia maalauksia, jotka esittävät tyyliteltyjä luontoaihteita. Myös kakluuni on verhottu koristeellisella puukuorella.

Fabianinkadun puoleiseen siipeen johtava ovi on vaihdettu, mutta hieman suippeneva. Petsattu vuorilista on alkuperäinen. Paneeleissa on sanikkaisia muistuttavia, kasviaiheisia puuleikkauksia. Katon valepalkkien konsolit esittävät lohien päätä.

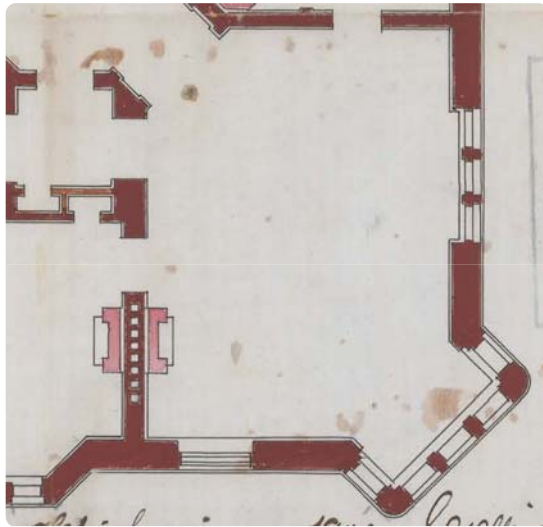
Erkkerin kohdalla on ollut korotettu lattia,
kaide ja sivuseinällä hyllyjä.

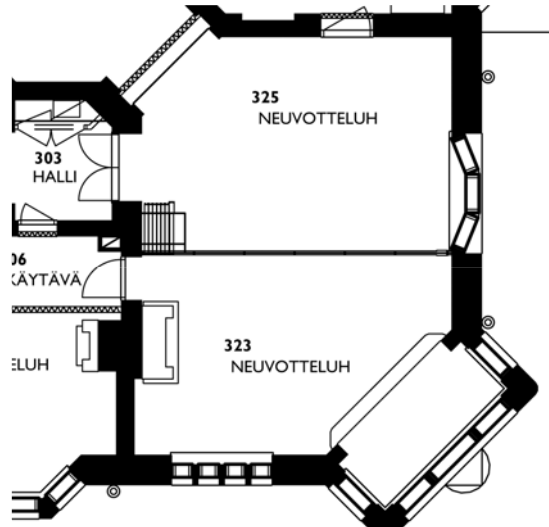
Näkymä nurkkasaliin on katkaistu levyseinällä.

POHJAPIIRROS ALKUPERÄINEN

POHJAPIIRROS NYKYTILA

ALKUPERÄINEN KÄYTTÖ

Asunhuoneiston pääsali

LATTIA

Kulmahuoneessa on säilynyt alkuperäinen tammiparketti. Parkettia kiertää friisivyöhyke, jonka leveys on 55 cm. Parketin keskiosa on jaettu ruutuihin (59 cm x 59 cm). Kutakin ruutua kiertää friisi 7 cm ja keskiosa on jaettu 4 x 4 mosaiikkiruutuihin, joiden mitta on 11 cm x 11 cm. Mosaiikkiruudut on ajettu diagonaalisesti neljään osaan. Entiseen ruokasaliin johtavan oviaukon kohdalla on mosaiikkiruutuvyöhyke. Erkkerissä on korotettu lattia, jossa on linoverhaus. Korokkeen edessä on yksi tammilaudasta tehty porrasaskelma. Nykyinen porras ei ole alkuperäinen. Alkuperäisen suunnitelman mukaan koroke on ollut suurempi ja kalustettavampi sekä myös eri muotoinen. Koroke on työntynyt tilaan.

JALKALISTA

Ruskeaksi petsattu jalkalista (1990-l).

SEINÄT

Seinät on pääosin tapetoitu ja tapetin yläosassa on friisinauha (Duron tapetteja 2000-luvun alusta) ja seinän yläosa on maalattu valkoiseksi. Erkkerin seinät on rapattu ja maalattu. Iso huone on nykyisin jaettavissa taiteseinillä kahteen osaan.

SÄILYNEISYYS

Hyvin säilynyt

TILAHAHMO

Kulmasalin erkkerissä on ollut korotettu lattia. Erkkerin ja salin välissä on holvattu kaari. Huoneen eri ikkunat on sijoitettu eri koroille: torille päin katsoo korkea ja ulkoneva erkkerin ikkuna, kulmassa on ruudutettuja ikkunoita melko korkealla siinä ilmeisesti sijainneen istuinryhmän kohdalla ja takan vieressä on pienempi ikkuna niin, että siihen muodostuu hämärämpi nurkkaus. Kulmasalin ja pihan puoleisen ruokasalin välisen taiteoven kohdalle on rakennettu levyseinä ja visuaalinen yhteys on katkenut.

KATTOLISTA

Ei ole. Katon ja seinän yhtymäkohdassa on pullopyörästys. n. 320 cm korkeudessa seinällä on muovinen sähköpeitelista seinän pinnassa. Alas lasketun katon kohdalla ei ole listaa.

KATTO

Kattopinta on rapattu ja maalattu (kulma 323) ja tilassa 325 on alas laskettu levykatto. Kulmassa on koristeellisten rapattujen konsolien kannattama rapattu palkki. Palkin ja ulkoseinän välisellä vyöhykkeellä on rappaustalista, jotka taittuvat seinälle. Erkkerissä on taitteinen ristiholvi. Ristiholvissa on todennäköisesti ollut maalauskoristeluita. Alaslasketun katon alueelle on asennettu ilmastointipäätteitä ja väliseinän kiskot.

Kiinteä kalustus

Ei ole. Ei ole tietoa, millainen sisustusratkaisu erkkerin yhteydessä on ollut. Korotetun lattian alue on ollut suurempi kuin nykyisin ja erkkeriin on liittynyt porrasaskelma, ehkä nykyistä suurempi ja eri muotoinen.

TULISIJÄ

Vuolukivi-uuni U32/323. Katso uuni-inventointi.

TALOTEKNISET JÄRJESTELMÄT

Patterit ovat valurautaisia laakapattereita 1950-luvulta.

IKKUNAT

Ikkunat ovat kaksilasisia ja vain ulommassa puitteessa on puitejako. Sisempi lasi on lämpölasi. Ulompi ja sisempi ikkuna ovat eri karmeissa. Ikkunapenkit ovat puuta. Ikkunat on uusittu 1980. Erkkerin ikkunoiden ikkunanpenkkien korkeus on 134 cm korokkeen lattiasta. Huoneessa 325 on korkea erkkerin ikkuna. Sen ikkunalaudan korko on 42 cm lattiasta. Huoneen 323 ikkunapenkin korkeus lattiasta on 189 cm ja ikkunan korkeus on 77 cm. Ikkuna koostuu neljästä kapeasta suorakaiteen muotoisesta ikkunasta, joiden välissä on umpinainen vyöhyke.

OVET

Huoneessa 325 on koivusta tehty seitsemänpeilinen, lakattu liukuovi. Leveässä yläpeilissä on koristeleikkaus. Ovi ei ole alkuperäinen. Aulaan johtava pariovi on siirretty eteisestä. Ovi on alunperin ollut taiteovi. Huoneeseen 322 johtaa uusi valkoinen peiliovijäljitelmä uunin oikealla puolella. Uunin vasemmalla puolella on suljettu kaariaukko. Alunperin salin ja eteisen välisessä suippokaariaukossa ei ole ollut ovea. Siihen on siirretty ovi eteisen puolelta. Kyseinen ovi on ollut ikkunallinen taiteovi, joka on muutettu parioveksi.

MUUTA

Erkkerin katossa oli Venny Soldan Brofeldtin maalaamia kattomaalauksia. (Zilliachus 1990, 58.)

Puolet nurkkasalin katosta on alaslaskettu. Alakattoon on asennettu taittuva väliseinä, jolla tila voidaan jakaa.

Tämä ovi sijaitsi alunperin aulassa ja tässä kohtaa oli pelkkä suippokaarinen aukko.

Tämä osittain visakoivusta valmistettu liukuovi ei ole alkuperäinen, mutta se mukaillee malliltaan alkuperäistä.

Kolmannen kerroksen nurkkasalissa on nähtävissä erkkeriä kannattavan teräspalkin koristeellinen rapattu konsoli.

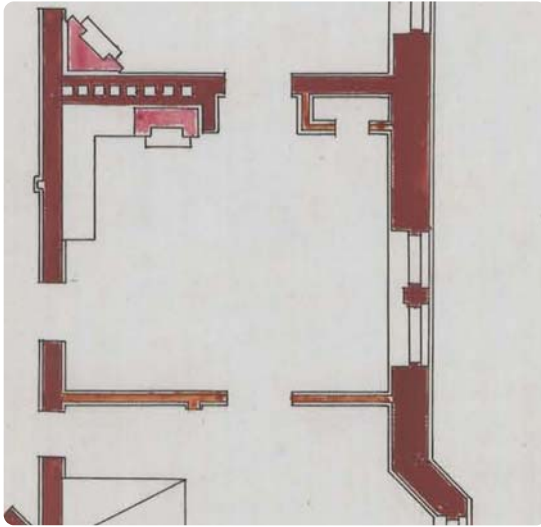

Alkuperäinen yksilöllinen puolikorkea vuolukivi-uuni, joka muistuttaa takkaa.

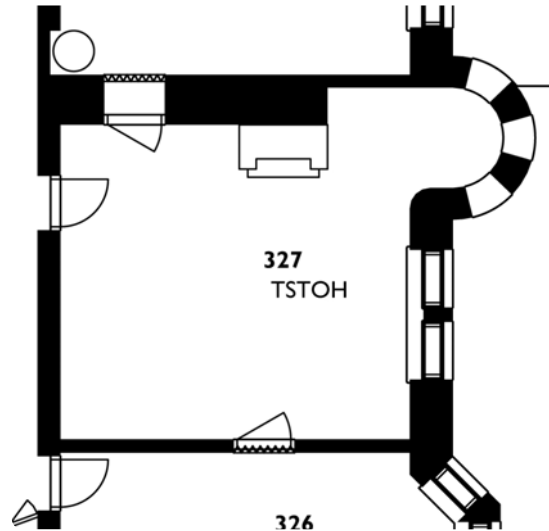

Yhteys ruokasaliin on levytetty.

POHJAPIIRROS ALKUPERÄINEN

POHJAPIIRROS NYKYTILA

ALKUPERÄINEN KÄYTTÖ

Lastenhuone

LATTIA

Vihreä linomatto (2000-l).

SÄILYNEISYYS

Melko hyvin säilynyt

TILAHAHMO

Huone on suorakulmainen, paitsi kaarevan erkkerin kohdalla. Huoneen toteutus poikkeaa vuoden 1900 lupapiirustuksissa. Vuoden 1901 muutoskuivissa julkisivuun on lisätty erkkeri tämän huoneen kohdalle.

JALKALISTA

Korkea puujalkalista, jossa on profiili (kork 75 mm).

KATTOLISTA

Ei ole. Ollut todennäköisesti pullopyörästys.

SEINÄT

Seinät on osin tapetoitu (Sandudd) ja tapettivuohyöhykkeen yläosassa on boordinauha. Seinän yläosa on maalattu valkoiseksi.

KATTO

Huoneessa on levytetty alakatto (2000-l).

Kiinteä kalustus

Pääikkunan ikkunasyvennyksen molemmin puolin ja erkkerin ikkunan syvennyksen toisella puolella on paneeli. Pääikkunan ikkunoiden välissä on pyöristetyt paneelilaudat. Ne on maalattu valkoiseksi. Myös erkkerin ikkunoiden välissä on todennäköisesti ollut paneelilaudat. Ikkunaseinällä on mahdollisesti ollut rintapaneeli.

TULISIJAT

U35/327. Katso uuni-inventointi.

TALOTEKNISET JÄRJESTELMÄT

Huoneessa on sileä, kolmivälinen laakapatteri (tyynymäinen pinta) ikkunan alla. Lämmitysputket on asennettu pintaan. Ulkoseinällä on alkuperäinen ilmastointiluukku. ATK-johdot on tuotu katosta alas putkessa kahdessa kohtaa. Uunin kohdalla seinässä on poistoventtiili.

IKKUNAT

Ikkunat on uusittu (1980). Erkkerin ikkunat ovat korkeammalla. Erkkerin ikkunan penkin korkeus on 112 cm. Pääikkunan penkin korkeus on 79 cm. Ikkunapenkit ovat puuta.

OVET

Käyntiovi ja huoneiden väliset ovet ovat viisipeilisiä kehysovia. Huoneiden välisten ovien peileissä on eläin-, lapsi- ja kasviaiheisiä luonnosmaisia piirustuksia.

MUUTA

Erkkerin ja ulkoseinän välinen kulma on pyöristetty.

Lastenhuoneen erkkerissä on ikkunan pielessä ja huoneen ikkunan pielessä säilynyt alkuperäistä paneelia, mikä viittaa siihen, että nurkka ja koko ikkunaseinä on ollut paneloitu. Katso myös kuvaa alkuperäisestä tilanteesta sivulla 37.

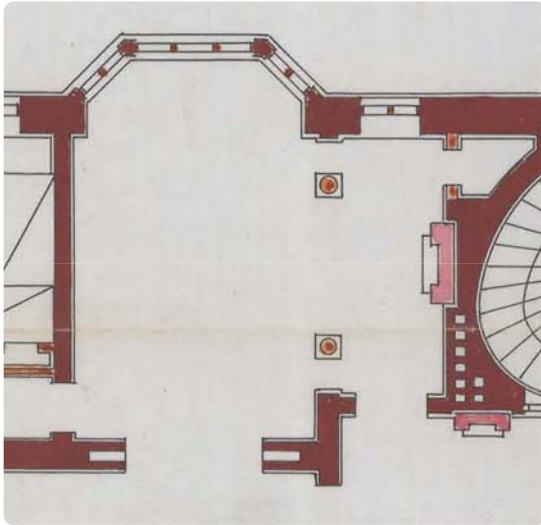
Lasenhuoneen koristemaalatut ovet.

Lastenhuoneessa on erityinen, tuvan uunia muistuttava tulisija. Katso verrokkikuvaa alkuperäisestä tilanteesta sivulla 37.

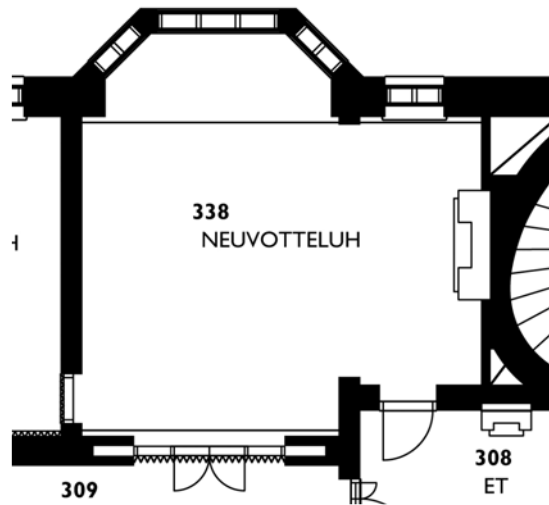

Lastenhuone on työhuoneena.

POHJAPIIRROS ALKUPERÄINEN

POHJAPIIRROS NYKYTILA

ALKUPERÄINEN KÄYTTÖ

Ruokasali

LATTIA

Alkuperäinen tammiruutuparketti. Ruudun koko on 210 mm x 210 mm. Taiteoven kohdalla on alkuperäinen pieniruutuinen (110 mm x 110 mm, joka on jaettu diagonaalisesti neljään osaan) koristeparketti.

JALKALISTA

Huoneessa ei ole jalkalistaa, vaan pelkkä lakattu tamminen uudehko mattolista 15 mm x 15 mm rintapaneelin edessä.

SEINÄT

Seinän yläosa on tapetoitu ja alaosassa on alkuperäinen rintapaneeli, jonka korkeus on 161 cm ja joka kiertää koko huoneen. Katso kiinteä sisustus.

SÄILYNEISYYS

Hyvin säilynyt

TILAHAHMO

Huoneen tilahahmo on säilynyt alkuperäisenä. Epäsymmetrinen tila on jaettu kahteen osaan: erkkerin kohdalla olevaan valoisampaan saliin ja intiimimpään oleskelunurkkaukseen takan edessä. Alunperin ruokasali ja kadun puoleinen sali ovat muodostaneet läpi talon ulottuvan kokonaisuuden. Yhteys kadunpuoleiseen saliin on katkennut kun rungon keskelle on rakennettu käytävä.

KATTOLISTA

Katso kiinteä sisustus. Erkkerissä on mahdollisesti alkuperäinen kattolista, joka on maalattu tumman ruskeaksi.

KATTO

Erkkerissä on puupaneelikatto, joka on matalammalla kuin muut katon osat. Sen ja huoneen välissä on palkki.

Kiinteä kalustus

Kattopinta on paneloitu. Paneelilaudat ovat puoli- tai kokopontattuja ja särmistään pyöristettyjä mäntylautoja. Laudat ovat todennäköisesti alkuperäisiä paitsi käyntioven yläpuolella on erilaista panelointia kapea vyöhyke. Katossa on primääri- ja sekundääripalkkiaiheet. Primääripalkkiaihe on huoneen eri luonteisten osien rajalla. Palkit ovat koteloita. Primääripalkkiin liittyy isommat ja sekundääripalkkeihin pienemmät konsolit. Pohjapiirustuksen mukaan ison palkin kohdalla on ollut kaksi pylvästä, mutta mikään huoneessa ei viittaa siihen, että niitä olisi rakennettu. Paneelikatto kaikkine osineen on petsattu ja sen väri on vaaleahko ruskea (tammi). Palkit, konsolit ja kattolista ovat tummanruskeita.

Seinäpaneeli on vaakasuuntainen ja paneloitu alue on jaettu 12 cm leveillä pystysuorilla laudoilla vyöhykkeisiin, joiden leveys vaihtelee. Paneelilauta on symmetrisesti viisto ja sen leveys on 13 cm. Yläosassa on n. 17,5 cm leveä vaakasuuntainen listoitettu vyöhyke. Panelin yläosassa on mahdollisesti ollut hyllyjä. Alaosassa on 27 cm korkea sileä lauta. Kakluunin molemmilla puolilla on alkuperäinen komero, jonka ovi on osa rintapaneelia. Ovi vuorilautoineen on 203 cm korkea. Ovihevyn leveys on 60 cm. Oikeanpuoleisessa ovessa on alkuperäiset helat.

TULISIIJA

U26/338. Katso uuni-inventointi.

TALOTEKNISET JÄRJESTELMÄT

Huoneessa on sileäpintaiset valurautaiset 1950-luvun laakapatterit. Patterit on sijoitettu ikkunan alle ja erkkerin kohdalla ne ovat matalia. Patterit on maalattu ruskeiksi. Kattoon on tehty asennuksia paneleiden sisälle. Seinällä on neljä lautasventtiiliä ja kaksi tuloilmaventtiiliä.

IKKUNAT

Erkkerin ikkuna on uusittu (1980-l). Puisen ikkunapenkin korkeus on 42 cm ja syvyys on 23 cm. Ikkuna ulottuu lähes kattoon asti. Ristikkojako on vaan uloimmissa puitteissa, sekä yläikkunoissa että alemman ikkunan alaosaan. Sisemmän puitteen lasi on lämpölasi. Erkkerissä on alkuperäiset listat ikkunoiden välissä. Myös ikkunoiden yläpuolella on alkuperäinen profilointi. Erkkerisyvennys on erittäin hyvin säilynyt lukuunottamatta vaihdettuja ikkunoita. Takkasyvennyksen ikkunan alalaidan korkeus on 160 cm. Aukon korkeus on 68 cm ja leveys 134 cm. Ikkunassa ei ole puitejakoa ja se on uusittu (1980).

OVET

Käyntiovi on alkuperäinen peiliovi tyyppiä A, jonka lehti on 79,5 cm leveä ja 209 cm korkea. Vuorilistat ovat alkuperäiset; huoneen puolella ei ole listoja. Ovi on huoneen puolelta ootrattu ja käytävän puolelta maalattu. Heloitus on uusittu. Itäseinällä on alkuperäinen, Tyyppiä C olevan taiteoven ovilehdet ovat 58,5 cm leveitä. Ovi on huoneen puolelta ootrattu. Aukon leveys on 234 cm ja korkeus 247 cm. Ovessa on osittain säilynyt alkuperäinen heloitus. Kolmas ovi on levytetty huoneen puolelta.

MUUTA

Takkasyvennys. Vihreän kakluunin molemmin puolin on säilynyt alkuperäiset komerot ovineen.

Komeron ovi.

"Primääripalkin" konsoli on pidempi kuin "sekundääripalkin". Katon palkit ovat valepalkkeja.

Ruokasali nähtynä kohti erkkeriä.

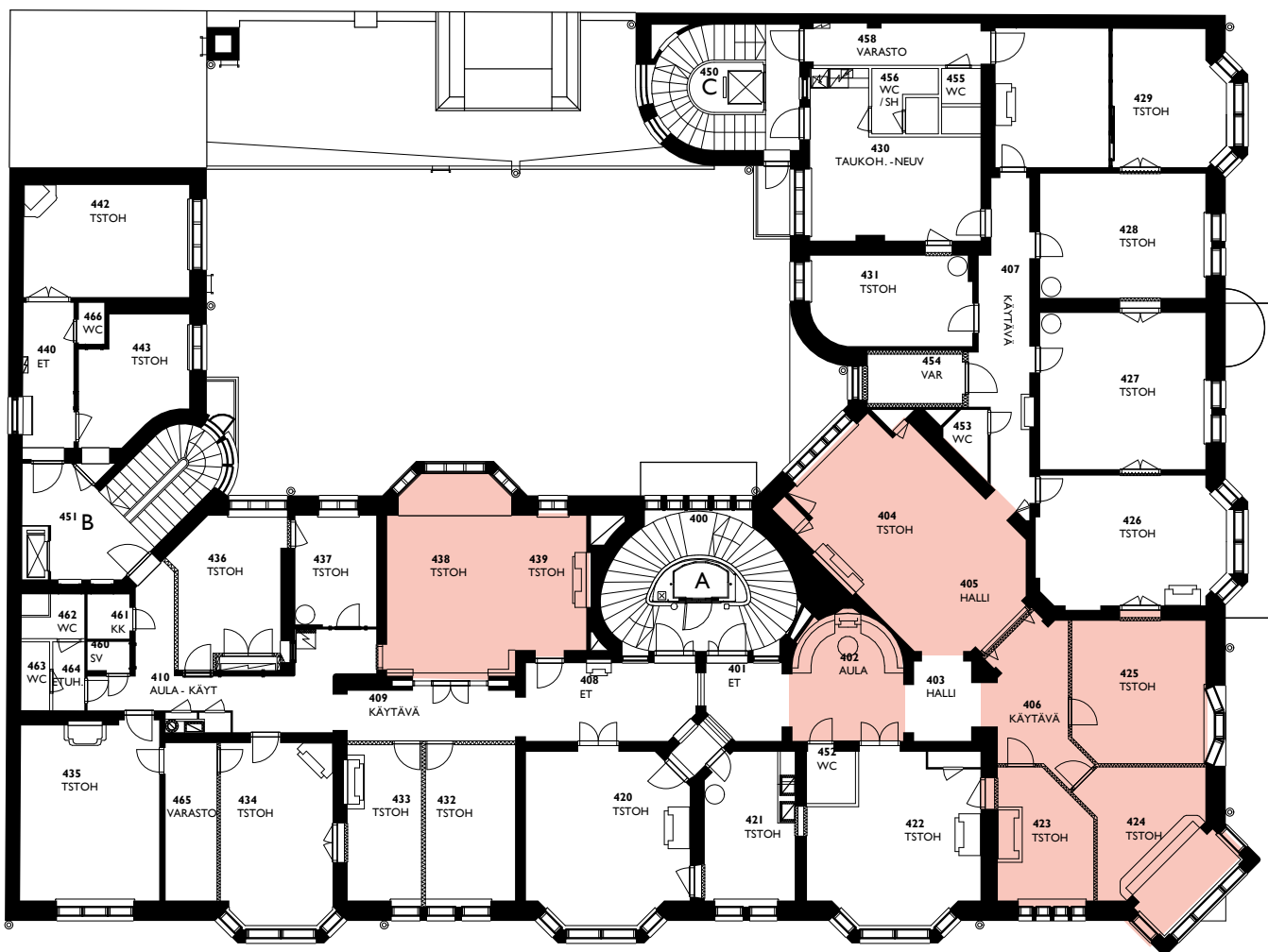
Ruokasali nähtynä kohti pohjoista.

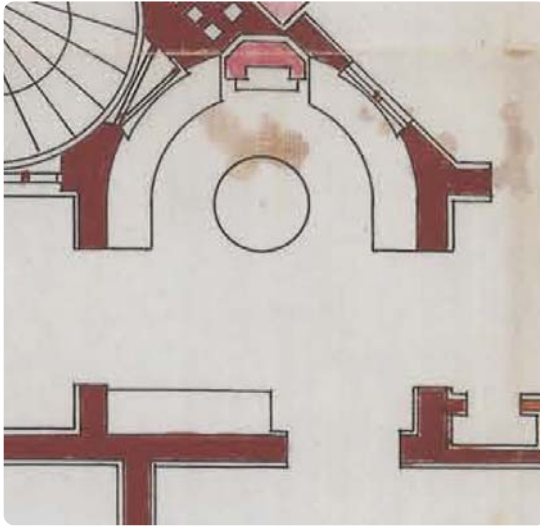
Vihreän kakluunin yksityiskohtia. Jokaisessa ruokasalissa neljässä päällekkäisessä huoneistossa on samantyyppinen uuni, joka on säilynyt.

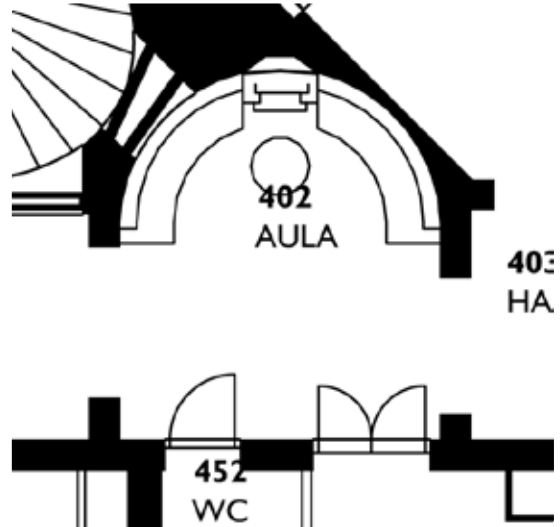
4. kerros

POHJAPIIRROS ALKUPERÄINEN

POHJAPIIRROS NYKYTILA

ALKUPERÄINEN KÄYTTÖ

Odotustila, eteishalli

LATTIA

Ohutsauvaparketti tammesta (myöhempi, 1980-2000), jossa ruutukoko on 210 mm x 210 mm. Kukin ruutu koostuu viidestä sauvasta.

JALKALISTA

Ruskeaksi petsattu jalkalista (1990-l).

SEINÄT

Seinän alaosassa on rintapaneeli, jonka korkeus on 185 cm. Seinän yläosa on rapattu ja maalattu.

SÄILYNEISYYS

Hyvin säilynyt

TILAHAHMO

Tilahahmo on alkuperäinen. Istuinnurkka on pohjassa puolipyöreä tila. Eteisen eri osien välillä on lievästi suippoja kaariholveja. Näkymän päätteenä oleva, saliin johtava kaari on muita kaaria kapeampi. Tilasarja polveilee ja päättyy ikkunaan salissa. Kaaret ja ristiholvi eivät sijaitse täysin symmetrisesti toisiinsa nähden. Syntyy vaikutelma käsityöstä ja keskiaikaisista linnoista.

KATTOLISTA

Ei ole.

KATTO

Aulatilán katto jakautuu kahteen vyöhykkeeseen. Käytävän kohdalla on taitteinen ristiholvi. Pääruoteita on koristeltu maalaamalla lehtinauhoja. Osien välisen kaaren listaan on myös maalattu lehtiköynnös. Istuinryhmän kohdalla katto kaartuu seinälle muodostaen puolikupolin.

Kiinteä kalustus

Seinäpaneelin ulkosärmistään pyöristetyn suoran paneelilaudan leveys on 110 mm. Paneelivyöhykkeen yläosassa on 35 mm korkea vaakalista. Paneeli on ootrattu ja vaikuttaa alkuperäiseltä. Takan molemmin puolin on kiinteät penkit ja niiden edessä kiinteä pöytä, jotka ovat alkuperäisillä paikoillaan, mutta uusittuja. Alkuperäispohjan mukaan myös vastakkaisella seinällä on ollut kiinteä penkki.

TULISIJAT

U47/402. Katso uuni-inventointi.

TALOTEKNISET JÄRJESTELMÄT

Uunin yläpuolelle seinäpintaan on asennettu lautasventtiili.

IKKUNAT

Aulan ja porrashuoneen välillä on kaarevaan seinään sovitettu kaksilasinen, pieniruutuinen, maalattu kiinteästi asennettu puuikkuna. Ikkunan ylälaidat ovat pyöristetyt. Ikkunapenkin korkeus on n. 165 cm. Ikkunapenkki on puuta. Alkuperäisen ikkunan sisempi puite on lasitetu kirkkaalla lasilla ja porrashuoneen puoleinen puite on maalattu umpeen.

OVET

Kadunpuoleiseen huonetilaan johtaa petsattu pariovi. Kussakin lehdessä on neljä peiliä. Ylin peili on suipponeva ja siinä on koristeileikkaus. Oven keskellä on kahden listan rajaama sileä vyöhyke. Ovessa ei ole listoja huoneen puolella. Kadun puolelle on lisätty yksi ovi (2000-l), joka on valkoinen moderni laakaovi, johon on jysitty peilit. Peilit eivät vastaa talon muiden ovien peilijakoa ja ovisovitus poikkeaa alkuperäisellä paikalla olevasta naapuriovesta.

MUUTA

Uuni on maalattu harmaaksi.

Neljännän kerroksen aulatiloissa on säilynyt laajalti alkuperäistä paneelia.

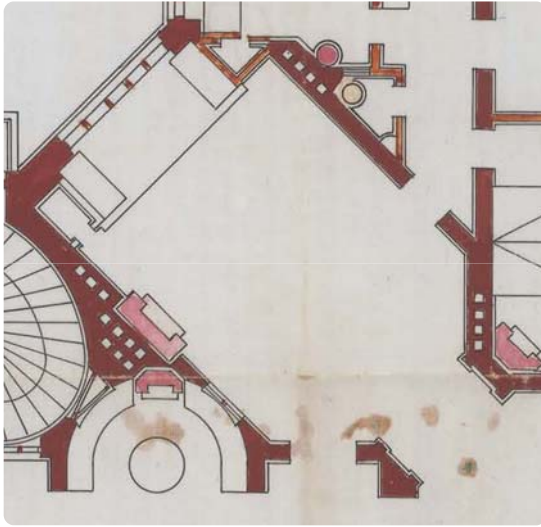

Tähtiholvin pääruoteet on koristeltu lehtikuvioin.

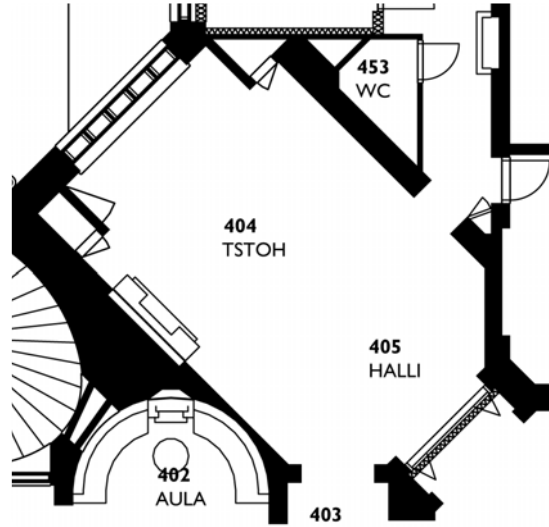

Uunin kohdalla on neljännespallon pinnan muotoinen kupoli, joka yhdistyy tähtiholviin kaaren välityksellä. Alunperin tiilipintainen avotakka on maalattu myöhemmin harmaaksi. Kiintokalusteet on uusittu.

POHJAPIIRROS ALKUPERÄINEN

POHJAPIIRROS NYKYTILA

ALKUPERÄINEN KÄYTTÖ

Ruokasali

LATTIA

Alkuperäinen tammiruutuparketti. Ruudun koko on 210 mm x 210 mm. Ikkunan edessä on alkuperäisen pohjapiirustuksen mukaan ollut korotettu lattia, mutta sellaisesta ei ole havaittavissa jälkiä.

JALKALISTA

Paneelin edessä on suora 15 mm korkea lakattu tamminen mattolista (uudehko).

SEINÄT

Seinän yläosa on tapetoitu ja alaosassa on alkuperäinen rintapaneeli, jonka korkeus on 206 cm ja joka kiertää koko huoneen. Paneelin yläosassa on n. 60 cm korkean puukasetin kehystämiä al secco -maalauksia. Katso kiinteä sisustus.

SÄILYNEISYYS

Hyvin säilynyt

TILAHAHMO

Huoneen tilahahmo on säilynyt alkuperäisenä. Tämä sisäpihan puoleinen, kulmassa sijaitseva huone on muodostanut parin komean, katujen kulmaan sijoittuvan suuren salin kanssa.

KATTOLISTA

Katso kiinteä sisustus.

KATTO

Erkkerissä on puupaneelikatto, joka on matalammalla kuin muut katon osat. Sen ja huoneen välissä on kotelopalkki konsoleineen. Katso kiinteä sisustus.

Kiinteä kalustus

Kattopinta on paneloitu ja se vaikuttaa alkuperäiseltä (katossa on havaittavissa monen maalauskerroksen jättämät kerrokset). Paneelilaudat ovat puoli- tai kokopontattuja ja särmistään pyöristettyjä maalattuja lautoja. Palkit ovat koteloita ja niitä kannattavat konsolit. Paneelikatto on käsitelty kahdella värillä: palkit konsoleineen ovat tummanruskeiksi petsattuja ja paneelikatto on punaruskeaksi maalattu.

Seinäpaneeli on vaakasuuntainen ja paneloitu alue on jaettu 17 cm leveillä pystysuorilla laudoilla 53-101 cm leveisiin vyöhykkeisiin. Paneelilauta on symmetrisesti viisto ja sen leveys on 13 cm. Paneelin yläosassa on n. 60 cm korkea kehys, jossa on kasviaiheisia koristeleikkauksia. Kehyksen reunustamalla seinällä on lintuaiheisia al secco -maalauksia rappauspinnalla.

Jokaisen maalauksen alla on ulokkeellinen lista. Alaosassa on 25 cm korkea sileä lauta. Eteläseinältä kahden paneelisegmentin kohdalla on rapattu seinä ja maalaukset, mutta paneeli on poistettu. Paikalla on saattanut olla kiinteä kaluste. Ikkunan edessä on todennäköisesti ollut kaiteet molemmin puolin. Taiteoven kohdalla rintapaneeli jatkuu ovisyvennyksessä. Sen yläosassa on n. 60 cm korkea kehys jonka keskellä on pöllöä esittävät maalaukset. Syvennyksen yläosassa on säilynyt vanhaa tummaa tapettia. Syvennyksen kohdalla on myös palkki ja korkeat konsolit, joissa on kasviaiheisia koristeleikkauksia. Rintapaneeli taittuu myös eteiseen johtavan oven syvennykseen.

TULISIJAT

U51/404, katso uuni-inventointi. Nykyisin uuni on pois käytöstä ja sen hormi on otettu käyttöön poistohormina.

TALOTEKNISET JÄRJESTELMÄT

Huoneessa on sileäpintainen valurautainen 1950-luvun laakapatteri. Patteri on sijoitettu ikkunan alle. Se on maalattu paneelin väriseksi (ruskea). Kattoon on tehty asennuksia paneelin sisälle erkkerin kohdalla ja palkkeihin katossa. Erkkerin katossa, uunin etupinnassa ja seinässä on lautasventtiilit. Erkkerissä on upotettuja valaisimia.

IKKUNAT

Ikkuna on keskeltä korkeampi ja sivuilta matalampi. Ikkunan ylälaita on samassa tasossa. Ikkunan alalaidan korkeus on sivuilla 141 cm ja keskellä 103 cm. Puisen ikkunalaudan syvyys on 7 cm. Ristikkojako on vaan uloimmissa yläpuitteissa. Sisemmän puitteen lasi on lämpölasi eikä siinä ole puitejakoa. Sisä- ja ulkoikkunoilla on erilliset karmit ja niiden väliin jää leveähkö tila. Ikkuna on uusittu (1980).

OVET

Salin ja tämän huoneen välinen alkuperäinen taiteovi on tyyppiä C ja kukin lehti on 52 cm leveä ja 280 cm korkea. Huoneen puolella ei ole listoja. Ovi on ootrattu tumman ruskeaksi (käsittely on uusittu). Aukon leveys on 210 cm. Eteiseen johtaa pariovi tyyppiä B. Aukon leveys on 128 cm ja korkeus 225 cm. Käytävään johtaa peiliovi tyyppiä A. Aukon leveys on 85 cm ja korkeus 215 cm. Rintapaneeli taittuu syvennykseen. Jyrki Wallinin mukaan huoneeseen on 2009 asennettu kaksi ovea, jotka tuotiin ullakolta.

MUUTA

Lintumaalauksia on kaikkiaan 14. Muut paitsi komeron ovien maalaukset on tehty rappauspinnalle al secco -menetelmällä. Komeron maalaukset on tehty puupinnalle. Voimakkaasti tyylitellyt, symbolistiset maalaukset kuvaavat metsoja, koppeloita ja taiteoven kohdalla olevat maalaukset pöllöjä. Lintujen taustalla on sanikkaisia. Muissa maalauksissa, paitsi ovien kohdalla ja taiteoven syvennyksessä, on kaksi lintua kussakin. Maalauksen vallitsevia värejä ovat vihreä ja taustaväri punaruskea, joka toistuu takan kaakeleissa. Viistolla seinällä on kaksi tyhjää, puupintaista kehystä.

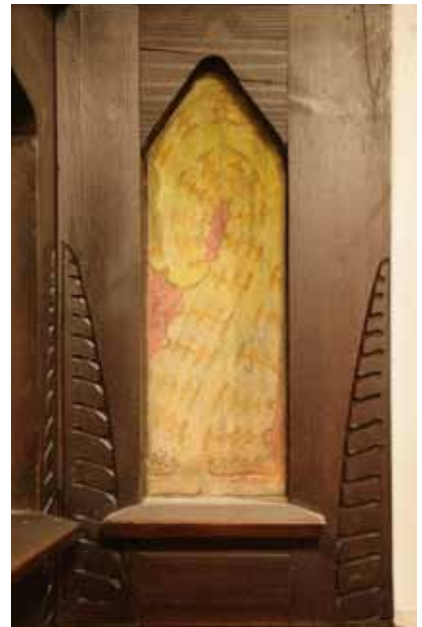
Neljännän kerroksen asunnon ruokasalin rintapaneelissa on lintuaiheisia maalauksia. Paneeli on erityisen tumma. Alkuperäisistä petsiväreistä ei ole tietoa.

Uuni on vastaavaa tyyppiä kuin muissakin kerroksissa.

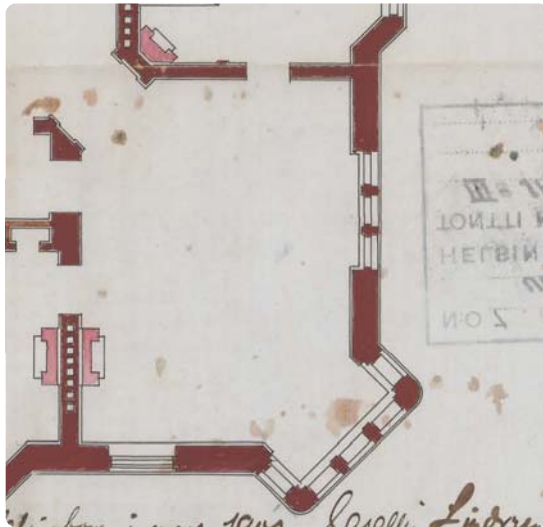

4. kerroksen suuren asunnon ruokasalin lintumaalauksia.

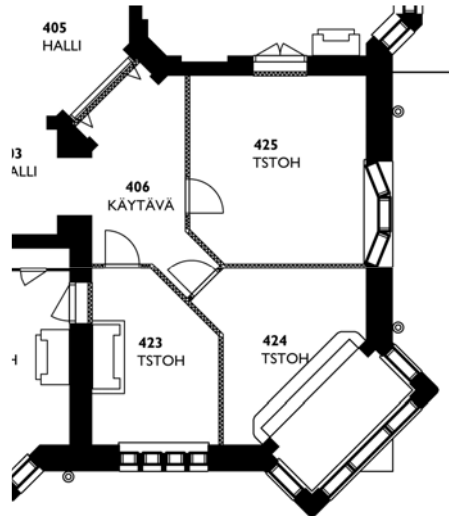

Palkkien konsoleissa on aiheena lohen pää. Kattopinta on maalattu myöhemmin.

POHJAPIIRROS ALKUPERÄINEN

POHJAPIIRROS NYKYTILA

ALKUPERÄINEN KÄYTTÖ

Asuinhuoneiston pääsali

LATTIA

Kulmahuoneessa on säilynyt alkuperäinen tammiparketti. Parkettia kiertää friisivyöhyke, jonka leveys on 55 cm. Parketin sen keskiosa on jaettu ruutuihin (59 cm x 59 cm). Kutakin ruutua kiertää friisi 7 cm ja keskiosa on jaettu 4 x 4 mosaiikkiruutuihin, joiden mitat ovat 11 cm x 11 cm. Mosaiikkiruudut on jaettu diagonaalisesti neljään osaan. Vanhojen oviaukkojen kohdalla on mosaiikkiruutuvyöhyke. Erkkerissä on korotettu lattia, jossa on linoverhaus. Korokkeen edessä on kaksi tammilaudasta tehtyä porrasaskelmaa (nousu 13 cm ja etenemä 26 cm). Vaikuttaa siltä, että portaaseen on liittynyt kaide. Alkuperäisissä piirustuksissa ei ole porrasta tai korketta. Nykyinen porras ei välttämättä ole alkuperäinen.

JALKALISTA

Ruskeaksi petsattu jalkalista (1990-l).

SEINÄT

Seinät on osin tapetoitu ja tapetin yläosassa on friisinauha (Duron tapetteja 2000-luvun alusta) ja seinän yläosa on maalattu valkoiseksi. Erkkerin seinät on rapattu ja maalattu.

SÄILYNEISYYS

Melko hyvin säilynyt

TILAHAHMO

Alunperin kulmasali on ollut huoneiston pääsali.

Erkkerissä on ollut todennäköisesti korotettu lattia. Erkkerin ja salin välissä on holvattu kaari. Huoneen eri ikkunat on sijoitettu eri koroille: torille päin katsoo korkea ja ulkoneva erkkerin ikkuna, kulmassa on ruudutettuja ikkunoita melko korkealla siinä ilmeisesti sijainneen istuinryhmän kohdalla ja takan vieressä on pienempi ikkuna niin, että siihen muodostuu hämämpi nurkkaus. Iso huonetila on jaettu levyseinillä kolmeen toimistohuoneeseen ja käytävään.

Kulmasalin ja pihan puoleisen ruokasalin välisen taiteoven kohdalle on rakennettu levyseinä ja visuaalinen yhteys on katkenut.

KATTOLISTA

Ei ole. Katon ja seinän yhtymäkohdassa on pullopyöritys. n. 320 cm korkeudessa seinällä on suora rappauslista, joka rajaa katto- ja seinävyöhykettä.

KATTO

Kattopinta on rapattu ja maalattu (huoneet 424 ja 423). Käytävätilassa ja yhdessä toimistohuoneessa on alakatto (huoneissa 406, 425). Huoneissa 424 ja 423 on näkyvissä koristeellisten rapattujen konsolien kannattama rapattu palkki. Palkin ja ulkoseinän välisellä vyöhykkeellä on rappauslistat, jotka taittuvat seinälle. Erkkerissä on taitteinen ristiholvi. Ristiholvissa on todennäköisesti ollut maalauskoristeluita.

Neljännän kerroksen kulmaerkerissä on komea kaareva ikkuna ja tähti-holvi. Erkkerin lattia on alunperinkin ollut korotettu, mutta koroke on alunperin työntynyt tilaan ja ollut suurempi. Huoneen ja erkkerin välissä on laakea kaariaukko. Erkkerin ja olohuoneen tila liittyvät toisiinsa konttrapunktisesti siten, että tilat ovat osittain päällekkäisiä.

Kulmasalin alkuperäinen tammiparketti on säilynyt.

Erkkerin sivunäkymää Kasarmitorille.

Kiinteä kalustus

Ei ole. Ei ole tietoa, millainen sisustusratkaisu erkkerin yhteydessä on ollut. Todennäköisesti lattia on ollut korotettu ja siihen on liittynyt portaat ja kaiderakenteita.

TULISIJAT

Vuolukivi-uuni U50/423. Katso uuni-inventointi. Takan hormi on otettu poistoilmaventtiiliksi.

TALOTEKNISET JÄRJESTELMÄT

Ulkoseinässä on raitisilmaventtiilit kunkin nykyisen toimistohuoneen kohdalla. Eteläseinällä on lautasilmaventtiili (luultavasti viereisessä huoneessa sijaitsevan takan hormi on otettu käyttöön poistoilmaventtiilinä). Patterit ovat valurautaisia laakapattereita 1950-luvulta.

IKKUNAT

Ikkunat ovat kaksilasisia ja vain ulommassa puitteessa on puitejako. Sisempi lasi on lämpölasi. Ulompi ja sisempi ikkuna ovat eri karmeissa. Ikkunapenkit ovat puuta. Ikkunat on uusittu 1980. Erkkerin ikkunoiden ikkunanpenkkien korkeus on 95 cm korokkeen lattiasta. Huoneessa 425 on korkea erkkerin ikkuna. Sen ikkunalaudan korko on 42 cm lattiasta. Huoneen 423 ikkunanpenkin korkeus lattiasta on 169 cm ja ikkunan korkeus on 77 cm. Ikkuna koostuu neljästä kapeasta suorurakaiteen muotoisesta ikkunasta, joiden välissä on umpinainen vyöhyke.

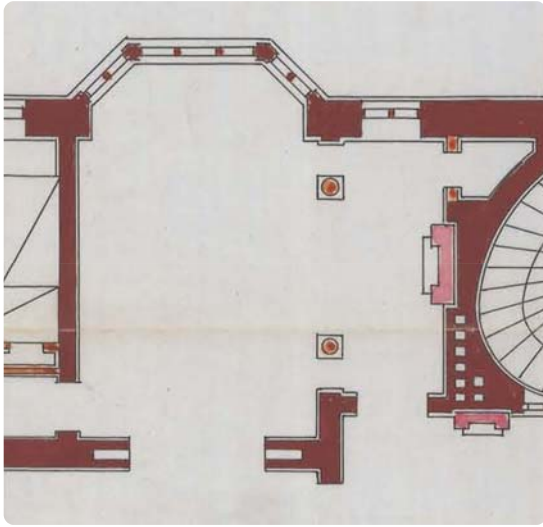
OVET

Huoneessa 425 on alkuperäinen pariovi, jonka kummassakin lehdessä on neljä peiliä. Ylin peili on suipponeva ja siinä on kasviaiheinen koristeileikkaus. Ovi on maalattu valkoiseksi. Vuorilistat ovat uusia ja alkuperäisiä kapeampia. Lista on myös asennettu oven väärälle puolelle. Kynnys on uusittu. Toimistohuoneiden ovet ovat uusia peiliovia imitoivia valkoisia levyovia. Niiden vuorilistat imitoivat alkuperäisiä (lev. 85 mm). Aulan ja pääsalin välillä on lievästi suippokaarinen aukko ilman ovea (ollut ilmeisesti aina avoin).

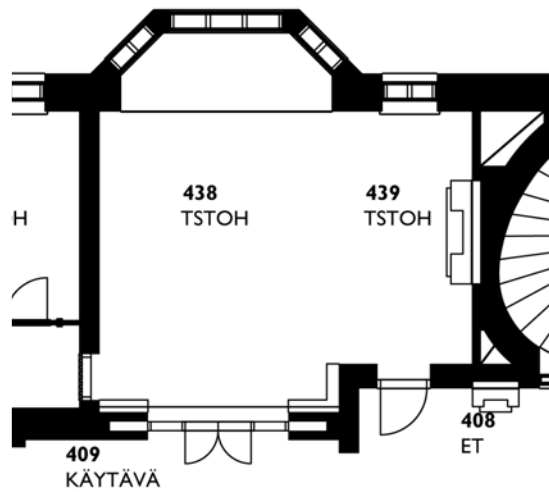
MUUTA

Huonetila, joka on yksi talon keskeisimmistä, on palautettavissa alkuperäiseen asuunsa.

POHJAPIIRROS ALKUPERÄINEN

POHJAPIIRROS NYKYTILA

ALKUPERÄINEN KÄYTTÖ

Ruokasali

LATTIA

Alkuperäinen tammiruutuparketti. Ruudun koko on 210 mm x 210 mm. Taiteoven kohdalla on alkuperäinen pieniruutuinen (110 mm x 110 mm, joka on jaettu diagonaalisesti neljään osaan) koristeparketti. Koristevyöhykkeen leveys on 44 cm.

JALKALISTA

Ruskeaksi petsattu jalkalista (1990-l).

SEINÄT

Seinän yläosa on tapetoitu ja alaosassa on alkuperäinen rintapaneli, jonka korkeus on 158 cm ja joka kiertää koko huoneen. Katso kiinteä sisustus.

SÄILYNEISYYS

Hyvin säilynyt

TILAHAHMO

Huoneen tilahahmo on säilynyt alkuperäisenä. Epäsymmetrinen tila on jaettu kahteen osaan: erkkerin kohdalla olevaan valoisampaan saliin ja intiimimpään oleskelunurkkaukseen takan edessä. Alunperin ruokasali ja kadun puoleinen sali ovat muodostaneet läpi talon ulottuvan kokonaisuuden. Yhteys kadunpuoleiseen saliin on katkennut kun kadun puoleinen tila on jaettu osiin.

KATTOLISTA

Katso kiinteä sisustus.

KATTO

Erkkerissä on uusittu puupaneelikatto, joka on matalammalla kuin muut katon osat. Sen ja huoneen välissä on kotelopalkki, jonka sisällä saattaa olla vanhan paneelikaton palkki konsoleineen. Katso kiinteä sisustus.

Kiinteä kalustus

Kattopinta on paneeloitu. Paneelilaudat ovat puoli- tai kokopontattuja ja särmistään pyöristettyjä vähäoksaisia mäntylautoja. Laudat ovat osittain alkuperäisiä ja osittain uusittuja. Katossa näkyy puretun väliseinän kohta ja pari diagonaalista jälkeä. Katossa on primääri- ja sekundääripalkkiaiheet. Primääripalkkiaihe on huoneen eri luonteisten osien rajalla. Palkit ovat koteloita. Primääripalkkiin liittyy isommat ja sekundääripalkkeihin pienemmät konsolit. Paneelikatto kaikkine osineen on petsattu ja sen väri on vaaleahko ruskea (tammi). Huoneen keskeltä on purettu pilarit. Seinäpaneeli on vaakasuuntainen ja paneeloitu alue on jaettu 12 cm leveillä pystysuorilla laudoilla 84 cm leveisiin vyöhykkeisiin. Paneelilauta on symmetrisesti viisto ja sen leveys on 13 cm. Yläosassa on n. 15 cm leveä vaakalista ja sen päällä on päätelista. Paneelin yläosassa on hyllyjä (alkuperäisiä). Alaosassa on 27 cm korkea sileä lauta. Jalkalista on asennettu sen päälle nykyisin, alunperin jalkalistaa ei todennäköisesti ole ollut ollenkaan.

TULISIJÄ

U44/439, katso uuni-inventointi. Nykyisin uuni on pois käytöstä ja sen hormi on otettu käyttöön poistohormina.

TALOTEKNISET JÄRJESTELMÄT

Huoneessa on sileäpintaiset valurautaiset 1950-luvun laakapatterit. Patterit on sijoitettu ikkunan alle ja erkkerin kohdalla ne ovat matalia. Patterit on maalattu ruskeiksi. Katton on tehty asennuksia paneleiden sisälle. ja seinässä on kaksi lautasventtiiliä.

IKKUNAT

Erkkerin ikkuna on uusittu (1980). Puisen ikkunalaudan korkeus on 41 cm. Ikkuna ulottuu kattoon asti.

Ristikkojako on ainoastaan uloimmissa puitteissa, sekä yläikkunoissa että alemman ikkunan alaosassa.

Sisemmän puitteen lasi on lämpölasi. Takkasyvennyksen ikkunan alalaidan korkeus on 160 cm. Aukon korkeus on 68 cm ja leveys 134 cm. Ikkunassa ei ole puitejakoa ja se on uusittu (1980).

OVET

Käyntiovi on alkuperäinen peiliovi tyyppiä A, jonka lehti on 79 cm leveä ja 209 cm korkea. Vuorilistat ovat alkuperäiset; huoneen puolella ei ole listoja. Ovi on maalattu. Itäseinällä on alkuperäinen, neliosainen taiteovi tyyppiä C, jonka ovilehdet ovat 58,5 cm leveitä ja 247 cm korkeita. Ovi on huoneen puolelta petsattu ja käytävän puolelta ootrattu (maali poistettu 1980-luvulla). Aukon leveys on 240 cm ja korkeus 250 cm. Ovessa on säilynyt alkuperäinen heloitus. Kolmas ovi on poistettu.

MUUTA

Näkymä kohti erkkeriä.

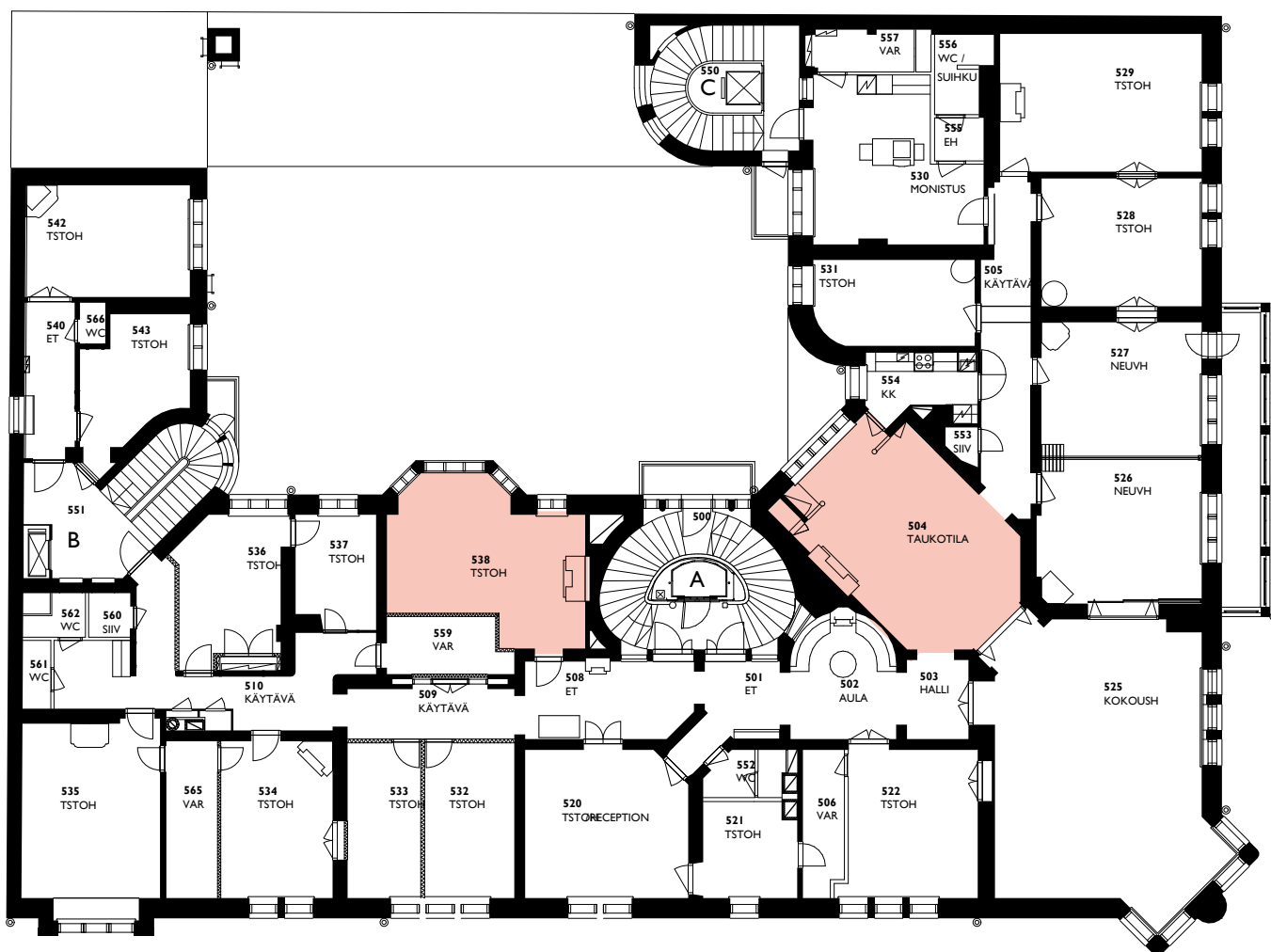

Takkanurkkaus.

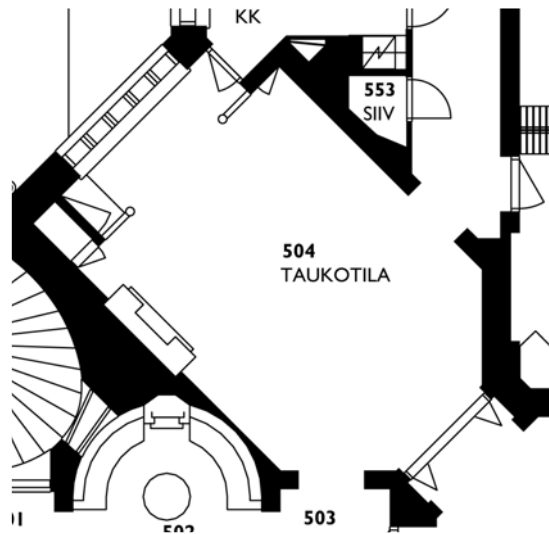
Keittiön ovi on laitettu umpeen.

5. kerros

POHJAPIIRROS ALKUPERÄINEN

POHJAPIIRROS NYKYTILA

ALKUPERÄINEN KÄYTTÖ

Ruokasali

LATTIA

Alkuperäinen tammiruutuparketti. Ruudun koko on 210 mm x 210 mm. Ikkunan edessä on alkuperäisen pohjapiirustuksen mukaan ollut korotettu lattia, mutta sellaisesta ei ole havaittavissa jälkiä.

JALKALISTA

Paneelin edessä suora 40 mm korkea tumman ruskeaksi maalattu lista (myöhempi).

SEINÄT

Seinän yläosa on tapetoitu ja alaosassa on alkuperäinen rintapaneeli, jonka korkeus on 161 cm ja joka kiertää koko huoneen. Katso kiinteä sisustus.

SÄILYNEISYYS

Hyvin säilynyt

TILAHAHMO

Huoneen tilahahmo on säilynyt alkuperäisenä. Tämä sisäpihan puoleinen, kulmassa sijaitseva huone on muodostanut parin komean, katujen kulmaan sijoittuvan suuren salin kanssa. Salin ja tämän huoneen välinen alkuperäinen taiteovi on säilynyt. Ovisyvennyksen yläosa on ylimaalattu tummanruskeaksi (myöhempi muutos).

KATTOLISTA

Katso kiinteä sisustus.

KATTO

Erkkerissä on puupaneelikatto, joka on matalammalla kuin muut katon osat. Sen ja huoneen välissä on kotelopalkki konsoleineen. Katso kiinteä sisustus.

Kiinteä kalustus

Kattopinta on paneeloitu. Paneelilaudat ovat puoli- tai kokopontattuja ja särmistään pyöristettyjä, maalattuja lautoja. Palkit ovat kotelaita ja niitä kannattavat konsolit. Paneelikatto on maalattu kahdella värillä: palkit konsoleineen ovat tummanruskeita ja paneelikatto on punaruskea. Seinäpaneeli on vaakasuuntainen ja paneeloitu alue on jaettu 12 cm leveillä pystysuorilla laudoilla 105 cm leveisiin vyöhykkeisiin. Paneelilauta on symmetrisesti viisto ja sen leveys on 13 cm. Yläosassa on n. 12 cm korkea vaakalista ja sen sekä ala- että yläpuolella on päätelista. Lisäksi vaakalistan pinnassa on ulokkeellinen lista, jonka yläpuolella saattaa olla seinämaalaus (vertaa 404, 405). Alaosassa on 27 cm korkea sileä lauta. Jalkalista on asennettu sen päälle nykyisin, alunperin jalkalistaa ei todennäköisesti ole ollut ollenkaan.

Ikkunan edessä on säilynyt kaiteen pätkä yhdellä puolella. Alun perin kaide on ollut molemmilla puolilla.

TULISIJÄ

U63/504, katso uuni-inventointi. Nykyisin uuni on pois käytöstä ja sen hormi on otettu käyttöön poistohormina.

TALOTEKNISET JÄRJESTELMÄT

Huoneessa on sileäpintaiset valurautaiset 1950-luvun laakapatterit. Patteri on sijoitettu ikkunan alle. Patterit on maalattu ruskeiksi. Kattoon on tehty asennuksia paneelien sisälle. Erkkerin katossa ja uunin etupinnassa on lautasventtiilit.

IKKUNAT

Ikkuna on keskeltä korkeampi ja sivuilta matalampi. Ikkunan ylälaita on samassa tasossa. Ikkunan alalaidan korkeus on sivuilla 141 cm ja keskellä 104 cm. Puisen ikkunalaudan syvyys on 22 cm. Ristikkojako on vaan uloimmissa puitteissa. Sisemmän puitteen lasi on lämpölasi eikä siinä ole puitejakoa. Sisä- ja ulkoikkunoilla on erilliset karmit ja niiden väliin jää leveähkö tila. Ikkuna on uusittu (1980).

OVET

Taiteovessa on neljä lehteä. Kukin lehti on 52 cm leveä ja 280 cm korkea. Ovesta on kolme peiliä. Yläpeili on muodoltaan suipponeva, ja keskipeili on jaettu kahteen pystysuuntaiseen peiliin, joiden alaosassa on puuleikkaus ja alaosassa on vaakapaneeli. Huoneen puolella ei ole listoja. Ovesta on poistettu maali ja se on lakattu himmeällä lakalla (1980-l). Aukon leveys on 211 cm. Eteiseen johtava ovi on poistettu. Myöskään käytävään johtavassa aukossa ei ole nykyisin ovea. Paneeliin liittyy kaksi valeovea, jotka ovat komeron ovia. Keittiöön johtava ovi on myöhäisempi. Komeron ovi on alkuperäinen. Komeron oven päälle on kiinnitetty uudehko sileä vaneeripaneeli.

MUUTA

Näkymä kohti ikkunaa, jonka edessä on ollut korotettu lattia, kaiteet, hyllyt ja kiinteät istuimet. Katso myös kuvaa-sivulla 38.

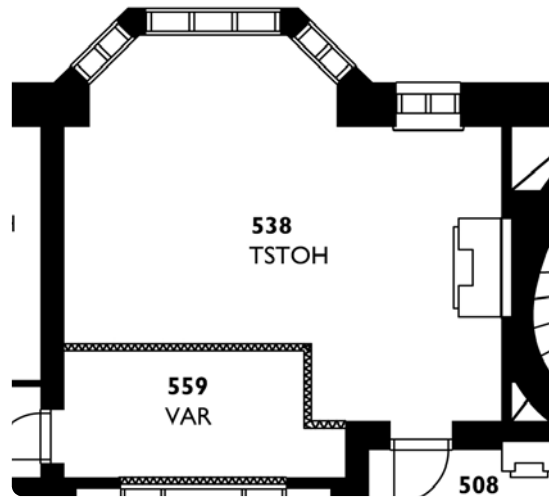
Näkymä entisestä ruokasalista kohti Fabianinkadun puoleista keskeiskäytävää.

Alkuperäinen taiteovi. Katon sähköasennuksia on tehty valepalkkien sisään.

POHJAPIIRROS ALKUPERÄINEN

POHJAPIIRROS NYKYTILA

ALKUPERÄINEN KÄYTTÖ

Ruokasali

LATTIA

Alkuperäinen tammiruutuparketti. Ruudun koko on 210 mm x 210 mm. Taiteoven kohdalla on alkuperäinen pieniruutuinen (110 mm x 110 mm, joka on jaettu diagonaalisesti neljään osaan) koristeparketti.

JALKALISTA

Ruskeaksi petsattu jalkalista (1990-l).

SEINÄT

Kaikki seinät on tapetoitu.

SÄILYNEISYYS

Melko hyvin säilynyt

TILAHAHMO

Epäsymmetrinen huone on jaettu kahteen osaan: erkkerin kohdalla olevaan valoisampaan saliin ja intiimimpään oleskelunurkkaukseen takan edessä. Ruokasalista on erotettu varasto. Alunperin ruokasali ja kadun puoleinen sali ovat muodostaneet läpi talon ulottuvan kokonaisuuden. Yhteys kadunpuoleiseen saliin on katkennut kun entiseen ruokasaliin on rakennettu varasto ja kadunpuoleinen tila on jaettu osiin.

KATTOLISTA

Katso kiinteä sisustus.

KATTO

Katso kiinteä sisustus.

Kiinteä kalustus

Kattopinta on paneloitu. Paneelilaudat ovat puoli- tai kokopontattuja ja särmistään pyöristettyjä. Katossa on primääri- ja sekundääripalkkiaiheet. Primääripalkkiaihe on huoneen eri luonteisten osien rajalla. Palkit ovat koteloita. Primääripalkkiin liittyy isommat ja sekundääripalkkeihin pienemmät konsolit. Ison palkin kohdalta on purettu kaksi pylvästä. Paneelikatto kaikkine osineen on nykyisin maalattu punaruskeaksi. Se on alunperin ollut todennäköisesti tumma. Huoneessa on todennäköisesti ollut seinäpanelointi, mutta se on purettu.

TULISIJÄ

U60/538. Katso uuni-inventointi. Nykyisin uuni on pois käytöstä ja sen hormi on otettu käyttöön poistohormina.

TALOTEKNISET JÄRJESTELMÄT

Huoneessa on sileäpintaiset valurautaiset 1950-luvun laakapatterit. Patterit on sijoitettu ikkunan alle ja erkkerin kohdalla ne ovat matalia.

IKKUNAT

Erkkerin ikkuna on uusittu (1980). Puisen ikkunalaudan korkeus on 41 cm. Ikkuna ulottuu kattoon asti. Ristikkojako on vaan uloimmissa puitteissa, sekä yläikkunoissa että alemman ikkunan alaosassa. Sisemmän puitteen lasi on lämpölasi. Takkasyvennyksen ikkunan alalaidan korkeus on 160 cm. Aukon korkeus on 68 cm ja leveys 134 cm. Ikkunassa on kasviaiheinen lyijylasityö, jonka eteen on asennettu lasilevy. Tämä ikkuna on mahdollisesti alkuperäinen.

OVET

Käyntiovi on alkuperäinen peiliovi (tyyppi A), jonka lehti on 79 cm leveä ja 208,5 cm korkea. Vuorilistat ovat alkuperäiset ja huoneen puolella ei ole listoja. Itäseinällä on taiteovi (tyyppi C) jonka ovilehdet ovat 59 cm leveitä ja 248 cm korkeita. Aukon leveys on 240 cm ja korkeus 250 cm. Ovessa on säilynyt alkuperäinen heloitus. Kolmas ovi on myös alkuperäinen, tyyppiä D. Sen lehden leveys on 79 cm ja korkeus 210 cm. Se on maalattu ja muut huoneen ovet ovat ruskeiksi ootrattuja.

MUUTA

Viidennen kerroksen Pohjoisen Mä-
kasiinikadun puoleinen ruokasali on
jaettu työhuoneeksi ja varastoksi.
Etualalla näkyy alkuperäinen lyijylasi-
työ takkanurkkauksen kohdalla.

Näkymä pihalle.

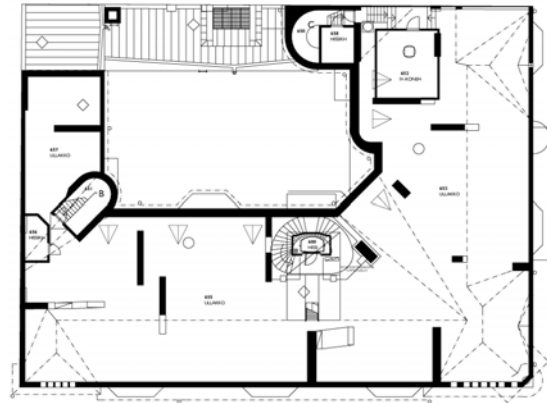
Viidennen kerroksen Pohjoisen Mä-
kasiinikadun puoleisen alkuperäisen
ruokasalin takkanurkkaus.

POHJAPIIRROS ALKUPERÄINEN

POHJAPIIRROS NYKYTILA

ALKUPERÄINEN KÄYTTÖ

Nykyisin tekninen tila, ullakko

LATTIA

Uusi palolevy. Vanha palopermanto on purettu ja yläpohjan palkkeja vahvistettu vuoden 2005 paikkeilla.

JALKALISTA

Ei ole.

SEINÄT

Ulkoseinien alaosa on punatiilimuuri, samoin porrashuoneiden seinät ja pihasiiven naapurikiinteistöä vasten oleva korkea seinä. IV-konehuoneen seinät ovat metallikasettiseiniä.

SÄILYNEISYYS

Melko hyvin säilynyt

TILAHAHMO

Ullakko on korkea tilaa.

KATTOLISTA

Ei ole.

KATTO

Tilassa on alkuperäiset hirsiset kattotuolit. Niiden päällä on vanha ruodelauditus, kattuhuopa ja pellitys.

Kiinteä kalustus

Ei ole.

IKKUNAT

Poikkipäädyn kohdalla on Kasarmitorille pieni kapea ikkuna. Pihalle on kolmionmuotoisia kattoikkunoita. Pohjoisen Makasiinikadun puolella on myös pieniä ikkunoita ulkoseinässä.

OVET

Ovet ovat laakapintaisia palo-ovia.

TULISIIJA

Ei ole.

MUUTA

A-portaan hissi ulottuu ullakolle asti ja sen konehuone sijaitsee ullakolla (1999). Myös porrashuoneiden B ja C hissien konehuoneet sijaitsevat ullakkokerroksessa 81960-l). Ullakolle rakennettiin uusi iv-konehuone 2001.

TALOTEKNISET JÄRJESTELMÄT

Tilaa halkovat rapatut hormiryhmät. Tilassa on konehuoneita (IV ja hissi) ja eristettyjä IV-putkia. Hissin konehuoneeseen on huoltosilta.

Ullakkotila on korkea ja yhtenäinen tila. Kattokulma on kadun puolella jyrkempi ja pihan puolella loivempi. Alkuperäiset hirsiset kattotuolit ovat säilyneet. Ruodelaudoitus on osin alkuperäistä ja sitä on tihennetty vesikaton uusimisen yhteydessä. Ulkoseinien alaosa on tiiltä. Lattiaverhouksena on palosuojattu lastulevy. Tilassa on rapattuja ja maalaamattomia hormiryhmiä. Ullakolle on tehty IV-konehuone 2001. Tilassa on jonkin verran poistopuhaltimien kanavia vaakasuuntaisina asennuksina. A-portaan hissin konehuone on rakennettu ullakolle 1990-luvulla, minne on myös järjestetty käynti A-hissillä.

5.3 Sisätilojen säilyneisyysinventointi

Tässä luvussa on esitetty kerrostasokohtaiset säilyneisyyskaaviot, joissa huonetilat on luokiteltu kolmeen luokkaan säilyneisyytensä perusteella.

Säilyneisyysluokitus

Hyvin säilynyt

- Tilan hahmo on säilynyt.
- Kaikki tai merkittävä osa alkuperäisistä pintarakenteista ja –materiaaleista on säilynyt.
- Kaikki tai merkittävä osa ovista, tulisijoista ja muusta kiinteästä sisustuksesta on säilynyt.
- Alkuperäisiä osia on saatettu muuttaa.
- Käyttö on sama tai sitä on muutettu.

Melko hyvin säilynyt

- Tilan hahmo on säilynyt tai se on palautettavissa.
- Vain osa alkuperäisistä pintarakenteista ja –materiaaleista on säilynyt.
- Vain osa ovista, tulisijoista ja kiinteästä sisustuksesta on säilynyt.
- Tilaa on muutettu.
- Käyttö on sama tai sitä on muutettu.

Oleellisesti muutettu tila

- Tilan hahmoa on muutettu siten, että alkuperäistä tilahahmoa on vaikea palauttaa.
- Pintarakenteita ja materiaaleja on muutettu oleellisesti.
- Ovia, tulisijoja ja kiinteää sisustusta on muutettu.
- Käyttöä on muutettu.

KELLARI

Kellarissa ei käyty kaikissa tiloissa.

Säilyneisyysluokitus

- Hyvin säilynyt
- Melko hyvin säilynyt
- Oleellisesti muutettu tila

I. KERROS

Säilyneisyysluokitus

- Hyvin säilynyt
- Melko hyvin säilynyt
- Oleellisesti muutettu tila

2. KERROS

Säilyneisyysluokitus

- Hyvin säilynyt
- Melko hyvin säilynyt
- Oleellisesti muutettu tila

3. KERROS

Säilyneisyyssuokitus

- Hyvin säilynyt
- Melko hyvin säilynyt
- Oleellisesti muutettu tila

4. KERROS

Säilyneisyysluokitus

- Hyvin säilynyt
- Melko hyvin säilynyt
- Oleellisesti muutettu tila

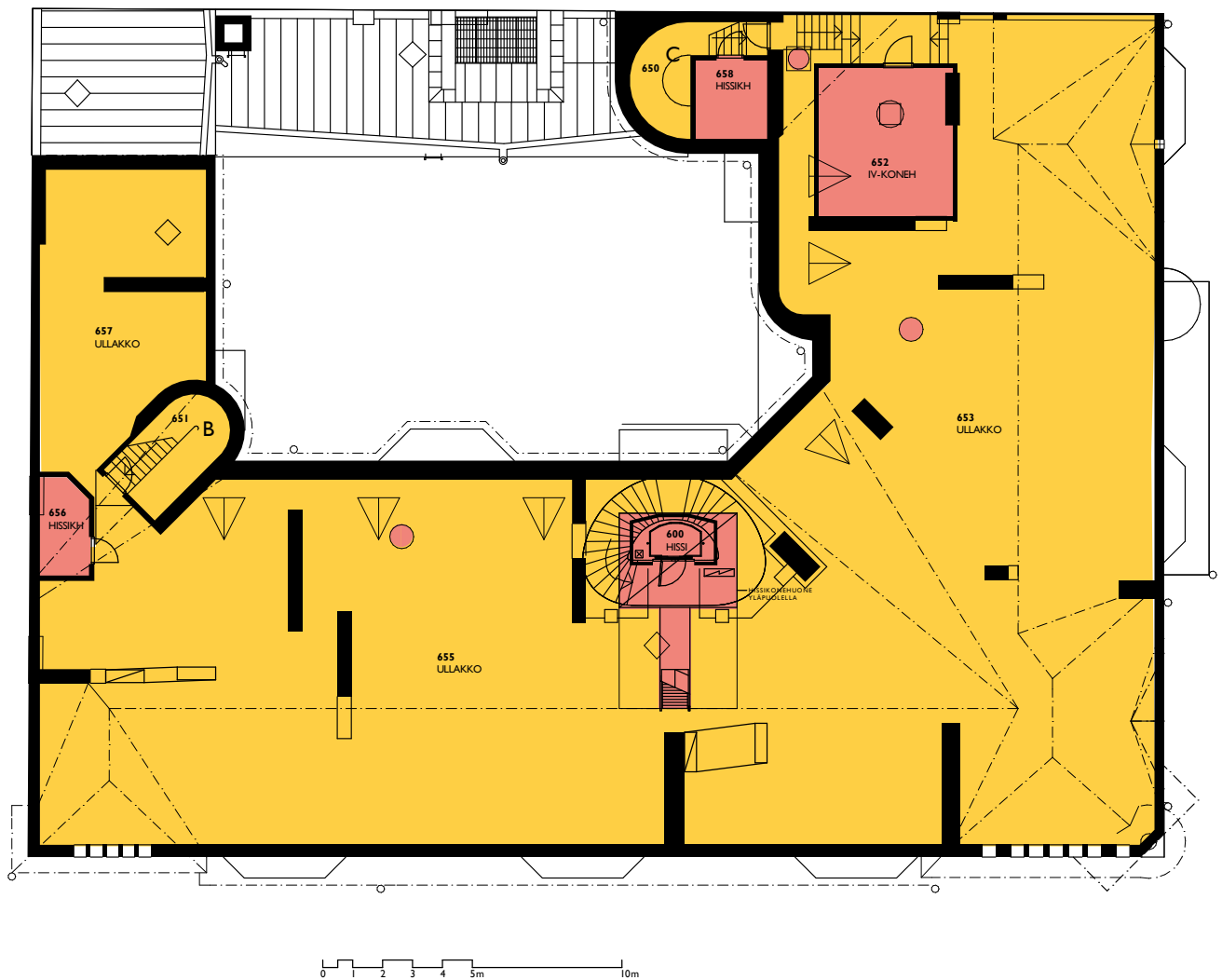
5. KERROS

Säilyneisyysluokitus

- Hyvin säilynyt
- Melko hyvin säilynyt
- Oleellisesti muutettu tila

ULLAKKO

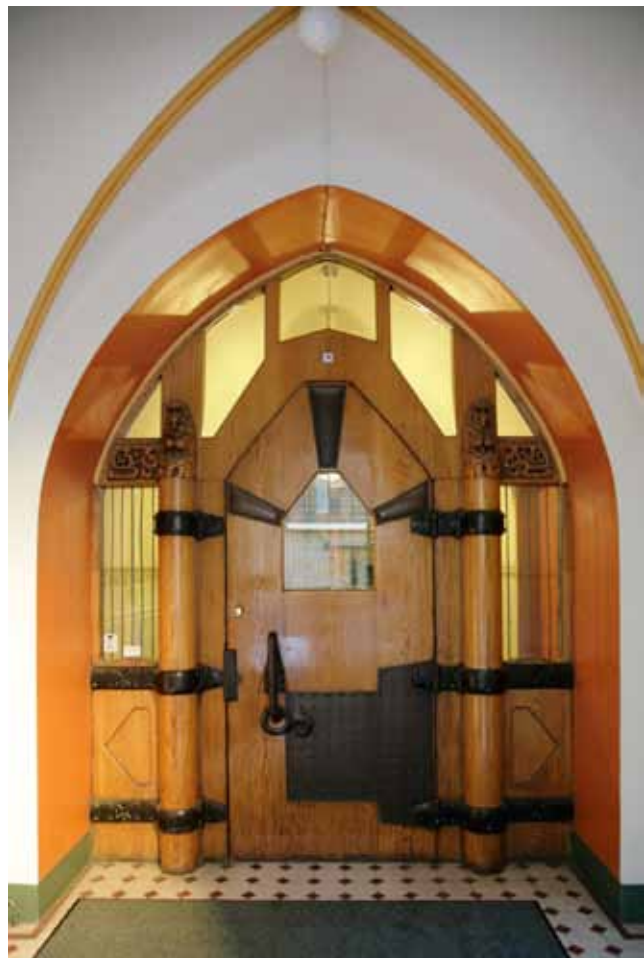
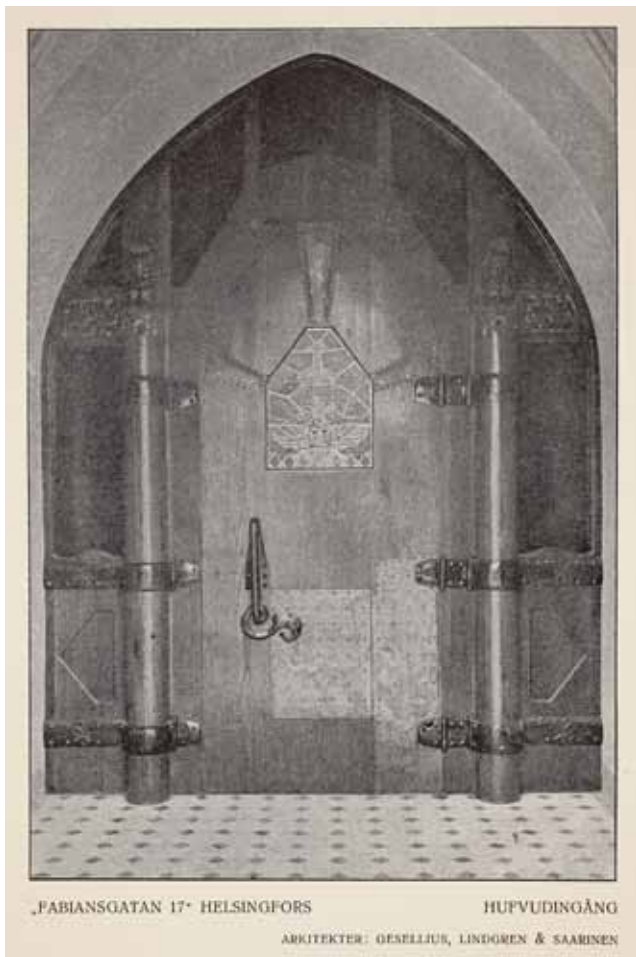

Säilyneisyysluokitus

- Hyvin säilynyt
- Melko hyvin säilynyt
- Oleellisesti muutettu tila

5.4 Julkisivut

Pääsisääkäynti ennen ja nyt. Ovessa on mahdollisesti ollut lyijylasitöitä. Painokuva MV ja Sami Heikinheimo 2013.

Havainnot / katujulkisivu

SOKKELI

Sokkeli on hakattua punagraniittia. Ensimmäisen kerroksen näyteikkunoiden kohdalla sokkelin ylälaita on kaareva ja myös muualla julkisivun alaosassa, lähellä ihmistä, toistuu pyöreät, orgaaniset muodot. Kaikkien nykyisten ja entisten ovien kohdalla on graniittiporras tai porraskivi. Liiketilojen ikkunoiden alla on 70-luvulla lisättyjä kellarin ikkunoita sokkelivyöhykkeessä.

SEINÄ

Rakennuksen julkisivu on epäsymmetrinen. Julkisivussa on luontoaiheisia koristekuvioita ja figuureja sekä erkkereitä. Julkisivupinta on roiskerapattu ja maalattu (1997). Kiviaines on selkeästi näkyvisä. Rappauksen alaosa kääntyy kaarevasti ulospäin. Liiketilojen ikkunoiden syvennysten ja seinän särmät on rapattu pyöreäksi. Muiden ikkunoiden syvennyssärmät ovat terävät. Julkisivupinnassa on upotettuja julkisivuritiilöitä.

Ylimmän kerroksen kohdalla on peltitetty lista. Fabianinkadun puolella listan yläpuolella julkisivupinta on sileämpi. Fabianinkadun 5. kerroksen parvekkeessa on myös sileä rappaus. Parveke on peruskorjattu (rekonstruoitu) 1990-luvulla. Ylimmän kerroksen ikkunoiden ympärillä on koristevyöhyke.

Rakennuksen kulmaerkkeri suippenee lievästi ylöspäin.

KATTO JA RÄYSTÄSLINJA

Katto on mustaa peltiä. Erkkereiden katonnot ovat todennäköisesti kuparia. Pintaan kiinnitetyt syöksytorvet ovat myös kuparia. Alaosa on ilkeältä kestävä sementtiputkea.

Räystäslista on Pohjoisen Makasiinikadun puolella kaareva.

PÄÄSISÄÄNKÄYNTI

Rakennuksella on edustava pääsisäänkäynti Pohjoisen Makasiinikadulla. Pääovi on syvennyksessä ja sen edessä on etutila. Etutilan lattia on alkuperäinen ruudutettu puna-vaalea klinkkerilattia ja seinäpinta on rapattu sileäksi ja maalattu. Etutilassa on ristiholvi jonka ruoteita on korostettu rappausprofiililla.

Pääovi on alkuperäinen, lakattu ja ikkunallinen tammiovi. Oveassa on lisäksi sivuja yläikkunat. Ovea reunustavat puutolat, joiden päällä on veistetyt oravat. Sivuihkunoissa on kasviaiheisia käpyreliefejä ja alakarmin muoto on aaltoileva. Oveassa on kookkaat takorautaiset saranat ja vedin. Ovi on kehysovi. Ylempi peili on lasia ja alempi on umpinainen. Oveassa on pintaan kiinnitettyjä pronssilevyjä (osa pakotettuja levyjä). Pääoven syvennys on suippokaari ja ovilevy on ylöspäin suippeneva.

Pääoven edessä kadulla on pari askelmaa punagraniitista. Näissä pääportaan askelmissa on käytetty korjaamiseen siitä räikeästi erottuvaa kirkkaan valkoista saumausainetta.

Porttiaihe on hakattua punagraniittia ja portti takorautaa. Portin nykyinen vaalean vihreä väri ei vastaa alkuperäistä.

OVET JA IKKUNAT

Ensimmäisen kerroksen liiketilojen ikkunat ovat Pohjoisen Makasiinikadun puolella suippokaarimuotoisia isoja näyteikkunoita. Ikkunat ovat vihreäksi maalattuja puuikkunoita joissa on lämpölaselementti. Fabianinkadun puoleiset liiketilaikkunat ovat joko suippokaarimuotoiset tai ylöspäin sivustaan suipponevat ikkunat. Liiketilojen ovet ovat näyteikkunaan integroitua tai erillisiä ikkunaovia. Ovet ovat myös vihreäksi maalattuja puuovia. Ravintolan sisäänkäynnin kohdalla Pohjoisen Makasiinikadun puolella on 1990-luvulla rakennettu teräs-lasi-katos.

Katujulkisivun muut ikkunat ovat vihreäksi maalattuja puuikkunoita. Ikkunat uusittiin v.1980 (2.- 5. kerros) ja 1982 (1. kerros) alkuperäismallin mukaan. Ikkunoiden koko vaihtelee sijainnin ja huonetilan mukaan. Ylimmän kerroksen ikkunat ovat erimuotoiset kuin muut ja niitä kiertää koristevyöhyke. Kaikissa isoimmissa ikkunoissa on pieniruutuinen yläosa.

VALAISIMET

Julkisivupinnassa on katutasossa pallovalaisimet ja alhaalta ylöspäin valaisevat valonheittimet. Pohjoisen Makasiinikadun ja Fabianinkadun puolella on myös ravintolan mainosvalo, neonkirjaimia peltikotelon sisällä.

Havainnot / pihajulkisivu

SOKKELI

Sokkeli on hakattua punagraniittia. Pihan asfaltti on nostettu sokkelin päälle. Pihasiiven sokkeli on rapattu ja maalattu.

SEINÄ

Seinä on rapattu sileäksi ja maalattu valkoiseksi. Julkisivupinnassa on upotettu ja julkisivuritiilöitä. A-portaan ruokasalin kulmassa on upotettu kanava ilmeisesti rungon sisään kulmakaappiin. Uusi hissiuilu katoksineen on maalaamatonta teräspeltiä. Pääportaan viereen on asennettu koko rakennuksen korkuinen ilmanvaihtokuilu. Kuilu on julkisivun väriiseksi maalattua peltiä. Alakerroksen ravintolan kohdalle on asennettu erilaisia iv-laitteita julkisivupintaan. Matalassa pihasiivessä on sileä, rapattu ja maalattu julkisivupinta sekä hammaslista. 50-luvulla rakennettu lämpöpiippu on punatiiltä ja naapuritalon näkyvä seinä on rapattu ja maalattu.

KATTO JA RÄYSTÄSLINJA

Katto on mustaa peltiä. Syöksytorvet ovat maalattua peltiä. Räystäslista on kaareva.

OVET JA IKKUNAT

Ovet ovat ruskeaksi maalattuja pystypaneeliovia lukuunottamatta kellariportaan johtavaa peltiovea.

Porrashuoneiden ikkunat ovat alkupe-
räiset. Niiden sijainti julkisivussa seuraa portaan nousua. Porrashuoneiden sisäinen hierarkia erottuu ikkunoiden avulla. Ikkunamuoto ja puitejako on yksinkertainen B- ja C-portaassa kun taas A-portaan ikkunat ovat koristeellisempia. Muut pihanpuoleiset ikkunat on uusittu 1980. Ne ovat vihreäksi maalattuja puuikkunoita, joissa on samanlainen ruudutus yläikkunoissa kuin kadunpuoleisissa julkisivuissa. Ullakolla on kolmiomuotoiset kattoikkunat.

PARVEKKEET

Porrashuoneissa A, B ja C on parvekkeet. A-portassa on ylimmässä kerroksessa parveke, B-portaassa on kolme parvekettä ja C-portaassa neljä parvekettä. Tämän lisäksi on myös kaksi parvekettä A-portaan Fabianinkadun puoleisissa entisissä asunnoissa. Nämä parvekkeet sijaitsevat entisen kylpyhuoneen kohdalla ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa. Parvekkeissa on alkuperäiset takorautaiset kaiteet. Kaksi rataiskoa kiertää parvekkeen reunaa betonilaatan tukena.

PIHA JA PORTTIKÄYTÄVÄ

Piha ja porttikäytävä on asfaltoitu. Pihakannessa on neljä sadevesikaivoa.

Porttikäytävä on profiililtaan suippokaari, mutkan tekevä tunneli. Portti on takorautainen alkuperäinen portti.

Katu

Piha

B-PORTAAN UUSI SISÄÄNKÄYNTI

LIIKETILA

JULKISIVUN YKSITYISKOHDAT

6 / Arvotuskaaviot

SISÄTILOJEN ARVOTTAMISEN KRITERIT LUONNOS 20.1.2014

Agronomitalon sisätilat on arvotettu kolmeen luokkaan yhteistyössä Helsingin kaupungin kaupunginmuseon, talon omistajan ja konsultin kanssa. Tilat on arvotettu kolmeen luokkaan osana suojelutarpeen määrittämistä. Tilojen luokitus antaa suuntaa jatkotoimenpiteille. Tilojen säilyneisyyden tarkastelu on suoritettu erikseen. Agronomitalon arvottamisessa on preferoitu talon alkuperäistä asua, jota vaalitaan. Talon myöhempiä vaiheita ei lähtökohtaisesti ole katsottu kulttuurihistoriallisesti yhtä merkittäviksi.

Kulttuurihistoriallisesti erittäin merkittävät tilat

Kulttuurihistorialliselta arvoltaan erittäin merkittäviksi tiloiksi on määritelty tiloja, jotka täyttävät yhden tai useamman alla mainituista kriteereistä. Näihin tiloihin kohdistuu suojeluintressi ja näissä tiloissa muutostoimenpiteiden tulisi olla luonteeltaan palauttavia.

Tila on hyvin tai melko hyvin säilynyt alkuperäisessä asussaan (vertaa säilyneisyysinventointi).

Tila on alkuperäisen sommitelman kannalta keskeinen tila tai osa tärkeää tilaryhmää.

Tilassa on talon alkuperäisen arkkitehtuurin kannalta jokin erityinen piirre tai rakennusosa.

Tilassa on käytetty ajalleen tyypillisiä ratkaisuja, jotka ovat hyvin säilyneet.

Kulttuurihistoriallisesti merkittävät tilat

Kulttuurihistoriallisilta arvoiltaan merkittäviksi tiloiksi on määritelty tiloja, jotka täyttävät yhden tai useamman alla mainituista kriteereistä. Näihin tiloihin tai niiden piirteisiin kohdistuu suojeluintressi, mutta näissä tiloissa voidaan harkita myös muita kuin palauttavia toimenpiteitä.

Tila on melko hyvin säilynyt alkuperäisessä asussaan (vertaa säilyneisyysinventointi).

Tila on toistuva, tyypillinen tila.

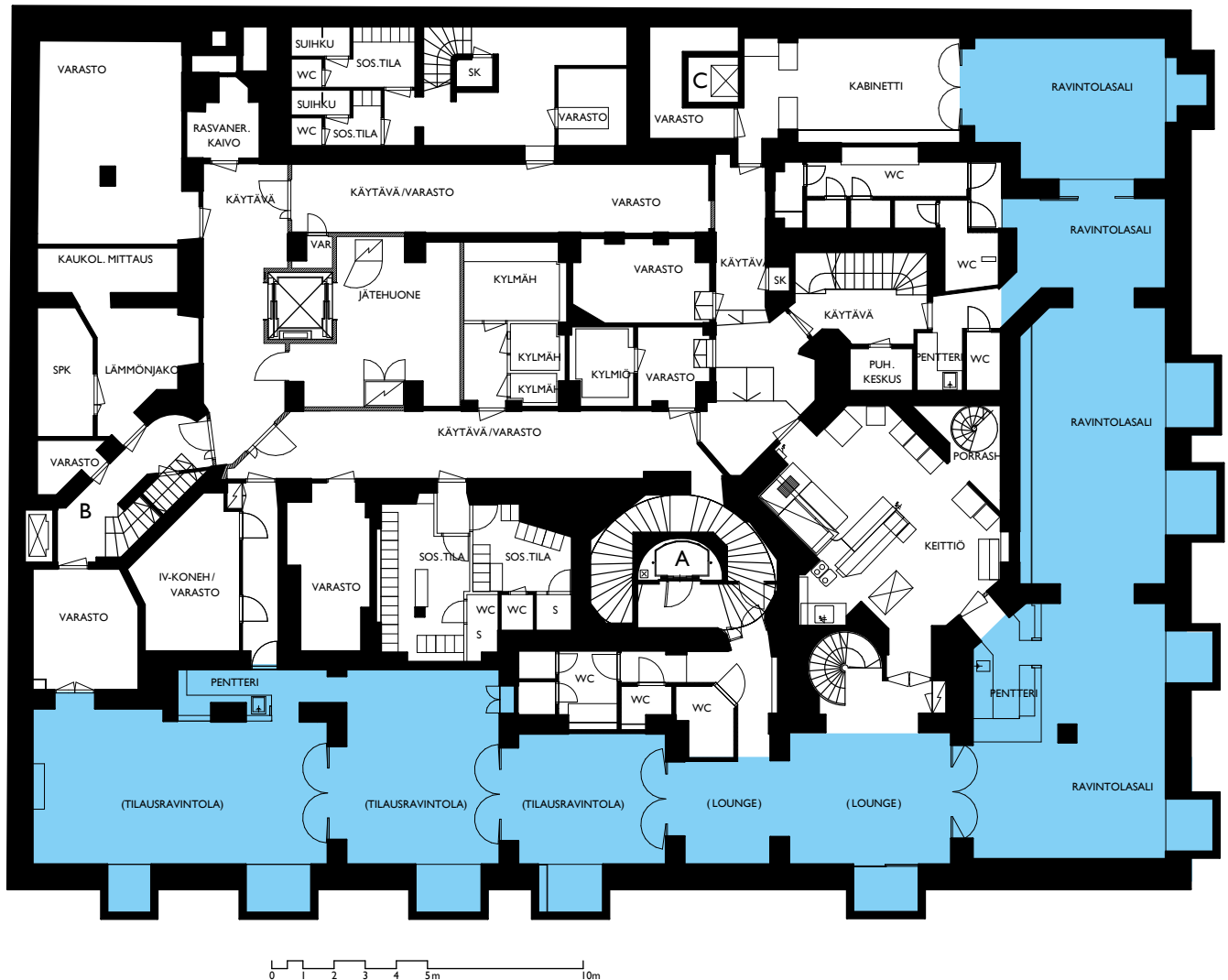
Tilassa on talon alkuperäisen arkkitehtuurin kannalta jokin erityinen piirre tai rakennusosa.

Tilassa on käytetty ajalleen tyypillisiä ratkaisuja, jotka ovat hyvin säilyneet.

Sekundääriset tilat

Kulttuurihistoriallisilta arvoiltaan vähemmän merkittäviksi tiloiksi on määritelty tiloja, jotka eivät sovi yllä mainittuihin kategorioihin. Näihin tiloihin ei suoranaisesti kohdistu suojeluintressiä, mutta niiden on alistuttava kokonaisuudelle.

KELLARI

Arvotus

- Kulttuurihistoriallisesti erittäin merkittävät tilat
- Kulttuurihistoriallisesti merkittävät tilat
- Sekundääriset tilat

I. KERROS

Arvotus

- Kulttuurihistoriallisesti erittäin merkittävät tilat
- Kulttuurihistoriallisesti merkittävät tilat
- Sekundääriset tilat

2. KERROS

Arvotus

- Kulttuurihistoriallisesti erittäin merkittävät tilat
- Kulttuurihistoriallisesti merkittävät tilat
- Sekundääriset tilat

3. KERROS

Arvotus

- Kulttuurihistoriallisesti erittäin merkittävät tilat
- Kulttuurihistoriallisesti merkittävät tilat
- Sekundääriset tilat

4. KERROS

Arvotus

- Kulttuurihistoriallisesti erittäin merkittävät tilat
- Kulttuurihistoriallisesti merkittävät tilat
- Sekundääriset tilat

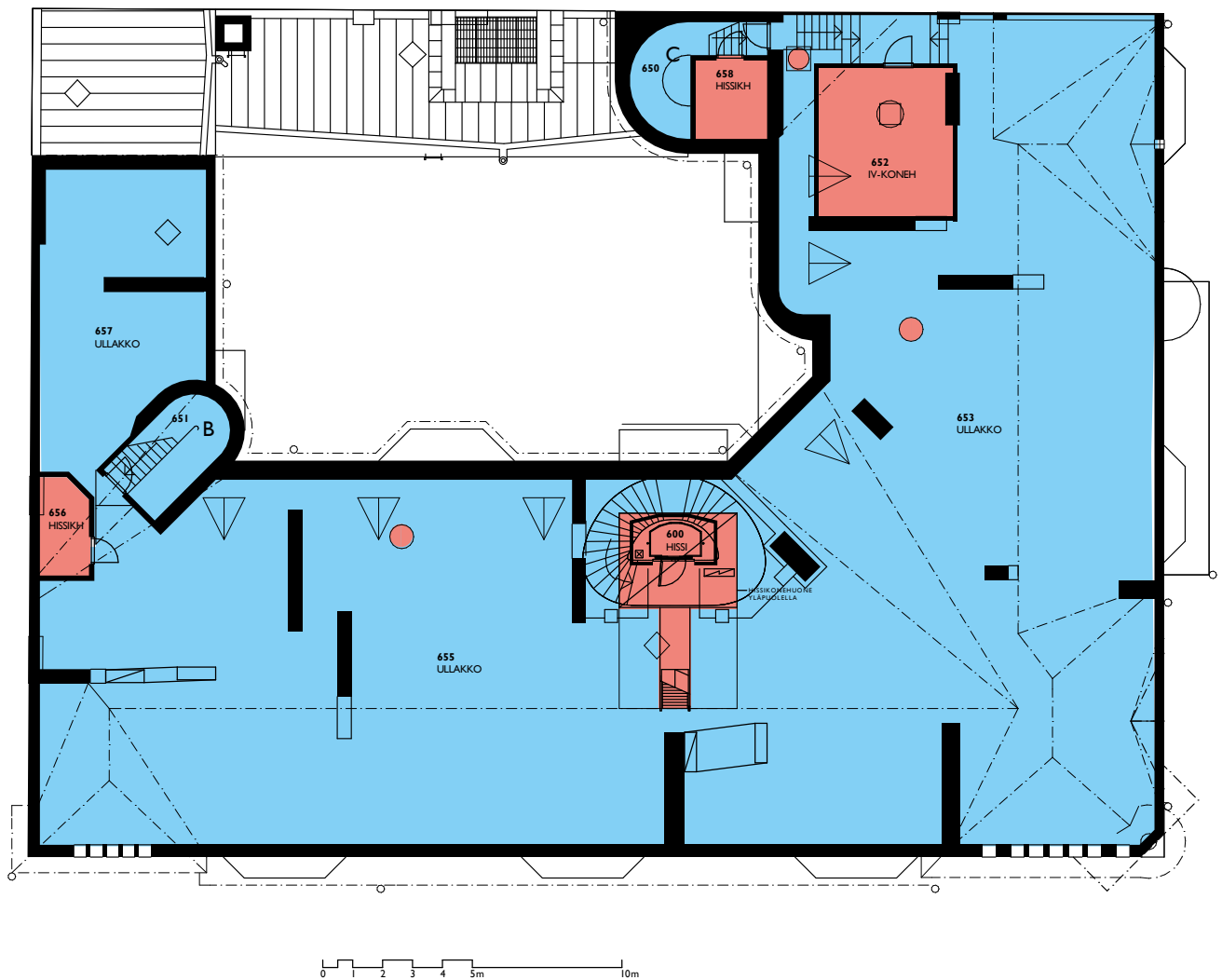
5. KERROS

Arvotus

- Kulttuurihistoriallisesti erittäin merkittävät tilat
- Kulttuurihistoriallisesti merkittävät tilat
- Sekundääriset tilat

ULLAKKO

Arvotus

- Kulttuurihistoriallisesti erittäin merkittävät tilat
- Kulttuurihistoriallisesti merkittävät tilat
- Sekundääriset tilat

7 / Yhteenveto

Kiinteistöyhtiö Ab Fabiansgatan 17 rakennutti viisikerroksisen asuin- ja liiketalon Helsingin Kaartin kaupunkiin Kasarmitorin laidalle, Fabianinkadun ja Pohjoisen Makasiinikadun kulmaan vuosina 1900–1901. Rakennuttajayhteisöön kuului monia lääkäreitä ja siksi taloa alettiin kutsua Lääkäreiden taloksi.

SUUNNITTELURATKAISU

Asuinrakennuksena arkkitehtikolmikon Herman Geselliuksen, Armas Lindgrenin ja Eliel Saarisen suunnittelema ylellinen kaupunkikivitalo herätti paljon huomiota valmistuessaan. Aikalaiskriitikot näkivät sen edustavan pyrkimystä löytää uutta muotoa asuntoarkkitehtuurille. Rakennuksen julkisivu poikkesi täysin kurinalaisista uusrenessanssin sommitelmista, joihin Helsingissä oli totuttu. Julkisivu oli kokonaan rapattu eikä siinä ollut vaakalistoja. Sokkelin päällä se päättyi muodostaen ulospäin työntyvän kaarevan profiilin. Asuintalon pohjakerroksessa on liiketiloja, joiden ikkunat olivat suippokaarisia ja joiden syvennyksen ja seinän välinen kulma on pyöristetty. Symmetria oli rikottu ja julkisivussa oli esimerkiksi epäsymmetrisiä erkkereitä, paljon erilaisia ikkunatyyppejä ja sommittelullisia ikkunaryhmiä. Torin puolella ylimmän kerroksen parveke tuo sommitelmaan horisontaalisuutta. Erityisen huomiota herättävä piirre on diagonaalisen

kulmaerkkerin voimakkaan geometrinen muoto, joka kytkeytyy osaksi erilaisia julkisivuaihteita. Kattokulma on varsin jyrkkä ja kattomaisema vaihteleva. Kadun puoleiset lappeet oli alun perin verhottu punaisilla kattotiilillä. Luonnonkiven käyttö rajoittui maltillisesti vain hakattuun, säännönmukaiseen sokkeliin. Julkisivussa on käytetty suomalaisen luontoon kalevalaiseen traditioon viittaavia eläinaihteita.

Asuinkerroksissa oli kadun puolella kaksi isompaa asuntoa ja pihasiivessä pieni asunto. Kunkin kerroksen mahtavin huoneisto sijaitsi Fabianinkadun puolella, joka onkin talon pääjulkisivu. Pääporras, josta on käynti suurempiin huoneistoihin, on kuitenkin sijoitettu Pohjoisen Makasiinikadun puolelle. Pääporrasta voi pitää talon merkittävimpanä, kokoavana sisätalana. Tässä sommittelullisessa ratkaisussa piilee tietty ristiriita. Nurkka on kuitenkin pystytty käyttämään hyväksi suurimpien asuntojen pääsaleina. Olohuone sijoittui torin puolelle ja sisäpihan puolelle talon kulmaan oli sijoitettu ruokasali. Näiden kahden välillä oli pitkä diagonaalinen näkymä koristeellisen taiteoven kautta. Kulmasaleissa oli talon hienoimmat, vuolukiviset ja varaavat, avotakkaa muistuttavat puolikorkeat uunit. Kulmasalien viihtyisyyttä oli kehitetty artikuloimalla eriluonteisia tiloja. Takan kohdalla pohjoiseen päin avautuvat ikkunat olivat pieniä ja takan viereen oli ilmeisesti sisustettu hämärä takkanurk-

ka. Kulman erkkerissä oli korotettu lattia ja ainakin osassa tähtiholvi. Kulmaerkkerin korotettu oli mitoitettu sohvaryhmän mukaan. Eteisestä katsottuna pääsalissa avautui edustava, korkea ja matalalle ulottuva erkkeri-ikkuna länteen. Kyseinen ikkuna toi valoisuutta huoneeseen. Ruokasali oli täysin toisen tyyppinen, yleissävyltään tummempi, tupamainen. Sitä koristivat hirsiseinää jäljittelevät rintapaneelit. Joissakin huoneistoissa rintapaneeliin liittyy symbolistisia Venny Soldan-Brofeldtin maalauksia. Lisäksi ikkunan edessä oli kiinteään sisustukseen kuulunut istuinnurkkaus, jonka sivuseinillä oli hyllyjä. Tällä huoneen osuudella lattia oli korkeammalla ja katto matalammalla kuin muualla huoneessa. Erkkeriin on integroitu kome-roita, hyllyjä ja tulisija, joka on osittain seinän sisällä. Korkeassa kakluunissa on osittain koristeellinen, kasviaiheita mukaileva puuverhoilu sen ulkopinnassa integroituna osaksi rintapaneelia. Ruokasalin katto oli paneloitu ja jaettu valepalkeilla. Panelointeja ja sisustusratkaisuja on varioitu kerroksesta toiseen. Ne ovat keskenään melko samanlaisia, mutta yksilöllisiä. Pohjoisen Makasiinikadun puoleisissa asunnoissa oli vastaava läpi talon kulkeva kahden salin järjestelmä, jonka merkitystä on korostettu muita huoneita erityisemmällä sisustuksilla. Tosin näissä asunnoissa ei ollut vuolukiviuneja vaan vastaavan kokoisia vihreitä tai keltaisia kasviaiheisia, avotakkaa muistuttavia uuneja. Pohjoisen Makasiinikadun puolella ruokasali on oikeastaan huoneiston päätila, koska sitä on laajennettu takkanurkkauksella. Takkanurkkaus on näissäkin huoneistoissa hämärä. Toisessa kerroksessa sen ja ruokailutilan välil-

lä on suippokaarinen holvi ja muissa kerroksissa suora palkki. Peruserkkeitään paneloinnit talon kaikissa ruokasaleissa ovat samantapaisia, mutta uuniratkaisut eri katujen puoleisessa huoneistossa poikkeavat toisistaan. Asunnoista suunniteltiin koteja: intiimejä, viihtyisiä ja kodikkaita.

Näihin suuriin asuntoihin oli käynti pääporrasluoneesta. Suuremmissa asunnoissa oli näyttävä aulatala, jossa oli hevosenkengän muotoinen tila kattokupoleineen ja kiinteine kalusteineen sekä suorakaiteen muotoinen tila, jossa on tähtiholvi. Joissakin huoneistoissa alkuperäiset ruoteita koristavat kattomaalaukset ovat säilyneet. Muissa ne ovat todennäköisesti tallessa pintarakenteiden alla. Sisätilojen suunnittelussa on tehty paljon muutoksia asumisviihtyvyyden parantamiseksi suunnittelu- ja rakentamisvaiheessa, joista esimerkkeinä voidaan mainita huoneiston A4 lastenhuoneen erkkeri, johon oli todennäköisesti sisustettuna istuinnurkka ja jossa oli korotettu lattia. Osa vanhaa seinäpaneelia on säilynyt fragmenttina. Myös torinpuoleisessa makuuhuoneessa tulisija siirrettiin perinteiseltä paikaltaan, huoneen sisänurkasta sivuseinälle lähelle ikkunaa kiinteän alkovimaisen sängyn tieltä. Näistä sänkyrakennelmista ei ole säilynyt yhtään valokuvaa tai piirustusta. Yleissuunnitelma on kuitenkin nähtävissä lupakuvissa. Vaikuttaa siltä, että arkkitehdit ovat suunnitelleet huoneistojen sisustuksia vuorovaikutuksessa asukkaiden kanssa.

Rakennuksessa oli pihasiipi, johon sijoittui pieniä asuntoja. Näihin asuntoihin oli käynti vain pihalta ja niiden sisustusratkaisut olivat yksinkertaisempia, ajalleen

tavanomaisia. Rakennuksen huoneistojen välillä oli selkeä sosiaalinen hierarkia. Myös porrashuoneiden välillä on selkeä hierarkia. B- ja C-portaat ovat riisuttuja ja niissä on jyrkähköt askelmat.

GESELLIUS-LINDGREN- SAARISEN TYÖT

Kolmikko oli muutenkin moni tavoin ajan-kohtainen suomalaisen kulttuurielämän saralla. Erityisen tunnettuja töitä ovat Suomen vuoden 1900 Pariisin maailmannäyttelyn paviljonki ja Pohjola-talo, joka valmistui samaan aikaan Fabianinkatu 17 kanssa. Rakennuksia verrattiin toisiinsa, vaikka niiden rakennustehtävät olivat toisistaan täysin poikkeavat. Kumpikin oli radikaali omalla tavallaan. Tässä yhteydessä on kiinnostavaa verrata Fabianinkatu 17 rakennusta muihin kolmikon Helsinkiin suunnittelemiin asuinkerrostaloihin. Tallbergin talo valmistui 1989 Katajanokalle ja se oli tyylin ensimmäinen edustaja siellä. Tallbergin talossa on vielä paljon kertaustyyllisiä elementtejä kuten julkisivusommitelman kätkeyty symmetrisyys, vaakalistat ja uusgoottilaiset suippokaaret, sekä monet muut ajankohdalle tyyppilliset koristeaiheet ja rakennustekniikat. Fabianinkatu 17 jälkeen valmistuivat niin ikään Katajanokalle Olofsborg ja asunto-osakeyhtiö EOL. Olofsborg tuo mieleen Olavinlinnan ja maalaistalojen aiheet. Sen julkisivu on varioitu ja siinä on erikorkuisia osia. Luonnonkiven käyttö on ekspressiivistä maantasokerroksessa. Näitä piirteitä on myös EOL:ssa, mutta hieman maltillisempina. EOL on erittäin tehokkaasti rakennettu, mikä näkyy sen julkisivussa tietynlaisena

raskautena. Olofsborg on tässä suhteessa vapaampi. Kaikki GLS:n suunnittelemat kerrostalot rakennettiin kulmatontille ja arkkitehdit käänsivät tämän lähtökohdan hyödyksi sekä sommittelussa että julkisivussa, missä nurkkaa on korostettu tornein ja erkkerein, sisätilassa huoneiden välille muodostuu dynaamisia akseleita. Poikkeuksena muista kolmikon suunnittelemissa töistä EOL-yhtiössä ei ole mainittuja piirteitä ainakaan ulkotilassa.

Materiaalinkäyttö ja taidekäsityön integroiminen osaksi sommitelmia vakiintui. Julkisivuissa tyyppilliset materiaalit olivat luonnonkivisokkeli ja -portiikit, joista tuli varsin ekspressiivisiä aiheita viimeisimmässä töissä; rapattu, melko yhtenäinen julkisivupinta ja punaisilla kattotiilillä verhottu jyrkkä katto, johon kuuluu torneja ja päätyaiheita. Myös räystäslinjan korko vaihtelee. Porrashuoneiden ovet ovat tammea ja niissä on takorautaisia koristesaranoita ja -vetimiä. Julkisivuissa on parvekkeita (Fabianinkatu 17 ja EOL) ja pääjulkisivun edessä matalampia osia (Olofsborg ja EOL), jotka korostavat julkisivun plastillisuutta. Kussakin rakennuksessa on monenlaisia ikkunoita ja ikkunoiden ryhmiä on käytetty hyväksi julkisivusommittelussa. Tallbergin talon julkisivu seuraa lähemmin uusrenessanssin ajattelua, kun esimerkiksi ylimmän kerroksen ikkunat ovat kaikki saman muotoaiheen variaatiota. Muissa taloissa ikkunat ovat kerroksittain erilaisia. Ikkunoiden korko saattaa määräytyä sisätilan tarpeen mukaan.

Jugend-arkkitehtuurilla on nähty olleen poliittista merkitystä Suomen suuriruhtinaskunnassa, jossa elettiin sortokautta. Suomenmielinen yläluokka

ilmaisi poliittisia mielipiteitään kulttuurin keinoin. Arkkitehtuuri koettiin tavaksi ilmentää suomalaisuutta ja siksi sen aiheistoissa toistui monia suomalaisen luontoon ja kalevalaiseen eeppiseen traditioon kytkeytyviä teemoja. Suomessa jugendille kehittyi kuitenkin oma erityinen ilmaisu. Kertovien elementtien lisäksi koettiin tärkeäksi käyttää suomalaisia raaka-aineita.

AGRONOMITALON MUUTOKSET

Agronomitalon keskeisin muutos on asuinrakennuksen muuttuminen toimistoiksi huoneisto kerrallaan 1950–1970-luvulla. 1978 talon käyttötarkoitukseksi vahvistettiin rakennusluvassa toimisto- ja liikerrakennus. Vuonna 1997 myös asemakaavaa muutettiin tämän sisältöiseksi. Toimistokäyttö on aiheuttanut asuntojen sisällä erinäisiä muutoksia, joita ensin tehtiin huoneistokohtaisesti ja viime vuosikymmeninä laajempia alueita tai koko kiinteistöä käsittävin muutoksin kerrallaan.

Suurimpia asuinhuoneistoja on muutettu eniten. Toimistot on järjestetty keskeiskäytävien varaan lukuun ottamatta kulman saleja. Tämä on tarkoittanut erityisesti Pohjoisen Makasiinikadun puolella käytävän vaatiman tilan erottamista huoneista. Asuinhuoneiden väliseinäjakoa on myös muutettu, jotta on saatu pienempiä huoneita. Joissakin tapauksissa kadunpuoleisista huoneista on erotettu varasto- ja wc-tiloja. Pihan puolella keittiöt eivät enää ole käytössä vaan niistä on tehty usein sosiaali-tiloja tai monistushuoneita. Kadunvarren toimistokerroksissa on käytävillä ja toimistohuoneissa laskettu katto. Wc-tilat on uusittu, mutta ne sijaitsevat suurin

piirtein samoilla alueilla kuin alkuperäiset. Poikkeuksena on Fabianinkadun puoleisen ison asunnon aulan pohjoispuolelle entiseen herrainhuoneeseen rakennetut wc-tilat. Pääsalit on useimmiten säilytetty yhtenäisinä huoneina, joita käytetään neuvottelutiloina. Osa niistä on ollut jossain vaiheessa jaettuna. Tilarakenteen muutokset ovat suureksi osaksi palautettavissa olevia.

Suuri osa pohjakerroksen liiketiloista ja kellarikerroksen varastotiloista muutettiin 1964 ravintolatiloiksi. Kellarikrouvi aloitti toimintansa 1965 ja toimii edelleen talossa. Pihasiipi muutettiin leipomoksi 1972. Leipomo Eromanga toimii edelleen talossa. Ravintola- ja leipomotoiminta on vaatinut ilmanvaihtojärjestelmiltä suuria tehokkuuksia, minkä seurauksena pihajulkisivussa on paljon putkituksia. IV-laitteet ovat äänekkäitä. Pihalle on rakennettu teräspellillä verhottu hissikuilu kellarin ja maantason välille 2012. Tulloin myös pihakansi on korjattu ja B-portaaseen järjestetty uusi sisäänkäynti Pohjoisen Makasiinikadun puolelle.

Eräs merkittävä muutos on ollut lämmitysjärjestelmän muuttaminen uunilämmityksestä polttoöljyllä toimivaksi keskuslämmitykseksi vuonna 1954. Talossa on noin 100 huonetilaa ja kun ottaa huomioon sen, että liiketiloissa oli vesihöyrykiertoinen keskuslämmitys eikä uuneja laisinkaan, uuneja oli alun alkaen arviolta 90 ja niistä on edelleen tallella 67 kappaletta. Lämmitysjärjestelmän muutoksesta huolimatta talon alkuperäiset, osittain täysin ainutlaatuiset uunit ovat pääosin säilyneet. Jotkut uuneista ovat ainutlaatuisia siinä mielessä, että ne ovat prototyyppisiä

myöhemmin sarjalliseen valmistukseen otetuille uuneille. Nykyisin uunien hormit on otettu käyttöön poistoilmastointihormeina ja uunit ovat käyttökiellossa.

Toinen merkittävä fyysinen ja ulko-asuun vaikuttava muutos on punaisen kattotiilen muuttaminen peltikatteeksi 1953. Katu- ja pihajulkisivun kaikki alkuperäiset ikkunat uusittiin 1980-luvulla lukuun ottamatta porrashuoneiden ikkunoita. Julkisivu rapattiin uudelleen 1990-luvulla, jolloin sen valaistusjärjestelmä myös uusittiin.

SÄILYNEISYYS

Sisätilojen säilyneisyyttä on tarkasteltu huonekohtaisesti jakamalla tilat kolmeen luokkaan: hyvin säilynyt, melko hyvin säilynyt ja oleellisesti muutettu. Asuinkerrosten osalta voidaan sanoa, että keskeiset sisätilat, joita ovat aulan lisäksi pääsali ja ruokasali, ovat yleensä hyvin säilyneitä. Niissä on säilynyt pintarakenteita, kiinteää sisustusta ja pääasiassa kaikki ovet. Myös tilahahmo on säilynyt. Pohjoisen Makasiinikadun varrella olevia pääsaleja on pilkottu käytävätiloiksi ja pienemmiksi työhuoneiksi, mutta nämä muutokset on palautettavissa. Fabianinkadun puolella oli alun perinkin käytävä, joka nyt on siis käytössä toimistokäytävänä. Pohjoisen Makasiinikadun puolella käytävän kohdalla on tehty enemmän muutoksia. Ylipäänsä huoneistojen tilarakenne on säilynyt melko hyvin. Suurin muutos lienee kiinteiden sisustusten, kuten istuinryhmien ja alkovisänkyjen, purkaminen ja korokkeiden muutokset. Muissa huoneissa toimistokäyttö on merkinnyt lähes kaikkien pintojen uudelleen käsittelyä. Vanha pinta

on joissain tapauksissa koteloitu nykyisen rakenteen sisään (myös osa tähtiholveista), tai peitetty joko tapeteilla tai uusilla maalikerroksilla. Joissakin tapauksissa vanhat, alunperin petsatut paneelipinnat on maalattu. Ovien paikkoja ja joidenkin uunien paikkoja on muutettu. Suurimmat muutokset ovat kohdistuneet huoneistojen entisiin keittiö- ja wc-tiloihin, joista monia on muutettu melko oleellisesti. Talon kolme porrashuonetta ovat säilyneet hyvin. Ullakko on säilynyt melko hyvin, samoin kuin kellarin ja maantasokerroksen ravin- tolasalit pääosin. Pihan puolen keittiö- ja sosiaalityloissa on tehty enemmän sellaisia muutoksia, joita on vaikeampi palauttaa.

Talon julkisivut ovat kunnostuksista huolimatta säilyneet erittäin hyvin. Suurin muutos talon ilmeessä on kadunpuoleisten lappeiden kateaineen muuttaminen katto- tiilestä pelliksi. Myös ikkunoiden vaihtaminen uusiin on menetys talon yleisilmeen kannalta.

SUOSITUKSIA

Agronomitalossa on paljon taidekäsityötä ja taidetta. Lyijylasityöt ja lasimaalaukset on syytä inventoida, ja tehdä niistä vastaava selvitys kuin talon uuneista on nyt tehty. Lyijylasien kunto tulisi kartoittaa.

Kiinteään sisustukseen liittyvät maalaukset tulisi dokumentoida, niiden syntyhistoria selvittää ja kunto kartoittaa.

Rakennuksen sisätiloissa on syytä suorittaa pintarakenteiden ja värityskerrosten tutkimus. Tutkimus tulee kohdistaa ensisijaisesti tässä työssä inventoituihin 20 huoneeseen.

Lähdeluettelo

Suullisia tietoja ovat antaneet

Arkkitehti Olavi Montin, haastattelu 18.11.2013 Agronomitalo
Sähköpostiviestit

Arkistot

ARKKITEHTUURIMUSEON ARKISTO (MFA)

Gesellius-Lindgren-Saarinen –arkkitehti-
toimiston piirustuskokoelman piirustuslu-
ettelo. Sen mukaan museon kokoelmassa ei
ole tätä rakennusta koskevia piirustuksia.
Kohteen valokuvat.

DESIGNMUSEON ARKISTO

Arabian tehtaan uuniluettelot.
Designmuseon perusnäyttely, missä on
esillä Aalto yliopiston tekemä rekonstruk-
tio Pariisin maailmannäyttelypaviljongis-
ta. Stillkuvia mallinnuksesta löytyy osoit-
teesta: <http://paviljonki.mlog.taik.fi/>

HELSINGIN KAUPUNGINARKISTO (HKA)

Lupapiirustukset ja tonttikirjat.

HELSINGIN KAUPUNGINMUSEON KUVA- ARKISTO (HKM KA)

Valokuvat.

HELSINGIN KAUPUNGIN PAIKKATIENTOPALVELUT (HEL PTP)

Voimassa oleva asemakaava.

HELSINGIN KAUPUNGIN KAUPUNKISUUNNITTELU- VIRASTON ARKISTO (KSV)

Asemakaavat.

HELSINGIN KAUPUNGIN RAKENNUSVALVONTA- VIRASTON ARKISTO (RAKVV)

Rakennuslupa-asiakirjat. Rakennusluvista
tehty kronologia on tämän työn liitteenä.

KANSALLISKIRJASTO

Kansalliskirjaston digitoitujen vanhojen
sanoma- ja aikakauslehtien artikkelit ja
pienpainatteet.

MUSEOVIRASTON KUVA- ARKISTO (MV)

Valokuvat.

AGRONOMILIITON ARKISTO

Arkistoluettelo.

Asukasluettelot.

ARKKITEHDIT D4 OY:N ARKISTO, ESPOO (ARK.OLAVI MONTIN)

Tietoa kunnostustyöistä.

Ajantasapiirustukset (dwg).

Painamattomat lähteet

---

ark-byroo, 2013. *Kellokosken sairaala. Rakennushistoria- ja kulttuuriympäristöselvitys* 13.12.2013.

Painetut lähteet

A.J. [Ahrenberg, Jac]. Två nya byggnadsverk i Helsingfors. *Teknikern* September 1901.

Hausen, Marika, 1990. The Architecture of Eliel Saarinen. Toim. Marika Hausen et al. *Eliel Saarinen. Projects 1896-1923*. Helsinki: Otava, 7-82.

Hausen, Marika, 1990. Selected Works. Toim. Marika Hausen et al. *Eliel Saarinen. Projects 1896-1923*. Helsinki: Otava, 83-186.

Hietala, Marjatta; Helminen, Martti; Lahminen, Merja, 2009. *Helsinki - Historiallinen kaupunkikartasto*. Helsingin kaupunki: Tilastokeskus.

Järventaus, Esko 1967. Rakennustaide ja tekniikka. *Suomen rakennushallinto 1811-1961*. Toimittanut Aimo Halila. Helsinki: valtion painatuskeskus, 404-406.

Moorhouse, Jonathan, Carapetian, Michael and Ahtola-Moorhouse, Leena, 1987. *Helsinki Jugendstil Architecture 1895-1915*. Helsinki: Otava.

Mäkinen, Riitta, 1997. *Tiedon saroilla. Agronomiliiton 100-vuotinen järjestötaival*. Keuruu: Otava.

Mäkinen, Riitta, 2001. *Yksi talo, tuhat tarinaa*. Helsinki: Agronomiliitto.

Neuvonen, Petri, Mäkiö, Erkki ja Malinen Maarit, 2002. *Kerrostalot 1880-1940*. Helsinki: Rakennustietosäätiö.

Ollila, Kaija ja Torppari, Kirsti, 1977. *Puhvelista Punatulkkuun*. Helsingin vanhoja kortteleita. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Rauske, Eija, 2004. *Kivet Puhuvat. Arkkitehtuuritoimiston Usko Nyström-Petreljus-Penttilä asuinkerrostalot Helsingissä 1895-1908*. Suomen muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja 112. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys.

Valtonen, Tytti, 1990. Catalogue of works – Architecture and Urban Planning. Toim. Marika Hausen et al. *Eliel Saarinen. Projects 1896-1923*. Helsinki: Otava, 264.

Wäre, Ritva, 1991. *Rakennettu suomalaisuus. Nationalismi viime vuosisadan vaihteen arkkitehtuurissa ja sitä koskevissa kirjoituksissa*. Suomen muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja 95. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys.

Zilliacus, Per Wilhelm, 1990. Vid Kasernorget. Toim. Åström, Anna-Maria ja Sundman, Maud. *Hemma Bäst. Minnen från barndomshem i Helsingfors*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.

Pallasmaa, Juhani, 1997. *Hvitträsk- koti taideoksena*. Otavan kirjapaino: Keuruu.

Nettilähteet

Agromiliiton nettisivut

www.agronomiliitto.fi/liitto/agronomitalo/
haettu 21.10.2013

Ilkka Enkenbergin kirjoittama artikkeli Suomi Pariisiin maailmannäyttelyssä 1900. Julkaistu aikakauslehdessä Maailman Historia 10/2012 ja luettavissa Maailman Historian verkkosivuilla
<http://maailmanhistoria.net/artikkelit/suomi-parisiin-maailmannayttelyssa-1900/>
haettu 3.1.2014.

Matti Klingen kirjoittama, 30.7.2007 julkaistu
Konni Zilliacuksen biografia, SKS:n kansallisbiografia-verkkosivulla.
<http://www.kansallisbiografia.fi>
haettu 27.11.201

Hvitträskin historian esittely Museoviraston verkkosivuilla.
<http://www.nba.fi/fi/museot/hvittrask/historiaa>.
haettu 3.1.2014.

Suomen arkkitehtuurimuseon nettisivujen arkkitehtiesittelyt:

Hermann Gesellius, haettu 22.10.2013
<http://mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=16210921>

Sebastian Gripenberg, haettu 3.1.2014
<http://www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=16210923>

Armas Lindgren, haettu 22.10.2013
<http://mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=3830>

Eliel Saarinen, haettu 22.10.2013
<http://mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=3871>

Kansalliskirjaston digitoidut aineistot.
Historiallinen sanomalehtiarkisto:
<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/secure/main.html>

Godkända ritningar. 03.04.1900 Aftonposten nro. 78 sivu 2, haettu 18.12.2013

Ritningar uppgjorda af arkitekterne Gesellius, Lindgren & Saarinen för Aktiebolaget Fabiansgatan 17 godkändes i dag af magistraten. Nybyggnad. 23.03.1900 Nya Pressen nro. 80 sivu 2, haettu 18.12.2013

Kerstin Smedsin, "Missä Suomen sielu on asuva" - Suomi maailmannäyttelyssä viime vuosisadan lopulla. Kirjoitus perustuu esitelmään, joka pidettiin Suomen Oppihistoriallisen Seuran kokouksessa.
<http://www.tieteessatapahtuu.fi/297/smeds.html>
haettu 3.1.2014.

Kari Hintsalan (tutkija Turun museokeskuksen kulttuurihistoriallisessa kokoelmatoiminnassa) blogi "Kaponieeri"
<http://kaponieeri.blogspot.fi/2011/05/louhisaaren-kartano-osa-iii.html>
haettu 15.1.2014

Rakennussuojelulailla suojellut kohteet ympäristöministeriön sivulla
<http://www.ymparisto.fi/download/noname/%7B2977D417-ADF7-4F26-AB9A-09BCADD80C34%7D/77826>
haettu 18.1.2014

Susanna Palovaara, Kaakeliuunien historia Suomessa
<http://www.kaakelitehdas.fi/index.php?page=1298>
haettu 15.1.2014

Wikipedia, Wilhelm Andsténin tehdas
http://fi.wikipedia.org/wiki/Wilh._Andst%C3%A9nin_Tehdas_Oy
haettu 15.1.2014

Rakennuslupapiirustukset Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkistossa ja Helsingin kaupunginarkistossa

Asiakirjojen ja mikrofilmien tiedot yhdistettyinä.

Rakennuslupien listaan on kirjattu kaikki luvat, jotka koskevat rakennusta Fabianinkatu 17. Luetteloon on kirjattu, ovatko piirustukset saatavilla Rakennusvalvonnan arkiston sähköisessä palvelussa Arskassa.

1900

Lupatunnus: Ei lupatunnusta (Maistraatin arkisto nro 4265)

Toimenpide: Uudisrakennus

Vahvistettu: 10.4.1900

Loppukatselmus: -

Hakija: -

Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehdit Gesellius-Lindgren-Saarinen

Piirustukset: 75/012328 Asemapiirustus, myymälä-kerros
75/012329 1. kerros
75/012330 2. kerros
75/ 012332 Leikkaus nro 8
75/ 012325 Julkisivu Pohjoiselle Makasiinikadulle (Fasadritningen granskad och godkänd: Helsingfors: å Öfverstyrelsen för allmänna byggnaderna, den 27 mars 1900)
75/012326 Julkisivu Fabianinkadulle
75/012331 3-4. kerros
75/012327 kellarikerros

Arska: Piirustukset Arskassa

Arkkitehti: Arkkitehdit Gesellius-Lindgren-Saarinen

Piirustukset: 75/012339 Julkisivu Pohjoiselle Makasiinikadulle
75/012340 Julkisivu Fabianinkadulle

Arska: Piirustukset Arskassa

Lupatunnus: Ei lupatunnusta (Maistraatin arkisto nro 4041)

Toimenpide: Rakennusmuutos (3.-4. kerros)

Vahvistettu: 11.5.1901

Loppukatselmus: -

Hakija: -

Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehdit Gesellius-Lindgren-Saarinen

Piirustukset: 75/012334 kellarikerros (takka- ja hormi)
75/012335 1. kerros (takka- ja hormi)
75/012336 2. kerros (takka-, hormi- ja erkkeri)
75/012337 3.-4. kerros (takka- ja hormimuutos)

Arska: Piirustukset Arskassa.

1938

Lupatunnus: Ke-169-b-38 (Maistraatin arkisto nro 13500)

Toimenpide: Muutos. Huoneistojen yhdistäminen (4.kerroksen huoneisto yhdistetty viereiseen rakennukseen, Fabianinkatu 15)

Vahvistettu: 9.6.1938

Loppukatselmus: -

Hakija: -

Arkkitehtisuunnittelu: -

Piirustukset: 75/012341 4.kerros

1901

Lupatunnus: Ei lupatunnusta (Maistraatin arkisto nro 4056)

Toimenpide: Rakennusmuutos (julkisivu)

Vahvistettu: 12.06.1901

Loppukatselmus: -

Hakija: -

1954

Lupatunnus: Ke-92-C-54 (Maistraatin arkisto nro 17819)

Toimenpide: Rakennusmuutos kellarissa. Rakennuksen lämmitysjärjestelmä muutetaan uunilämmityksestä polttoöljyllä toimivaksi keskuslämmitykseksi. Öljysäiliö sijoitetaan rakennuksen kellarikerrokseen.

Vahvistettu: 27.4.1954

Loppukatselmus: -

Hakija: -

Arkkitehtisuunnittelu: Jalmari Peltonen arkkitehtitoimisto

Piirustukset: Piirustukset Arskassa (5kpl+ hyväksymisleima)

1955

Lupatunnus: 3-0005-55-R

Toimenpide: Muutos kellarikerroksessa (roskanpoltouuni lisätty).

Vahvistettu: -

Loppukatselmus: -

Hakija: -

Arkkitehtisuunnittelu: -

Piirustukset: Piirustus Arskassa (1kpl)

1962

Lupatunnus: Ke-728-62-C (Maistraatin arkisto nro 21715 3)

Toimenpide: Rakennusmuutos. Vesikaton kateaineen muutos (vanha tiilikatto muutettu peltikatoksi)

Vahvistettu: 1.9.1962

Loppukatselmus: 3.7.1963

Hakija: Aktiebolaget Fabiansgatan 17

Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehti Lauri Virtanen

Piirustukset: Piirustukset Arskassa (3 kpl)

1964

Lupatunnus: Ke-463-C-64 (Maistraatin arkisto nro 22737 4)

Toimenpide: Muutos. Porrashuone A:n hissi uusitaan entiseen kuiluun.

Vahvistettu: 26.5.1964

Loppukatselmus: 14.10.1964

Hakija: Aktiebolaget Fabiansgatan 17

Piirustukset laatinut: Rakennusmestari Uuno Väisänen

Rakennesuunnittelija: Diplomi-insinööri Pentti Aalto

Piirustukset: Piirustukset Arskassa (4kpl)

Muuta: Vanha hissi on todennäköisesti asennettu 1912 (Mäkinen 2001), mutta muutoksesta ei ole lupahakemusta.

Lupatunnus: Ke-0947-64-C (Maistraatin arkisto nro 22738 2)

Toimenpide: Muutos. Uusi porras myymälätilan 1. kerroksesta kellariin.

Vahvistettu: 5.6.1964

Loppukatselmus: -

Hakija: Aktiebolaget Fabiansgatan 17

Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehti Olavi Talvio

Rakennesuunnittelija: -

Piirustukset: Piirustukset Arskassa (2 kpl)

Lupatunnus: Ke-1376-64-C (Maistraatin arkisto nro 22842 1)

Toimenpide: Muutos. 1. kerroksen liiketila ja kellari-kerroksen varastotila muutettu ravintolatiloiksi (Kantaravintolat Oy).

Vahvistettu: 15.9.1964

Loppukatselmus: 29.12.1964

Hakija: Aktiebolaget Fabiansgatan 17

Piirustukset laatinut: sisustus arkkitehti Eric Johann

Piirustukset: Piirustukset Arskassa (1 kpl)

1965

Lupatunnus: 3-1127-65-C (Maistraatin arkisto nro 23619 3)

Toimenpide: Muutos Kotileipomo Eromanga. 1. kerroksesta uusi porras kellariin ja entiset käymälät purettu. Kellarin ikkuna muurattu umpeen ja entinen taloussellaritila muutettu pukeutumishuoneeksi.

Vahvistettu: 24.8.1965

Loppukatselmus: 4.4.1966

Hakija: Aktiebolaget Fabiansgatan 17

Piirustukset laatinut: Diplomi-insinööri Olavi Talvio

Piirustukset: Piirustukset Arskassa (3kpl)

1967

Lupatunnus:	3-1045- 67-C (Maistraatin arkisto nro 24867 2)
Toimenpide:	Muutos. Henkilöhisin rakentaminen C-portaaseen.
Vahvistettu:	13.7.1967
Loppukatselmus:	30.10.1967
Hakija:	Aktiebolaget Fabiansgatan 17
Piirustukset laatinut:	Insinööritoimisto Matti Pohjankyrö
Piirustukset:	Piirustukset Arskassa (2kpl)

1968

Lupatunnus:	3-534- 68-C (Maistraatin arkisto nro 25349 2)
Toimenpide:	Muutos. B-portaan tavarahissikuiluun rakennetaan henkilöhissi.
Vahvistettu:	30.3.1968
Loppukatselmus:	22.11.1968
Hakija:	Aktiebolaget Fabiansgatan 17
Arkkitehtisuunnittelu:	Lauri Virtanen
Piirustukset:	Piirustukset Arskassa (2kpl)

1970

Lupatunnus:	3-1973-70-C (Maistraatin arkisto nro 27131 3)
Toimenpide:	Muutos kellarikerroksessa (ravintolan laajennus). Entinen pesula ja suutari muutetaan ravintolatiloiiksi. Kellarin ikkunoita suurennetaan.
Vahvistettu:	17.11.1970
Loppukatselmus:	30.04.1971
Hakija:	Aktiebolaget Fabiansgatan 17
Piirustukset laatinut:	Eric Johann SIO
Piirustukset:	Piirustukset Arskassa (3kpl)
	3-2-70KMK
	”Koska talonne katujulkisivun (Fabianinkadun puoli) 2.kerroksen ikkunoitten ruutujakoa on muutettu poistamalla jakopuitteita, eikä näillä toimenpiteille ole haettu asianmukaista lupaa. Tietä kehotetaan saattamaan muutetut ikkunat vahvistettujen piirustusten mukaisiksi 1.8.1971 mennessä ellei jo tehdyille

muutoksille sitä ennen ole saatu lupaa. Talonne kuuluu arkkitehtonisesti ja historiallisesti arvokkaisiin rakennuskoh-teisiin luokkaan A1 eli erittäin arvokkaat rakennukset.”
(H:ngin kaupungin rakennustarkas-tusvirasto/ Rak.mestari Ensio Louha 18.3.1971
lähettänyt ab Fabiansg.17:lle)

1972

Lupatunnus:	3-1002- 72-C (Maistraatin arkisto nro 28736/4)
Toimenpide:	Muutos 1. kerroksen pihasiivessä ja kellarissa. Pihasiivessä sijaitseva n. 46,5 m ² kokoinen tila muutetaan leipomoksi (Kotileipomo Eromanga) ja saman-suuruinen tila kellarissa muutetaan leipomon sosiaalitiloiksi ja varastoksi. Koko huoneisto varustetaan koneellisel-la ilmanvaihdolla (poistoilmakanava).
Vahvistettu:	14.9.1972
Loppukatselmus:	23.10.1975
Hakija:	Aktiebolaget Fabiansgatan 17
Arkkitehti:	Arkkitehtitoimisto Mauno Vuori
Piirustukset:	Piirustukset Arskassa (4 kpl)

1976

Lupatunnus:	3-1483- 75-C (Maistraatin arkisto nro 31599/3)
Toimenpide:	Muutos kellarissa.Varasto muutettu ravintolasaliksi.
Vahvistettu:	13.1.1976
Loppukatselmus:	17.5.1976
Hakija:	Aktiebolaget Fabiansgatan 17
Piirustukset laatinut:	Sisustusarkkitehti Eric Johann
Piirustukset:	Piirustukset Arskassa (3 kpl)

1978

Lupatunnus:	3-0199-78-C
Toimenpide:	Käyttötarkoituksenmuutos 2, 3, 4, 5 ker-ros.Asuntoja muutettu toimistotiloiksi, tehty väliseinämuutoksia.
Vahvistettu:	18.7.1978

Loppukatselmus: (9.5.1979) 11.3.1979
Hakija: Agronomien yhdistys
Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehtitoimisto Ikola ja Ilveskoski
Piirustukset: Piirustukset Arskassa (5 kpl)

1978

Lupatunnus: 3-334-78-R
Toimenpide: Julkisivumuutos. Mainoskilpien, aurinko-
suojen yms. sijoitus.
Vahvistettu: 23.2.1978
Loppukatselmus: -
Hakija: Agronomien yhdistys
Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehtitoimisto Ikola ja Ilveskoski
Piirustukset: Piirustukset Arskassa (3 kpl)

1979

Lupatunnus: 3-1973-79-C
Toimenpide: Muutos 2., 3., 4. ja 5. kerroksessa. Käyt-
tötarkoituksen muutos ja väliseinämuu-
toksia.
Vahvistettu: 3.4.1980
Loppukatselmus: 29.09.1981
Hakija: Agronomien yhdistys
Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehtitoimisto Ikola ja Ilveskoski
Piirustukset: Piirustukset Arskassa (7 kpl)

1980

Lupatunnus: 3-0022-80-C
Toimenpide: Käyttötarkoituksenmuutos kellarissa.
Varasto muutettu ravintolakabinetiksi ja
varasto muutettu iv-konehuoneeksi.
Vahvistettu: 6.5.1980
Loppukatselmus: 28.11.1980
Hakija: Agronomien yhdistys
Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehtitoimisto Antti Ilveskoski
Piirustukset: Piirustukset Arskassa (3 kpl)

Lupatunnus: 3-2449-80-C
Toimenpide: Muutos 1. kerros. Työhuoneen wc lisätty.
Vahvistettu: 19.10.1981
Loppukatselmus: 6.2.1984
Hakija: Agronomien yhdistys
Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehtitoimisto Antti Ilveskoski
Piirustukset: Piirustukset Arskassa (2 kpl)

Lupatunnus: 3-2563-80-R
Toimenpide: Ikkunamuutos. Ikkunoiden uusiminen
katujulkisivun 2.-5. kerroksessa ja piha-
julkisivun 1.-5. kerroksessa.
Vahvistettu: 1.12.1980
Loppukatselmus: -
Hakija: Agronomien yhdistys
Piirustukset laatinut: Kiinteistöliiton rakennustekninen toi-
misto
Piirustukset: Piirustukset Arskassa (5kpl)

1982

Lupatunnus: 3-1062-82-C
Toimenpide: Muutos 3. ja 4. kerroksessa. Käyttötar-
koituksenmuutos ja väliseinämuutoksia.
Vahvistettu: 26.10.1982
Loppukatselmus: 28.11.1985
Hakija: Agronomien yhdistys
Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehtitoimisto Antti Ilveskoski
Piirustukset: Piirustukset Arskassa (3kpl)
Muuta:

Lupatunnus: 3-1338-82-R
Toimenpide: Julkisivumuutos. Ravintolaikkunoiden
uusiminen 1 kerroksessa ja mainoskilpi-
en yms asentaminen.
Vahvistettu: 14.6.1982
Loppukatselmus: -
Hakija: Agronomien yhdistys
Piirustukset laatinut: Kiinteistöliiton rakennustekninen toi-
misto
Piirustukset: Piirustukset Arskassa 4kpl

1983

Lupatunnus: 3-2494-83-C
Toimenpide: Muutos 5 kerroksessa. Toimistotilojen
muutos ja asuinhuoneisto muutettu
toimistoksi.
Vahvistettu: 1.11.1983
Loppukatselmus: (25.04.1984) 4.09.1984
Hakija: Agronomien yhdistys
Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehtitoimisto Tapani Leppälä
Piirustukset: Piirustukset Arskassa (2kpl)

Lupatunnus: 3-3690-83-C
 Toimenpide: Muutos. Ullakkokerroksessa rakennettu
 lv-konehuone.
 Vahvistettu: 6.2.1984
 Loppukatselmus: 18.09.1984
 Hakija: Agronomien yhdistys/ Pekka Rinne
 Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehtitoimisto Tapani Leppälä
 Piirustukset: Piirustukset Arskassa (2kpl)

1985

Lupatunnus: 3-3621-84-C
 Toimenpide: Muutos I. kerros. Ravintolatilan laajen-
 nus.
 Vahvistettu: 19.3.1985
 Loppukatselmus: 9.1.1986
 Hakija: Agronomiliitto
 Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehtitoimisto Antti Ilveskoski
 Piirustukset: Piirustukset Arskassa (2kpl)

1986

Lupatunnus: 3-1134-86-C
 Toimenpide: Muutos kellarissa. Ravintolatilan sisäisiä
 muutoksia
 Vahvistettu: 6.6.1986
 Loppukatselmus: 20.11.1986
 Hakija: Agronomiliitto
 Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehtiryhmä Arrak
 Piirustukset: Piirustukset Arskassa (3kpl)

1987

Lupatunnus: 3-0260-87-C
 Toimenpide: Väliseinämuutos 2.kerroksessa.
 Vahvistettu: 6.3.1987
 Loppukatselmus: 25.6.1987
 Hakija: Agronomiliitto
 Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehtitoimisto Tapani Leppälä
 Piirustukset: Piirustukset Arskassa (2kpl)

1990

Lupatunnus: 3-2568-89-C
 Toimenpide: Muutos I.kerros. Leipomomyymälä
 muutettu pienois konditoriaksi
 Vahvistettu: 23.2.1990

Loppukatselmus: 5.3.1993
 Hakija: Agronomiliitto
 Arkkitehtisuunnittelu: Erkki Susi
 Piirustukset: Piirustukset Arskassa (1kpl)

1992

Lupatunnus: 3-2916-92-C
 Toimenpide: Muutos. Myymälä muutettu kahvilaksi
 Vahvistettu: 17.11.1992
 Loppukatselmus: 13.10.1995
 Hakija: Agronomiliitto
 Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehtitoimisto Jouni Ijäs ky
 Piirustukset: Piirustukset Arkissa (2kpl)

Lupatunnus: 3-2979-92-C
 Toimenpide: Käyttötarkoituksenmuutos ja kantavan
 rakenteen muutos kellarissa ja I.kerrok-
 sessa
 Vahvistettu: 15.12.1992
 Loppukatselmus: 24.11.1995
 Hakija: Agronomiliitto
 Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehti- ja sisustussuunnittelutoimisto
 Helkiö ja Winqvist
 Piirustukset: Piirustukset Arskassa (4kpl)

1993

Lupatunnus: 3-0562-93-C
 Toimenpide: Muutos.Toimistohuoneen muuttaminen
 konditoriaksi ja leipomotiloissa poistu-
 mistiejärjestelyä sekä kellarissa rakennet-
 tu varasto- ja sosiaalitilat.
 Vahvistettu: 4.5.1993
 Loppukatselmus: 24.11.1995
 Hakija: Agronomiliitto/ Pekka Rinne
 Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehti- ja sisustussuunnittelutoimisto
 Helkiö ja Winqvist
 Piirustukset: Piirustukset Arskassa (3kpl)

1996

Lupatunnus: 3-0500-96-C
 Toimenpide: Julkisivumuutos. Markiisien asentaminen
 ikkunoihin I. kerroksessa sekä julkisivuun
 ravintolan liikekyltti.
 Vahvistettu: 27.2.1996

Loppukatselmus: 10.2.1999
 Hakija: Agronomiliitto/ Pekka Rinne
 Piirustukset laatinut: Suunnittelutoimisto Tuula Hägerström
 Oy
 Piirustukset: Piirustukset Arskassa (5 kpl)

1997

Lupatunnus: 3-1356-97-C
 Toimenpide: Julkisivuvalaistus, julkisivutekstit, lipputanko, liikennemerkki, katukilpi, numerovalot.
 Vahvistettu: 29.7.1997
 Loppukatselmus: -
 Hakija: Agronomiliitto/Pekka Rinne
 Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehtitoimisto Tapani Leppälä Oy
 Piirustukset: Piirustukset Arskassa (3 kpl)

Lupatunnus: 3-2444-97-C
 Toimenpide: Valomainos
 Vahvistettu: 17.6.1997
 Loppukatselmus: -
 Hakija: Agronomiliitto
 Piirustukset laatinut: Suunnittelutoimisto Tuula Hägerström
 Oy
 Piirustukset: Piirustukset Arskassa (3 kpl)

1999

Lupatunnus: 3-5121-98-C
 Toimenpide: Hissitilan muutos. Pääportaan hissin jatkaminen kellariin ja hissikonehuoneen rakentaminen ullakolle sekä tila- ja ovimuutoksia kellarissa ja 1 kerroksessa
 Vahvistettu: 26.1.1999
 Loppukatselmus: 6.3.2002
 Hakija: Agronomiliitto/ Pekka Rinne
 Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehtitoimisto Tapani Leppälä
 Piirustukset: Piirustukset Arskassa (3 kpl)

2001

Lupatunnus: 3-662-01-C
 Toimenpide: Muutos. Uusi iv-konehuone ullakolle, säleiköt vesikatolle, uudet kuilut ullakolta 2. kerrokseen, oviaukkojen leventämistä ja uusia kulkuaukkoja 3.-5. kerrokseen.

Vahvistettu: 25.9.2001
 Loppukatselmus: 4.12.2001
 Hakija: Agronomiliitto/ Pekka Rinne
 Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehtitoimisto Tapani Leppälä
 Piirustukset: Piirustukset Arskassa (7 kpl)
 Muuta: Helsingin kaupunginmuseon lausunto 20.3.2001: Museo ei puolla esitettyjä muutoksia.
 Museoviraston lausunto 9.7.2001: virasto toivoi esitettyihin perustuksiin lisää tarkkuutta ja informaatiota. Se tote- si katselmukseen pohjautuen, ette muu- tokset on osittain onnistuttu tekemään Museoviraston esittämien periaatteiden mukaisesti eikä vaatinut muutoksia jo tehtyihin ratkaisuihin.

2002

Lupatunnus: 3-0089-02-D
 Toimenpide: Muutos. Kahvila-konditorian laajentami- nen viereiseen liikehuoneistoon
 Vahvistettu: 22.1.2002
 Loppukatselmus: 13.06.2002
 Hakija: Agronomiliitto
 Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehtitoimisto Kaipainen Oy, Asko
 Kaipainen
 Piirustukset: Piirustukset Arskassa (2 kpl)
 Muuta: Kaupunginmuseon ennakkolausunto 11.1.2002: museolla ei ole huomautet- tavaa kahden liikehuoneiston yhdistämi- seen ja uuden oviaukon puhkaisemiseen kevytrakenteiseen seinään.

Lupatunnus: 3-0119-02-D
 Toimenpide: Peruskorjaustöitä osassa 2. kerrosta
 Vahvistettu: 19.3.2002.
 Loppukatselmus: 26.06.2002

Hakija: Agronomiliitto/Pekka Rinne
 Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehtitoimisto Tapani Leppälä
 Piirustukset: Piirustukset Arskassa (2 kpl)
 Muuta: Kaupunginmuseon lausunto 8.2.2002: museolla ei ole huomautettavaa suunnitelmista ja se puoltaa pääpiirustusten hyväksymistä.
 Kaupunginmuseon katselmus 4.1.2002: museo on antanut yksityiskohtaisia ohjeita suunnittelijalle, jotka tähtäävät sisätilojen säilymiseen.

Lupatunnus: 3-3462-02-C
 Toimenpide: Julkisivumuutos. Julkisivuon kiinnitetään talon nimeksi ja sen yhteyteen siirretään Agronomiliiton nykyinen logo
 Vahvistettu: 15.10.2002
 Loppukatselmus: 3.4.2003
 Hakija: Agronomiliitto/Pekka Rinne
 Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehtitoimisto Tapani Leppälä
 Piirustukset: Piirustukset Arskassa (2 kpl)

2003

Lupatunnus: 3-1329-03-C
 Toimenpide: Muutos. Laitesuojan rakentaminen, vesikatteen uusiminen ja laitteiden sijoittelumuutoksia piharakennuksen katolla.
 Vahvistettu: 3.6.2003
 Loppukatselmus: -
 Hakija: Agronomiliitto/Pekka Rinne
 Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehtitoimisto Tapani Leppälä oy
 Piirustukset: Piirustukset Arskassa (4kpl)

2004

Lupatunnus: 3-0399-04-CM
 Toimenpide: Rakennusaikainen muutos. Katolle rakennettava laitesuoja suurentunut ja säleikköjen paikoissa tarkistuksia.

Vahvistettu: 2.3.2004.
 Loppukatselmus: -
 Hakija: Agronomiliitto/ Pekka Rinne
 Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehtitoimisto Tapani Leppälä oy
 Piirustukset: Piirustukset Arskassa (5 kpl)

2005

Lupatunnus: 3-3331-05-D
 Toimenpide: Muutos. Ravintolatilän sisäisiä märkätälä ja huonemuutoksia sekä uusi palo-ovi I. kerroksessa ja kellarissa. Suoritetaan asbestipurkua. Alakerran alkuperäinen lankkulattia siirretään yläkertaan. Sisustajana Tuula Hägerström.

Vahvistettu: 29.11.2005
 Loppukatselmus: 28.02.2006
 Hakija: Agronomiliitto/Jyrki Wallin
 Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehtitoimisto Tapani Leppälä oy/ arkkitehti Olavi Montin
 Rakennesuunnittelu: Insinööritoimisto R. J. Heiskanen/ Pauli Wetterstrand
 Lvi-suunnittelu: Lvi-consulting Grönroos/ Tom Grönroos
 Piirustukset: Piirustukset Arskassa (3 kpl)

2006

Lupatunnus: 3-2976-06-C
 Toimenpide: Julkisivumuutos. Valomainos Fabianinkadun julkisivulle I. kerroksen liiketilan ikkunan yläpuolelle.
 Vahvistettu: 10.10.2006
 Loppukatselmus: -
 Hakija: -
 Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehtitoimisto Tapani Leppälä
 Piirustukset: Piirustukset Arskassa (2 kpl)

2007

Lupatunnus: 3-1549-07-D
Toimenpide: Muutos. Agronomitalon sisäpihalla oleva ravintolatilojen 60-70-luvulla rakennettu iv-kanava ja -kone korvataan uusilla kanavilla hiukan eri paikkaan julkisivulla. Vesikaton tasoon asennetaan uudet poistopuhaltimet. Kanavointimuutoksia ravintola- ja keittiötiloissa.

Vahvistettu: 19.6.2007
Loppukatselmus: 7.1.2009
Hakija: Agronomiliitto/Jyrki Wallin
Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehtitoimisto Tapani Leppälä/ arkkitehti Olavi Montin
Piirustukset: Piirustukset Arskassa (4 kpl)

Rakennesuunnittelija: Insinööritoimisto Heiskanen Oy/ rakennusinsinööri Pauli Wetterstrand
LVI-suunnittelija: A Niemi Engineering Oy/diplomi-insinööri Aarno Niemi
Piirustukset: RakVV (Ei Arskassa)
Muuta: Hankkeeseen ryhtyvän on maalattava peltikatto liittyvine rakenteineen rakennusluvan mukaiseen väriin viimeistään vuoden 2015 loppuun mennessä.

2009

Lupatunnus: 3-3204-09-D
Toimenpide: Julkisivumuutos. Parvekkeen kaiteen korotus 5. kerroksessa. Fabianinkadun puoleisten 5. kerroksen tilojen sisätilojen korjaus.

Vahvistettu: 10.11.2009
Loppukatselmus: 9.9.2010
Hakija: Agronomiliitto/Jyrki Wallin
Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehdit D4/arkkitehti Olavi Montin
Rakennesuunnittelu: Insinööritoimisto Rj Heiskanen Oy/Pauli Wetterstrand
Piirustukset: Piirustukset Arskassa (3 kpl)

2012

Lupatunnus: 3-585-12-D/ -12-RAM
Toimenpide: Muutos.
Tilamuutoksia kellarissa ja 1.kerroksessa. Pihalle rakennetaan uusi tavara- ja henkilöhissi. Sisäpihan kansi korjataan. Sisäpihalle rakennetaan katokset. B-porrashuoneeseen avataan yhteys Pohjoiselle Makasiinikadulle.

Vahvistettu: 22.05.2012
Loppukatselmus: 29.01.2013
Hakija: Jyrki Wallin, Agronomiliitto ry
Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehdit D4 Oy/arkkitehti Olavi Montin

ark-byroo

Arkkitehtitoimisto ark-byroo

Kustaankatu 3

00500 Helsinki

info@arkbyroo.fi

www.arkbyroo.fi

p. 010 2350 566